

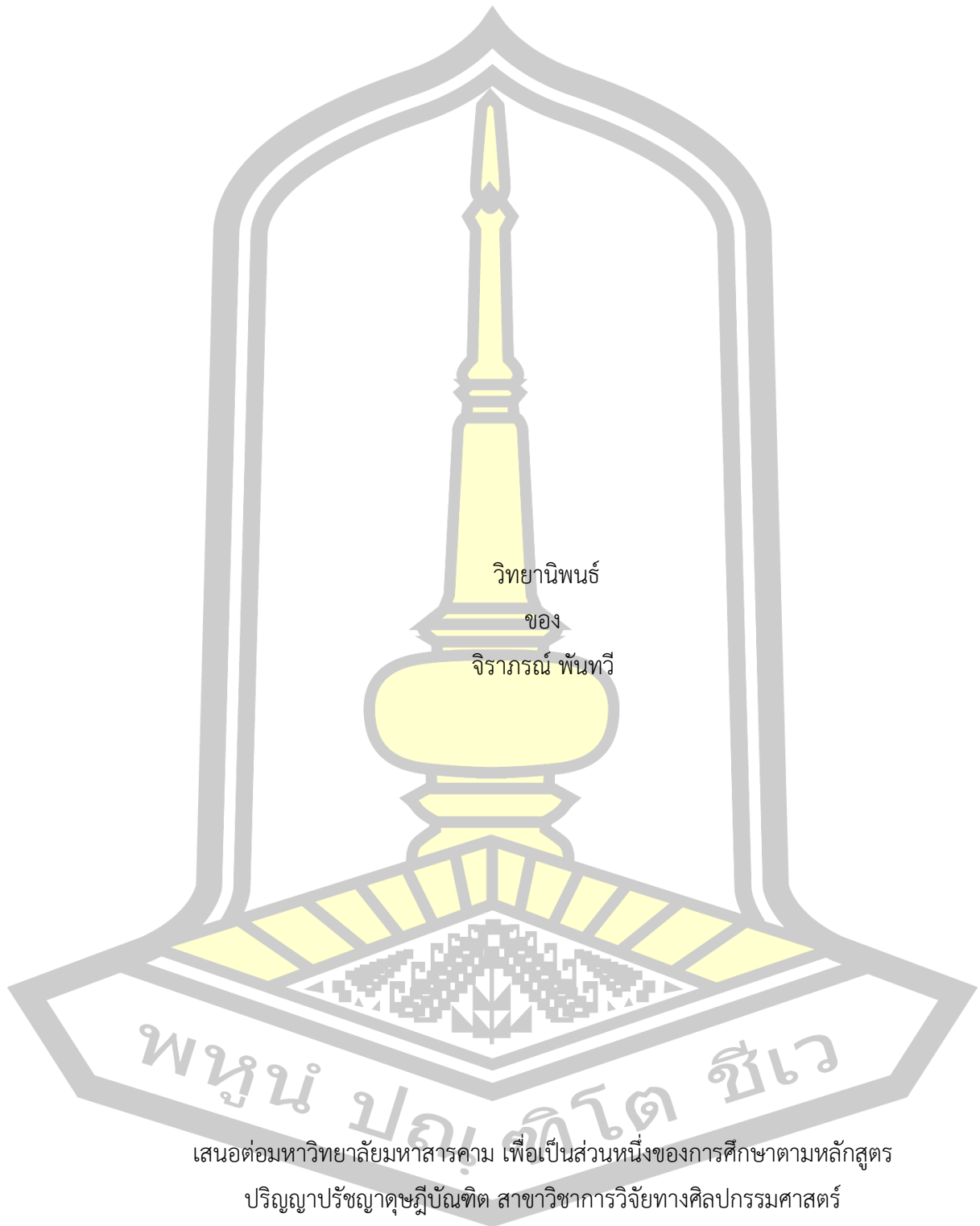
การสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม

วิทยานิพนธ์
ของ
จิราภรณ์ พันทวี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์
มีนาคม 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม

วิทยานิพนธ์
ของ
จิราภรณ์ พันทวี

พูน ปลอดภัย ชีวะ

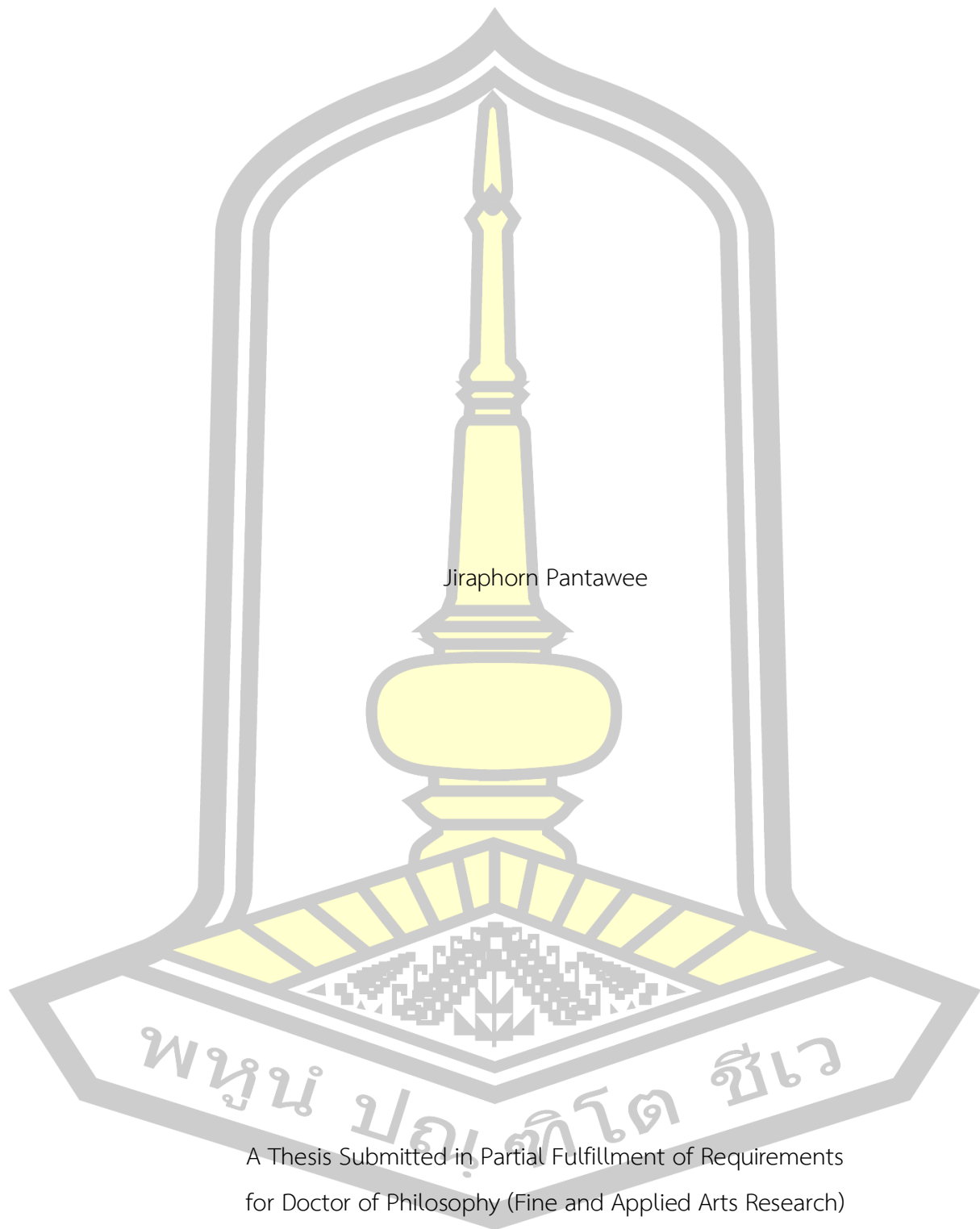
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์

มีนาคม 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Communicating through Cross-cultural Performing Arts

Jiraphorn Pantawee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (Fine and Applied Arts Research)

March 2019

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางจิราภรณ์ พันทวี แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. พีระ พันลูกท้าว)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ. ดร. สุชาติ สุขนา)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. อรุณมย์ จันทมาลา)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(รศ. ดร. วยุพา ทศตะ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(รศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

(ผศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	การสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม		
ผู้วิจัย	จิราภรณ์ พันทวี		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิระ พันลูกท้าว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ สุขนา		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	การวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2562

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้ว ปรวิัตรโดย ปรีชา พิณทอง 2.) เพื่อประกอบการสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลุนางอ้ว โดยนำเสนอในรูปแบบของการขับลำเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการแสดงในด้านความบันเทิงและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยแก่ผู้ชมชาวต่างวัฒนธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารการศึกษาภาคสนาม เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ การสังเกตและการสัมภาษณ์นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

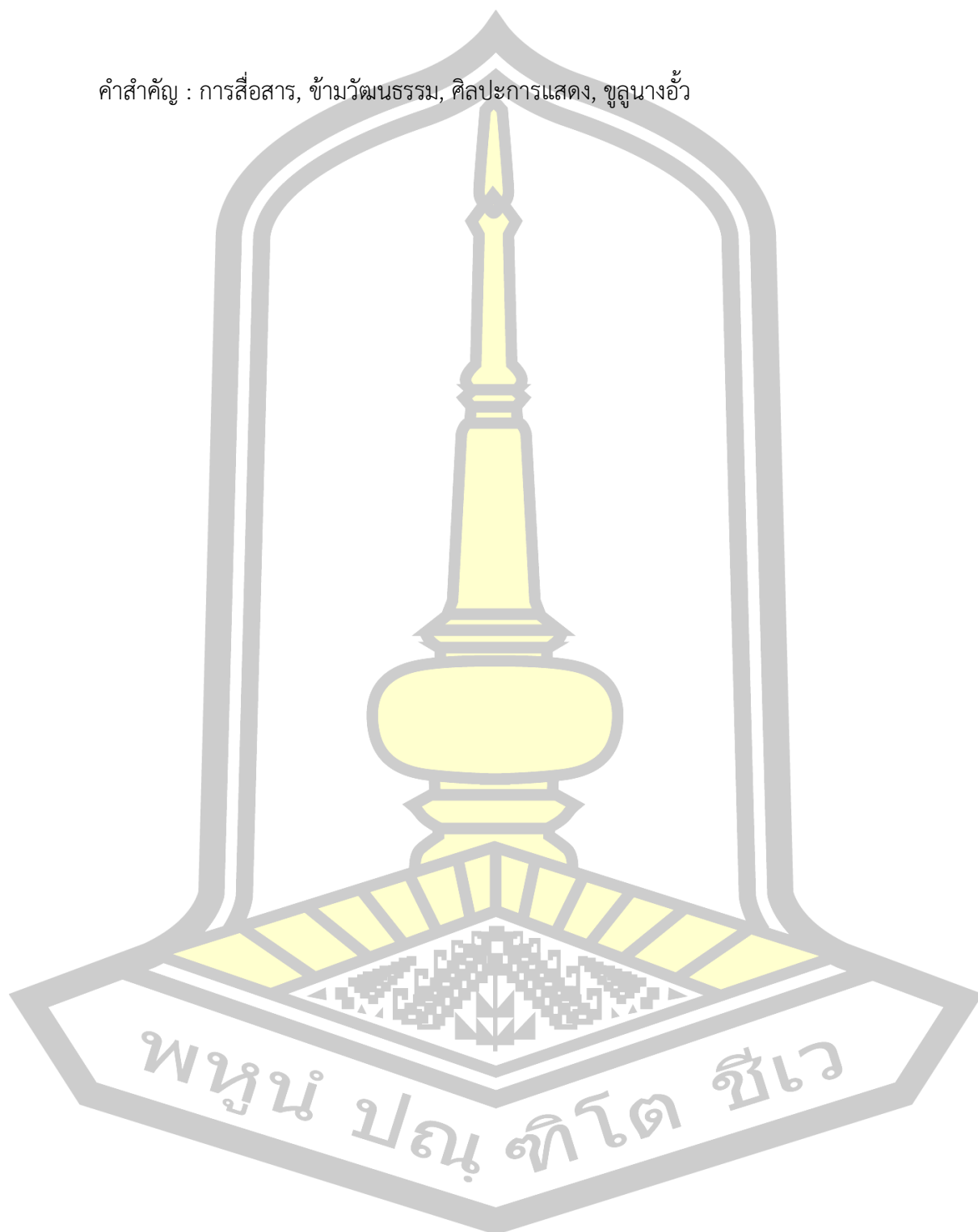
ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องชูลุนางอ้ว ปรวิัตรโดย ปรีชา พิณทอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้รูปแบบและฉันทลักษณ์รวมทั้งศิลปะในการใช้ถ้อยคำ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายได้กระชับ ชัดเจน การใช้คำสัมผัส, คำเปรียบเทียบ, คำสุภาพ, โวหารที่สามารถก่อให้เกิดอารมณ์เศร้าสะเทือนใจต่อผู้อ่าน

ในการประกอบการสร้างการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลุนางอ้วเป็นการนำเสนอวรรณกรรมต้นฉบับมาวิเคราะห์ตีความ มีการเปลี่ยนภาษาต้นฉบับสู่ภาษาไทย แล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นสื่อให้ผู้ชมชาวต่างชาติได้เข้าใจเป็นอย่างดี ท่วงท่าในการรำประกอบการแสดงทำให้ผู้ชมมีความซาบซึ้ง ประทับใจในการแสดงเกี่ยวพาราสิ เป็นการสื่อถึงความสดใสร่าเริง นำเสนอท่าทางที่สัมพันธ์กันของชายหญิง

ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์สุนทรียภาพในการแสดงพื้นบ้านข้ามวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักต่อผู้ชมต่างวัฒนธรรม ได้แก่ ภาษาที่ใช้, การรำและนักแสดง การแสดงข้ามวัฒนธรรมเป็นนวัตกรรมของศิลปะการละคร อันจะช่วยส่งเสริมผู้ชมในด้านวิชาการและความ

บันเทิงได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การสื่อสาร, ข้ามวัฒนธรรม, ศิลปะการแสดง, ชูนางอ้ว

TITLE	The Communicating through Cross-cultural Performing Arts		
AUTHOR	Jiraphorn Pantawee		
ADVISORS	Assistant Professor Peera Phanlukthao , Ph.D. Assistant Professor Suchat Sukna , Ph.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Fine and Applied Arts Research
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2019

ABSTRACT

The research of the Communication of Cross-cultural Dramatic Performance, has the following objectives 1) To study Isarn folk literature “Khulu Nang-Ua rewritten by Preecha Pintong 2) To construct a model of Morlum performance in English verses for singing as a media in cultural - present communication This is Qualitative research using document study, field study. The research tools included an inventory, observation and non – structured interview. Data were analyzed in accordance with the given objective and the result of the study.

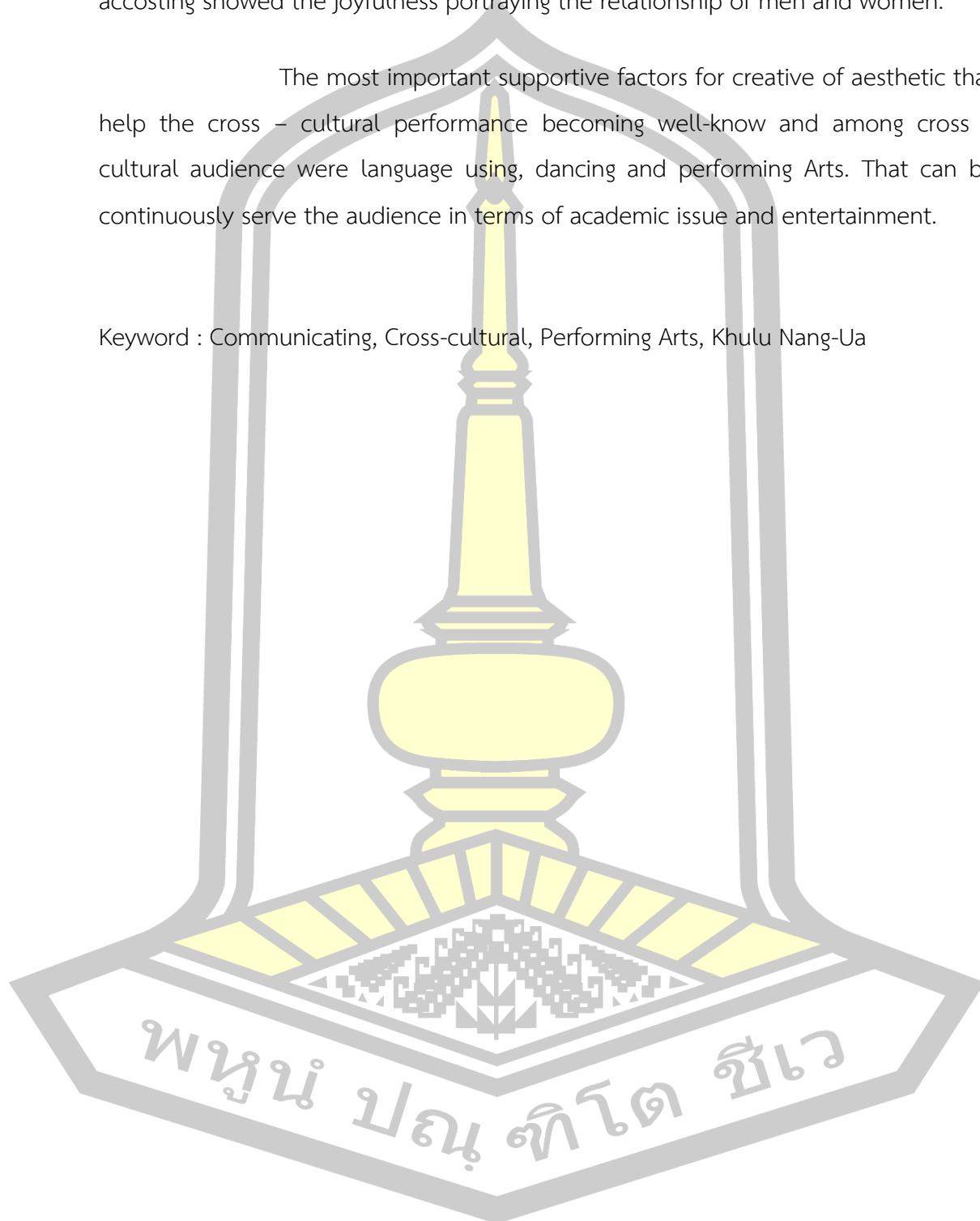
The result revealed that Isarn Folk literature “Khulu Nang-Ua” rewritten by Preecha Pintong who had individually of knowledge and skill through extraordinary experience in life. Literature contents included love, beliefs, customs. and the arts of word using were brief and clear. And the use of rhyme scheme, metaphor, proverb and emotional impressive words that affected emotion of the readers

The production of cross – cultural performance “Khulu Nang-Ua” was archetype interpretation and adaptation of language usage form master copy to Thai language then to English for good standing of cross – cultural audience. In term of story adaption was deleting scene, increasing and reducing personality of

characters. The appearance of dance movement was appreciated the audience, the accosting showed the joyfulness portraying the relationship of men and women.

The most important supportive factors for creative of aesthetic that help the cross – cultural performance becoming well-know and among cross – cultural audience were language using, dancing and performing Arts. That can be continuously serve the audience in terms of academic issue and entertainment.

Keyword : Communicating, Cross-cultural, Performing Arts, Khulu Nang-Ua

กิตติกรรมประกาศ

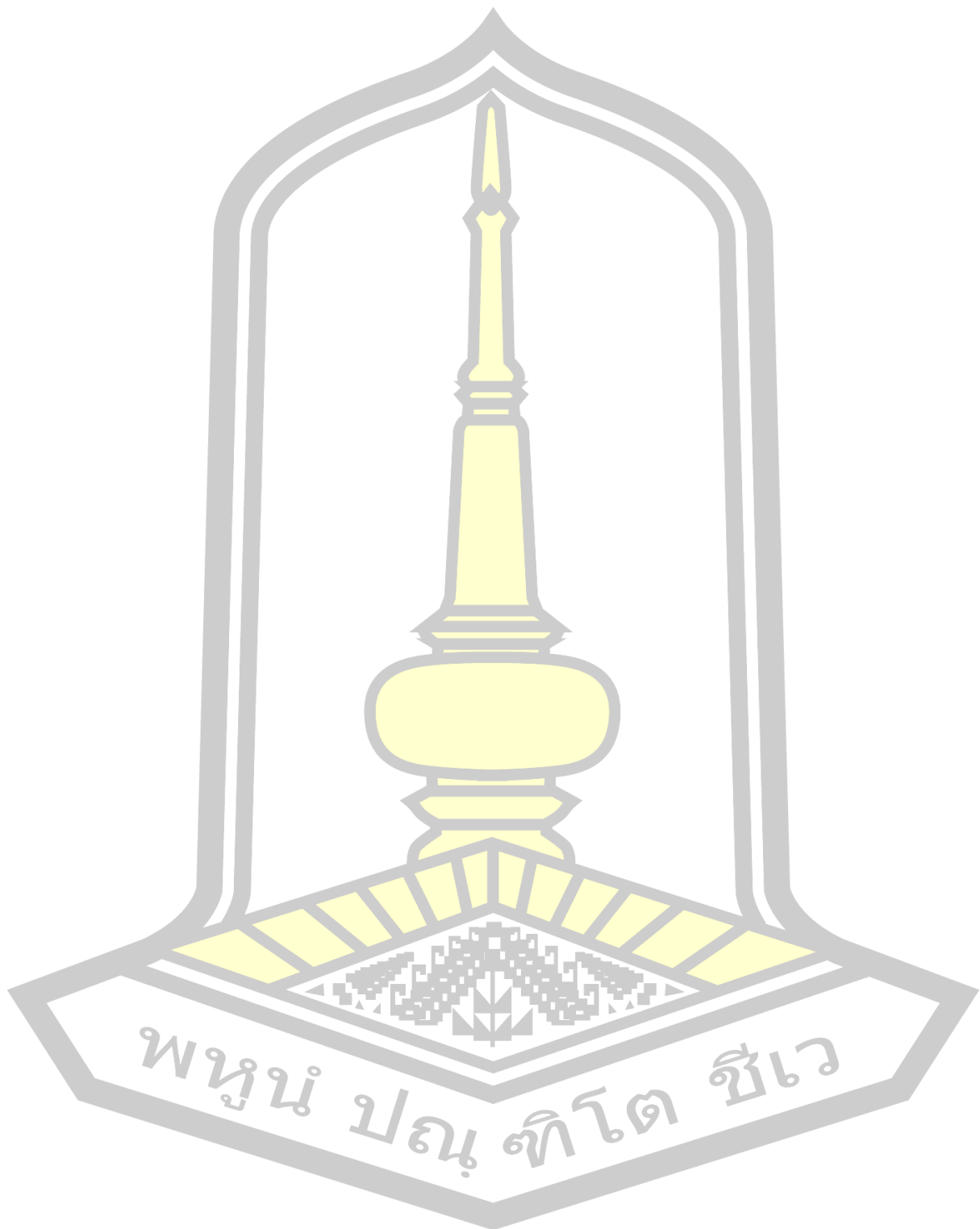
วิทยานิพนธ์ฉบับสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือหลายอย่างดีของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์ท้าว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สุขนา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยด้วยดีโดยตลอด และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุรารมย์ จันทมาลา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. วยุพา ทศตะ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ซึ่งทำให้งานวิจัยได้รับแนวทางในการค้นคว้าศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความใส่ใจ เอื้ออาทร ให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ขอขอบคุณ ดร.ราตรีศรีวิไล บงสีทิธิพร คอยชี้แนะแนวทางในทางประกอบสร้างการแสดงผลงานที่บ้านอีสาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศาสตรา สหัสทัศน์ ที่ให้ความช่วยเหลือตรวจสอบความถูกต้องการใช้ภาษาอังกฤษในการแปล ดร.สุรสิทธิ์ จันทรแสงศรี ให้ความอนุเคราะห์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบคุณ อาจารย์ธัญลักษณ์ มูลสุวรรณ ให้คำปรึกษานำเรื่องการแต่งกายของตัวละครที่ใช้ในการแสดง ขอขอบคุณ Mr. Martin Wheeler ประชาชนชาวบ้านผู้เป็นกัลยาณมิตร Mr. Phil Robertson Deputy Director of Human Right Watch's Asia Division ที่ให้ความรู้วรรณคดี ตะวันตกอันเป็นแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาพร อาญาเมือง Assistant Professor Dr. Joseph Alia, Mr. Dominic & Mrs. Carolyn Alia และครอบครัว จากประเทศสหรัฐอเมริกา คุณนงคราญ ภูเด่นไสย และ Mr. Donald Vidgeon จากประเทศอังกฤษ Mrs. Ria Leemans จากประเทศเบลเยียม ที่ให้ความร่วมมือในการเผยแพร่บันทึกการแสดงที่บ้านอีสานหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลุนางอ้าวทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

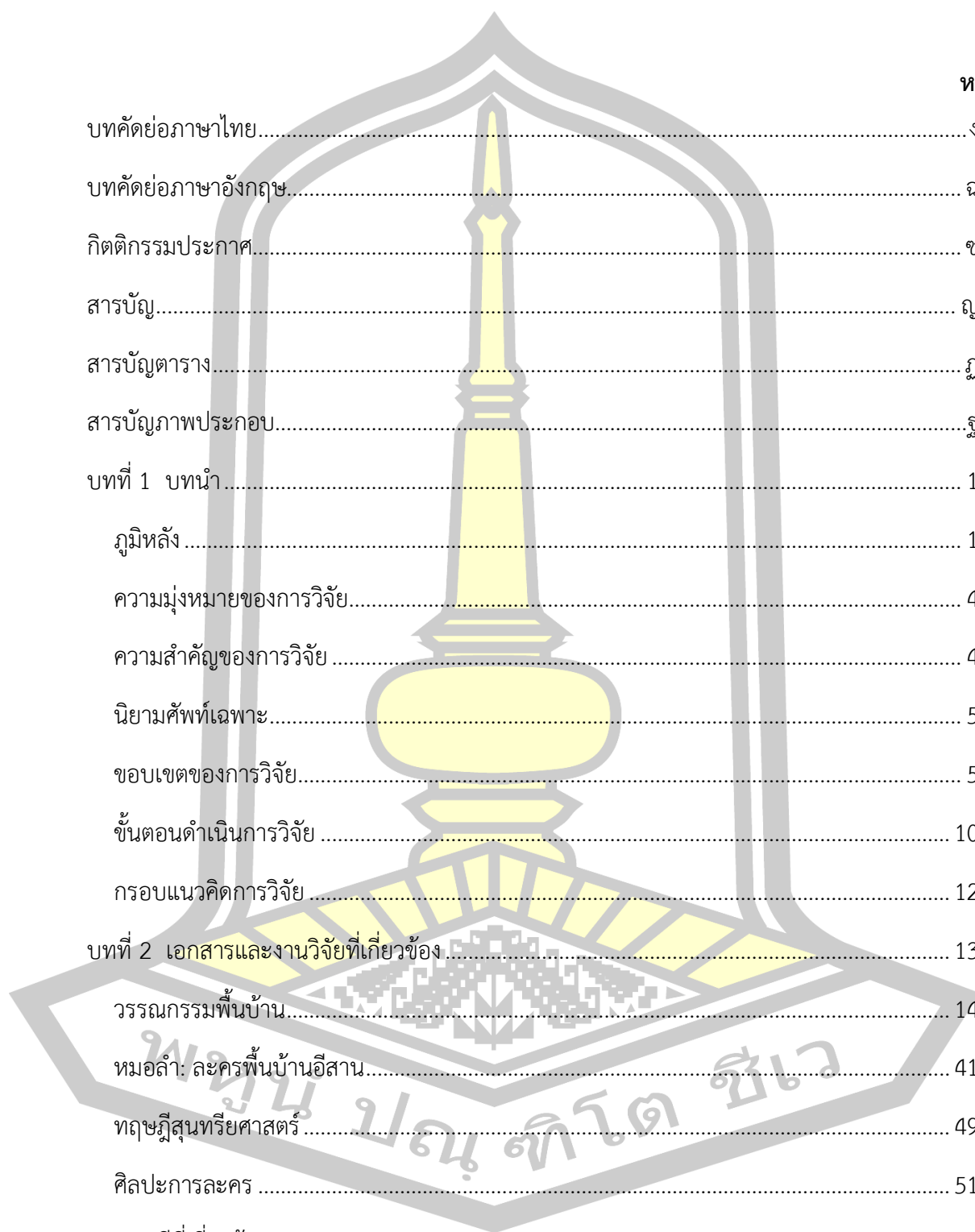
ขอขอบคุณ บิดา-มารดา นายจุฬา-นางบานเย็น พันทวี ที่ให้แรงจูงใจในการสนับสนุนด้านการเงินและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา รวมถึงลูกชายทั้ง 2 คน ญาติพี่น้อง เพื่อนทุกรุ่น ที่เรียนมาด้วยกัน ตลอดจนลูกศิษย์ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นแรงผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่ Mr. Arno Roseboom สามิผู้ล่วงลับที่มอบความรักความหวังใย เคียงข้างคอยช่วยเหลือ ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจอันแสนอบอุ่นมาโดยตลอด

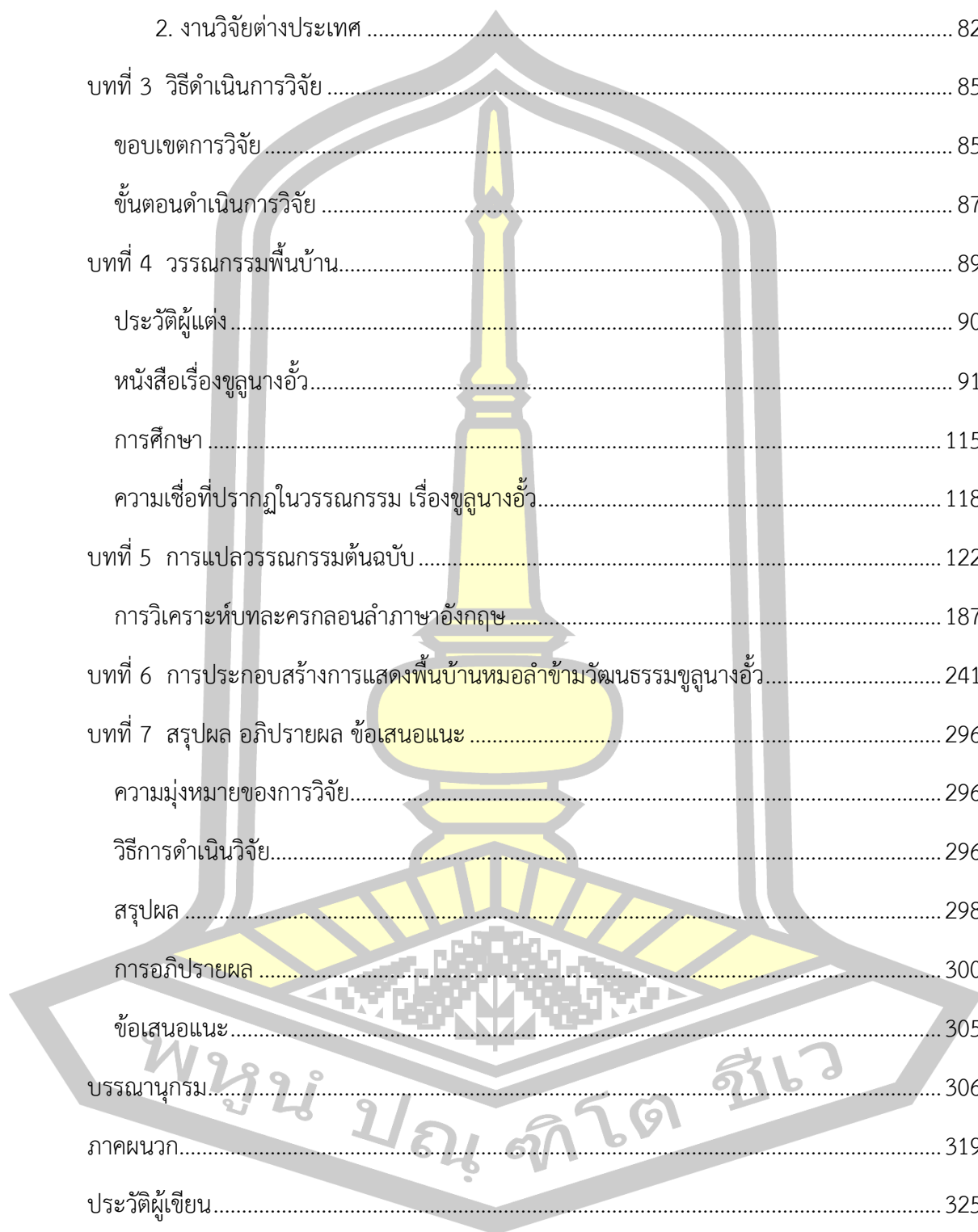

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	10
กรอบแนวคิดการวิจัย	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
วรรณกรรมพื้นบ้าน.....	14
หมอลำ: ละครพื้นบ้านอีสาน.....	41
ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์.....	49
ศิลปะการละคร	51
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	78

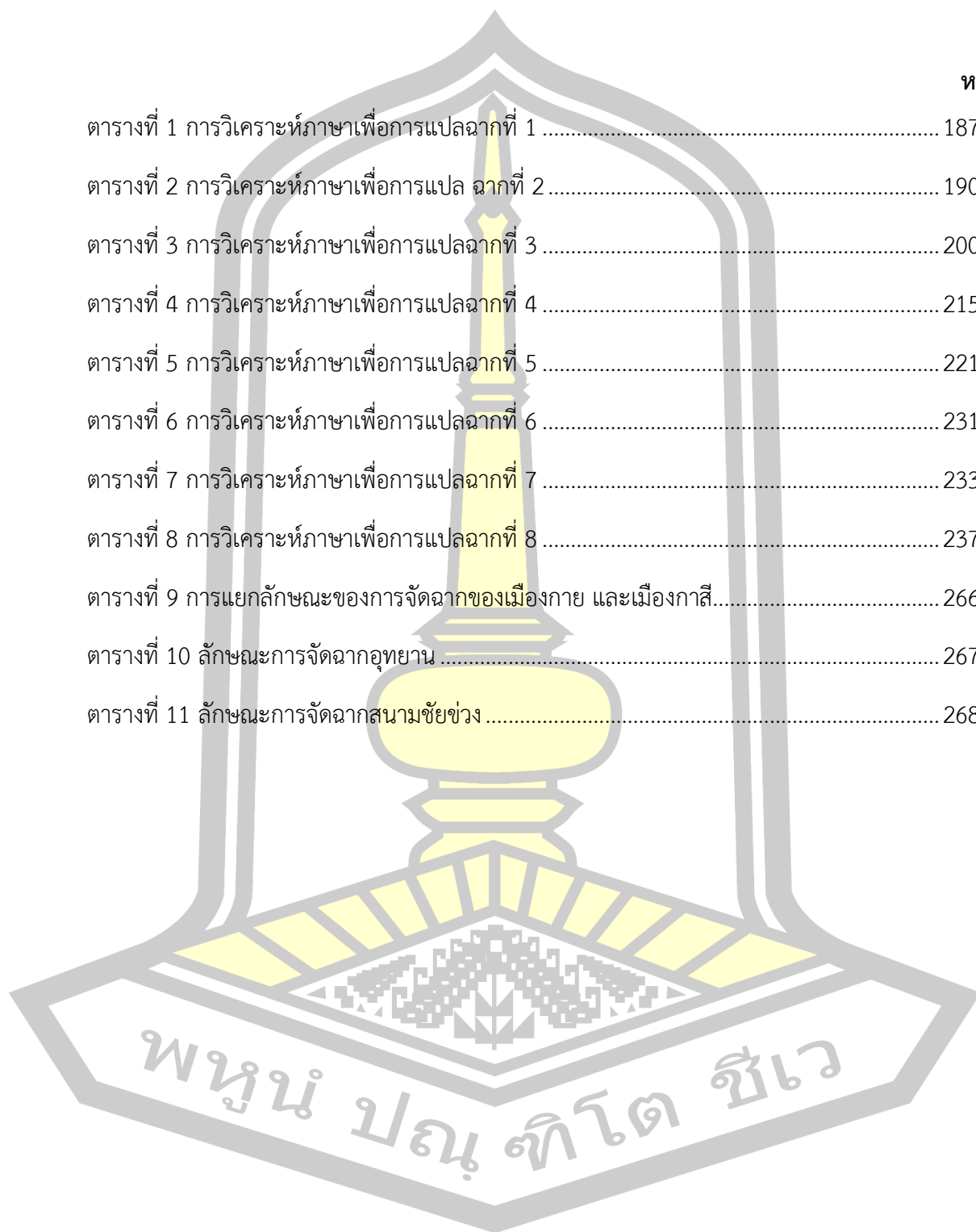

1. งานวิจัยในประเทศ.....	78
2. งานวิจัยต่างประเทศ	82
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	85
ขอบเขตการวิจัย.....	85
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	87
บทที่ 4 วรรณกรรมพื้นฐาน.....	89
ประวัติผู้แต่ง	90
หนังสือเรื่องชูลุนางอ้าว.....	91
การศึกษา	115
ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องชูลุนางอ้าว.....	118
บทที่ 5 การแปลวรรณกรรมต้นฉบับ	122
การวิเคราะห์บทละครกลอนลำภาษาอังกฤษ	187
บทที่ 6 การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมชูลุนางอ้าว.....	241
บทที่ 7 สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	296
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	296
วิธีการดำเนินวิจัย.....	296
สรุปผล	298
การอภิปรายผล	300
ข้อเสนอแนะ.....	305
บรรณานุกรม.....	306
ภาคผนวก.....	319
ประวัติผู้เขียน.....	325

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 1	187
ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปล ฉากที่ 2	190
ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 3	200
ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 4	215
ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 5	221
ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 6	231
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 7	233
ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 8	237
ตารางที่ 9 การแยกลักษณะของการจัดฉากของเมืองกาย และเมืองกาสี.....	266
ตารางที่ 10 ลักษณะการจัดฉากอุทยาน	267
ตารางที่ 11 ลักษณะการจัดฉากสนามชัยข่วง	268

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	12
ภาพประกอบที่ 2 แผนภูมิโครงสร้างประเภทของวรรณกรรมอีสาน	16
ภาพประกอบที่ 3 ลักษณะคำก่ายของคำประพันธ์อีสาน	21
ภาพประกอบที่ 4 แผนผังกำหนดการสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีของกาพย์	24
ภาพประกอบที่ 5 แผนผังกลอนลำแบบวชิรบัณฑิต	26
ภาพประกอบที่ 6 แผนผังกลอนลำแบบวิหขุมาลี	27
ภาพประกอบที่ 7 แผนผังกลอนอ่านวชิรบัณฑิต	28
ภาพประกอบที่ 8 แผนผังกลอนอ่านวิหขุมาลี	29
ภาพประกอบที่ 9 แผนผังกลอนอ่านอักษรสังวาส	30
ภาพประกอบที่ 10 แผนผังกลอนอ่านสัพสวดหรือเทียมแอก	31
ภาพประกอบที่ 11 แผนผังโคลง 5 หรือโคลงวิหขุมาลี	34
ภาพประกอบที่ 12 แผนผังโคลงสุภาพหรือมหาสิริมาลี	35
ภาพประกอบที่ 13 แผนผังฮ่ายวชิรบัณฑิต	36
ภาพประกอบที่ 14 แผนผังฮ่ายมหาวิหขุมาลี	37
ภาพประกอบที่ 15 ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของเบล	60
ภาพประกอบที่ 16 ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของลาร์สัน	62
ภาพประกอบที่ 17 ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของเบล	123
ภาพประกอบที่ 18 แผนผังการวางแผนการแสดงผลงานบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลูนางอ้อ ...	242
ภาพประกอบที่ 19 ผู้วิจัยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Mr.Martin Wheeler ปราชญ์ชาวบ้าน	243
ภาพประกอบที่ 20 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม การแสดงผลงาน (หมอลำ) แม่ครูราตรี ศรีวิไล	244

ภาพประกอบที่ 21 ผู้วิจัยพบ ดร.ราตรีศรีวิไล บงสิทธิพร ขอคำปรึกษาการแสดงพื้นบ้านหมอลำ..	244
ภาพประกอบที่ 22 ทฤษฎีการแปลของเบล.....	252
ภาพประกอบที่ 23 การแต่งหน้าของชูลู.....	257
ภาพประกอบที่ 24 การแต่งหน้าของนางอ้ว.....	257
ภาพประกอบที่ 25 วัฒนธรรมการสั้กลายของเมืองขอม	258
ภาพประกอบที่ 26 การแต่งหน้าของขุนกลาง.....	258
ภาพประกอบที่ 27 การแต่งหน้าของนางพิมพา และนางจันทา.....	259
ภาพประกอบที่ 28 การแต่งหน้าและการแต่งกายของเอี้ยบัวผัน	259
ภาพประกอบที่ 29 การแต่งหน้าของบัวเผื่อน และ บัวผัน.....	260
ภาพประกอบที่ 30 การแต่งหน้าและการแต่งกายของทหารเมืองกาสี	260
ภาพประกอบที่ 31 การแต่งหน้าของทองคำ และ ทองจันทร์	261
ภาพประกอบที่ 32 การแต่งหน้าของแม่ม้อน.....	261
ภาพประกอบที่ 33 การแต่งกายหญิงชายชาวลาวในงานแต่งงาน	264
ภาพประกอบที่ 34 การแต่งกายชายลาวโบราณ.....	264
ภาพประกอบที่ 35 การแต่งกายหญิงลาวโบราณ.....	265
ภาพประกอบที่ 36 ฉากท้องพระโรงเมืองกาย	267
ภาพประกอบที่ 37 ฉากท้องพระโรงเมืองกาสี.....	267
ภาพประกอบที่ 38 ลักษณะการจัดฉากอุทยาน	268
ภาพประกอบที่ 39 ลักษณะการจัดฉากสนามชัยช่วง.....	268
ภาพประกอบที่ 40 ใช้แคนประกอบการแสดง.....	270
ภาพประกอบที่ 41 รำตั้งหวาย.....	274
ภาพประกอบที่ 42 การแต่งกายของการรำตั้งหวาย	274
ภาพประกอบที่ 43 การฟ้อนบทพลอดรักในอุทยานเมืองกาย.....	275
ภาพประกอบที่ 44 การฟ้อนฉากพลอดรักของบัวผัน และทองจันทร์	275

ภาพประกอบที่ 45 การเตรียมร่างกายก่อนทำการแสดง	277
ภาพประกอบที่ 46 การพบกันครั้งแรก.....	278
ภาพประกอบที่ 47 ผู้แสดงจากวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคามแนะนำตัวต่อเพื่อนผู้แสดงอื่น.....	278
ภาพประกอบที่ 48 ผู้แสดงแนะนำตัว.....	279
ภาพประกอบที่ 49 การอ่านบท.....	280
ภาพประกอบที่ 50 การฝึกซ้อมการอ่านบทภาษาอังกฤษ	280
ภาพประกอบที่ 51 การเตรียมตัวก่อนฝึกซ้อม.....	281
ภาพประกอบที่ 52 การฝึกซ้อมการบท	282
ภาพประกอบที่ 53 กิจกรรมก่อนการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้เสียง.....	282
ภาพประกอบที่ 54 การฝึกซ้อมเพื่อกำหนดตำแหน่ง	283
ภาพประกอบที่ 55 การฝึกซ้อมฉากที่ 1	283
ภาพประกอบที่ 56 การฝึกซ้อม ฉากที่ 3.....	284
ภาพประกอบที่ 57 การฝึกซ้อม ฉากที่ 7.....	284
ภาพประกอบที่ 58 การซ้อมใหญ่.....	285
ภาพประกอบที่ 59 ผู้ชมการแสดงที่บ้านหมอลำต่างวัฒนธรรมเรื่องชูลุนางอ้าว คณะศิลปกรรม ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	285
ภาพประกอบที่ 60 การแสดงที่บ้านหมอลำต่างวัฒนธรรม โดมเฉลิมพระเกียรติ วิทยาลัยเทคนิค มหาสารคาม.....	286
ภาพประกอบที่ 61 การรำสลับกับการชมหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลุนางอ้าว	287
ภาพประกอบที่ 62 ผู้ชมต่างวัฒนธรรมที่มีพำนักใน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม.....	287
ภาพประกอบที่ 63 ผู้ชมต่างวัฒนธรรม เป็นกลุ่มที่สมรสกับคนไทยพำนักอาศัยในประเทศ.....	288
ภาพประกอบที่ 64 ผู้แสดงฝึกซ้อมก่อนการแสดง.....	288
ภาพประกอบที่ 65 บริเวณเรือนรจนารีสอร์ทที่ใช้ทำการแสดง	289
ภาพประกอบที่ 66 Ass. Prof. Dr. Joseph Alia และ ผศ. สุภาพร อาญาเมือง.....	289

ภาพประกอบที่ 67 ผศ. สุภาพร อาญาเมือง ให้การต้อนรับแขกด้วยการไหว้แบบไทยๆ.....	290
ภาพประกอบที่ 68 แขกผู้ที่มีร่วมงานฉลองสมรส	290
ภาพประกอบที่ 69 บันทึกการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม	291
ภาพประกอบที่ 70 บันทึกการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้าว โดย นายณัฐวุฒิ บุญมาตย์.....	291
ภาพประกอบที่ 71 การแปลเพื่อทำให้การแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เอาภาษาอื่น มาใช้ในการแสดง.....	305

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความทันสมัยของเทคโนโลยีทำให้คนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก รวดเร็วและล่วงรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลกนี้ได้อย่างง่ายผ่านทางโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ตและ เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้อิทธิพลของการรับรู้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสมผสาน กับวัฒนธรรมไทยได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเราควรเลือกรับวัฒนธรรมที่แพร่เข้ามาอย่างพินิจพิจารณาว่า มีสิ่งเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้ก้าวหน้าหรือไม่เช่น การนำคอมพิวเตอร์นำมาใช้เก็บ ข้อมูลวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและแลกเปลี่ยนข้อมูลเหล่านั้นไปยังอีกที่โดยผ่านช่องทางออนไลน์ อินเทอร์เน็ตโดยมีผู้สนใจอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ซึ่งในยุคสมัยปัจจุบัน สังคมต่างรื้อฟื้นและอนุรักษ์ วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มสังคมไว้ให้เป็นเอกลักษณ์สำคัญที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติของตน ทำให้เกิด ความภาคภูมิใจ สามารถนำวัฒนธรรมไปพัฒนาเพื่อให้เกิดความคงอยู่ และสร้างความโดดเด่น รอดพ้น จากการครอบงำของวัฒนธรรมต่างชาติได้ แต่วัฒนธรรมบางอย่างของไทย ต้องมีการปรับเปลี่ยนไป ตามบริบทของสังคม

ชาติไทย เป็นชาติที่มีวัฒนธรรมและประเพณีที่งดงามโดดเด่น ที่สืบทอดกันยาวนาน ซึ่งวัฒนธรรมของไทยแต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างของลักษณะวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป วัฒนธรรมเป็นมรดกอันมีคุณค่าของสังคมมนุษย์ มนุษย์ทุกชาติย่อมมีวัฒนธรรมที่ได้มาจากการ ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมของสังคมเป็นสื่อแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวและ ความเป็นมาในอดีต หมายถึง การดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นมรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็น คำตอบ และหลักฐานที่ชัดเจนที่เล่าเรื่องราวของสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีตและส่งผลกระทบมายังปัจจุบัน อันจะเสริมสร้างสิ่งที่ดีงามให้คนประพฤติปฏิบัติ เรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่ไม่สามารถคาดคะเนได้ ว่าไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับการเวลาและปัจจัยภายใน – ภายนอก ที่เข้ามากระทบอาจจะเหมาะสม กับสภาพสังคมในยุคสมัยหนึ่ง แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในยุคในสมัยหนึ่งก็ได้

การเปลี่ยนแปลงในสังคมที่สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรมอีกอย่างก็คือ การเดินทางของชาวต่างชาติ เป็นจำนวนมากที่หลั่งไหลสู่ประเทศไทย การเข้ามาในประเทศไทยของชาวต่างชาติมีเหตุผลหลาย อย่าง เช่น การมาทำงาน, การมาพำนักอาศัยกับคู่สมรสชาวไทย, การมาใช้ชีวิตบั้นปลายหลังเกษียณในประเทศไทย

เมื่อมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นสังคมและพัฒนาเป็นวัฒนธรรม จนกระทั่งก่อเกิดอารยธรรม ในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ชุมชนแต่ละท้องถิ่นต่างมีวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนของตนเองแตกต่างกันไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในสังคมหนึ่งๆ และเป็นวิธีการดำเนินชีวิตเป็นแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงมีรูปแบบของตนเองและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกาลเวลา พื้นที่วัฒนธรรมพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะมีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตัวซึ่งมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด การเข้ามาในราชอาณาจักรไทยของชาวต่างชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พวกเขาเหล่านั้นต้องรับเอาวัฒนธรรมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางกลับกันยังมีชุมชนชาวไทยอีกกลุ่มที่สมรสกับชาวต่างชาติแล้วมีความจำเป็นต้องย้ายถิ่นที่อยู่ไปพำนักอยู่กับคู่สมรสหรือยังมีไทยอีกกลุ่มที่ต้องเดินทางไปศึกษาต่างประเทศ กลุ่มคนดังกล่าวต้องอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมเดิม ต้องการให้ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมใจ

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องสร้างความพร้อมกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน และต้องเร่งในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารกับการอยู่ร่วมกันกับ สังคมของวัฒนธรรมที่หลากหลาย นอกจากการเร่งพัฒนาประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคและรองรับภาวะการค้าการลงทุนการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมทาง เศรษฐกิจแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนา คุณภาพของทักษะด้านการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารที่เป็นเครื่องมือในการเพิ่ม ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนและรองรับการรวมตัวของประชาคมต่างๆ อีกด้วย

กฎบัตรอาเซียนข้อ 34 บัญญัติว่า “ The Working Language of ASEAN Shall be English” ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คือภาษาอังกฤษ ซึ่งมีได้หมายความว่าใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ระหว่างกันในการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่รัฐบาล ตลอดจนองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หากหมายถึงบัญญัติให้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาของอาเซียนสำหรับการทำงานร่วมกันนั้นมีความหมายกว้างไกลไปทุกส่วนของประชาคมอาเซียนด้วย (สมเกียรติ อ่อนวิมล, 2555) เมื่อทุกคนอยู่ในภูมิภาคของอาเซียนเป็นพลเมืองของอาเซียน ย่อมมีการเดินทางไปมาหาสู่เดินทางท่องเที่ยว เรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเดินทางข้ามพรมแดนเพื่อการทำงานหรือการมองหาโอกาสให้กับ ชีวิตที่ดีขึ้นดังนั้น ภาษาอังกฤษจึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารสร้างความสัมพันธ์อันดีของภูมิภาคอาเซียน โลกของการแข่งขันอันไร้พรมแดนทาง

ภูมิศาสตร์และพรมแดนทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองอยากให้คนต่างวัฒนธรรม ได้รับรู้และชื่นชมความโดดเด่นความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมตนเอง แต่การนำเสนอมีข้อจำกัดในเรื่องของสื่อในการนำเสนอ ภาษาที่ใช้ วิธีที่จะนำเสนอให้ครอบคลุมพื้นที่ได้มากที่สุด

เมื่อมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน จะเห็นได้ว่าภาษาเป็นตัวกำหนดในการที่จะสามารถนำเสนอเรื่องราวและวัฒนธรรมไทยสู่สากล การที่จะนำเสนอวัฒนธรรมสู่สังคมอื่นมีความจำเป็นต้องอาศัยสื่อที่มาทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลไปยังผู้รับสาร หรือชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาและพิจารณาว่า สื่อที่มีความเหมาะสมต่อการสื่อสารไปยังวัฒนธรรมอื่น คือการแสดง การแสดงที่ได้รับคามนิยมน้อยกว่าหลายเป็นวงกว้างนั้นคือการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำ

การแสดงพื้นบ้านเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานแล้วขยายแผ่ออกไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียงที่มีวัฒนธรรมคล้ายกัน ทั้งอาชีพขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อและศาสนา เนื้อหาจะสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

ลำ เป็นมหรสพพื้นบ้านที่มีการร้องประกอบกับการเป่าแคน เป็นที่นิยมของชาวอีสานอย่างกว้างขวาง มีวิวัฒนาการตามลำดับ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปตามกระแสของสังคมโลก ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดง การนำเสนอ และเนื้อหาที่แตกต่าง

หมอลำสามารถดึงดูดผู้ฟังให้นั่งฟังได้ตลอดคืน หรือจวบจนกระทั่งสิ้นสุดการแสดงด้วยเหตุที่หมอลำมีจุดเด่นในหลายด้าน เช่น ความไพเราะของท่วงทำนองลำ ปฏิภาณและไหวพริบในการโต้ตอบหรือแสดงเป็นเรื่องราว การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของหมอลำอันเป็นสิ่งที่สามารถโน้มน้าวผู้ฟังให้อยากรู้อยากติดตาม เนื้อหากลอนลำมักจะมีแทรกคากลอนที่เป็นสุภาษิต คำคม ตลอดจนการให้ความรู้ทั้งด้านคติโลกและศีลธรรม ซึ่งเนื้อหาที่หมอลำนำมาใช้ลำนั้นจะสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพสังคมของชาวอีสานในแต่ละแ่งมุมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้หมอลำยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในสังคม

จากข้อจำกัดในเรื่องของภาษา การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยโดยใช้สื่อการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำจึงมีข้อจำกัดตามมาด้วยในการดึงดูดความสนใจจากชาวต่างชาติต่างวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการใช้ภาษาสากล ในการแสดงพื้นบ้านอีสาน หมอลำ โดยนำเอาเรื่องของวรรณกรรมและคุณค่าในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยเน้นสื่อที่คนชาวต่างชาติต่างวัฒนธรรมเข้าใจได้ง่าย วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานที่จะนำมาดัดแปลงเพื่อสร้างเป็นการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำ ให้ความบันเทิง เผยแพร่คำสอนรักษาเรื่องราว ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นยังได้เป็นที่รวบรวมเรื่องราวของท้องถิ่นด้านความเชื่อ ค่านิยม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับเทพเจ้า

ซึ่งสะท้อนให้เห็นเหตุผลของการประกอบพิธีกรรม ว่ามีความเชื่ออย่างไร ในการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำส่วนใหญ่จะนำเอาวรรณกรรมท้องถิ่นไปแต่งให้เป็นสำนวนอีสานแล้วนำไปแสดงเป็นการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำ ทำให้ได้รับความนิยามอย่างกว้างขวาง

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานได้รับความนิยามอย่างแพร่หลายทางภาคอีสาน ผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยได้นำวรรณกรรมชูลุนางอ้าว เพื่อใช้ในการสร้างบทละครเพื่อให้มีการเผยแพร่ลักษณะเป็นสากลเป็นสากลทำให้คนต่างชาติต่างวัฒนธรรมเข้าใจสาระและสุนทรียภาพของวรรณกรรมอีสานอย่างลึกซึ้ง

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำวรรณคดีอีสานมาสร้างบทละคร (ภาษาอังกฤษ) เรื่องชูลุนางอ้าว เป็นเรื่องที่สนุกสนานให้อารมณ์สะเทือนใจและให้คติสอนใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก อีกทั้งเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านที่พบแพร่หลายในภาคอีสานของประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือแสดงในด้านความบันเทิง แทรกคุณค่าด้านคติสอนใจ วิธีทางการดำเนินชีวิต ที่แฝงอยู่ในบทบาทของตัวละคร พิธีกรรมความเชื่อของชุมชน

อีกทั้งวรรณคดีอีสานเรื่องชูลุนางอ้าว ยังได้โครงเรื่องคล้ายกับวรรณกรรมเรื่องอื่นอีกหลายเรื่องเช่น ลิลิตพระลอ, โรมิโอ-จูเลียต เป็นต้น ความคล้ายคลึงของโครงเรื่อง จะทำให้ผู้ชมต่างวัฒนธรรมมีความเข้าใจต่อการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำข้ามวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวรรณกรรมอีสานเรื่องชูลุนางอ้าว ประวัติโดยปริชา พิณฑทอง
2. เพื่อประกอบการสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลุนางอ้าว

โดยนำเสนอรูปแบบของการขับลำเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นสื่อบันเทิง และสื่อวัฒนธรรมแก่ผู้ชมต่างวัฒนธรรม

ความสำคัญของการวิจัย

การใช้เนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้าน ชูลุนางอ้าว ประวัติโดย ปริชา พิณฑทอง ในกระบวนการประกอบการสร้างการแสดงพื้นบ้านอีสานหมอลำโดยมีบทละครกลอนลำเป็นภาษาอังกฤษเพื่อเป็นสื่อสร้างความบันเทิง และสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตพื้นบ้านอีสานแก่ผู้ชมต่างวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศิลปะการละคร หมายถึง การสร้างบทละครจากวรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้าวโดยมีบทพูดและบทขับลำเป็นภาษาอังกฤษ นำเสนอในรูปแบบภาษาการแสดงพื้นบ้านหมอลำ เพื่อให้ผู้ชมชาวต่างชาติต่างวัฒนธรรมได้เข้าใจถึงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวอีสาน

ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มชนที่มีถิ่นกำเนิด วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมต่างกัน

การสื่อสาร หมายถึง การแสดงพื้นบ้านหมอลำที่มีบทละครกลอนลำภาษาอังกฤษเพื่อทำหน้าที่แสดงให้ผู้ชมชาวต่างชาติต่างวัฒนธรรมได้เกิดสุนทรียภาพมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน

วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง นิทานพื้นบ้านอีสานเรื่องชูลุนางอ้าวฉบับวัดน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ปรีวรรตโดยนายปรีชา พิณทอง

ประกอบสร้าง หมายถึง การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องชูลุนางอ้าวแล้วนำมาเขียนบทละครกลอนลำฉบับภาษาอังกฤษเพื่อนำมาวางแผนคัดเลือกนักแสดง ทำการฝึกซ้อมและทำการแสดง

ผู้ชมต่างวัฒนธรรม หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคเหนือ, ภาคกลาง, ภาคใต้ รวมถึงชาวต่างชาติที่พำนักในประเทศอื่นๆ หรือเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย รวมถึงชาวต่างชาติที่มาสอนในสถานศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรมผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 เนื้อหา

ศึกษาเอกสาร (Document Study) แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม ดังนี้

1.1.1 วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องชูลุนางอ้าว ฉบับน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ปรีวรรตโดยนายปรีชา พิณทอง ได้แก่

1.1.1.1 ผู้ประพันธ์

1.1.1.2 เนื้อหา

1.1.1.3 ลักษณะคำประพันธ์

1.1.1.4 โครงเรื่อง

1.1.1.5 ตัวละคร

1.1.1.6 สารัตถะ หรือแก่นของเรื่อง

1.1.2 การสร้างบทละครกลอนลำโดยใช้ภาษาอังกฤษ โดยใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell โดยวิเคราะห์และตีความภาษาต้นฉบับแล้วเขียนโดยใช้วิธีการประพันธ์แบบโดยใช้คำศัพท์สถานการณ์ในการสื่อความหมาย และบริบททางวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ความหมายที่ชัดเจน

1.2 วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

1.3 ระยะเวลาในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2555 ถึงเดือน พฤษภาคม 2561

1.4 พื้นที่วิจัย

การเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.4.1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม วันที่ 6 มิถุนายน 2558

1.4.2 โดมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม วันที่ 27 สิงหาคม 2558

1.4.3 เรือนรจนารีสอร์ท 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอน้ำก่ำ อำเภอดุพนม จังหวัดนครพนม 28 สิงหาคม 2558

1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักแสดง ผู้ชมการแสดง ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.5.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

1.5.1.1 ชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาในประเทศไทย

1) Mr.Kim Pilegaard วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2) Mr.Andrew Chilcott โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

3) Mr.Arno Roseboom วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

- 4) Mr. Bernardo Altes โรงเรียนคลองขามวิทยาการ อำเภอ
ยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
- 5) Mr. Korama Summersford วิทยาลัยเทคนิควาปีปทุม อำเภอ
วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
- 6) Mr. Poul Dulfer มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัยจังหวัด
มหาสารคาม
- 7) Ms. Safia Chardi วิทยาลัยสารพัดช่าง อำเภอเมือง จังหวัด
มหาสารคาม
- 8) Mr. Pan Chao วิทยาลัยเทคนิควาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม
จังหวัดมหาสารคาม
- 9) Mr. Jay Parafine โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัด
กาฬสินธุ์
- 10) Mr. Fhoebe Cario โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัด
กาฬสินธุ์
- 11) Mr. Jess Aberromble คณะสถาบันปัตยกรรมศาสตร์
- 12) Mr. Rebecca Ryan คณะสถาบันปัตยกรรมศาสตร์
- 13) Ms. Alistair Probst คณะสถาบันปัตยกรรมศาสตร์
- 1.5.1.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทย
- 1) Ms. Chistine Evans จากประเทศ United Kingdom
- 2) Ms. Catherine Foulkes จากประเทศ United Kingdom
- 3) Mr. Andy Methews จากประเทศ Australia
- 4) Mr. Colin Uern จากประเทศ Australia
- 5) นางรจนา แมทธิวส์ จากประเทศ Australia
- 6) Mr. John Darnell จากประเทศ UK
- 7) นางพิมพ์ลดา คาร์เนลด์ จากประเทศ ประเทศอังกฤษ
- 8) Mr. Gary Summersford จากประเทศ UK
- 9) Mr. June Summersford จากประเทศ UK
- 10) Mr. Rachel Ladolf จากประเทศ UK
- 11) Mr. Share Gretton จากประเทศ Australia
- 12) Mr. Terry Dean จากประเทศ Australia
- 13) นางหม่อมสวรรค์ กรีทตัน จากประเทศ ลาว

14) Mr. Christopher Traee มาจากประเทศ Oklahoma, USA

15) Miss Els De Pauw มาจากประเทศ Belgium

16) Mrs Ria Leeman มาจากประเทศ Belgium

17) Mr. David Hornby มาจากประเทศ Spain

18) Miss Tina Roseboom มาจากประเทศ The Netherlands

19) Miss Nicole Roseboom Arnhem มาจากประเทศ The

Nethedrlands

1.5.1.3 คู่สมรรมข้ามวัฒนธรรมที่พำนักในต่างประเทศ

1) Wisuta Gentry มาจากประเทศ USA

2) James Gentry มาจากประเทศ USA ประเทศ UK

3) Nongkran Vidgeon มาจากประเทศ UK

4) Donald Vidgeon มาจากประเทศ UK

5) Joe Aia มาจากประเทศ USA

6) Supaporn Aryamuang มาจากประเทศ USA

7) Carolyn Alia มาจากประเทศ USA

8) Dominic Alia มาจากประเทศ USA

9) Ria Leemans มาจากประเทศ Spain

10) David Hornby มาจากประเทศ Spain

11) Phil Robertson มาจากประเทศ USA

12) Rachaneekorn Robertson มาจากประเทศ USA

13) Martin Cornail มาจากประเทศ UK

14) Lee Cornail มาจากประเทศ UK

1.5.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants)

1.5.2.1 ผู้ชมการแสดง

1) นางจรรุมาศ ฦ กภาพสินธุ์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบัวขาว
อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2) นางรจนา บุญอริษา ครูโรงเรียนเซนโยเซฟหนองหวาง

3) น.ส.สุนิสา ชินณะวงศ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4) นางจุลจิรา ปัตถะเมศ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5) นางอุมาพร คงสมมาตร ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยเทคนิค มหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

6) นางอภิญา ภูพานเพชร ข้าราชการบำนาญ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

7) นางสาวนวรรตน์ เลิศสกุลณี ครูชำนาญการ วิทยาลัยเทคนิค มหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

8) นางปิยะวรรณ พลวัน ครูชำนาญการ วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

9) นางสาวชญาณีศรี นิจรมยน์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียน สารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

10) นางสาวรัชชี่สุดา ศิริพรรณ เจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทย สาขาห้าแยก อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

11) นางสาวจิตวรรณ วรรณขาว ประกอบอาชีพส่วนตัว อำเภอ กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

12) นายนันท์ทพ สุมาธิธรรม นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

13) นางจิตร ชินณะวงศ์ แม่บ้าน บ้านนางไย ต.ตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

14) นางไสว จันทร์เขต แม่บ้าน บ้านนางไย ต.ตลาด อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม

15) นางเอมพร ไรรควัน แม่บ้าน บ้านนางไย ต.ตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

16) นางบานเย็น พันทวี แม่บ้าน บ้านนางไย ต.ตลาด อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม

17) นายจุฬา พันทวี ข้าราชการบำนาญ บ้านนางไย อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การวิจัยศึกษาคำครั้งนี้เป็นการศึกษา การสื่อสารศิลปะการแสดงข้ามวัฒนธรรมซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจ (Inventory) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยทำขึ้นเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร

1.2 แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant-Observation) ใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.3 แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.3.1 ชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษาในประเทศไทย

1.3.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

1.3.3 คู่สมรสข้ามวัฒนธรรมที่พำนักในต่างประเทศ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research)

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจะกระทำไปพร้อมกันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย และหลังจากการเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูลจากการถอดเทป จากการสัมภาษณ์ และภาพถ่ายในแต่ละครั้งโดยการจำแนกข้อมูล (Typologies) จัดหมวดหมู่ข้อมูลและตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้นั้นครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ ข้อมูลเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสรุปตีความ และนำเสนอข้อมูลเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

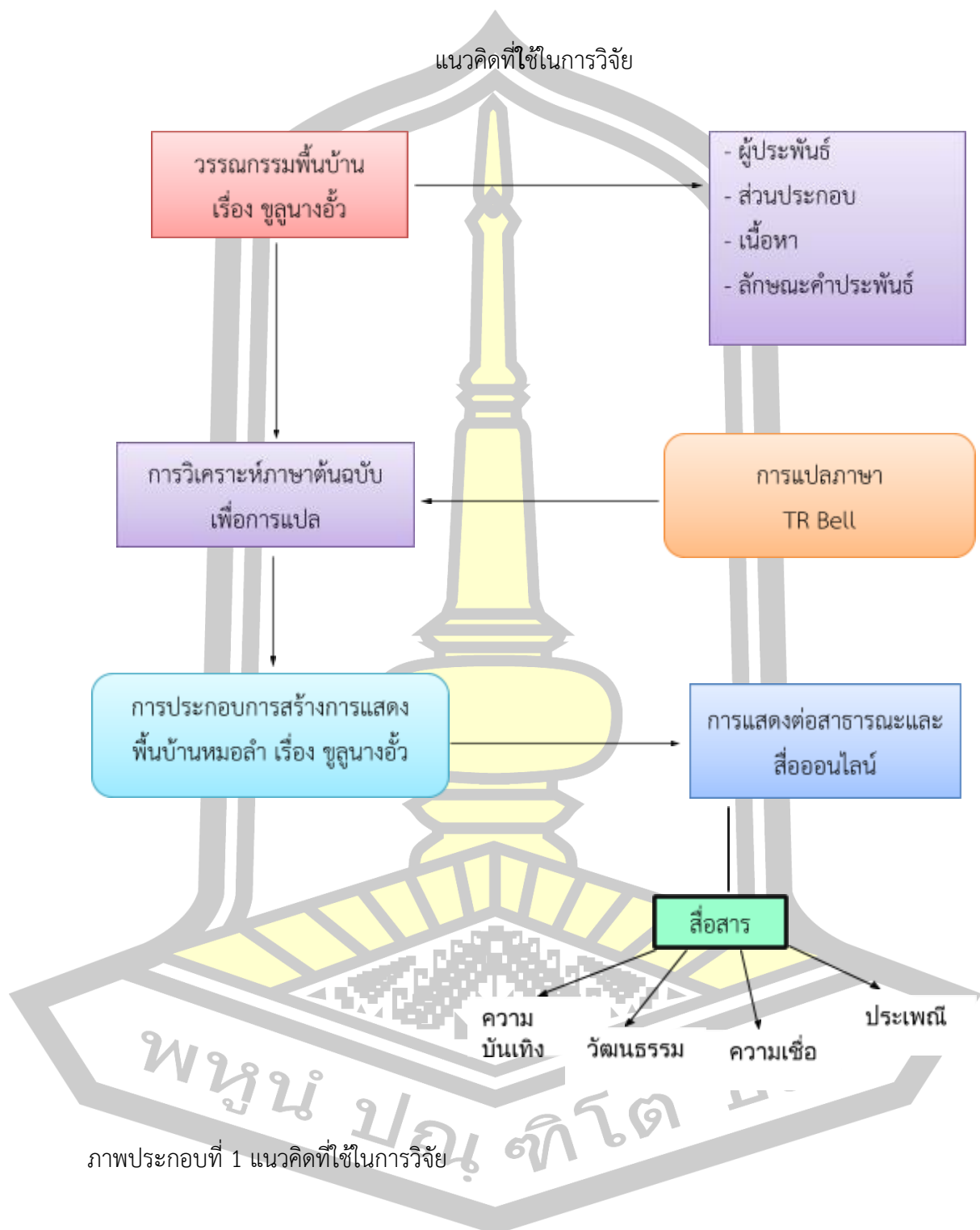
การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสรุปตีความและนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบาย การแสดงพื้นฐานหมอลำ เป็นสื่อทางวัฒนธรรมไทยสู่ต่างชาติต่างวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี กรอบแนวคิดวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนเชิงพรรณนาวิเคราะห์

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. วรรณกรรมพื้นบ้าน
  - 1.1 ความหมายของวรรณกรรมอีสาน
  - 1.2 ประเภทของวรรณกรรมอีสาน
  - 1.3 ฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมอีสาน
  - 1.4 คุณค่าของวรรณกรรมพื้นบ้าน
  - 1.5 การสืบสานวรรณกรรม
2. หมอลำ: ละครพื้นบ้านอีสาน
  - 2.1 ความหมายของหมอลำ
  - 2.2 ประวัติความเป็นมาของหมอลำ
  - 2.3 ประเภทของหมอลำ
  - 2.4 นิทานพื้นบ้าน เรื่องชูลุนางอ้าว
3. ศิลปะการละคร
  - 3.1 ความหมายของการแสดง
  - 3.2 ละครในเอเชีย
  - 3.3 ประเภทของละครในเอเชีย
  - 3.4 ละครพื้นบ้าน
    - 3.4.1 จุดมุ่งหมายในการแสดง
    - 3.4.2 ลักษณะการแสดง
    - 3.4.3 นักแสดง
  - 3.5 การสื่อสารในการแสดง
    - 3.5.1 ความสำคัญของละครสำหรับผู้ชมการแสดง
    - 3.5.2 องค์ประกอบของละคร
    - 3.5.3 การสื่อสารหรือการสื่อความหมายในละคร

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

4.1 ทฤษฎีการแปล

4.2 ทฤษฎีการแพร่กระจาย

4.3 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วรรณกรรมพื้นบ้าน

1. ความหมายของวรรณกรรม

วรรณกรรมทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลิน และสะท้อนสภาพสังคมฉบับที่เรื่องราวของเหตุการณ์ในยุคสมัยนั้นเอาไว้ นอกจากนี้ยังหมายถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ถ่ายทอดเล่าจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง อาจมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่จดบันทึกก็ได้ วรรณกรรมยังแสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี และความเชื่อของกลุ่มคนในสังคมของพื้นที่นั้นๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมนิยามศัพท์ และคำอธิบายของนักวิชาการพอสังเขปดังนี้

พระยาอนุমানราชชน (2516: 138) อธิบายว่า วรรณคดีหรือวรรณกรรมเป็นดั่งแว่นฉายแห่งโบราณคดี ส่งให้เราเห็นประเพณีความนิยม และความเป็นสมัยก่อน

กิ่งแก้ว อรรถการ 2520: 284 เสนอไว้ว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าสืบมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ใช้เวลาเป็นสื่อในการถ่ายทอด หรือด้วยวิธีมุขปาฐะก็ได้ แต่บางส่วนได้รับการบันทึกไว้แล้ว เช่น บันทึกไว้ในสมุดข่อย หรือในหนังสือหรือบันทึกไว้โดยที่พวกเขาได้ไปทำการบันทึกมา นี่เป็นเพียงหลักฐานเท่านั้น แต่การถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งนั้นถือว่าคุณค่าเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่การถ่ายทอดโดยหนังสือเหมือนอย่างหนังสืออ่านในปัจจุบัน หรือเหมือนกับวรรณคดี แบบฉบับ

ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนกุล (2527: 283) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้สรุปและอธิบายความหมายของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้ นิทานเป็นวรรณกรรมที่ปรากฏมากในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะเป็นวรรณกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนานต่ออารมณ์ของผู้อ่านผู้ฟัง นอกจากความสนุกสนานบันเทิงที่ได้รับแล้ว นิทานท้องถิ่นมักจะสอดแทรกแนวคิดคติธรรมคำสอนเชิงศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการควบคุมจริยธรรมของสังคมหรือหล่อหลอมชีวิตจิตใจของประชาชน ให้ยึดมั่นในครรลองที่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ อีกด้วย

จำนง ทองประเสริฐ (2519: 110) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทนิทานพื้นบ้านไว้อีกว่า นิทานชาวบ้าน คือ เรื่องราวของบุคคลในท้องถิ่นต่างๆ แต่งขึ้นและเล่าสืบต่อกันมา

เป็นเวลาช้านาน มีความมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงใจและสั่งสอนให้บุคคลกระทำความดี เช่น มีความกตัญญูต่เวทียี่ ชื่อสัตย์สุจริตและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บางเรื่องแต่งขึ้นเพื่ออธิบายความเป็นมาของชื่อภูมิประเทศบางแห่ง และยังเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ความนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของบุคคลในท้องถิ่นต่างๆ

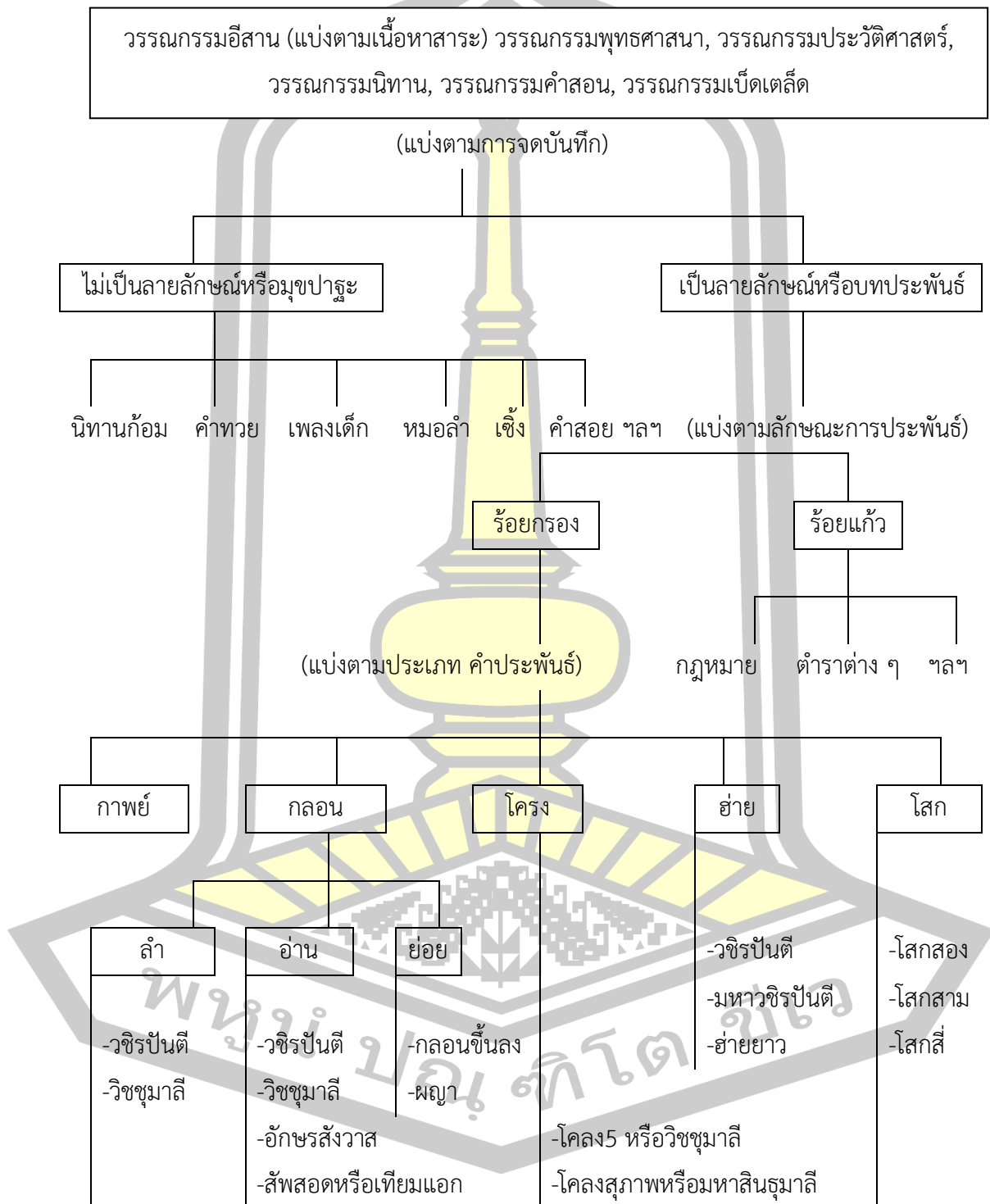
จะเห็นว่าวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านนั้น นอกจากจะมีลักษณะเป็นบันทึกเรื่องราวของสังคมในยุคสมัยนั้นแล้ว วรรณกรรมประเภทนี้ยังมีลักษณะเฉพาะลงไปอีกหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องราวของท้องถิ่น บางทีจึงรู้จักกันเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้นแต่ก็นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องคล้ายคลึงกัน
2. วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นผลงานของกวีในท้องถิ่นเป็นผู้เขียนขึ้นโดยธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นฉาก บทบาทตัวละครก็คือพฤติกรรมของวีระบุรุษในท้องถิ่นที่สังคมนั้นศรัทธาเชื่อถือ
3. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยเล่าจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ต่อกันมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันนี้
4. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอาจเล่าด้วยภาษาร้อยแก้วหรือภาษาร้อยกรองก็ได้วิธีการเล่าไม่มีแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับเทคนิคของแต่ละคน และด้วยเทคนิคการเล่าไม่มีแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับเทคนิคของแต่ละคน และด้วยเทคนิคการเล่าไม่เหมือนกันนี้เอง จึงทำให้นิทานเรื่องเดียวกันเกิดคลาดเคลื่อนไปในโอกาสต่อมา
5. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านมีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อความสนุกสนานและเพื่อเกิดความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ ส่วนที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องคือ การสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีเมตตากรุณา มีความกตัญญูต่เวทียี่ เป็นผู้ประพฤติดีทั้งกายวาจาใจ ซึ่งคำสอนเหล่านี้เป็นไปตามคติธรรมทางพุทธศาสนา
6. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านมีลักษณะเหมือนเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบความดีงาม โดยอาศัยบทบาทตัวละครที่ปรากฏในเรื่องเป็นตัวอย่างให้ประพฤติปฏิบัติตาม
7. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านมีหลายประเภท อาจเป็นเรื่องของคน ของสัตว์และเรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของสถานที่ ของภูมิประเทศบางแห่งก็ได้
8. วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนภาพของสังคมในยุคสมัยนั้น ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. ประเภทของวรรณกรรมอีสาน

โครงสร้างประเภทของวรรณกรรมอีสาน

ภาพประกอบที่ 2 แผนภูมิโครงสร้างประเภทของวรรณกรรมอีสาน

รัชช ปุณฺณโทก (2544: 420) แบ่งวรรณกรรมอีสานตามเนื้อหาสาระ คือ

เป็นต้น

1. วรรณกรรมทางพุทธศาสนา เป็นนิทานชาดกและตำนานพุทธศาสนา
2. วรรณกรรมประวัติศาสตร์ เช่น ท้าวฮุ่งท้าวเจือง พื้นเวียง พื้นเมืองอุบล

3. วรรณกรรมคำสอน เช่น ธรรมกาสอนโลก ท้าวคำสอน เสียวสาวด เป็นต้น

4. วรรณกรรมนิทาน เช่น นางम्मหอม สังข์สินชัย กำพรว้าฝีน้อย เป็นต้น

5. วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด เช่น บทสวดต่างๆ ฎญา นิทานก้อม เป็นต้น

มนัส สุขสาย (2544) แบ่งวรรณกรรมอีสานออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบ่งตามการจดบันทึก

1.1 วรรณกรรมที่ไม่เป็นลายลักษณ์หรือแบบมุขปาฐะ

1.2 วรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์หรือบทประพันธ์

2. แบ่งตามลักษณะประพันธ์

2.1 ร้อยแก้ว

2.2 ร้อยกรอง

มหาศिला วีรวงศ์ (2539) แบ่งเป็นวรรณกรรมอีสานตามประเภทคำประพันธ์เป็น

5 แบบ คือ

1. กาพย์

2. กลอน

3. โคลง

4. ร่าย

5. โสภ

ปรีฉัตร ปิตะวรรณ (2527) ได้สำรวจโบราณในภาคอีสาน 5 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด หนองคาย และอุบลราชธานีแล้วจัดหมวดหมู่ของวรรณกรรมไว้ 4 หมวด คือ

1. วรรณกรรมตำนานประวัติศาสตร์และตำรา สำรวจได้ 17 เรื่อง เช่นพระเจ้าเสียบโลก ลำธาตุสะกุง ท้าวฮี้ท้าวเจียง กลอนลำเวียงจันทร์ ตำนานขุนบรม เป็นต้น

2. วรรณกรรมคำสอน ความเชื่อ ประเพณี ความรู้ สำรวจได้ 31 เรื่อง เช่น ธรรมดาสอนโลก ท้าวคำสอน กาลนั้บมือส่วย ฮีต 12 คอง 14 หนังสือก้อมกันยักษนิสัยสอนโลก อินทิญาณสอนลูก เป็นต้น

3. วรรณกรรมชาดก สำรวจได้ 88 เรื่อง เช่น สุริยวงศ์ จำปาสีตัน ทศชาติ นางम्मหอม อรพิน คัทนาม แดงอ่อน พระยากาเผือก ชูลูนางอ้ว ท้าวโสวัจ เป็นต้น

4. วรรณกรรมเพื่อพิธีทางศาสนา สามารถได้ 97 เรื่อง เช่น ปถมสมโพธิมหาชาติ อริยทรัพย์ สังเกต พระยมก ฉลองการะพิก คธาพัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการแบ่งประเภทของวรรณกรรมยังไม่ครอบคลุมทั้งหมดเนื่องจาก วรรณกรรมอีสานมีลักษณะประสมประสาน นั่นคือ วรรณกรรมหนึ่งเรื่องมีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกันหลาย สาระในเรื่องเดียวกันเช่น เรื่องผาแดงนางไอ่ อาจเป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์ หรือเป็นนิทานชาดก ก็ได้

3. ฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมอีสาน

ในรูปแบบฉันทลักษณ์นั้นนักวิชาการได้อธิบายได้ต่างๆ กัน คือ

ประยอม ชองทอง (2538: 1) กล่าวว่า ฉันทลักษณ์เน้นชื่อ ตำราหลักภาษาในส่วน ที่ว่าด้วยการแต่งคำประพันธ์ที่เป็นกาพย์ กลอน โคลง ฉันทต่างๆ ซึ่งปัจจุบันเรียกคำประพันธ์เหล่านี้ รวมกันว่า “ร้อยกรอง”

กำชัย ทองหล่อ (2543: 433 – 523) อธิบายรูปแบบฉันทลักษณ์ว่า ตำราที่ว่าด้วยวิธี ร้อยกรองถ้อยคำ หรือเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นระเบียบตามลักษณะบังคับ และบัญญัติที่นักปราชญ์ได้ วางเป็นแบบไว้ จำแนกเป็น 7 ชนิดได้แก่ โคลง ร่าย ลิลิต กลอน กาพย์ และ กล

ัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 247-249) แบ่งรูปแบบบทร้อยกรองไว้ 2 แบบ คือ

1. รูปแบบตายตัว (Closed Form) คือ รูปแบบที่มีลักษณะบังคับเฉพาะตัวตาม กำหนด แบบแผนฉันทลักษณ์นั้นๆ เช่น กาพย์ โคลง ฉันท ร่าย หรืออาจเป็นรูปแบบที่เกิดจากการ ผสมระหว่างฉันทลักษณ์ เช่น กาพย์ห่อโคลง ลิลิต

2. รูปแบบอิสระ (Open Form) คือ รูปแบบที่ไม่ยึดถือฉันทลักษณ์มี 2 ประเภท ใหญ่ๆ คือ กลอนเปล่า (Free verse) และกวีนิพนธ์รูปธรรม (Concrete Poetry)

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2543: 61-64) อธิบายฉันทลักษณ์ของร้อยกรองไทยในปัจจุบันที่ ต่างไปจากเดิม สรุปได้ดังนี้

1. นิยมใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่กวีโบราณบัญญัติไว้น้อยกว่าร้อยกรองในอดีต
2. นิยมเอาทำนองกลอนของเพลงพื้นบ้านมาแต่งเริ่มจาก “ครูเทพ” นำเอาเพลง พื้นบ้านมาประยุกต์แต่งร้อยกรองเพื่อชีวิต
3. ไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์แบบแผนนัก คือ จำนวนคำในแต่ละวรรคน้อยกว่า หรือมากกว่าที่กำหนดไว้ การส่งสัมผัสอาจกลาดเคลื่อนไปจากที่เคยนิยม และไม่นิยมสัมผัสในแพรว พราวอย่างสุนทรภู่ คงแต่เสียงสัมผัสนอกเท่านั้น ในด้านการแต่งฉันทก็ไม่ยึดเสียงครุ ลหุ ตามแบบ แผนตายตัว หากแต่ยึดเสียงหนัก เบา ของพยางค์ตามแบบกวีในสมัยอยุธยาเป็นสำคัญ
4. นิยมสร้างฉันทลักษณ์ขึ้นใหม่ โดยยึดหลักคำเรียบง่าย ชัดเจน และมีกรอบ เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะต้องการสื่อสารความคิดมากกว่าความไพเราะ

5. นิยมแต่งกลอนเปล่ากันมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้แต่งสามารถแสดงความคิดเห็นได้สะดวกและแสดงอารมณ์ได้ลึกซึ้ง

6. นิยมเขียนบทร้อยกรองแบบรูปธรรม (Concrete Poetry) หรือวรรณรูปมากขึ้น เพราะมีได้ต้องการสื่อความคิดไว้ในร้อยกรอง แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ต้องการใช้บทร้อยกรองนั้นเป็นเครื่องมือในการสื่อภาพให้แก่ผู้อ่านด้วย อาจแบ่งได้ 2 แนว คือ

6.1 วรรณรูปที่เน้นวิธีจัดวางถ้อยคำ ข้อความ บนเส้นระนาบเพื่อสร้างเป็นภาพขึ้นมา วรรณรูปชนิดนี้จะเน้นที่วิธีการใช้คำสร้างภาพมากกว่าที่จะเน้นภาพ

6.2 วรรณรูปที่เน้นวิธีการนำถ้อยคำมาจัดวางเป็นรูปร่างต่างๆ วรรณรูปชนิดนี้จะเน้นที่ภาพซึ่งปรากฏแก่สายตาผู้อ่านสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปรูปแบบฉันทลักษณ์ได้ดังนี้ ฉันทลักษณ์คือ ตำราที่ว่าด้วยวิธีการร้อยกรองถ้อยคำให้เป็นระเบียบตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์ รูปแบบฉันทลักษณ์คือ กฎเกณฑ์ หรือ แบบแผนในการเรียบเรียงถ้อยคำให้เกิดเป็นรูปแบบต่างๆ ที่มีลักษณะพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รูปแบบฉันทลักษณ์เดิมเป็นงานวรรณศิลป์ ที่บังคับวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำให้เข้ากฎเกณฑ์ ข้อบัญญัติของนักปราชญ์ และรูปแบบอิสระ ซึ่งไม่ยึดคือฉันทลักษณ์ แต่เป็นการนำเสนอความคิดของกวีมากกว่าความงามทางวรรณศิลป์

ข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์อีสาน

1. คณะ คือการกำหนดจำนวนคำ ลักษณะคำ คำสร้อย บท บาท และวรรคของคำประพันธ์แต่ละประเภท

2. สัมผัส ในคำประพันธ์อีสานเรียกว่า “ก่าย” มีทั้งก่ายใน และก่ายนอก ลักษณะของคำในการแต่งคำประพันธ์

มหาศีลา วีรวงศ์ (2539: 3) อธิบายลักษณะของคำที่ใช้ในการแต่งคำประพันธ์ว่า “คำ” นั้น หมายถึงเอาคำพูดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ ประสมกันแล้วอ่านออกเสียงมีความหมาย มีทั้งคำโดดและคำหลายพยางค์

คำโดด คือ คำที่มีพยางค์เดียว เช่น กิน นอน น้ำ นก ไฟ เป็นต้น

คำหลายพยางค์ ได้แก่ คำที่ใช้อักษรนำ เช่น ตลาด เสมอ เสวย ไสว แสง ผญา เป็นต้น คำที่ขึ้นต้นด้วยสระอะ เช่น สะเทิน กระดาน กระทำ กระสัน เป็นต้น หรือคำที่แผลงมาจากภาษาบาลี เช่น เจียร บัวร์ บริ (เช่น ในคำว่า เจียนจาก บัวร์พา บริวาร เป็นต้น) คำเหล่านี้ล้วนเป็นคำเดียวทั้งสิ้น

ยังมีคำอีกจำพวกหนึ่งที่บัญญัติในคำประพันธ์อีสาน คือ คำสุภาพ คำเอก คำโท เป็นต้น คำตาย คำสร้อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำสุภาพ คือ เป็นคำทั้งหมดที่ไม่กำกับด้วยรูปวรรณยุกต์
2. คำเอก คือ คำที่กำกับด้วยรูปวรรณยุกต์เอกทั้งหมด และใช้ “คำตาย” แทนได้
3. คำโท คือ คำที่กำกับด้วยรูปวรรณยุกต์โททั้งหมด หรือที่เรียกว่า “คำหุ้ม”
4. คำเป็น คือ คำที่ประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา และคำที่สะกดแม่ กง กน กม เกย เกอว รวมทั้งสระ อำ ไอ อี เอา
5. คำตาย ได้แก่ คำที่ประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา และคำที่สะกดแม่ กก กค กบ
6. คำสร้อย คือ คำที่เพิ่มเข้าไปในคณะตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์ เพื่อให้ใจความสมบูรณ์ หรือเพื่อความไพเราะ ในคำประพันธ์อีสานตามปกติมีคำสร้อยได้ 2-4 คำ สามารถวางไว้ได้ทั้งหน้าวรรค เช่น อันว่า คันทว่า แม่นว่า เป็นต้น และวางไว้หลังวรรค เช่น แท้แล้ว แม่แล้ว ท่านเฮย จริงตาย แท้ตาย เป็นต้น

คำก่าย (สัมผัส)

ในคำประพันธ์หรือบทร้อยกรองอีสานใช้การสัมผัสหรือการก่ายด้วยสระและด้วยพยัญชนะ มีทั้งก่ายในและก่ายนอก เป็นการก่ายด้วยเสียงสระและพยัญชนะ คือ

เสียงโทน คือ คำที่มีเสียงเดียวกัน ทั้งสระและตัวสะกด จะต่างกันที่พยัญชนะต้นหรือวรรณยุกต์ เช่น กาย-ตาย น้าว-ท้าว ชวง-ลวง ขา-ง่า เป็นต้น

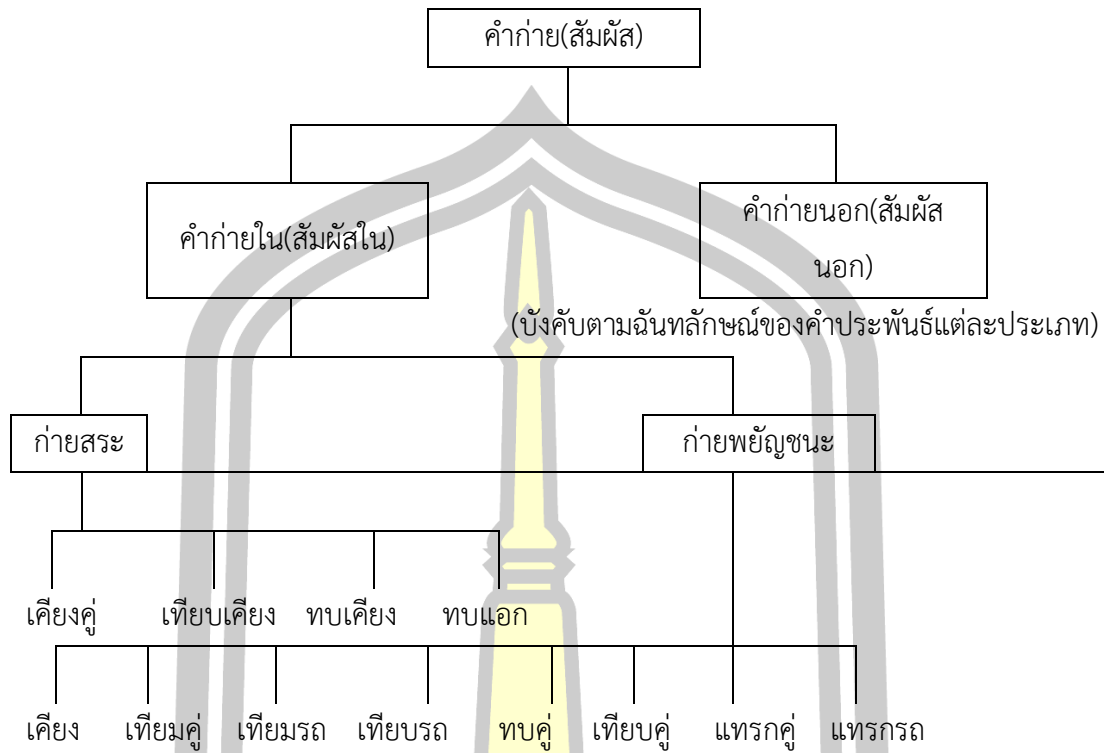
เสียงโทนคู่ คือคำที่มีพยัญชนะต้นเดียวกันหรือเป็นอักษรคู่ (อักษรสูงคู่กับอักษรต่ำ) มีสระและตัวสะกดเดียวกัน แต่ต่างกันที่เสียงวรรณยุกต์ เช่น ไกล-ใกล้ งอน-งอน หอม-หอม กวาง-กว้าง บา-บ้า คำ-คำ ให้-ไฮ เป็นต้น

คำก่ายใน (สัมผัสใน) คือ การสัมผัสสระหรือพยัญชนะภายในวรรค ด้วยเสียงโทน หรือโทนคู่ เป็นการเล่นคำเพื่อเพิ่มความไพเราะให้คำประพันธ์ ไม่เป็นข้อบังคับของฉันทลักษณ์

คำก่ายนอก (สัมผัสนอก) คือ การสัมผัสด้วยสระนอกวรรค เป็นข้อบังคับของคำประพันธ์แต่ละประเภท

รูปแบบคำก่ายใน (สัมผัสใน)

กวีโบราณอีสานได้แต่งคำประพันธ์ให้ก่ายใน ที่ถือว่าเป็นคำประพันธ์ที่ไพเราะ มีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งคำก่ายสระและคำก่ายพยัญชนะ คำก่ายในนั้นไม่ใช่ข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ แต่ถ้าทำได้จะเพิ่มความไพเราะให้คำประพันธ์ แสดงให้เห็นศิลปะ ความเชี่ยวชาญในการใช้ถ้อยคำสำนวนของผู้แต่ง คำประพันธ์ประเภทกลอนบางชนิดไม่บังคับคำก่ายนอก แต่จะเน้นที่คำก่ายในอย่างเดียว รายละเอียดปรากฏในเรื่อง “กลอน” ซึ่งจะกล่าวต่อไป รูปแบบคำก่ายมีลักษณะและชื่อเรียกต่างๆ กัน ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 3 ลักษณะคำก่ายของคำประพันธ์อีสาน

คำก่ายสระ

เป็นการก่ายด้วยเสียงโทน คือมีเสียงสระและตัวสะกดเดียวกัน แต่อาจจะต่างพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ มีรูปแบบและชื่อเรียกดังต่อไปนี้

1. สระเดี่ยวเรียงกัน 2 คำ เรียกว่า “เคียงคู่” เช่น

...คอยเห็น ชวงล่งพันฮ้างฮามหลายหลาก	ยาวฮอดฮ้อยประมาณเส้นเชือกงั่ว
หกพี่น้องเฮฮ่าพลอยกลัว	ชวงหลวงเหลียวถักลมเพื่อนพัน
ตาแดงเข้มคือแสงสุริเยศ	พันพิชฮ้ายฮายฮ้อนยิ่งไฟ...

(สังข์สินชัย)

2. สระเดียวกันเรียงกัน 3 คำ เรียกว่า “เทียบเคียง” เช่น

...ตามตาดห้วยเทียวท่องทางดิน	หลังสาขาง่ามเง่าเง้อม
คี่รินน่อยู่เกษิมแสนภาค	พื้นฮาบเผี้ยนผาล้านล่งสบาย...

(เวสสันดร)

3. สองสระเรียงกันสระละ 2 คำ เรียกว่า “ทบเคียง” เช่น
นับมาแต่ไกลน้องทองปอนนอนเปี้ยว จิตพียงเกี่ยวพันพันเกี่ยวเหนียวนำ

4. มีสระอื่นคั่นกลาง 1 คำ และอยู่ปลายวรรคเรียกว่า “ทบแอก” หรือ
“เทียมแอก” เป็นการก่ายด้วยเสียง “โทนคู่” เช่น

อันว่าภูธรท้าวทรงกระสันนอกสัน	สัพพะดวงดอกไม้ดั่งข้างป่าซาง
พระก็พานางขึ้นเขางอนเมืองง่อน	ตามไต่ก้อนผาล้านลำห่าน
คอยไปหน้าดงหนายาวย่าน	สองก็อุ้มอ่อนน้อยพาฝ้ายแผ่นผาย
หอมดวงไม้ทรงสะออนนอกอ่อน	สัพพะพิชโกลชนพร้อมในด้าวตั้งดาว
ภูธรท้าวเหลียวคอยเดินค้อย	น้อยหนึ่งม้มดงสำนป่าसान

(เวสสันดร)

คำก่ายพยัญชนะ

เป็นการก่ายด้วยพยัญชนะต้นเสียงเดียวกัน หรือเสียงคู่กัน(หมายถึงอักษรสูงที่มีเสียงคู่กับอักษรต่ำ เช่น ข-ค ถ-ท ผ-พ ส-ช ห-ฮ หม-ม หน-น หง-ง หล-ล เป็นต้น) จะต่างกันที่สระตัวสะกด หรือวรรณยุกต์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พยัญชนะเสียงเดียวกันเรียงกัน 2 คำ เรียกว่า “เคียง” เช่น
มิ่งหากพาโลเล่นแนวมิ่งสมเสพ   ลงทำน้ำสมเล่นชาติมิ่ง บ่หย่าแล้ว
ก็จึงเกิดลูกน้อยเป็นฮูปกุมภี   มีผิวผางดั่งแนวนามเชื้อ

(นางแตงอ่อน)

2. พยัญชนะเสียงเดียวกันเรียงกัน 3 คำ เรียกว่า “เทียมคู่” เช่น
เมื่อนั้นภูวนารถฮู้ค้อยเคียดคีนพะลัน   ยอดดาวแสงปั่นป่วนจัดฮ้อน
นงคราญเปื้อพระทัยนางจักแตก   ด้านสั่งเสื่อเสียงแจ้งจากไป
ค้อยอยู่ดีเยอ ผัวขวัญช้อยมีคุณลันเกษ ภูเอย   น้องจักลาจากเจ้าเดินตั้นดั่งไพร
คั้นว่าเจ้าตื่นแล้วให้ฮีบค้อยตามไป แต่เนอ

(สังข์สินชัย)

3. พยัญชนะเสียงเดียวกันเรียงกัน 4 คำ เรียกว่า “เทียมรถ” เช่น
เมื่อนั้น บรรทมทิพย์อาสน์อินทร์แข่งฮ้อน   อินทร์ก็เห็นบาท้าวทรงการกลางเถื่อน
เทวราชตั้งวิชัยช่วยใส่คาว   มีมากพ้อมภาโกลชนโกลชนัง

สรรพสรรครบเครื่องมวลมีพร้อม
ภูเบศรเจ้าใจแจ่มจอตเซา

บาฮามฮู้อินทราทานทอด
ผ่อเห็น สุรย์เคื่อนค้อยลับเหลี่ยมลงแลง
(สังข์สินชัย)

4. พยัญชนะเสียงเดียวกันเรียงกัน 5-7 คำ เรียกว่า “เทียบรถ” เช่น
กากอังก้านแกมกิงบัวทอง   ทุกวันตุไค่หุมเห็นหน้า
มาชมส้อยชมสองสมสู่   มาจวบเจ้าแพงช่างช่างจา
พื้ก็ มาท่อนท้าวพร้อมพ่าชมสนุก   โอนโอยอันอันอ่าวโอยเอาอ้าง
(ท้าวฮุ่งท้าวเจือง)

5. สองพยัญชนะเรียงกัน 2 คู่ เรียกว่า “ทบคู่” เช่น
เมื่อนั้น ยักษ์โกรธกล้า ปุ่นป่าว คดีเมือง   ยนยนยกท่อนทองทั้งค่าย
เสียงสุรย์ เท้าเถิงทรงฮ้องไฮ่   พร้อมพาบ กล้ากุมท้าวครืนครื้น
(สังข์สินชัย)

6. สองพยัญชนะเรียงกัน 3 คู่ เรียกว่า “เทียบคู่” เช่น
باب พลั้งปลัน สอดสายธนู   กำกง ผายผ่าพล มารม้าง
เสียงสุรย์เท่าเสมอเพื่อนฟ้าหวัน   ยักษ์ขาดซ้อนเงินม้างหมุ่นกระจวน
(สังข์สินชัย)

7. สองหรือสามพยัญชนะเรียงกัน แล้วมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 1 คำ เรียกว่า
“แทรกคู่” เช่น
ภูวนาถน้อยฮักพี่เซียงเคือ   คอนคอนคิด สู่ ลวงเลยซ้อง
ปานนี้ ลออ่อนอง ปาง พระพี่ กุพุ่น   ดีแก่ เดือนเฮือแจ้เจียร ฟ้า ส่องใส
(ท้าวฮุ่งท้าวเจือง)

8. สองหรือสามพยัญชนะเรียงกัน แล้วมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า
“แทรกกรถ” เช่น
บ่อางตั้งออดอยู่เป็นตัว ได้แล้ว   กองกินลตมอดโดยดอมเจ้า
(ท้าวฮุ่งท้าวเจือง)

ฟังยินครื้นครื้นเค้าพลมากขามเงิน   สี่โหเห็นล่าวลามเลียนล้ม
(สังข์สินชัย)

การแต่งคำประพันธ์อีสาน

การแต่งคำประพันธ์อีสานที่จะกล่าวต่อไปนี้ เรียบเรียงตามหลักการของมหาศีลา วีรวงศ์ (2539) ซึ่งได้อธิบายหลักการแต่งกาพย์ กลอน โคลง ฮ้าย และโสก ไว้ดังต่อไปนี้

1. กาพย์

ประยอม ชองทอง และคณะ (2538: 88) อธิบายความหมายของกาพย์ว่า มาจากคำว่า “กวี” ในภาษาบาลี เกิดจากการแผลงสระอิ เป็น ย เติมสระอา แล้วแผลง ว เป็น พ เป็น กาพย แปลว่า “คำของกวี” หรือ “เหล่ากอแห่งกวี”

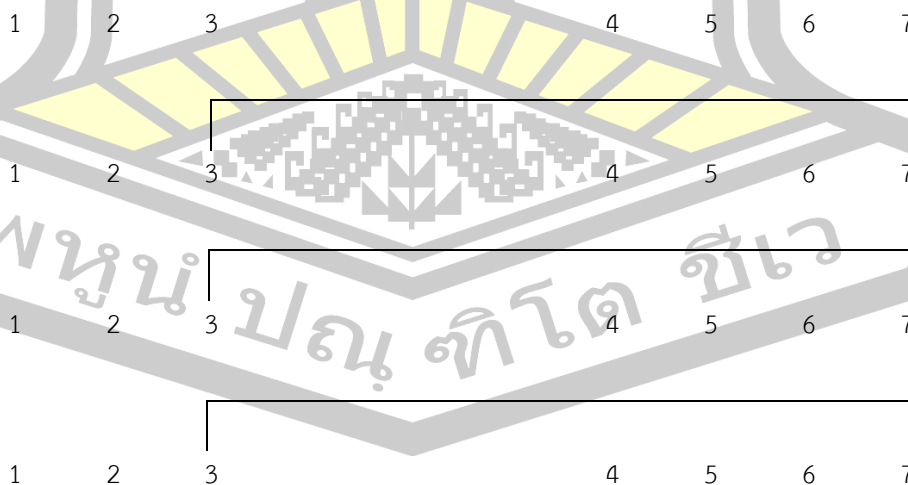
ในภาษาไทยอีสาน “กาบ” หมายถึงสิ่งที่เป็นกลีบหรือแผ่นบางๆ ซ้อนกัน อยู่ เช่น กลีบดอกบัว เรียกว่า กาบบัว กาบใบหมากเมื่อแก่ร่วงลงมา เรียกว่า “กาบอะลาง” เป็นต้น

บทกวีไทยกลางมีกาพย์หลายแบบ เช่น กาพย์ยานี กาพย์ฉับจั่ง กาพย์ สุรางคนางค์ กาพย์ห่อโคลง กาพย์เห่เรือ เป็นต้น ขณะที่กาพย์อีสานมีเพียงแบบเดียว เข้าใจว่าเอา ตัวอย่างมาจากวิธีแต่งกาพย์ชिरปนต์ ต่างกันที่ กาพย์ชिरปนต์ มีวรรคละ 10 คำ แต่กาพย์อีสาน มีวรรคละ 7 คำ วรรณกรรมอีสานหลายเรื่องประพันธ์ด้วยกาพย์ เช่น กาพย์ปู่สอนหลาน กาพย์หลาน สอนปู่ กาพย์พระมนี กาพย์รถไฟหลวง กาพย์โลกนิติอีสาน เป็นต้น รวมทั้งบทแข่งต่างๆ เช่น แข่งบั้งไฟ แข่งนางแมว เป็นต้น

คณะ กำหนดจำนวนคำแต่ละวรรค 7 คำ ไม่กำหนดจำนวนวรรค สามารถ แต่งไปได้เรื่อยๆ จนกว่าจะจบเรื่อง

สัมผัส กำหนดการสัมผัสระหว่างวรรค โดยให้คำสุดท้ายของวรรค หน้าสัมผัสกับคำที่ 1 2 หรือ 3 ของวรรคต่อไป แต่นิยมสัมผัสคำที่ 3 ด้วยเสียงโทนเดียวกัน

แผนผัง

ภาพประกอบที่ 4 แผนผังกำหนดการสัมผัสระหว่างวรรคของกาพย์

ตัวอย่าง ภาพยนตร์หลานสอนปู่

ฮึดผู้เฒ่า	มีแท็บหลาย
อธิบาย	หลานจำจ้อได้
ให้ผู้เฒ่า	ชวนลูกชวนหลาน
ชวนกินชวนทาน	ทำบุญอย่าค้ำน
ชวนลูกบ้าน	ใส่บาตรสุวัน
ชวนลูกชวนหลาน	ฟังธรรมอย่าขาด
ให้ฉลาด	หนแห่งทางขุน
ใจเป็นบุญ	เมตตาแผ่กว้าง
อย่าอวดอ้าง	ยอว่าตัวดี

2. กลอน (หรือ “กอน” ในภาษาไทยอีสาน)

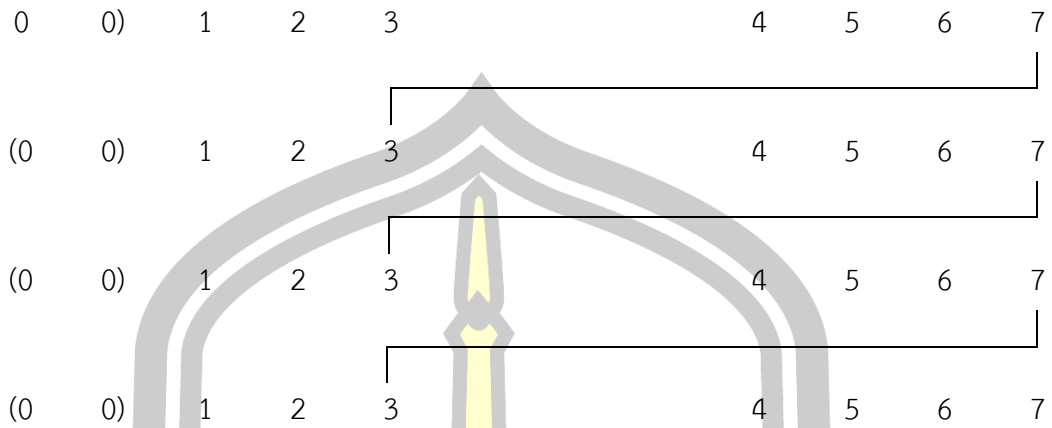
คำว่า “กลอน” นี้ หมายถึงคำพูดที่จัดเป็นระเบียบ และมีถ้อยคำสัมผัส กายกัน พาดกัน คล้ายกับกลอนบ้านกลอนเรือน ศาสตราจารย์รัช ภูณโณทก (2544 ข) และอาจารย์มนัส สุขสาย (2544 ก) เรียกคำประพันธ์ชนิดนี้ว่า “โคลงสาร” ในที่นี้จะเรียก “กลอน” ตามแบบของมหาศีลา วีรวงศ์ ซึ่งได้จำแนกกลอนเป็น 3 ประเภท คือ กลอนลำ กลอนอ่าน และกลอนย่อ กลอนทั้งสามแบบได้ตัวอย่างมาจากกาพย์วิษุมาลี และกาพย์วชิรปันตี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลอนลำ

แต่งขึ้นเพื่อใช้ลำโดยเฉพาะ (ซึ่งจริงๆ แล้ว ร้อยกรองอีสานอื่นๆ ก็สามารถนำมาเป็นบทลำได้) กลอนลำมี 2 แบบ คือ กลอนลำแบบวชิรปันตี และกลอนลำแบบวิษุมาลี มีความแตกต่างกันดังนี้

แบบที่ 1 กลอนลำแบบวชิรปันตี มีลักษณะคล้ายกาพย์ คือไม่มีบทแต่งเป็นวรรคไปเรื่อยๆ จนกว่าจะจบเรื่อง มีข้อกำหนดดังนี้

คณะ กำหนดให้วรรคหนึ่งมี 7 คำ มีสร้อยหน้าวรรค 2 ถึง 4 คำสัมผัส กำหนดให้คำสุดท้ายของวรรคสัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคต่อไปด้วยเสียงโทนเดียวกัน ต่างจากกาพย์ที่คำสร้อย กล่าวคือ กลอนแบบนี้สามารถมีสร้อยหน้าวรรคได้ 2 ถึง 4 คำ ขณะที่กาพย์ไม่มีคำสร้อยเลย

ภาพประกอบที่ 5 แผนผังกลอนลำแบบวชิรป็นตี

ตัวอย่าง กลอนลำแบบวชิรป็นตี

ฟังได้น้อง	ป้องเลียนอินทร์เขียน
พี่มาเวียน	จนทางเป็นโสก
เที่ยวข้ามโคก	จนหัวเข้าคอน
ย่อนอยากได้บังอร	มานอนซ้อนคู่
ใจพี่	ไกวคืออยู่
น้องซี	บโสดา
เห็นว่า	พี่ผู้ฮ้าย
ชิบ	อยากถนอม
	โตئنเด่นไปมา
	ส่าลือส่าฮ้าย
	กายกำดำผอม
	เคียงกายหมายฮ่วม...

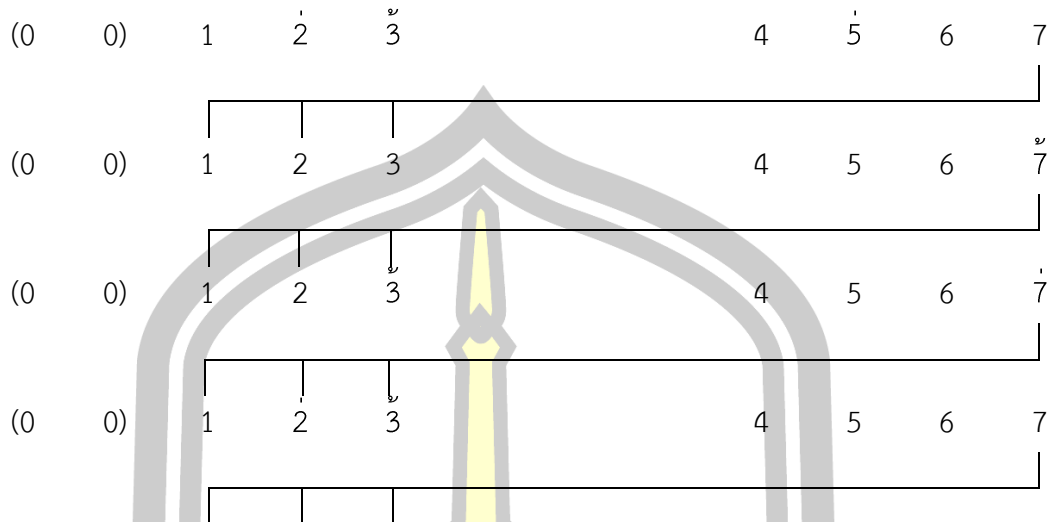
แบบที่ 2 กลอนลำแบบวิชชุนาลี

กลอนลำแบบนี้มีวิธีแต่งเหมือนกลอนอ่านวิชชุนาลี มีข้อกำหนด

ดังต่อไปนี้

ขณะ กำหนดบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคหนึ่งมี 7-9 คำ
สามารถมีสร้อยได้ 2-4 คำ วางไว้หน้าวรรค

สัมผัส คำสุดท้ายของวรรค จะสัมผัสกับคำที่ 1 2 หรือ 3
ของวรรคถัดไป

ภาพประกอบที่ 6 แผนผังกลอนลำแบบวิชชุนาลี

ตัวอย่าง กลอนลำแบบวิชชุนาลี

1) มาจัก	จาระในเรือเวียงจันทร์ชั้นเก่า สมัยแต่เค้าคนเฒ่าเฒ่ามา
2) ปางเมื่อ อันว่า มีข้าวของก็บ	ปางคณะแต่ก็แต่ที่คืนหลัง พระมหाराชวังยังอยู่ดีมีเจ้า สาส์นข่าวในนาฟ้าทอง มีผู้ฮ้ายกายหน้าฝาผืน
3) ฝูงหมู่ อันว่า ชุมผู้	นับแต่พื้นที่ปล้นดินลาว ชาวลาวกาวช่าวนาตาก้า งัวควายม้าแนวใดก็ได้ป่อย สาวสำนักน้อยนมไต้ส่ำหัว

(หมายเหตุ การแต่งกลอนที่มีบังคับบทละ 4 วรรคนี้ สามารถขึ้นต้นด้วย 2 วรรคหลังได้ แต่บทต่อไปต้องให้ครบ 4 วรรค)

2.2 กลอนอ่าน

เป็นบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราว นิทานต่างๆ ในหนังสือ
 ผู้กที่ใช้อ่านหรือเทศน์ (ไม่มีเป้าหมายเพื่อใช้ลำ แต่อาจใช้เป็นบทลำก็ได้) มีวรรณกรรมจำนวนมากแต่ง
 ด้วยคำประพันธ์ประเภทบทกลอน เช่น จำปาสี่ต้น นางผมหอม ท้าวคำสอน พระยาคำกอง สังข์สินชัย
 เป็นต้น โดยเฉพาะเรื่องสังข์สินชัย ซึ่งแต่งโดยท้าวปางคำ กวีชาวล้านช้างนั้น ถือว่าเป็นบทกลอนที่

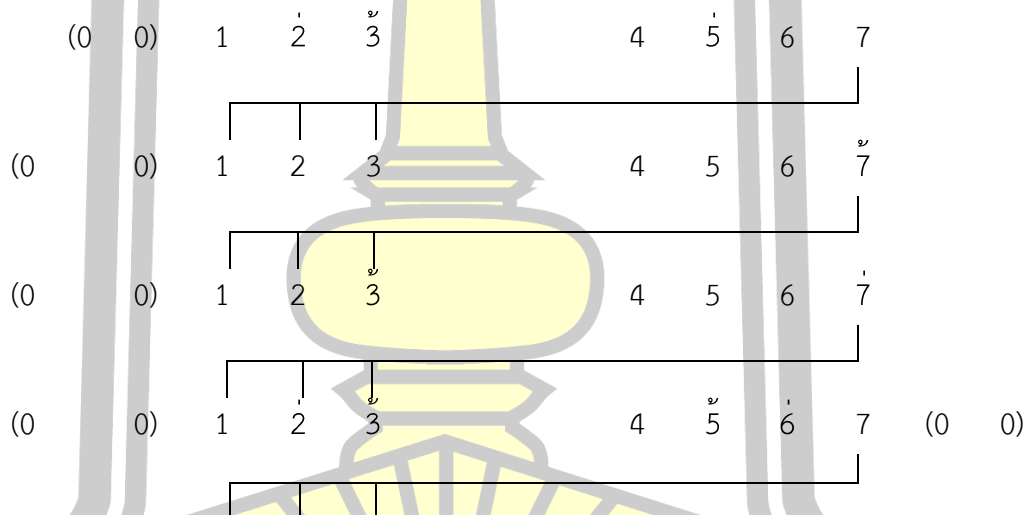
ไพเราะที่สุดในบรรดาบทกวีแห่งอีสาน (มหาศีลา วีระวงศ์, 2539: 18) กลอนอ่านมี 4 แบบ คือ กลอนอ่านวนขีรปันตี กลอนอ่านวิชขุมาลี กลอนอ่านอักษรสังวาส และกลอนอ่านสัพสอตหรือเทียมแอก (ทบแอก) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แบบที่ 1 กลอนอ่านวนขีรปันตี

กลอนแบบนี้ใช้เฉพาะคำภายนอกให้ต่อเนื่องกันไปทุกๆ บาท เหมือนภาพ เป็นกลอนที่แต่งง่าย แต่เนื้อกลอนไม่ซาบซึ้งนัก เช่นเรื่องสุริยวงศ์ แต่งอ่อน เป็นต้น มีข้อกำหนด คือ

คณะ กำหนดบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 7 คำ อาจมีสร้อยหน้าวรรคไม่เกิน 4 คำ หลังวรรคสุดท้าย 2 คำ

สัมผัส คำสุดท้ายของวรรคสัมผัสกับคำที่ 1 2 หรือ 3 ของวรรคต่อไป

ภาพประกอบที่ 7 แผนผังกลอนอ่านวนขีรปันตี

ตัวอย่าง กลอนวนขีรปันตี

โลกบ่	ห่อนแต่งตั้ง	หญิงพาสองผัว
เฮียมนี้	กลัวป่าป้ง	บาบเวรภายนอก
ท่านอย่า	มาชวนเข้า	อเวจีหม้อใหญ่
ท่านอย่า	มานั่งใกล้	เฮียมนี้ซิบตี แท้แล้ว

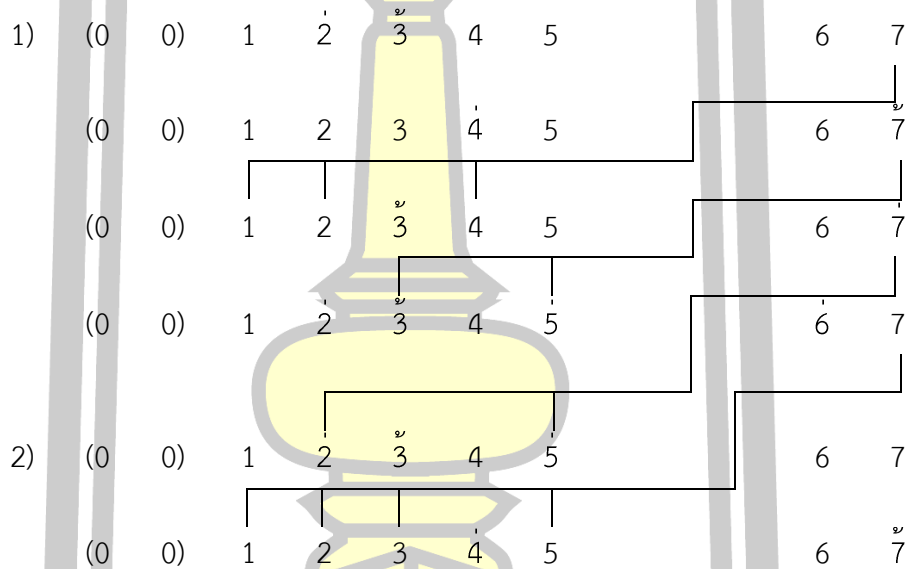
(ทำสุริยวงศ์)

แบบที่ 2 กลอนอ่านวิซุมาลี

กลอนอ่านแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับกลอนอ่านวชิรปندیที่กล่าวมาแล้ว ต่างกันที่คำก่ายเท่านั้น มีข้อกำหนดดังนี้

คณะ กำหนดบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 7 คำ มีสร้อยหน้า วรรคไม่เกิน 4 คำ หลังวรรค 2 คำ เช่นเดียวกับกลอนวชิรปندی ต่างกันที่สัมผัสซับซ้อนมากกว่า

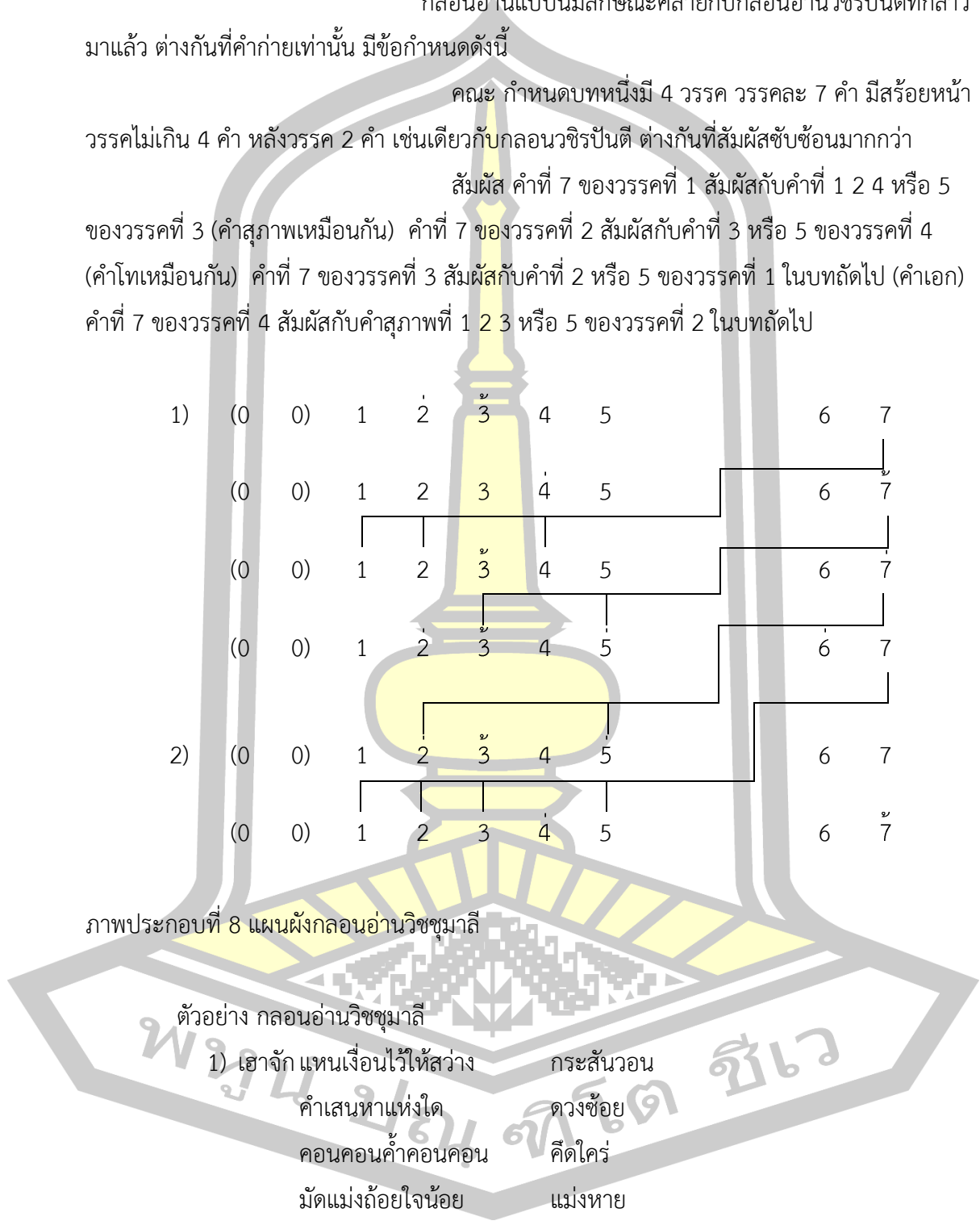
สัมผัส คำที่ 7 ของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 1 2 4 หรือ 5 ของวรรคที่ 3 (คำสุภาพเหมือนกัน) คำที่ 7 ของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 ของวรรคที่ 4 (คำโทเหมือนกัน) คำที่ 7 ของวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำที่ 2 หรือ 5 ของวรรคที่ 1 ในบทถัดไป (คำเอก) คำที่ 7 ของวรรคที่ 4 สัมผัสกับคำสุภาพที่ 1 2 3 หรือ 5 ของวรรคที่ 2 ในบทถัดไป

ภาพประกอบที่ 8 แผนผังกลอนอ่านวิซุมาลี

ตัวอย่าง กลอนอ่านวิซุมาลี

1) เหาจ๊ก แหนเงินไว้ให้สว่าง	กระสั้นวอน
คำเสนาหาแห่งใด	ดวงซ้อย
คอนคอนค้ำคอนคอน	คิดใคร่
มัดแม่งถ้อยใจน้อย	แม่งหาย

2)	ใจใหญ่น้อยน้อยใหญ่	สนเท
	คำสงสารหมื่นหมาย	หมายหมั้น
	เสนาหาห้อยเสนโห	หายาก
	อันหนึ่งนั้นอันน้อย	เนื่องใน
3)	จักปากโอ้อ้ออ่าว	แถมถนัด
	คำใดเดดตั้งใด	ดอมตั้ง
	เมื่อนั้น กษัตริเจ้าเจืองลุน	ฮับพาก
ตุ๊ก	เมียนเครื่องตั้งใจถ้ำ	จอดจง

(ทำวสูงทำวเจือง)

แบบที่ 3 กลอนอ่านอักษรสังวาส

เป็นคำประพันธ์ที่พบมากที่สุดในวรรณกรรมไทยอีสาน มีลักษณะคล้ายกับกลอนอ่านอื่นๆ ต่างกันที่กลอนอักษรสังวาสนี้ ไม่นิยมก่ายนอก แต่เน้น ก่ายใน ตามรูปแบบที่กล่าวข้างต้น เช่น เทียมคู่ เทียมรถ ทบคู่ เทียบคู่ แทรกคู่ แทรกรถ ตามความเหมาะสมและความสามารถของกวี วรรณกรรมที่มีการเล่นคำได้หลากหลายเกือบทุกวรรคได้แก่เรื่องสังข์สินชัย ถือว่าเป็นบทกลอนที่ไพเราะที่สุด

คณะ กำหนดบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 7 คำ มีสร้อยหน้า วรรคไม่เกิน 4 คำ หลังวรรค 2 คำ

สัมผัสใช้การก่ายใน อย่างเดียว

(0 0) 1 2 3	4 5 6 7 (0 0)
(0 0) 1 2 3	4 5 6 7 (0 0)
(0 0) 1 2 3	4 5 6 7 (0 0)
(0 0) 1 2 3	4 5 6 7 (0 0)

ภาพประกอบที่ 9 แผนผังกลอนอ่านอักษรสังวาส

ตัวอย่าง กลอนอ่านอักษรสังวาส

คั้นว่า	กายน่านด้าว	เดินฮอดกุมภภัณฑ์	เมื่อใด
มันนั้น	ลางลือเขา	ข่าวเซ็งเซ็งกล้า	
ให้ลูก	สามกษัตริย์เจ้า	เจียมใจจงถึ	
	แม่ตีมถ้อย	แถมต้านแต่ประมาณ	

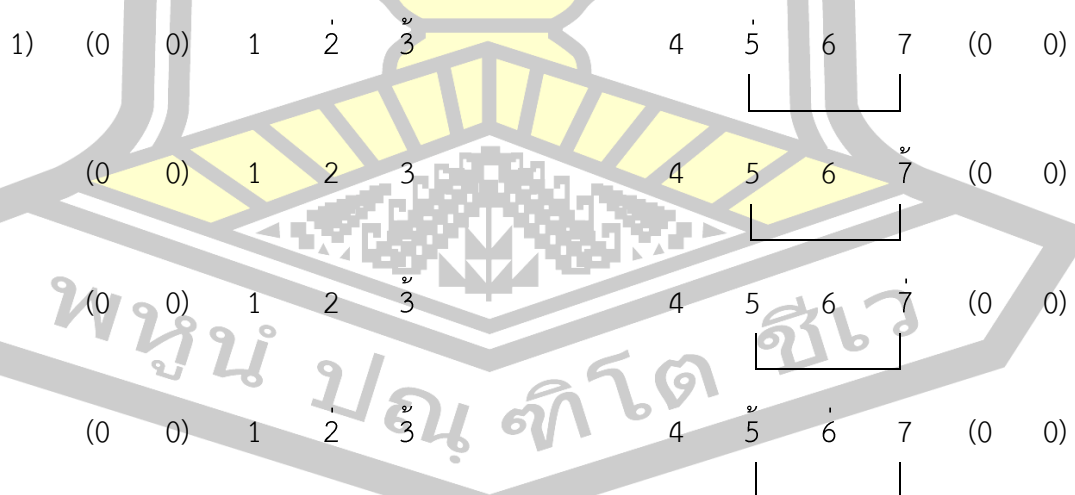
อันหนึ่ง	ลอนจวบพ้อ	อาเอกองค์กษัตริย์	ก็ดี
อย่าได้	จงใจดอม	ตั้งโดยแสงฮู้	
ชาติที่	ใจหญิงนี้	ตลบแปป็นง่าย	จริงแล้ว
ฮู้ว่า	ยักซ์บ่แพ้	เขาได้ค่องเคย	
แม่นว่า	เดียรसानเชื่อ	ภาษาสัตว์ต่าง	ก็ดี
คั้นว่า	ได้เกือกกั้ว	กันนั้นหากหอม	แม่แล้ว
อันว่า	สีหราชท้าว	เจ้าอ่อนสังข์ทอง	ก็ดี
อย่าได้	ไลบาคาน	ให้ค้อยทวนคำเกื้อ	กันเนอ

(สังข์สินชัย)

แบบที่ 4 กลอนอ่านสัพสอดหรือเทียมแอก

กลอนแบบนี้มีลักษณะคล้ายกลอนอื่นๆ ต่างกันที่คำก่าย จะใช้การก่ายในแบบเทียมแอก (ทบแอก) เท่านั้น (ดูรายละเอียดรูปแบบการก่ายในที่กล่าวมาแล้ว) เป็นกลอนที่ไพเราะและแต่งยาก เนื่องจากจะหาคำโทนคู่ที่มีความหมาย ถูกตำแหน่งบังคับเอกโทและต้องใช้สัมผัสนี้ทั้งบท (4 วรรค) จึงจะถือว่าสมบูรณ์

คณะ เหมือนกับกลอนอ่านอักษรสังวาสที่ผ่านมา สัมผัส ใช้คำก่ายในเป็นแบบ “เทียมแอก” คือคำที่ 5 ก่ายเสียง “โทนคู่” กับคำที่ 7 (เสียงโทนคู่ คือคำที่มีพยัญชนะต้นเดียวกันหรือเป็นอักษรคู่ มีสระและตัวสะกดเดียวกัน ยกเว้นเสียงวรรณยุกต์เท่านั้นที่ต่างกัน เช่น ไกล-ใกล้ งอน-ง่อน ห่อม-หอม เป็นต้น)

ภาพประกอบที่ 10 แผนผังกลอนอ่านสัพสอดหรือเทียมแอก

ตัวอย่าง กลอนอ่านสัพโสหรือเทียมแอก

	1) หลังเห็น ไม้ล่าวลุ่ม	เลียนฮ่อมเขาฮ่อม	พุ่นเยอ
		ภูธรเลาะ	เลียบพะนอมน้ำน่อง
		เห็นผากว้าง	เขาคำค้อยค้ำ
	ดอยนั้น	อินทร์แต่งตั้ง	เขาเฮื่องฮุ่งเฮื่อง
	2)	เล็งพากฝัน	เป็นฮ่อมเฮื่องฮอม
		พะลานเพียงงาม	ตั้งลานเลียนล่าน
		ทุกประดาก้อน	สุวรรณทีทุกที
		ภูวนารถเจ้า	ใจสะล้าฮุ่งหลัง
	3)	เขื่อนยากเท่า	ทั้งแฮงโฮยแฮง
		เดินคอนหลวง	กว่าไกลฤไกล
		เลยเขี้ยวขึ้น	เขางอนมิ่งอน
	คิดเถิง	คุณแม่ป่า	ปุ่นให้ฮ้ำไฮ
	4)	หลังดอกไม้	ก้านก่องอินทร์กอง
	บาก็	ยินตีผาย	ล่องซอนชมซ้อง
		ภูธรท้าว	เดินเดี้ยวตันเดี่ยว
		ข้ามขอบด้าว	ไปหน้าหน่วงหนา
	5) ฟังยิน	สกุณาเค้า	งอยคอนฮ้องว่อนพุ่นเยอ
	บางผ่อง	ฮักฮ่วมซู้	ชมก้อยเกี้ยวกอย
		กอยก้มเกี้ยว	มือไลซอนไหล
	คือตั้ง	สองก้อมซู้	ชมเหง้าสว่างเหงา
	6)	น้อยดุงเท่า	เถิงเล่าดอนเล่า
		ไพโรสณฑ์แสน	ด้านกว้างดูกว้าง
	บาก็	ผายตนตัน	ดงยางเียนอย่าง
	คิดเถิง	แม่และป่า	โหยให้หอดหิว...

(สังข์สินชัย)

2.3 กลอนย่อ

กลอนประเภทนี้เป็นกลอนเบ็ดเตล็ดสั้นๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ กลอนขึ้นลง และผญา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลอนขึ้นลง

เป็นกลอนที่ใช้เป็นบทนำก่อนจะขึ้นกลอนลำใหม่ โดยเฉพาะลำทางสั้นมักจะขึ้นต้น “โอะละนอ...” แล้วตามด้วยบทกลอนขึ้น จากนั้นจึงเป็นกลอนลำ เมื่อจะจบกลอนมักจะลงว่า “...สินานวลชวนอ้ายไว้แน่ เตื่อน้องเคื้อ”

ตัวอย่างกลอนขึ้นลำ (ทางสั้น)

“โอะละนอ....แก้มเป็นเวินแก้มเจ้าเป็นเวิน คันแมนเป็นเมียพินให้เวินหนีไกลไกล คันบ่แมนเมียใผให้เวินมาทางพี่...โอะละนอ นางเอย....แมนว่าเตื่อนาง.....”

2. ผญา

ผญาไม่มีรูปแบบฉันทลักษณ์เฉพาะตัว เป็นร้อยกรองแบบใดก็ได้ที่สั้นๆ และมีความหมาย เป็นสุภาษิต ใช้ในการสั่งสอน เป็นคติเตือนใจ หรือการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว (ถ้าพูดโต้ตอบกันยาวๆ เรียกว่า ผญาเครือ) ลักษณะของผญามีหลายแบบ เช่น ผญาบาทเดียว ผญาซ้ำคำหน้า ผญาล้อคำ เป็นต้น ดังตัวอย่างผญาเครือ คำเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวต่อไปนี้

ชาย : นางเอย เจ้าผู้งามโต่งโหล่ง อ้ายผู้หลงทางมา สับเอ็นใส่แนอ อ้ายขอแว่กินน้ำ พอสิได้แน บ่น้อ

หญิง : อ้ายเอย คันบ่เตือน้องทุกข์เฮื้อ ฮูปชัวหัวหยอง คันอยากลองผญานาง กะแว่มาตี้อ้าย

ชาย : นางเอย อ้ายนี่คือจั้งไก่อู้่น้อย พอแต่ก่อเฮียนขันตบปิกขัน ตนโตกะยังอ่อน ปากบ่ทัน แก่ก้าจาเจ้ากะบ่เป็น ดอกนาง

หญิง : อ้ายเอย น้องนี่คือตั้งบัวหวังน้ำ ลีไปนำเท่าชัว คันแมนน้ำแก่งขัน บัวลีย้อยยิดนำ นันแล้ว

ชาย : นางเอย อ้ายนี่คนขี้ฮ้าย ลือยู่คือกบ เห็นคนมาป้อมปีแลมลงน้ำ ชันแล้ว

หญิง : อ้ายเอย น้องนี่คือตั้งปลาเซ็งช่อน หนองน้ำเงินขาด ฝนบ่มาหยาดให้ สิตายแล้งแดดเผา นันแล้ว.....

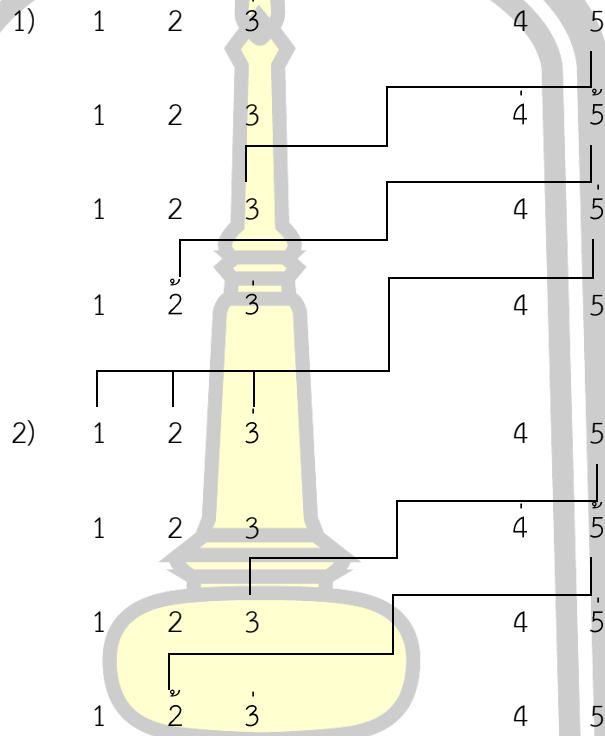
3. โคลง

คำว่า “โคลง” บางแห่งเขียนเป็น “โคง” บางแห่งเขียนเป็น “คระโลง” บางแห่งเขียนเป็น “ครรโลง” ก็มีความหมายเดียวกันกับคำว่า กอน หรือ กลอน คือ โคง หรือโคลง หมายถึงเอาสิ่งที่เกาะเกี่ยวเข้าเป็นรูปร่าง หรือเป็นถ่องแถว เช่น รางกระดูกงู เป็นต้น

“คำโคลง” แปลงมาจากกาพย์วิซุมาลีบ้าง มหาวิซุมาลีบ้าง และกาพย์มหาสินธุมาลีบ้าง ที่พบในทำนองทำวเจืองมี 2 อย่าง คือ โคลง 5 หรือวิซุมาลี และโคลงสุภาพหรือมหาสินธุมาลี ดังต่อไปนี้

3.1 โคลง 5 หรือโคลงวิษุมาลี

ที่เรียกว่าโคลง 5 นั้น เพราะโคลงนี้ใช้คำก่ายเหมือนกับภาพวิษุมาลีหรือกลอนวิษุมาลี โดยกำหนดบทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 5 คำ คำก่าย กำหนดตามแผนผังข้างล่างนี้ ส่วน เอก โท นั้นไม่ค่อยแน่นอนนัก โดยมากบทหนึ่งให้ใส่ เอก 4 คำ โท 2 คำ

ภาพประกอบที่ 11 แผนผังโคลง 5 หรือโคลงวิษุมาลี

ตัวอย่าง โคลง 5 หรือโคลงวิษุมาลี

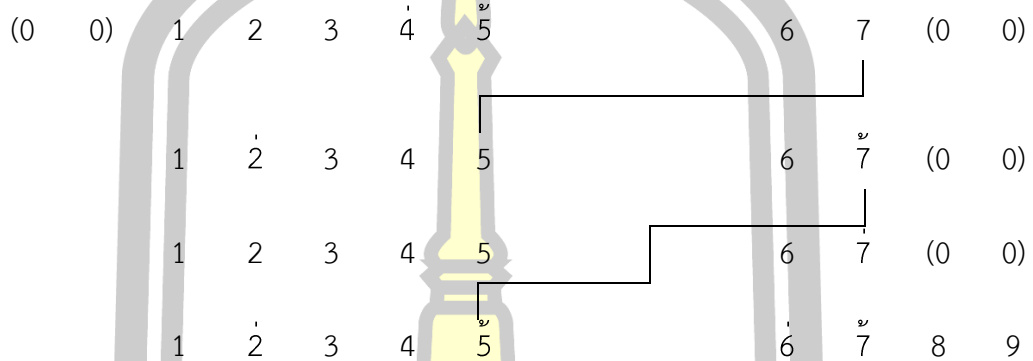
- 1) ลูกเพียงพ่อ แวงเมือง
 อย่างใจ จากหน้า
 มีคำเหลือ ล้านซัง
 เป็นเจ้าผ่าน นครขวาง
- 2) ยั้งยั้งฟ้า หัวปี
 ฝนฮาดวง ดอกหญ้า
 จักหนีหนี บ่ได้
 เจ้าฟ้าวัง เวใจ

(ทำว้อย่างเจี๊อง)

3.2 โคลงสุภาพหรือมหาสินธมาลี

โคลงนี้กำหนดให้บทหนึ่งมี 4 วรรค โดยวรรคที่ 1 2 3

มีวรรคละ 7 คำ วรรคที่ 4 มี 9 คำ วรรคที่ 1 ให้เพิ่มสร้อยหน้าวรรคได้ 2 คำ และวรรคที่ 3 ให้เพิ่มสร้อยท้ายวรรคได้ 2 คำ โคลงบทหนึ่งให้มีคำเอกได้ 7 คำ โท 4 คำ และใช้คำก่ายตามแผนผังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 12 แผนผังโคลงสุภาพหรือมหาสินธมาลี

ตัวอย่าง โคลงสุภาพหรือมหาสินธมาลี

- 1) มาลากองกิ้งก้าน   งามดู
 ดวงหนึ่งแลหลังดู   ขึ้นช้อย
 หอมฮสทั่วชุมพู   ถนดยั้ง   เขียมเฮย
 ขอบพระคุณเจ้าช้อย   ลิ่นล้ำเสนโห ฯ
- 2) จักทานทัดใส่เกล้า   เกศา
 หอมยั้งกันนิกาสุต   แผล่งหล้า
 จักมีแห่งใดดา   ดุยาก   พระเอย
 หกแห่งสวรรคนครฟ้า   บ่เปรียบได้ถึงสอง
- 3) จักด่วนขึ้นฟ้าเล่า   ยังฮัก
 จักอยู่ดอมเผื่อผัก   เพื่อน้อง
 จักตีปตินัก   สะเทินห่าง   พระเอย
 นานขึ้นเยียวความข้อง   พากน้องหลายทาง ฯ

พจนานุกรมศัพท์ โศก วิชา

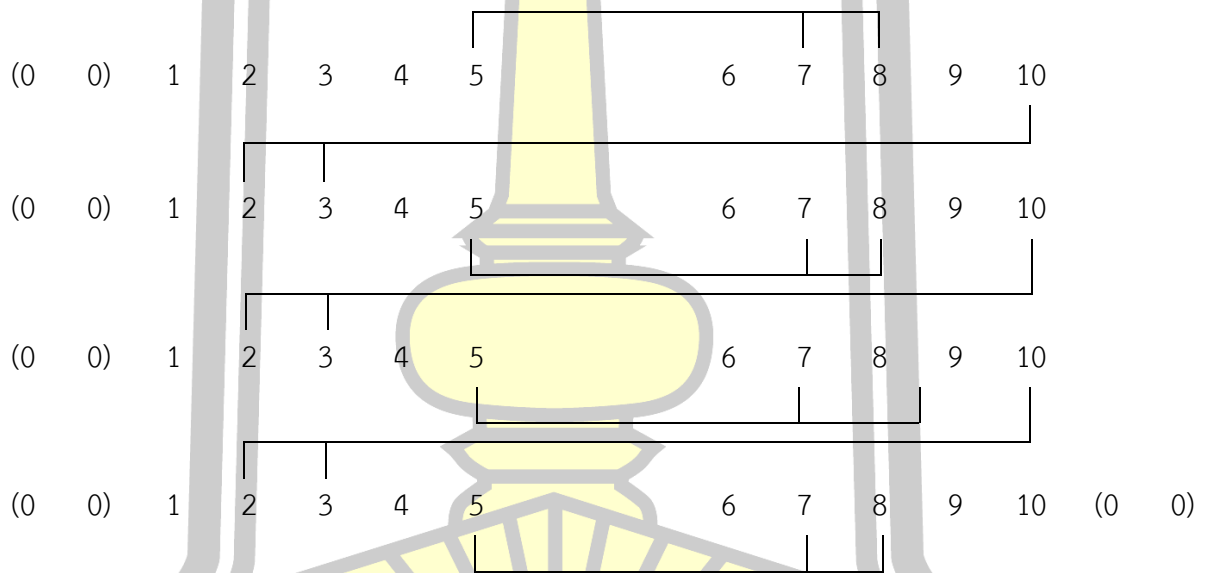
4. ฮ่าย หรือ ร่าย

คำว่า “ฮ่าย” นี้เป็นลักษณะเสียงร้องยาวโหยหวนของสัตว์บางชนิด เช่น ชะนี หรือนกเค้าแมวร้องเมื่อจวนสว่าง เสียงร้องอย่างโหยหวนนี้เรียกว่า ชะนีฮ่ายไม้ จึงใช้เรียกคำประพันธ์ที่ขับด้วยเสียงลากยาวสูงๆ ต่ำๆ เป็นบทสุดขวัญ บทเทศน์มหาชาติ เป็นต้น ฮ่ายมี 3 ชนิด คือ ฮ่ายวชิรปันตี ฮ่ายมหาวชิรปันตี และฮ่ายยาว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ฮ่ายวชิรปันตี

คณะ กำหนดให้ 1 บทมี 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 5 คำ มีคำสร้อยหน้าวรรค 2-4 คำ สร้อยท้ายบท 2 คำ

สัมผัส กำหนดให้คำสุดท้ายของวรรค กายกับคำที่ 2 หรือ 3 ของวรรคถัดไป

ภาพประกอบที่ 13 แผนผังฮ่ายวชิรปันตี

ตัวอย่าง ฮ่ายวชิรปันตี

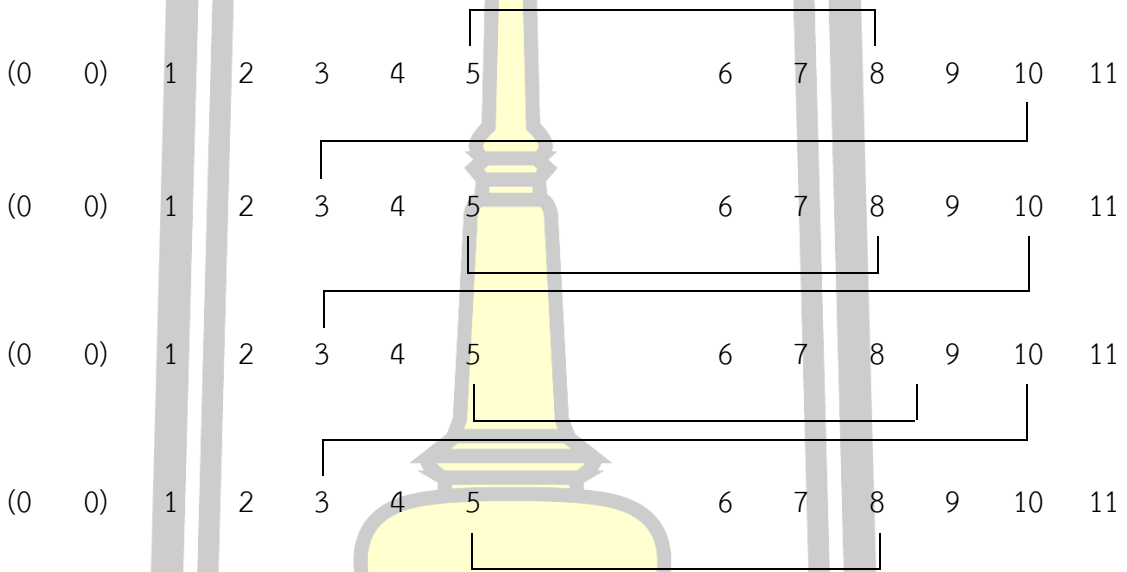
ชุมลุมใบช่อน้อย เป็นส้อยย่อมเพิงตา
เป็นประจูดัง กั้นนิกาดอกแก้ว บานแล้วดอกแกมใบ
เคยตามไปทุกแห่ง เล่นแล้วแห่แหวนมา
ขุนจ๊ก หนีเสียนาไฟรม้าง ไปอยู่สร้างตนเดียว แลเดฯ

(ทานกัณฑ์)

4.2 ฮ้ายมหาวชิรปันตี

คณะ กำหนดให้แต่งบทละ 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคต้น 5 คำ
วรรคปลาย 6 คำ มีคำสร้อยหน้าวรรค 2-5 คำ

สัมผัส กำหนดให้คำที่ 5 (คำสุดท้ายของวรรคต้น) กายกับคำที่ 8 (คำที่
3 ของวรรคต่อไป) ในทางปฏิบัติ คำกายอาจเปลี่ยนแปลงได้คือ คำที่ 5 อาจกายกับคำที่ 8 9 หรือ 10
คำที่ 11 กายกับคำที่ 3 หรือ 4 ของวรรคต่อไป

ภาพประกอบที่ 14 แผนผังฮ้ายมหาวชิรปันตี

ตัวอย่าง ฮ้ายมหาวชิรปันตี

ยทา ทลิตโท หญิงฝูงไคนานา

เห็นผิวมาเป็นข้อยข้า

ตกล้อยข้าชื่นใจ

บ่มีอันใดสักสิ่ง

ทอดไธ่ยิ่งชื่นใจ

ขนขวยเลี้ยงชีวิตใจใจ

ชี้ไธ่ว่าจักหนี

ยามเมื่อผิวเป็นติมุ้มมั่ง

เป็นเจ้านั่งปูนปอง

หญิงจงห้องว่าจักอยู่

ผู้ข้านี้จักไป เป็นคู่แก้วผิวขวัญ

พระจอมธรรมเอยเจ้าฟ้า

ข้าน้อยบให้ผิว จกถ้อยข้าจักอัน

เทวดาในสวรรค์ฟากฟ้า

ยอมอว่าหน้ายอคุณ

นางใจบุญยอมหายาก

ลำบากด้วยผิวตน

ในเมืองคนหาบได้

ยามเมื่อผิวชี้ไธ่

ก้มหน้าต่ออดเอาตายฯ

(ทานกัณฑ์)

3.3 ฮ้ายยาว

ฮ้ายยาวนี้กำหนดไว้ว่า ในวรรคหนึ่งมีจำนวน 5 ถึง 14 คำ ส่วนคำก่ายนั้น ให้คำสุดท้ายของแต่ละวรรค ก่ายกับคำใดคำหนึ่งของวรรคต่อไป ไม่กำหนดจำนวนวรรค ดังตัวอย่างบทเทศน์มหาชาติ และบทสวดขวัญต่อไปนี้

บทเทศน์มหาชาติ

แจ้งจึงเห็นนางนักรสนมทั้งหลาย เสຍยานานหลายหลาก บาง
พ่องนอนบิวปากและโกนโฮ บางพ่องนอนเปื่อยโตเหยื่อยผมอยู่พิพากพิพาก บางพ่องนอนจูบปาก
และขบฟัน เจ้าอินอัศจรรย์ในขุ้แล้ว บางพ่องนอนยิงแฉ้วและน้ำลายเหยื่อยซีซัด บางพ่องนอนลด
ผ้าป่าไปแปนกายและเนื้อ เจ้าก็คิดอ่าวเอื้อยินหน่วยสงสารฯ

(ศักราชหลวง)

ตัวอย่างบทสวดขวัญ

ศรี ศรี สุกมั่งคละ สุกะสวัสตีพิเศษ อติเรกไชยศรี สวัสตีจมีแก่ฝูงข้า นรเทพานาคครุฑ
เทพบุตรเทพยดา อินทร์พรหมยมราชาจตุราทั้งสี่ ทุกที่พร้อมจักรวาล กับทั้งภูมิสถานเจ้าที่ จงพร้อม
กันมาชมชื่นยินดี เชิงมั่งคละราศีพิเศษ วันนีพระเกตุเข้าราศี เป็นวันดีสุดขนาด

5. โสก

โสก หรือสารโสก ศัพท์คำนี้แปลว่าส่วน หรือลักษณะอันดีของคน สัตว์
บ้านเรือนหรือสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ (คล้ายคำว่า “โฉลก” ของภาษาไทยกลาง) ดังนั้นจึงมีการ
“แทกโสก” (คือการวัดสัดส่วน) เพื่อดูว่า “ถือโสก” (มีสัดส่วนที่ดี) หรือไม่ ปราชญ์โบราณอีสานได้
กำหนดโสกของสิ่งต่างๆ ไว้มากมาย เช่น โสกผู้ชาย โสกผู้หญิง โสกบ้านเรือน โสกปิ่น โสกดาบ
โสกห้อง โสกกลอง โสกอยู่ โสกทิศ โสกกุฎี โสกผ้านุ่ง โสกครบ โสกไม้คาน โสกที่นอน โสกรด โสกเรือ
โสกช้าง โสกม้า เป็นต้น โดยแต่งเป็นคำคล้องจองกัน และใช้เรียกคำประพันธ์ที่มีลักษณะคล้ายโสกนี้
ว่าเป็นคำประพันธ์แบบ “โสก” ไม่กำหนดว่าโสกหนึ่งๆ มีกี่วรรค มีจำนวนคำในวรรคตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป
ถึง 7 คำ เรียกชื่อตามจำนวนคำในวรรค เช่น ถ้าวรรคหนึ่งมี 2 คำ เรียก “โสก 2” มีสามคำ เรียก
“โสก 3” เป็นต้น การก่ายคำเป็นการก่ายนอก คือคำสุดท้ายของวรรคจะก่ายกับคำที่ 1 2 3 หรือ 4
ของวรรคต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โสกทิศทั้งแปด (มหาศีลา วีรวงศ์, 2539: 35)

ชกมก ทกเกียนเทียนแ่อน แปนโต โสภาพ นาพพาน หาญน้ำ ข้าโกน
โสกกลอง (สวิง บุญเจิม, 2539: 651)

นันทเถรี ศรีชมชื่น หีนเมืองพรหม สมณอยู่สร้าง ม้างสังโฆ โพธิสัตว์
วัดพระเจ้า

โสภผู้หญิง (สวิง บุญเจิม, 2539: 638)

กะดิกกะดิน พอกินพออยู่ อันต์ู้ตั้นหา กาเฝ้าเจ้าฮัก คอหักคอค้าย
 ก่ายขึ้นก่ายลง เงินเต็มถง

แอ้วค้ำ ชีม้าเลียบเมือง ทองเหลืองเต็มแทน เงินบ่แก่นกั้นถง ซาตาลงซี
 คร้าน บ่คร้านถงเงินตุงโสกกอนเฮือน (มหาศีลา วีรวงศ์, 2539: 36)

สีบุญเฮืองฮ่วมเฮ้า ผู้เฒ่านั่งทนทุกข์ อยู่เถิงสุขเท่าชั่ว ถงแบ่งฮั่วเป็นฮู
 สาวมาฮูซิงฮัก มักป่วยไข้เสียดาย มีของหลายเหลือมาก ทุกยากบ่มีสิ่ง

โสภผู้ชาย (สวิง บุญเจิม, 2539: 635)

ปู่ขึ้นขึ้น ย่าขึ้นลง สองแขนปลงไว้ที่ต่ำ สองตีนย่ำหัวผี สาวผู้ดีแล่นมา
 สู้ ตุ่มหมูได้พอกอง ตุ่มของได้พอล้าน มีบ้านบ่มีนา กาสับหัวกินเลือด หล้าม้าบ่เหือดคอ ปอแดงมัด
 กะได้น ปากพันพันทั้งเมือง

ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือ “ตำรากรมก้อฮีสานหรือมุลมั่งฮีสาน” โดย สวิง บุญเจิม (2539)

4. คุณค่าของวรรณกรรมพื้นบ้าน

วรรณกรรมแห่งชาติมีคุณค่าต่อประชาคมในชาติอย่างไร วรรณกรรมพื้นบ้าน ก็มีคุณค่า
 ต่อประชาคมท้องถิ่นอย่างนั้น คุณค่าของวรรณกรรมพื้นบ้าน อาจสรุปได้ดังนี้ (มนัส สุขสาย, 2544 ก:
 206)

1. คุณค่าทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา วรรณกรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา
 ของบรรพบุรุษในท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกทางด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ คติชีวิต เป็นต้น
 แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรือง

2. คุณค่าทางสันทนากการ วรรณกรรมพื้นบ้าน มีรูปแบบที่สามารถให้ความบันเทิงทั้ง
 ด้านอรรถรสทางภาษาและเนื้อเรื่อง เช่น นิทานคำกลอนต่างๆ สามารถนำมาขับร้องเป็นท่วงทำนองที่
 ไพเราะ เป็นต้นแบบที่ศิลปินฮีสานนำมาเป็นอาชีพได้ เช่น หมอลำต่างๆ ก็ใช้พื้นฐานทางวรรณกรรม
 ในการเรียบเรียงทั้งเนื้อเรื่องและฉันทลักษณ์

3. คุณค่าในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ถือเป็นประเพณีของฮีสาน ในการสวดขวัญ
 เช่นการแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ สวดขวัญผู้ป่วย ตลอดจนการแสดงความยินดี การต้อนรับแขกบ้านแขก
 เมือง จะมีการสวดขวัญด้วยคำกลอนทั้งสิ้น นับเป็นจิตวิทยาชั้นสูงที่ปราชญ์โบราณได้คิดค้นขึ้น ถือเป็น
 ประเพณีสืบมา หมอสูด(ชาวบ้านมักเรียกว่า “พ่อพราหมณ์”) บางคนมีโบายานอ่านประกอบเพื่อให้เกิด
 ความขลัง และโบายานนั้นมักจารด้วย “อักษรธรรม”

4. คุณค่าในการอบรมสั่งสอน มีวรรณกรรมหลายเรื่องที่มีเนื้อหาในการสั่งสอน ให้
 คติเตือนใจให้แนวทางในการดำรงชีวิตให้มีความสุข อันเป็นคำสอนที่อิงหลักพุทธศาสนาแทรกอยู่ใน
 วรรณกรรมอย่างแยบยล ผู้ฟังจึงได้รับทั้งความบันเทิงและความคิดที่ตึงามไปในขณะเดียวกัน

5. คุณค่าในทางประวัติศาสตร์ มีวรรณกรรมจำนวนมากที่กล่าวถึงตำนานต่างๆ อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น ตำนานขุนบรม ตำนานอุรังคธาตุ (ประวัติพระธาตุพนม) ทำวอสูงทำวเจือง พื้นเมืองอุบล เป็นต้น หรือแม้แต่นิทานก้อมกันยักซ์ ซึ่งเป็นตอนหนึ่งของขบถผีบุญที่โด่งดังในภาคอีสานเมื่อ ปี พ.ศ. 2444 (สมัยรัชการที่ 5)

5. การสืบสานวรรณกรรม

วิธีการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านอาจทำได้หลายวิธีเช่น

1. สืบทอดทางมุขปาฐะ คือการสืบทอดกันมาด้วยปาก กล่าวคือ เล่าเรื่องราวต่างๆ สืบต่อกันมา เช่นผู้สูงอายุเล่านิทานให้ลูกหลานฟัง เป็นต้น
2. สืบทอดด้วยลายลักษณ์ เป็นวิธีการใหม่ที่ต้องอาศัยวิชาการทางหนังสือ กล่าวคือ ผู้รู้ได้จดจารลงไปในหนังสือโบราณ สมัยต่อมาก็ได้ปริวรรต และตีพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือ ในปัจจุบันได้มีการตีพิมพ์วรรณกรรมพื้นบ้านแล้วหลายเรื่อง เช่น นางผมหอม นางแตงอ่อน ภาพเกษ สังข์สินชัย ทำวอสุระวงค์ เสียวสวาสดี เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่ จะพิมพ์ด้วยอักษรไทยกลาง
3. สืบทอดด้วยการแสดงมหรสพ ในปัจจุบันมีการนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาแสดงต่อสาธารณชน ในรูปมหรสพต่างๆ เช่น หมอลำ เพลงลูกทุ่ง รวมทั้งการถ่ายทอดผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
4. สืบทอดด้วยการศึกษาเล่าเรียน ในสมัยโบราณ ประชาชนส่วนใหญ่ รับรู้วรรณกรรมจากการฟัง (มุขปาฐะ) ผู้มีโอกาสดู “อ่าน” คือผู้ที่บวชเรียนเท่านั้นจึงทำให้การสืบสานทำได้ในวงแคบ การนำวรรณกรรมและภาพท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียน ให้ทุกคนได้เรียนรู้ จึงเป็นทางหนึ่งในการสืบสานวัฒนธรรมภาษา

ในปัจจุบัน การส่งข้อมูลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (อินเทอร์เน็ต) สามารถทำได้รวดเร็วและกว้างไกลไปทั่วโลก จึงน่าจะเป็นวิธีหนึ่งในการเผยแพร่และสืบสานวรรณกรรมพื้นบ้าน

ประชาคมใดที่ไม่มีอักษรสื่อสาร และจารีการวรรณกรรมของตนเองนั้น เป็นการยากที่จะรักษาวัฒนธรรมไว้ได้ยั่งยืน อาจจะถูกกลืนด้วยอารยธรรมที่สูงกว่า และสาบสูญไปในที่สุด จึงเป็นความโชคดีของชาวไทยอีสานที่บรรพบุรุษมีตัวอักษรและจารีการวรรณกรรมไว้มากมาย สมควรที่ลูกหลานจะ (สืบทอดตาวอฮอยปุ) ด้วยการศึกษารเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่สืบไป

หมอลำ: ละครพื้นบ้านอีสาน

1. ความหมายของหมอลำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่เรียกว่า ภาคอีสานถือได้ว่าเป็นดินแดน ที่อุดมไปด้วย ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น การมีศิลปวัฒนธรรมของตัวเองนั้น แสดง ถึงการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีเอกลักษณ์ของตนเอง และยังเป็นสิ่งยืนยันว่าบรรพบุรุษของ ตนนั้นมีความเจริญทางด้านความคิดที่ดั่งงาม วัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลายในดินแดนภูมิภาคอีสาน นั้น วัฒนธรรมพื้นบ้านที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนอีสานก็คือ โดยเฉพาะการแสดง พื้นบ้านในด้านวรรณกรรมและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้านหมอลำ ซึ่งถือได้ ว่าเป็นศิลปะที่เกิดมาพร้อมกับคนอีสานตั้งแต่อดีตและมีวิวัฒนาการจนเข้าสู่ ความเป็นการแสดง พื้นบ้านอย่างมีระบบแบบแผน ดังในปัจจุบัน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำได้มีผู้ให้ความหมายคำว่า “หมอลำ” เอาไว้ดังนี้

มุณี พันทวี (2537: 55) อธิบายได้ว่า หมอลำ คือ ผู้ที่ใช้กลอนประกอบกับแคนให้ เกิดการตอบสนองความรู้สึกผู้ฟังหรือผู้ชม ในด้านเนื้อหา ภาษา น้ำเสียง ตลอดจนทั้งท่าทาง จังหวะ และ ทำนองที่สัมพันธ์ กับแคนอันเป็นดนตรีหลักประกอบการลำ

เพชรลดา บัวแก้ว (2557: 109) ให้ความหมายว่า คำว่า ลำ หมายถึงทำนองเพลง ศิลปะการร้องแสดงอย่างหนึ่งของภาคอีสาน และหมอลำก็คือผู้ที่ขับร้อง เพลงอีสาน

จารุวรรณ ธรรมวัตร กล่าวว่า หมอลำ หมายถึงผู้ที่ชำนาญในการขับลำนำด้วยภาษา ถิ่นอีสาน ประกอบด้วยเสียง ดนตรีพื้นบ้าน คือ แคน

เมธี สมสีมี (2532: 34) อธิบายว่า หมอลำ หมายถึงบุคคลที่มีความชำนาญในการ แสดงศิลปะลีลาประกอบการขับร้องชนิดหนึ่ง ซึ่งกลมกลืนกับดนตรีอย่างเหมาะสม

จากการให้คำจำกัดความต่างๆ ของคำว่าหมอลำ ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น จึงอาจกล่าว สรุไปได้ว่า หมอลำคือ บุคคลที่มีความชำนาญในศิลปะการร้องและการแสดง โดยมีแคนเป็นเครื่อง ดนตรีประกอบ

2. ประวัติความเป็นมาของหมอลำ

การถือกำเนิดของหมอลำนั้น ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า หมอลำกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใด สมัยใด ตลอดจน แสดงครั้งแรกเมื่อใด แต่มีผู้ให้ทัศนะต่างๆ เช่น

เพชรลดา บัวแก้ว (2537: 1) ได้กล่าวถึงการกำเนิดหมอลำว่า มีผู้พบหลักฐานทาง โบราณคดียืนยันได้ถึงวันเวลาอันยาวนานที่หมอลำปรากฏอยู่คู่กับแผ่นดินอีสานนั้นคือลวดลายบน ขวานสัมฤทธิ์จากเมืองดองซอน ในเวียดนามเหนือเป็นรูปคนเป่าแคนพร้อมกับมีคนพ่อน้อย

2 คน กำลังทำท่าฟ้อนคล้ายกับหมอลำ-หมอแคนในยุคนั้น ท่าทางของหมอลำ-หมอแคนยุคโลหะ คือ เมื่อประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว พบว่าแทบไม่ต่างไปจากลำ(ฟ้อน) เข้าทรง หรือหมอรักษาโรคที่ เกี่ยวข้องกับผีต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหมอลำความหมายอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดของชุมชน ก่อนที่จะ กลายมาเป็นการแสดงตามสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ และสังคม ดังเช่นปัจจุบัน

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2543: 1) หมอลำมีต้นกำเนิดจากทำเนียบ 4 อย่าง คือ การเล่านิทาน การเข้าพญา การสูตรขวัญ และการเทศน์ การเล่านิทานนั้น มักดำเนินเรื่อง ด้วยภาษา ร้องแก้วแต่ตอนที่สำคัญและสะท้อนอารมณ์ ผู้เล่ามักจะเล่าด้วยสำนวนร้อยกรอง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็น การเล่านิทานทั่วไป หรือ การเล่านิทานในงานศพ ที่เรียกว่า “งันเฮือนดี” ต่อมาการเล่านิทานก็ กลายรูปมาเป็น การลำพื้น หรือหมอลำพื้น ซึ่งหมายถึงหมอลำเล่านิทาน โดยนำเอาบทกลอนมาจาก นิทานชาดก หรือตำนานมาลำ เช่น นิทานเรื่องท้าวแบ้ ท้าวหมาหยูย ท้าวหน้าผากไกลกระด้น ท้าวจำปาสี่ต้น ตำนานเรื่องการสร้างเวียงจันทน์ ต่อมาหมอลำประเภทนี้ได้พัฒนาการหมอลำหมู่ ซึ่งมีทำนองหรือที่เรียกในภาษาอีสานว่าทาลำด้วยกัน เช่น วาทอุบล วาทกาฬสินธุ์ วาทสารคาม และ วาทขอนแก่น หมอลำอีกประเภท คือ หมอลำกลอนหรือหมอลำคู่ หมอลำทุกประเภทความเกี่ยวข้องกับ พญา

การแสดงหมอลำนี้แม้ว่าจะไม่ทราบว่ามีการกำเนิดตั้งแต่เมื่อใดแต่ความประวัติ การแสดงไทยภาคกลาง พบว่า การแสดงหมอลำเป็นที่นิยมในกรุงเทพ สมัยราชกาลที่ 4 จนมรสพ อย่างอื่น เกือบสูญหายไป จึงไม่มีประกาศห้ามเล่นหมอลำ เข้าในสมัยปัจจุบันเรียกว่า แอ่วลาว

ในราชกาลที่ 4 แม้ว่าล้านช้างจะไม่เป็นภัยคุกคามสยามอีกต่อไป แต่พระจอม เกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงมีความระแวงระวัง ความมั่นคงทางด้านวัฒนธรรม(ของไทยภาคกลาง) พระองค์ ประกาศห้ามมิให้เล่นแอ่วลาว เนื่องจากทรงเห็นว่า วัฒนธรรมการละเล่นบันเทิงแบบลาว ได้รับการ ต้อนรับเป็นที่นิยมกันมากขึ้นในกรุงเทพ ข้อความในประกาศนั้นว่า ประกาศ ณ วันศุกร์ เดือน 12 แรม 14 ค่ำ ปีฉลู สัปตศก มีพระบรมราชโองการดำรัสแก่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แลทวยราชภูรชาว สยามทุกหมู่เหล่าในกรุงแลหัวเมืองให้ทราบกระแเสพระราชดำริว่า เมืองไทยเป็นที่ประชุมชาวต่างประเทศ ต่างภาษาใกล้เคียงกันมานานแล้วการเล่นฟ้อนรำขับร้องของภาษาอย่างต่างๆ เคยมีมาปะปน เป็นที่ดูเล่นฟังเล่นต่างๆ สาราญ เป็นเกียรติยศบ้านเมืองก็คือนอยู่ แต่ถ้าของเหล่านั้นคงอยู่ตามเพศตาม ภาษาของคนนั้นๆ ก็สมควร หรือไทยจะเลียนเอามาเล่นได้บ้าง ก็เป็นดีอยู่ว่าไทยเลียนใครเลียนได้ เหมือนหนึ่งพระเทศนามหาชาติว่าอย่างลาวก็ได้ ว่าอย่างมอญก็ได้ ว่าอย่างพม่าก็ได้ ว่าอย่างเขมรก็ได้ ก็เป็นดี แต่จะเอามาเป็นพื้นไม่ควรถองเอาอย่าไทยเป็นพื้นอย่างอื่นฯ ว่าเล่นได้แต่แหล่งหนึ่งสองแหล่ง

ก็การบัดนี้เห็นแปลกเป็นนัก ชาวไทยทั้งปวงละทิ้งการเล่นสำหรับเมืองตัว คือปี พาทย์มโหรี เสภาครึ่งท่อนปรบไก่ สักรวา เพลงไก่ป่า เกี่ยวข้าว แลละครร้องเสียหมดพากันเล่นแต่ ลาวแคนไปทุกหนทุกแห่งทุกตำบล ทั้งผู้ชายผู้หญิง จนท่านที่มีปีพาทย์มโหรีไม่มีผู้ใดหา ต้องบอกขาย

เครื่องเป่าพาทย์เครื่องมโหรี ในที่มีงานโขนจุกบวชนาคก็ทาลาวแคนเล่นเสียงหมดทุกแห่ง ราคางานหนึ่ง แแรงถึงสิบตำลึง สิบสองตำลึง การที่เป็นอย่างนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่สู้งามไม่คู่ควรที่การเล่นอย่าง ลาวจะมาเป็นพื้นเมืองไทย ลาวเป็นค่าของไทยๆ ไม่เคยเป็นค่าลาว จะเอาอย่างลาวมาเป็นพื้นเมืองไทย ไม่สมควรตั้งแต่พากันเล่นลาวแคนมาอย่างเดียวกันก็ว่าสิบปีมาแล้ว จนการตกเป็นพื้นเมือง แลสังเกตุ การเล่นลาวชุกชุมที่ไหน ฝนก็ตกน้อยร่วงโรยไป ถึงปีนี้ข้าวในนารอดตัวก็เพราะน้ำป่ามาช่วยเมืองที่ เล่นลาวแคนมาก เมื่อฤดูฝน ก็น้อยทำนาก็เสียไม่องงาม ทำขึ้นได้บ้างเมื่อปลายฝน น้ำป่ากระโชกมา เสียหมด เพราะฉะนั้นทรงพระราชวิตกอยู่ โปรดให้ขออ้อนวอนแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงที่คิดถึงพระ เดชพระคุณจริงๆ ให้งดการเล่นลาวแคนเสีย อย่ามาดูแลฟังแลอย่าให้เล่นเองเลย ลองดูสักปีสองปี การเล่นต่างๆ อย่างเก่าของไทย คือ ละครพ่อนรำ ปี่พาทย์มโหรีเสภา คริ่งท่อน พรบไก่ สักรวา เพลง ไก่ป่า เกี่ยวข้าวและอะไรๆ ที่เคยเล่นมาแต่ก่อนเอามาเล่นเอามาทำขึ้นบางอย่างให้สูญ เล่นลาวแคน ขอให้งดเสียเลิกเสียสักปีหนึ่งสองปี ลองดูฟ้าฝนจะงามไม่งามอย่างไรต่อไปข้างหน้า

ประกาศอันนี้ถ้ามีฟังยังขึ้นเล่นลาวแคนอยู่จะให้เรียกภาษีให้แรง ใครเล่นที่ไหน จะให้เรียกแต่เจ้าของที่แลผู้เล่นที่ลักเล่นจะต้องจับปรับให้เสียภาษีสองต่อสามต่อประกาศมา ณ วันศุกร์ เดือน 12 แรม 14 ค่ำ ปีฉลูสัปตศก

3. ประเภทของหมอลำ

บุษกร บินทสันต์ และ ชำคม พรประสิทธิ์ (2553) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมการแสดง หมอลำ และประเภทของการแสดงหมอลำ ดังนี้

“หมอลำ” คือผู้ดำรงบทบาทสำคัญในการขับร้องและทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราว ต่างๆ อย่างเป็นห่วงทำนองต่างๆ ตาม “กลอนลำ” ซึ่งเป็นบทร้องที่ถูกประพันธ์ขึ้นในลักษณะบทร้อย กรองไม่มีจังหวะตายตัว ใช้สำหรับลำให้ผู้ฟังได้รับรู้ถึงเนื้อความต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานชาดก คติสอนใจ คุณธรรม จริยธรรม จาริต ประเพณี ค่านิยม รวมไปถึงความเชื่อต่างๆ ของ ผู้คนในท้องถิ่น กลอนลำมีทั้งบทร้องที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ประพันธ์ขึ้นใหม่ และกลอดสดที่หมอลำใช้ปฏิภาณกวีแต่งขึ้นระหว่างลำแสดงประกอบคลอไปกับเสียงแคนโดยมี “หมอแคน” ศิลปินผู้มีความชำนาญสามารถเป่าแคนในลักษณะคลอ เคล้า ชัด ให้เข้ากับการลำและลำดับขั้นตอนต่างๆ ของ การแสดงหมอลำได้เป็นอย่างดี

การแสดงหมอลำ แบ่งออกเป็น 9 ประเภท ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. ลำพิธีกรรม
2. ลำพื้น
3. ลำกลอน
4. ลำหมู (ลำเรื่องหรือลำเรื่องต่อกลอน)
5. ลำไทเลย (ลำแมงตับเต่า)

6. ลำเตี้ย
7. ลำพญา
8. ลำเพลิน
9. ลำซิ่ง

1. ลำพิธีกรรม

ลำพิธีกรรม เป็นการแสดงหมอลำในระยะแรกๆ เกี่ยวข้องกับการบูชาแถน และการรักษาความเจ็บป่วย บางท้องถิ่นเรียก ลำส่อง ลำทรง ลำผีฟ้า โดยมีหมอลำเป็นผู้ประกอบพิธี ลักษณะกลอนลำของผีฟ้า คือ “กลอนพญา” ใช้สำหรับสอบถามสาเหตุของความเจ็บป่วยไปพร้อมๆ กับการเคลื่อนไหวร่างกายของหมอลำในขณะที่เข้าทรงสำหรับการฟ้อนเป็นไปตามจังหวะของการลำ ประกอบเสียงแคน

ขั้นตอนในการลำพิธีกรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่หนึ่ง เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้าทรง

ขั้นที่สอง ลำส่อง สอบถามความเจ็บป่วย

ขั้นที่สาม ลำปัว ขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ขั้นที่สี่ ลำสูง เชิญสิ่งไม่ต้อออกจากร่างผู้ป่วย

ในลำพิธีกรรม หมอแคนเป่าแคนโดยยึดหมอลำเป็นหลัก เมื่อถึงจังหวะเร็ว หมอแคนใช้จังหวะเร็วซึ่งเรียกกันว่า “ลายม้าเร็ว” สลับกับการใช้กลุ่ม “ลายทางยาว” เป่าคลอไปกับจังหวะช้าเนิ่นของการลำ โดยเฉพาะ “ลายทางยาว” ประกอบไปด้วย ทางลายใหญ่ ทางลายน้อย และทางลายเซ

2. ลำพื้น

ลำพื้น เป็นการแสดงหมอลำที่มีความเก่าแก่จนไม่สามารถสืบค้นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ได้ว่าถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อใด ทำนองการลำเลียนแบบการอ่านหนังสือของพระสังเฑได้จากทำนองลำพื้นแต่เดิมเรียกว่า “โอ่หนังสือ” หรือ “อ่านหนังสือ” มีท่วงทำนองคล้ายคลึงกับทำนองเทศน์ของพระ แคนที่เป่าคลอไปกับลำมีท่วงทำนองซึ่งเรียกว่า “ลายใหญ่” หรือ “ลายอ่านหนังสือใหญ่” ใช้ในช่วงการลำจังหวะช้า (ภทรวดี ภูชฎาภิรมย์, 2548: 13) ลำพื้นเป็นการลำเล่าเรื่องราวประกอบการแสดงบทบาทสมมติที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ และชาดกต่างๆ เช่น เรื่องท้าวกำกาดำ ท้าวสีหน นางแตงอ่อน นางสิบสอง เป็นต้น หมอลำเป็นผู้สวมบทบาทต่างๆ เพียงผู้เดียว โดยใช้ผ้าขาวม้าเป็นอุปกรณ์หลักในการแสดงเพื่อบ่งบอกถึงความแตกต่างของตัวละคร เช่น การพาดบ่าบ่งบอกถึงผู้สูงอายุ การคลุมศีรษะบ่งบอกถึงภูตผี การผูกเอว บ่งบอกถึงชาวบ้าน เป็นต้น

หมอแคนเป่าแคนคลอไปกับการลำ ลายแคนที่ใช้ยึดหมอแคนเป็นหลัก ส่วนใหญ่ใช้ “ลายอ่านหนังสือใหญ่” หรือ “ลายใหญ่” ซึ่งเป็นกลุ่ม “ลายทางยาว” มีจังหวะช้า นุ่มนวล ทั้งนี้หมอแคนจะเป่าสลับกับ “ลายทางสั้น” ซึ่งเป็นลายที่มีจังหวะกระชั้น การลำพื้นปัจจุบัน ไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากผู้ชมส่วนใหญ่หันมาสนใจหมอลำที่เน้นความสนุกสนานและเร้าใจมากกว่า

3. ลำกลอน

ลำกลอน มีวิวัฒนาการมาจากลำพื้นเพื่อตอบสนองความบันเทิง โดยนำรูปแบบการร้องโต้ตอบระหว่างหมอลำชายกับหมอลำหญิงคลอไปกับเสียงแคน และให้เกิดความคล้องจองกันในลักษณะอวดความงามของบทกลอนภายใต้โครงสร้างหลัก คือ โจทย์ แก่ แผล ถาม ลำกลอนจึงถือเป็นการแสดงความสามารถ ไหวพริบปฏิภาณของหมอลำทั้งสองฝ่ายในการตั้งโจทย์และร้องแก้ระหว่างกัน

การลำกลอน ถือได้ว่าเป็นศิลปะการลำขั้นสูง ชนิดของกลอนที่นำมาลำมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท เช่น กลอนไหว้ครู กลอนแนะนำตัวเอง กลอนโจทย์และได้วาทิ กลอนสาต กลอนศาสนา กลอนเกี้ยว กลอนเดินดง กลอนนิทาน กลอนพิธีกรรม กลอนเบ็ดเตล็ดต่างๆ เป็นต้น สีสลาและจังหวะลำกลอนมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ จังหวะการลำกลอนในกลุ่มจังหวัดอุดรธานี และขอนแก่นมีความเร็วกว่ากลุ่มจังหวัดอื่น ๆ อาจปรากฏจังหวะเร็ว สลับช้าบ้าง กล่าวคือ จังหวะความเร็วของการลำกลอนเป็นไปตามลักษณะการพูด สำหรับกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ มีจังหวะและสีลาการลำกลอนสม่ำเสมอไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้การลำกลอนในกลุ่มจังหวัดอุบลราชธานีมีจังหวะช้า เนื่องจากลักษณะจังหวะการพูดของคนในท้องถิ่นที่มีความช้ากว่ากลุ่มอื่นๆ จึงจะเห็นได้ว่า ความแตกต่างของสีลาและจังหวะของการลำกลอน เป็นการสะท้อนวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่ในบริบทเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

4. ลำหมู (ลำเรื่องต่อกลอน)

ลำหมู มีวิวัฒนาการมาจากลำพื้นแต่ใช้ผู้แสดงจำนวนมากๆ สำหรับประวัติของลำหมู (ลำเรื่องต่อกลอน) ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่สันนิษฐานได้ว่าได้รับอิทธิพลจากลิเกภาคกลางโดยเรียกการแสดงนี้ว่า “ลิเกลาว” เมื่อการแสดงดังกล่าวไม่ค่อยเป็นที่นิยม จึงมีผู้นำหมอลำพื้นมาประยุกต์เข้ากับการแสดงลิเก จนเกิดเป็นหมอลำแบบใหม่เรียกว่า “หมอลำไทศรี” เนื่องจากเวลาเดินทางไปแสดงต้องยกเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ และเรียกชื่อว่า “ลำหมู” หรือ “ลำเรื่องต่อกลอน” (ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์, 2548: 27-28) ลำหมู (ลำเรื่องต่อกลอน) มีการกำหนดบทบาทเฉพาะสำหรับหมอลำแต่ละคน เวทีการแสดงประกอบด้วย ฉาก แสง เสียง มีการนำเครื่องดนตรีสากล เช่น กลองชุด กลองทอม กีตาร์เบส คีย์บอร์ด ฯลฯ มาบรรเลงผสมผสานกับแคนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน มีรูปแบบการดำเนินเรื่องราวคล้ายการแสดงลิเกของภาคกลางโดยมุ่งหวังให้ผู้ชมได้รับอารมณ์สแห่งถ้อยคำที่สนุกสนานและเรื่องราวของนิทานพื้นบ้าน

ลักษณะของดนตรีประกอบการแสดงลำหมู (ลำเรื่องต่อกลอน) มีการใช้ทั้ง จังหวะลำเตี้ย จังหวะลำทางยาวหรือลำล่อง และจังหวะลูกทุ่งหมอลำ ซึ่งเป็นรูปแบบการผสมผสาน ระหว่างเพลงลูกทุ่งกับเพลงลำเตี้ย ซึ่งเพลงลำเตี้ยนี้คือ เพลงที่มีลักษณะเกี่ยวพาราสีกัน

ลำเตี้ยเป็นการลำจังหวะเร็ว คึกคัก มีชีวิตชีวา ลำโต้ตอบกันระหว่างชาย กับหญิง มี 4 ทำนองด้วยกัน ทำนองแรก คือ “เตี้ยหัวโนนตาล” หรือ “เตี้ยหัวโดนตาล” เป็นทำนอง เฉพาะของหมอลำในเขตท้องที่อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหารเดิมนิยมในลำหมู มีท่วงทำนอง อ่อนหวาน ภายหลังมีการนำมาใช้กับลำกลอน ทำนองที่สอง คือ “เตี้ยธรรมดา” ลำออกสำเนียงลาว ทำนองที่สาม คือ “เตี้ยพม่า” กลอนลำเป็นภาษาไทยกลาง มีทำนองคล้ายกับเพลงพม่าลำขวาน ใช้ จังหวะราวพื้นบ้าน สุดท้ายคือทำนอง “เตี้ยโง่” ลำออกสำเนียงภาษาไทยภาคกลาง ต่อมา มีผู้นำ เครื่องดนตรีประกอบการจังหวะในวงราว เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ มาผสมผสานกำหนดให้มีทำนองและ จังหวะชัดเจนขึ้น ลำเตี้ยจึงมีลักษณะที่ต่างจากลำทางสั้นและลำทางยาวซึ่งมุ่งเน้นสัมผัสของกลอนลำ มากกว่าการกำหนดท่วงทำนอง ในเวลาต่อมา การลำเตี้ยจึงได้รับความนิยมแพร่หลายไปยังท้องถิ่น ต่างๆ ในภาคอีสาน กลายเป็นธรรมเนียมของหมอลำกลอนในการใช้ลำเตี้ยประกอบการลำช่วงสุดท้าย (ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์, 2548: 28-29)

5. ลำไทเลย (ลำแมงตับเต่า)

ลำไทเลยหรือการแสดงแมงตับเต่า มีต้นกำเนิดในจังหวัดเลยและ มีวิวัฒนาการมาจากหมอลำหมู โดยหมอลำชาวไทเลยผู้ซึ่งผ่านการบวชเรียนและได้นำเนื้อหาจากการ อ่านหนังสือไทเลยมาปรับให้เป็นการร้องเจรจา นิยมใช้พื้นที่บ้านประจำถิ่นถ่ายทอดผ่านการ ฟ้อนและการแสดงบทบาทสมมติ เช่น ท้าวกระเกต จำปาสีตัน ท้าวโสวัต เป็นต้น ตลอดจน สอดแทรกแนวคิด ปรัชญาทางโลกและทางธรรม โดยยังคงลักษณะกลอนลำสำเนียงไปเลยซึ่งเป็น เฉพาะถิ่นเอาไว้ การแสดงลำไทเลย (ลำแมงตับเต่า) เน้นความสนุกสนานบันเทิง สืบเนื่องจากการที่ นักแสดงชายนิยมแต่งกายเป็นหญิงในลักษณะตลกขบขัน นิยมแสดงตามงานประเพณีและงานบุญ ต่างๆ

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงประกอบด้วย ระนาดเอก ซอวงใหญ่ แคน ซอบัง หรือซอไม้ไผ่ เต่งหรือพิณ ตะโพนหรือกลองตุ้ม กลองกึ่งหรือกลองเส็ง ฉิ่ง ลักษณะการฟ้อนของ หมอลำไทเลย(ลำแมงตับเต่า) มีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ ไม่นิยมเอียงศีรษะ เท้าข้างหนึ่งยื่นไปข้างหน้า อีกข้างหนึ่งเตะสลับไปมา เรียกว่า “หย่อนขา” เป็นการยุบเข้าตามจังหวะฟ้อนในลักษณะแบมือออก โดยไม่จับมือและฟ้อนให้เข้ากับจังหวะแคน เรียกว่า “ยื่นฟ้อนหย่งหยก”

6. ลำเตี้ย

เตี้ย หมายถึง การย่อตัวให้ต่ำลง ลำเตี้ยจึงมีจุดเด่นมาจากการย่อตัวให้ ต่ำลงขณะฟ้อนรำ การลำเตี้ยใช้กลอนพญาเป็นหลักในการลำประกอบคลอเสียงแคน มักมีเนื้อหา

เกี่ยวกับเกี่ยวพาราซีนียมแสดงประมาณเดือน 5 ของทุกปี โดยเฉพาะบริเวณบ้านโนนทัน จังหวัดขอนแก่น แต่ในปัจจุบันพบว่า ลำเตี้ยเป็นการแสดงหมอลำที่ใกล้จะสูญหายไปจากวัฒนธรรมของชาวอีสาน

7. ลำผญา

ลำผญา เป็นการแสดงหมอลำประเภทหนึ่ง ที่มีการนำคำผญาหรือปรัชญาอีสานมาขับร้องเป็นเรื่องราวต่างๆ กลอนผญา มีทั้งกลอนสวดและกลอนแหง (กลอนที่แต่งไว้เดิม) ลำผญาในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น ลำผญาทางแขวงสะหวันนะเขต (สุวรรณเขต) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เรียกว่า “ลำคอนสวรรค์” สำหรับลำผญาในจังหวัดมุกดาหาร เป็นการลำผญาย่อย (ลำสั้นๆ) ร้องเกี่ยวพาราซีนีระหว่างชายหญิงโต้ตอบกัน เป็นต้น ผญาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผญาที่ใช้ในเชิงสู้
2. ผญาที่ใช้ในเชิงการศึกษา ได้แก่ ภาชิต คำปริศนา คำสอน คติธรรม

การใช้ชีวิตในสังคม

8. ลำเพลิน

ลำเพลิน เป็นการแสดงหมอลำหมู่ประเภทหนึ่งที่มีการประยุกต์ขึ้น โดยนำจังหวะและท่วงทำนองของเพลงร่ำวงมาประยุกต์ใช้ เพิ่มเครื่องดนตรีประเภทพิณ ฉาบเล็กและโทนมาบรรเลงร่วมกับแคน เพื่อให้จังหวะและทำนองลำมีความชัดเจน เหมาะที่จะดำเนินเรื่องให้กระชับรวดเร็ว สนุกสนาน เน้นความเพลิดเพลินเป็นหลักผู้แสดงประกอบด้วยหมอลำชายและหมอลำหญิง สำหรับหมอลำฝ่ายหญิงมีจุดเด่นเน้นไปที่การแต่งตัววอดโอมและสรีระ โอกาสในการแสดงลำเพลินจึงมุ่งเน้นงานที่สามารถให้ความบันเทิงและดึงดูดความสนใจจากผู้ชมเป็นหลัก เช่น งานบุญประจำปี เป็นต้น

การบรรเลงดนตรีประกอบลำเพลินแบ่งออกเป็น 2 ทำนอง คือ
ตอนเปิดผ้ากั๊ง เป็นทำนองที่ใช้ในการเกริ่นก่อนเริ่มบรรเลงเพลง
ตอนลำเพลิน เป็นทำนองที่ใช้ลำในช่วงจังหวะเร็ว

9. ลำซิ่ง

ลำซิ่ง เป็นหมอลำที่ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อไม่กี่สิบปี การแสดงไม่เน้นเรื่องราว เนื่องจากเป็นวงดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสเพลงลูกทุ่งและวงดนตรีสตริง ส่งผลให้หมอลำมีการปรับตัวตามแบบวงดนตรีลูกทุ่งอย่างเห็นได้ชัด ก่อเกิดวิวัฒนาการของ “ลำซิ่ง” ที่เลียนแบบวงดนตรีลูกทุ่งแทบทุกด้าน วงหมอลำซิ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก เช่น กีตาร์ กลองชุด กลองทอมบา ฯลฯ และ เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่น แคน โหวด พิณไฟฟ้า ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น (ภัทรวดี ภูชญาภิรมย์, 2548: 53-54) รูปแบบของการแสดงลำซิ่งเน้นจังหวะเร็ว มีการผสมผสานทำนองเพลงลูกทุ่ง

ทำนองเพลงไทยสากล และทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้เกิดความสนุกสนานประกอบกับการแสดงแสง สี เสียง อันทันสมัย ได้รับความสนใจจากผู้ชมไปพร้อมๆ กับท่วงท่าและเครื่องแต่งกายอันตระการตาของทางเครื่อง

4. นิทานพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้ว

โมหี ศรีแสนยงค์ (2533) ได้เขียนเรื่องย่อของนิทานพื้นบ้าน เรื่องชูลุนางอ้ว ไว้ดังนี้

พญาพรมมะสี เจ้าเมืองกาสิ เป็นกษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม พระองค์มีโอรสสององค์หนึ่งชื่อ “ท้าวชูลู” เมื่ออายุได้ 10 ขวบ พญาพรมมะสีก็ตายทิ้งให้ท้าวชูลูอยู่กับมารดา ทางด้านเมืองกายก็มีธิดารูปงามชื่อว่า “นางอ้ว” และนางอ้วก็กำพร้าบิดาเช่นเดียวกัน

เมื่อท้าวชูลูโตเป็นหนุ่มได้พบกับนางอ้ว ต่างก็พอใจรักใคร่ซึ่งกันและกัน จึงลักลอบได้เสียกันหลังจากนั้นท้าวชูลูก็เตรียมสิ่งของมาหมั้นหมายนางอ้ว ขณะเดียวกันขุนนางเจ้าเมืองขอมได้ยินกิตติศัพท์ความงามของนางอ้วก็เกิดรักใคร่หลงใหลนาง จึงส่งสิ่งของมากำหนดมารดาของนางบอ่ยๆ จนกระทั่งนางตกลงยกลูกสาวให้

ท้าวชูลูได้ทราบข่าวนางอ้วกับขุนนาง จึงรีบเข้ามาหามารดาให้ไปสู่ขอนางอ้ว ต่อมารดานางอ้วได้ตอบปฏิเสธโดยอ้างว่า ขุนนางได้มาสู่ขอก่อนแล้ว ทำให้ท้าวชูลูผิดหวังมาก และลักลอบพบกับนางอ้วบอ่ยครั้งขึ้น จนเรื่องนี้ทราบไปถึงมารดานางอ้ว นางจึงบังคับให้นางอ้วแต่งงานกับขุนนางโดยเร็ว

เมื่อถูกบังคับมากเข้า นางอ้วจึงตัดสินใจผูกคอตายที่ต้นจางผี เมื่อมารดาของนางทราบข่าวก็ตามไปเอาศพเข้าเมือง ส่วนขุนนางเมื่อเห็นศพนางอ้วก็เข้าไปกอดจูบศพด้วยความอาลัยรัก จนขาดใจตายตามนาง และศพของขุนนางก็ถูกรณีสูลงไปใช้กรรมยังอเวจี

ข้างฝ่ายมารดานางอ้วก็จัดพิธีงานศพนางอ้วโดยเชิญท้าวชูลูและมารดาร่วมงานด้วย ท้าวชูลูเมื่อทราบข่าวการตายของนางอ้วก็เกิดอาการคลุ้มคลั่งด้วยความอาลัยรักต่อนาง มองเห็นแต่เงานางอ้วตลอดเวลา ในที่สุดท้าวชูลูก็ฆ่าตัวตายตามนางไปด้วย

พญาพรมมะสี เจ้าเมืองกาสิ เป็นกษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม พระองค์มีโอรสสององค์หนึ่งชื่อ “ท้าวชูลู” เมื่ออายุได้ 10 ขวบ พญาพรมมะสีก็ตายทิ้งให้ท้าวชูลูอยู่กับมารดา ทางด้านเมืองกายก็มีธิดารูปงามชื่อว่า “นางอ้ว” และนางอ้วก็กำพร้าบิดาเช่นเดียวกัน

ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

หากกล่าวถึง ลาวลีย์วิทยา ที่ ดร.ปรีดี พนมยงค์ได้บัญญัติศัพท์คำนี้ไว้ ไม่มีใครทราบหรือค้นชินกับคำนี้มากนัก แต่ถ้าได้ยินคำว่า สุนทรียศาสตร์ ทุกคนอาจจะคุ้นเคยและคนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าเป็นคำที่ใช้กับวิชา ศิลปะหรืองานศิลปะเท่านั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมนิยามศัพท์ ของนักวิชาการเพื่อให้เข้าใจความหมาย ของสุนทรียภาพ พอสังเขปดังต่อไปนี้

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2523: 401) กล่าวว่า “สุนทรียภาพ” คือ ความปรากฏออกมา ในทางที่ดี งดงาม บรรเจิด บรรจง ไพเราะเพราะพริ้งอย่างสง่าผ่าเผย และประณีตเรียบร้อย

วงเดือน สุขบาง (2524: 8) กล่าวว่า “สุนทรียภาพหมายถึง” คุณค่าทางด้านความงาม ของวรรณคดี อันได้แก่ ความงดงาม ความไพเราะของคำ ความและสำนวนโวหาร ซึ่งกวีใช้คำได้เหมาะสม ทั้งในด้านความหมายเสียงและลีลา จึงหวน ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ และเกิดความรู้สึก คล้อยตาม

บุญยงค์ เกศเทศ (2526: 57) กล่าวว่า “สุนทรียภาพ” หมายถึง ความงามในด้านภาษา อันเกิดจากลีลาในการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารทำให้เกิดความหมาย และเสียงที่เหมาะสมไพเราะ

วรภรณ์ บำรุงกุล (2529: 509) กล่าวว่า “สุนทรียภาพ” คือ ความงามอันลุ่มลึกมีทั้ง ความไพเราะความงดงามของภาษา และสามารถกระทบอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจ

วันเนา ยูเต็น (2532: 151) กล่าวว่า ความงามหรือสุนทรียภาพในวรรณคดีสร้างความรู้สึกให้เกิดความประทับใจในวรรณคดีเป็นความกินใจ สุนทรียภาพในวรรณคดี ได้แก่ สุนทรียภาพในคำ สุนทรียภาพในความ และสุนทรียภาพในรูปแบบ

ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2538: 17-18) กล่าวถึง ประสบการณ์สุนทรียะมืองค์ประกอบด้วยนี้

1. ความรู้สึกทางประสาทสัมผัส เราได้รับความรู้สึกทางประสาทสัมผัสของเสียงและแสง โดยทางหูและทางตา และถ้าปราศจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเช่นนั้น ประสบการณ์ทางสุนทรียะก็เป็นไปไม่ได้

2. อารมณ์ อารมณ์ที่เป็นสุขหรืออารมณ์เศร้าจะมาสู่เราได้ โดยวิธีการทางประสาทสัมผัส เช่น ดนตรี เสียงที่อ่อนนุ่ม และยาวนานจะสร้างความรู้สึกที่เศร้าแก่ผู้ฟัง

3. ความหมาย ในบางครั้งความหมายที่เด่นชัดจะมาสู่เราได้โดยทางเสียงหรือ คำนี้เป็นความจริง และถูกต้องทางวรรณคดี เพราะในวรรณคดีนั้นคำเป็นสื่อแห่งความหมายมาสู่เราทางศิลปะนั้นเปลี่ยนแปลงได้บนพื้นฐานแห่งความหมายที่สื่อมาสู่เรา

4. ความรู้สึก ประสบการณ์ทางสุนทรียะนั้นมิใช่สิ่งที่แห้งผาก แต่เป็นสิ่งที่เต็มไปด้วยความรู้สึกของกรณีของภาพเขียนลอกแบบธรรมชาติเราได้ประสบการณ์แห่งความรู้สึกที่เหมือนกันเช่นเดียวกับที่เราได้ประสบการณ์ เมื่อเราเห็นวัตถุที่แท้จริงที่ถูกลอกเลียนแบบนั้น

ไพฑูริย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง (2541: 103-105) กล่าวถึงสถานะทั่วไป การรับรู้ทางตา การมองเห็น (จักขุวิญญาณ) และทางหู การได้ยินเสียง (โสตวิญญาณ) เท่านั้นที่เป็นสิ่งสำคัญใน ประสบการณ์สุนทรียะ ซึ่งนักสุนทรียศาสตร์ให้เหตุผลดังนี้

1. ในสภาวะปกติแล้วการสื่อความหมายแห่งความรู้ เราจะใช้เฉพาะการรับรู้ทางตา การเห็น (จักขุวิญญาณ) และทางหูการฟังเสียง(โสตวิญญาณ) เท่านั้น และสำหรับการสื่อความหมาย ทางประสบการณ์ทางสุนทรียะก็เช่นกันจะใช้การรับรู้เพียง 2 ทาง คือ (1) ทางตา (จักขุวิญญาณ) (2) ทางหู (โสตวิญญาณ) เท่านั้น
2. ในกรณีแห่งการเห็นและการฟังนั้น มีองค์ประกอบที่พึงพิจารณาระหว่างผู้รับรู้ คุณค่า และวัตถุประสงค์แห่งการรับรู้คุณค่า แต่องค์ประกอบนี้มิได้มีกรณีแห่งประสาทสัมผัสแห่งการรับรู้ อย่างอื่น
3. ความประทับใจที่ได้รับ โดยทางตา และทางหูมีความเข้มข้นมาก มันจะคงอยู่ในใจเราได้เป็นเวลานาน และสามารถเรียกคืนได้อีกแม้กาลเวลาผ่านไปนานแล้ว แต่กรณีเช่นนี้มิได้ เกี่ยวเนื่องกับประสาทสัมผัสแห่งการรับรู้อื่น ความประทับใจที่ได้รับทางประสาทสัมผัสแห่งการรับรู้ อื่นนั้นคงอยู่ได้ไม่นาน ดังนั้นการรับรู้ทางตา(จักขุวิญญาณ) และทางหู(โสตวิญญาณ) เท่านั้นที่เป็นส่วน สำคัญในประสบการณ์สุนทรียะ

จากนิยามคำศัพท์ของนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าคุณค่าของสิ่งที่มีความ สวยงาม ไพเราะ และความรู้สึกซาบซึ้ง ก่อให้เกิดความประทับใจ

ประโยชน์ของสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์นับว่าเป็นศาสตร์อันลึกซึ้ง เป็นศาสตร์ที่พัฒนาจิตใจของมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์จำเป็นต้องศึกษา เพื่อปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีรสนิยมสูง เพื่อประโยชน์ในการ แสวงหาความสุขทางใจ และเพื่อเข้าถึงศิลปะทุกประเภท อันมนุษย์เราจะต้องเกี่ยวข้องกับโดยหลีกเลี่ยง ไม่ได้ การเข้าถึงศิลปะนั้นได้รับประโยชน์หลายประเภทด้วยกัน ทวีเกียรติ ไชยยงยศ (2538: 21-23) กล่าวไว้ ดังนี้

1. ได้รับรสความงามอมตะทางศิลปะซึ่งไม่เคยมีหรือเคยเห็นในธรรมชาติมาก่อน เรียกว่า ได้รู้ได้เห็นเหนือกว่าคนธรรมดา
2. ความงามศิลปะจะฝังแน่นโดยความทรงจำ ไม่ลืมเลือนง่ายๆ
3. ศิลปะทำให้มนุษย์เรามีความเห็นร่วมกัน ทำให้จิตใจผูกพันต่อกันคนที่มีอารมณ์ มีรสนิยมตรงกันจะมีความเข้าใจจะรักกันแน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น

วรรณคดีชั้นสูงหรือศิลปะชั้นสูง จะมีจุดโน้มน้าวใจให้เราเข้าใจถึงคุณงาม ความดี บางอย่าง ซึ่งศิลปะซ่อนเร้นอยู่แล้วก็ยิ่งได้รับรสความลึกซึ้งของศิลปะเพิ่มขึ้น และพลอยปรับปรุงจิตใจ ให้มีการคล้อยตามไปด้วย

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย ได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาด้านสุนทรียภาพ การแสดงหมอลำ คือ เมื่อเป็นที่ยอมรับกันว่า เรือนร่างมนุษย์เป็นมูลฐานหรือศิลปะธาตุที่สำคัญใน ศิลปะการแสดงเช่นเดียวกับที่ถือกันว่าเรือนร่างมนุษย์เป็นสุนทรียวัตถุ (Aesthetic Objects) ดังนั้น การปรากฏของผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนที่มีบุคลิกลักษณะ และการแต่งตัวที่สง่างาม พร่าพราว เหมาะสมกับลีลา ท่าลำ อันเป็นนาฏลักษณะของศิลปะการแสดงหมอลำ ย่อมมีผลเป็นเบื้องต้นต่อผู้ชม ที่ได้สัมผัสรับรู้ทางการเห็นและขานรับทางสุนทรียะ (Aesthetic Response) จังหวะลีลาการ เคลื่อนไหว (Rhythm and Movement) เป็นมูลฐานหลักที่สำคัญของการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้หมอลำมีคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะของตัวเอง

มูลฐานศิลปะดังกล่าวนี้มีความหลากหลายที่ถูกสร้างขึ้น โดยช่วงเวลา (กาละ) สถานที่ (เทศะ) และทิศทาง ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ต่อเนื่องกลมกลืนหรือสอดคล้องกัน ในระหว่างท่วงท่าที่มี อิศระและมีแบบแผน ในขณะที่เดียวกันคุณค่าความงามก็ขึ้นอยู่กับความเป็นเอกภาพ (Unity) ในการ ผสมผสานไปกับจังหวะทำนองดนตรีรวมทั้งบริบทสิ่งแวดล้อมอื่นที่ช่วยที่ช่วยส่งเสริมปรุงแต่ง ซึ่งได้แก่ เวที ฉาก แสง สี เสียง สุนทรียะที่ผู้ชมได้รับ จากการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนเกิดจากอารมณ์รู้สึก ร่วมระหว่าง ผู้แสดงกับผู้ชม โดยผู้แสดงเป็นศิลปินได้สอดแทรกอารมณ์รู้สึกที่ปรุงแต่งโดยอิศระ ผสมผสานไปในลีลา ท่าเต้น ท่าลำหรือการเคลื่อนไหวของหมอลำ ซึ่งจะส่งผลให้การเคลื่อนไหวใน อารมณ์รู้สึกของผู้ชมด้วยลีลาเคลื่อนไหวที่เป็นไปโดยอิศระอย่างเป็นระบบ เป็นจุดกำเนิดของการ แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน และเป็นหัวใจของสุนทรียะที่ผู้ชมจะขานรับได้ ประสบการณ์สุนทรียะ ทางการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนของผู้ชมก็มีส่วนสำคัญที่จะพัฒนาการรับรู้ และเข้าใจความงาม ใน ระดับผัสสะ (Sensation) ของเขาไปสู่ระดับเพ่งพินิจ (Contemplation) อันเป็นการรับรู้ความงามใน ระดับปัญญาเชิงสร้างสรรค์

ศิลปะการละคร

1. ความหมายของการแสดง

การแสดงเป็นบทบาทสมมุติที่คนเราเกี่ยวข้องกับการสร้างสิ่งสมมุติหรือโลกสมมุติตั้งแต่ เล็กจนโต ในวัยเด็กเรามักเล่นสมมุติเป็นตำรวจจับโจร เป็นพ่อแม่ลูก แม่ค้าลูกค้า เป็นครูกับนักเรียน เพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน แม้กระทั่งเมื่อเราโตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังคงต้องกลายเป็นนักแสดง เมื่อต้องสวมบทบาทเป็นคนอื่นหรือคิดอย่างคนอื่นเพื่อให้เป็นผลลัพธ์บางสิ่งบางอย่าง เช่น การสวม บทบาทเป็นคุณครูใจร้ายเมื่อเด็กทำผิด เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกศิษย์ตระหนักถึงผลลัพธ์ของกรผิด กฎระเบียบ หรือสวมบทบาทเป็นลูกที่น่ารักของแม่เพื่อจะได้ประจบขอเงินไปเที่ยวเป็นต้น ซึ่งเป็นไป ในทิศทางเดียวกันกับนักแสดงที่สวมบทบาทเป็นตัวละคร คิดอย่างตัวละครเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

การแสดงในชีวิตจริงต่างจากการแสดงในละคร คือ การแสดงละครมีผู้ชมเข้ามาเกี่ยวข้องและทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินการแสดงของผู้แสดงอยู่เสมอ ดัง คำอธิบายของ สดใส พันธุมโกมล (2524: 34) ว่า นักแสดงคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ชมมากที่สุด ผลงานการสร้างสรรค์ของฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนบท การกำกับการแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า ฯลฯ จะได้รับการถ่ายทอดมาสู่ผู้ชมโดยผ่านทางนักแสดงโดยตรง ดังนั้นจึงมักมีผู้กล่าวกันว่า “ในการจัดแสดงละคร เราสามารถตัดทุกสิ่งทุกอย่างออกได้ เว้นไว้แต่นักแสดงและผู้ชม”

มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความหมายของการแสดงไว้อีกหลายท่านดังนี้

นพมาส ศิริกายะ (2525: 190) ให้คำนิยามว่า “การแสดงที่ดีที่สุดคือการแสดงน้อยที่สุด” ซึ่งหมายถึงว่า การแสดงที่ดีที่สุด “พอเหมาะพอเจาะ” จนกระทั่งเหมือนไม่ใช่การแสดงเลย

David Garfied (1980: 289) อธิบายว่า If you want to be an actor, don't act.

สดใส พันธุมโกมล (2537: 19) อธิบายว่า การแสดงเป็นการนำความรู้สึกที่มีข้างในแสดงออกมาให้ประจักษ์ภายนอก ให้เกิดการความรู้สึกร่วมระหว่างผู้แสดงกับผู้แสดง และผู้แสดงกับผู้ชม

นพมาส ศิริกายะ (2525: 191) อธิบายว่า การแสดงคือการเล่นสมมติ ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การเล่นสมมติของเด็ก หรือการเล่นสมมติในการสาธิตสินค้าต่างๆ (Presentation) แต่หลายถึงการแสดงของนักแสดงในโลกสมมติของละครที่ได้รับการฝึกฝนทักษะต่างๆ เพื่อให้สามารถจำบทพูด สร้างบุคลิกของตัวละครที่สอดคล้องกลมกลืนกับนักแสดงคนอื่นๆ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครตามการกำกับการแสดงของผู้กำกับการแสดง และยังตระหนักถึงปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ชมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ โดยไม่รู้ล่วงหน้าทั้งยังไม่ปล่อยให้เขาที่อยู่แก็งว่ามีผู้ชมกำลังจ้องดูและมีปฏิกิริยาสนองต่อการแสดงของพวกเขา

วิมา วิสเพ็ญ (2549: 17-18) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของศิลปะการละคร ไว้ว่า ศิลปะการละครคือศิลปะที่เกิดจากการประสบการณ์และจินตนาการของมนุษย์มาผูกเป็นเรื่องและจัดเสนอในรูปของการแสดง โดยมีนักแสดงเป็นผู้สื่อความหมายและเรื่องราวต่อผู้ชม การที่ผู้ชมจะเข้าถึงสิ่งที่ละครต้องการสื่อให้เห็น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้แสดงที่ต้องใช้ศิลปะในการสวมบทบาทและการแสดงออก (Action) ซึ่งต้องแสดงให้เห็นว่ามีอะไรเกิดขึ้นบนเวทีที่ตัวละครกำลังทำอะไรอยู่ ดังนั้นผู้ใดก็ตามมีโอกาสเป็นผู้แสดงละคร ย่อมได้รับประโยชน์หลายประการ เพราะก่อนแสดงเป็นตัวละครตัวใด แสดงละครประเภทใดย่อมต้องผ่านกระบวนการศึกษาอย่างถ่องแท้ ทั้งวิธีแสดง เรื่องที่แสดง รวมทั้งต้องฝึกซ้อมอย่างหนักและฝึกการทำงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่ายนับว่า การละคร มีส่วนในการขัดเกลาและหล่อหลอมบุคคลให้เข้าใจมนุษย์ยิ่งขึ้น การแสดงละคร ผู้แสดงย่อมซึมซับและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต อารมณ์จิตใจและการกระทำของมนุษย์มองเห็นความสัมพันธ์กันสังคมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมในขณะนั้นละครแต่ละเรื่องย่อมสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ค่านิยม ความเชื่อ ความเจริญของผู้คนในแต่ละยุค ละครจึงมีความสำคัญที่ทำให้ผู้แสดงเข้าใจความเป็นมนุษย์ดีขึ้น

2. ละครในเอเชีย

ละครในแต่ละภูมิภาคในเอเชียมีความแตกต่างกันและมีความหลากหลายแต่ต้นกำเนิดของละครมีความคล้ายกันคือมีวิวัฒนาการมาจากการแสดงการเล่าเรื่องและการแสดงสวดบวงสรวงบูชาเทพเจ้า การแสดงการเล่าเรื่องเป็นความบันเทิงชนิดแรกของกลุ่มชน ซึ่งผู้มีความสามารถและประสบการณ์จะเป็นผู้เล่าและแสดงเรื่องที่เล่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวีระบุรุษ ตำนาน และประสบการณ์ที่ได้จากการล่าสัตว์ การทำไร่ทำนา อย่างสนุกสนานตื่นเต้น

ส่วนการแสดงการสวดบวงสรวงบูชาเทพเจ้านั้น เป็นการเซ่นไหว้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น เทพเจ้า ผี และบรรพบุรุษ ปราบปรามการกระทำที่ไม่สามารถเข้าใจหรือป้องกันได้ บทสวดและการรำรำจึงถูกประดิษฐ์ขึ้นสำหรับการแสดงการสวดบวงสรวง ซึ่งแสดงขึ้นโดยผู้รู้พ่อมด และหมอผีที่เชื่อกันว่าสามารถติดต่อกับพลังเหนืออำนาจได้ การบวงสรวงจัดทำขึ้นเพื่อให้เทพเจ้า ผี และบรรพบุรุษเกิดความพึงพอใจ และดลบันดาลให้มนุษย์คลาดแคล้วจากเภทภัยหายนะ ให้สมหวังในเรื่องต่างๆ

การที่จะเล่นเรื่องตื่นเต้น สนุกสนาน ได้อรรถรสมากขึ้น และให้การบวงสรวงเทพเจ้าได้ประสิทธิผลอย่างสมบูรณ์ขึ้น จากที่เคยเล่าเรื่องไปเรื่อยๆ มีการปรับแต่งการเปล่งเสียงและตัดเสียงในเข้ากับเรื่องที่เล่า ใส่จังหวะ ทำนอง หาคำคล้องจองกัน การเล่าเรื่องจึงกลายเป็นการขับลำนำคำกลอน จนถึงการนำเครื่องดนตรีมาเล่นประกอบการเล่าเรื่อง นอกจากนั้นแล้ว มนุษย์ยังเริ่มออกทำทาง เคลื่อนไหวและใช้ลีลาทำทางอย่างง่ายๆ ประกอบการเล่าเรื่อง ลีลานั้นเลียนแบบทำทางที่ใช้ในชีวิตประจำวันและการเคลื่อนไหวของสัตว์ และได้รับการพัฒนาให้เป็นระบบระเบียบ กลายเป็นท่าทางการเคลื่อนไหวและภาษาท่ารำมาตรฐาน อันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชนในเอเชีย และได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นละครหลากหลายชนิด

3. ประเภทของละครในเอเชีย

ละครในเอเชียจำแนกออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมาย หน้าที่ และลักษณะการแสดงได้แก่

1. ละครพิธีกรรม
2. ละครราชสำนัก
3. ละครพื้นบ้าน
4. ละครสมัยใหม่

4. ละครพื้นบ้าน

ในการวิจัยการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม ได้ศึกษาในเรื่องของละครพื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงละครพื้นบ้านพอสังเขป กล่าวคือ

ความหมายของละครพื้นบ้าน มีนักวิชาการหลายท่านมีความเห็นที่แตกต่างกันดังนี้

Balwant Gargi (1962) ให้ความหมายของละครพื้นบ้านไว้ว่า “เป็นละครที่จัดแสดงเพื่อประชาชนทั่วไป โดยประชาชนทั่วไป และได้รับการอุปถัมภ์จากประชาชนทั่วไป”

Jagdish Chandra Mathur (1964) ให้ขอบเขตของละครพื้นบ้านไว้ว่า “เป็นละครที่จัดแสดงอยู่ตามสังคมชนบท และเป็นความจริงที่ว่าละครพื้นบ้านเป็นที่นิยมในสังคมระดับหมู่บ้าน แต่ละครพื้นบ้านบางชนิดก็จัดแสดงในสังคมระดับหมู่บ้าน แต่ละครพื้นบ้านบางชนิดก็จัดแสดงในสังคมเมืองและดึงดูดผู้ชมที่เป็นคนเมืองด้วย”

James R Brandon (1993) เลือกใช้คำ ละครนิยม (popular theatre) แทนคำว่า ละครพื้นบ้านและให้นิยามว่า “เป็นละครที่จัดแสดงในเขตชุมชนในเมืองใหญ่และเล็ก เป็นคนละครคนชั้นกลางที่พอรู้หนังสือบ้าง คณะละครเป็นองค์กรเพื่อการค้าพยายามหาผลกำไรและหาเลี้ยงชีพด้วยรายได้จากการขายบัตร โดยทั่วไปคณะละครนิยมจะแสดงทุกคืนตลอดทั้งปี”

สรุปได้ว่า ละครพื้นบ้านคือการแสดงของกลุ่มชนในสังคมหมู่บ้านและสังคมเมืองเพื่อความบันเทิง ซึ่งมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง โอกาสในการแสดงละครพื้นบ้านได้แก่การจัดแสดงในงานรื่นเริงและงานสังสรรค์ในครอบครัว การจัดแสดงในเทศกาลทางศาสนา ละครพื้นบ้านในประเทศ ได้แก่ ลิเก หนังตะลุง และการแสดงหมอลำ เป็นต้น

4.1 จุดมุ่งหมายในการแสดง

ละครพื้นบ้านที่แสดงตามงานสังสรรค์ งานรื่นเริง และงานเทศกาลมุ่งเน้นให้ความบันเทิงเป็นจุดมุ่งหมายหลัก ละครพื้นบ้านต้องสร้างความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินและการเฝ้าอารมณ์ให้แก่ผู้ชมเพื่อผ่อนคลายหลังจากการทำงานหนัก

4.2 ลักษณะการแสดง

ละครพื้นบ้านเป็นการแสดงที่มีชีวิตชีวา ออกจะอีกทีกีกรึโครม การแสดงใหญ่เกินจริง ให้ความสำคัญกับภาพบนเวที เน้นการให้ความสนุกสนานความตื่นเต้นโดยเฉพาะในฉากตลกและฉากต่อสู้ ละครพื้นบ้านไม่มีรูปแบบการแสดงที่ตายตัวแต่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงลักษณะการแสดงให้เข้ากับ รสนิยมของผู้ชมอยู่ตลอดเวลา การแสดงละครพื้นบ้าน ต้องอาศัยทักษะการฝึกฝน และการเตรียมการเป็นระยะเวลายาวนาน

เนื้อเรื่องของละครพื้นบ้านเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเรื่องได้ทันที มักจะแสดงเรื่องราวที่นำมาจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ดำเนินเรื่องสั้น ละครพื้นบ้านจะเลือกแสดงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวาระของการเฉลิมฉลอง เช่นการแสดงพื้นบ้านหมอลำในงานบวช

นาค โดยเลือกโครงเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความกตัญญูต่อบุพการี นักแสดงจะถือโอกาสสอดแทรก และสั่งสอนหลักความประพฤติอันดีของบุตร และความสำคัญของการบวชเรียนในศาสนาพุทธเข้าในการแสดงด้วย

4.3 นักแสดง

นักแสดงละครพื้นบ้านประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพหลัก และแสดงละครในช่วงเวลาที่เว้นว่างจากงานหลัก เช่นนักแสดงที่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มักจัดแสดงในระหว่างรอเก็บพืชผลและนอกฤดูนา นักแสดงส่วนน้อยที่ประสบความสำเร็จสามารถยึดอาชีพนักแสดงเป็นอาชีพหลัก หัวหน้าคณะเป็นผู้กำหนดลักษณะ และขนบการแสดง การคัดเลือกและการฝึกฝนนักแสดง แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการสอนศิลปะการแสดงละครพื้นบ้านในสถานศึกษา แต่ศิลปะการแสดงละครพื้นบ้าน มักจะถ่ายทอดให้กับสมาชิกภายในครอบครัวหรือลูกศิษย์ เท่านั้น

5. การสื่อสารในการแสดง

5.1 ความสำคัญของละครสำหรับผู้ชมการแสดง

การละครเป็นการสื่อสารมายังผู้ชม ดังนั้นการดูละครผู้ชมย่อมได้รับประสบการณ์ทางการละครนั้นคือ dramatic experience นั่นคือได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการแสดง เพราะประสบการณ์จากการดูละคร (audience) จะทำให้ผู้ดูมีความรู้สึกเหมือนได้ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ในละครด้วยตนเอง ขณะที่ดูละครจะเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องนั้น ขณะที่ดู ก็มักเอาใจช่วยตัวละคร ตัวใดตัวหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นตัวเอกที่กำลังพลีชีพหรือประสบปัญหาและกำลังแสวงหาทางออก การละครจะมีความสำคัญต่อผู้ชม 3 ประการคือ

5.1.1 สนองความต้องการด้านอารมณ์ของมนุษย์ (emotional and physical) นั่นคือมนุษย์มีความต้องการด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นภาวะต่างๆ ได้ นอกจากการทำงานแล้วที่คนเราเลือกไปดูศิลปะการแสดงประเภทละครมักมีเหตุผลต่อไปนี้คือ

1) เพื่อความบันเทิง และผ่อนคลายอารมณ์ ซึ่งจัดว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจอย่างหนึ่ง (diversion)

2) เพื่อเป็นการกระตุ้นอารมณ์ไม่ให้เฉื่อยชา (stimulation)

3) เพื่อเป็นการหาแสงสว่างแห่งจิตใจ (illumination) นั่นคือ ละครมีส่วนทำให้เกิดความจรรโลงใจ อันเนื่องมาจากมีความเข้าใจในชีวิต เข้าใจตนเองและเพื่อนมนุษย์เพิ่มขึ้น

5.1.2 ศิลปะการละครมีส่วนสำคัญในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ เพราะเรื่องที่ปรากฏในละครโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ละครประเภทโศกนาฏกรรมนำเสนอปัญหาของมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ บางครั้งบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ มีโอกาสในชีวิตที่จะดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขมากกว่าบุคคลอื่น แต่ในความจริงก็มีข้อบกพร่องผิดพลาดในการกระทำจนมีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดความทรามานในผลกรรมนั้น การดูละครประเภทนี้จะกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความสงสาร (pity) และ

ความกลัว (fear) ว่าตนจะตกอยู่ในภาวะเช่นนั้น และเกิดความเห็นใจ เข้าใจในความทรามของมนุษย์ที่ได้พบในละคร สุดท้ายละครได้นำผู้ชมเข้าใจในชีวิต เกิดความสว่างขึ้นในความรู้สึก (enlightenment) เกิดความบริสุทธิ์ทางจิตใจ (catharsis)

5.1.3 ละครให้คุณค่าในเชิงสาระแก่ผู้ชม นั่นคือ ละครมีส่วนสำคัญในการประเทืองปัญญาของผู้ชม เพราะละครแต่ละเรื่องย่อมเสนอแนวความคิดหรือสารอย่างใดอย่างหนึ่งมายังผู้ชมเสมอ การไปดูละครทำให้ผู้ชมต้องใช้สติปัญญา ในการพิจารณาติดตามความเป็นไปในละครพร้อมกับวิเคราะห์เหตุและผลในการกระทำของตัวละครไปพร้อมๆ กัน ซึ่งไม่ว่าละครจะแสดงออกมาแนวใด สิ่งที่คุณชมคอยติดตามมักดูว่า ตัวละครฝ่ายร้ายหรือฝ่ายธรรมจะได้รับผลกระทบตามกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมของสังคมหรือไม่ ทำให้การดูละครมีส่วนลับสมอง (intellectual) หรือเป็นอาหารสมองไปด้วย นอกจากนี้ละครกระตุ้นให้เราได้ใช้สติปัญญาคุ่นคิดถึงเนื้อหาและความหมายของเรื่อง ซึ่งจอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ (George Bernard Shaw) นักแต่งบทละครที่สำคัญชาวตะวันตกคนหนึ่งกล่าวไว้ว่าอาหารสมองนั้น สำหรับบางคนมีความสำคัญไม่แพ้อาหารเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเลย (สดใส พันธูโกมล, 2524: 10)

5.2 องค์ประกอบของละคร

ละครมีองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับกระบวนการสื่อสารทั้งหลายนั่นคือ ประกอบด้วยผู้ส่งสาร สื่อ และผู้รับสาร ซึ่งขยายความได้ดังนี้

5.2.1 ผู้ส่งสาร การละครเป็นการสื่อสารชนิดหนึ่ง หมายความว่า ในละครเรื่องหนึ่งๆ ผู้เขียนบทละครย่อมต้องการสื่อบางสิ่งบางอย่างมายังผู้ชมเสมอ ซึ่งประกอบด้วยสารทางอารมณ์ที่อาจเป็นความบันเทิง ความเศร้า ความดีใจ ความรันทด ความผิดหวัง ความร่าเริง ความไฝฝืน ฯลฯ ที่ผู้เขียนแสดงออกเป็นเนื้อหาสาระในบทละคร ถ้าผู้เขียนและผู้แสดงสามารถถ่ายทอดได้ดีผู้อ่านย่อมสามารถรับรสแห่งอารมณ์ ความรู้สึกนั้นได้และอาจพลอยรื่นรมย์ ผิดหวัง เศร้าเสียใจ ทดท้อและอื่นๆ ประหนึ่งว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับตนเอง แต่ในขณะเดียวกันสารหนึ่งที่ปรากฏเด่นชัดในละครและคู่ขนานมากับสารทางอารมณ์ก็คือ สารที่เป็นความคิด หรือสาระต่างๆ ที่มาจากการดูละครเสมอ เพราะละครเป็นการเลียนแบบหรือสะท้อนเรื่องราวแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของมนุษย์มายังผู้ชม ความคิด อันเป็นสารที่ปรากฏในละครคือ ความคิดเกี่ยวกับมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละยุคสมัย ดังนั้นการส่งสารในละครไม่ว่า สารทางอารมณ์ หรือสารทางความคิดย่อมประกอบด้วย วิธีการส่งสาร ในการแสดงละครหมายถึง วิธีการแสดงชนิดต่างๆ นั้นเอง บางครั้งผู้เขียนบทละครต้องการสื่อให้เห็นว่า การต่อสู้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องอาศัยทั้งความเข้มแข็ง อดทน ความมุ่งมั่นอย่างจริงจังของมนุษย์ โดยมีความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมเป็นแกนกลาง

วิธีการสื่อสารของละครแต่ละชาติอาจแสดงออกไม่เหมือนกัน บางครั้งอาจแสดงเป็นละครร้อง ละครพูด ซึ่งอาจเสนอเนื้อเรื่องอย่างง่ายๆ เข้าใจชัดเจน แต่บางครั้งอาจใช้วิธีการ

แสดงที่ให้ผู้ชมตีความและต้องใช้ความคิดไปพร้อมกับการดูละคร โดยอาจใช้วิธีการแสดงแนวสัญลักษณ์ ที่ทุกอย่างอาจนำเสนอโดย ทำทางที่ประดิษฐ์ขึ้นการให้สีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย บางที่แทบไม่มีการเจรจา และสื่อด้วยวิธีการอื่นแล้วแต่นักละครจะคิดขึ้น อันเป็นการแสดงเชิงทดลอง ซึ่งมักมีอยู่ในแต่ละสมัย ดังนั้นการส่งสารในการละครจึงมีองค์ประกอบคือ เรื่องหรือบทละครเป็นองค์ประกอบแรก การแสดงเป็นองค์ประกอบสำคัญถัดมา ซึ่งในบทละครหนึ่งๆ ย่อมประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร ความคิดที่ปรากฏ ภาษาที่ใช้ในละคร เสียงประกอบภาพต่างๆ ทั้งหมดที่ปรากฏบนเวที

5.2.2 การแสดง เป็นการสื่อสารที่ผู้เขียนบทละครเสนอมายังผู้ชมผู้แสดง และองค์ประกอบต่างๆ ที่ปรากฏอยู่บนเวที จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สารที่ผู้เขียนบทละครต้องการส่งมายังผู้ชม ปรากฏผลตามที่ต้องการหรือไม่ การแสดงนั้นประกอบด้วยตัวผู้แสดง ซึ่งต้องศึกษาบทละครอย่างถ่องแท้ เพื่อเข้าใจความหมายและพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัว บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวละครที่มีต่อกัน พร้อมกันนั้นต้องฝึกการตีความบทละครออกมาเป็นกิริยาท่าทาง เพื่อให้คนดูรับสารที่ต้องการสื่อจากการดูการแสดง การใช้เสียงหรือภาษาและพิจารณาจากองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่การจัดฉาก การแต่งกายและองค์รวมของการนำเสนอของละครซึ่งมีวิธีการนำเสนอหลายแบบ

5.2.3 ผู้ชม ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ของการแสดงละคร เพราะถ้าศึกษาประวัติของการละครและศิลปะการแสดงหรือการเล่นชนิดต่างๆ แล้ว ล้วนแต่มีผู้ร่วมในกิจกรรมสองกลุ่ม คือมีผู้เล่นและผู้ร่วมการเล่น ปัจจุบันเรียกว่า ผู้ดูหรือผู้ชม จากการศึกษาบ่อเกิดของการแสดงละครที่กล่าวมาแล้ว และการละเล่นต่างในสมัยก่อน เกิดจากความเชื่อในพลังของเทพเจ้า จึงเป็นการแสดงออกเพื่อความอุดมสมบูรณ์หรือความมั่งคั่งในชีวิต จึงเกิดการเล่นในพิธีกรรม ดังนั้นผู้ชมการเล่น ระบำ รำ ฟ้อน หรือละครในระยะแรกจึงไม่ได้มีเป้าหมายที่ผู้ชมซึ่งเป็นมนุษย์ แต่เป็นเทพเช่น เทพโอสิริส เทพไดโอนีซัสพระยาแดน หรือเทวดาที่แต่ละชนเผ่าเคารพนับถือ ในระยะหลังเมื่อสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไป พร้อมกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์มีมากขึ้นเรื่อยๆ ความสำคัญของพิธีกรรมและความเชื่อ ค่อยๆ ลดลงเรื่อยๆ การละเล่นในพิธีกรรมค่อยๆ ปรับเปลี่ยนปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานของผู้เล่น และผู้ชมก็เปลี่ยนจากเทพ มามุ่งที่ผู้ชมที่เป็นมนุษย์ด้วยกันเองจนนานเข้าก็แทบจะหลงลืมเค้าดั้งเดิมว่าการละเล่นนั้นเคยมีความหมายสำคัญอันลึกลับและศักดิ์สิทธิ์มาก่อน การแสดงบางอย่างก็กลายมาเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานอย่างเดียวในตอนหลัง อย่างไรก็ตามในเมืองไทยของเรา การเล่นละครหรือการฟ้อนรำเพื่อการสื่อสารกับเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ใ่ว่าจะเลือนหายไปเสียทีเดียว ยังมีปรากฏอยู่บ้างตามศาลหลักเมืองในบางแห่ง ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ศาลพระพรหม พระธาตุเจดีย์สถานที่สำคัญ เช่นวัดพุทธโสธรจังหวัด ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นการรำหรือการแสดงละครแก่น

5.3 การสื่อสารหรือการสื่อความหมายในละคร

ลักษณะที่ 1 พิจารณาจากการศึกษาตัวบทละคร บทละครมีการเรียบเรียงเป็นเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ บางเรื่องมีขนาดยาวต้องเลือกมาแสดงเป็นตอนๆ ไม่สามารถแสดงให้จบทั้งเรื่องได้ในคราวเดียว แต่เมื่อศึกษาบทละครทั้งเรื่องพบว่าผู้เขียนมีความสามารถในการแต่งเรื่อง มีความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์อย่างลึกซึ้ง และมีความสามารถในการแต่งเรื่อง มีความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์อย่างลึกซึ้ง และมีความสามารถทางวรรณศิลป์ บทละครนั้นๆ จะได้รับการยอมรับว่าถึงขั้นวรรณคดี เลยมีการจัดกลุ่มเป็นหมวดวรรณคดีการละครและมีการศึกษาโดยการอ่านวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ลักษณะเช่นนี้ การสื่อความหมายจะได้จากการอ่านไม่ใช่จากการดูละคร วรรณคดีการละครที่ดีๆ ของไทย เช่นเรื่องรามเกียรติ์ อิเหนา อุณรุท ขุนช้างขุนแผน มัทนะพาธา และอีกหลายเรื่อง ผู้อ่านเกิดความรักและซาบซึ้งในรสวรรณคดีเหล่านี้ทั้ง รสคำ รสความและตราตรึงใจในพฤติกรรมของตัวละครและสัจจะของชีวิตที่ปรากฏในเรื่อง และจดจำได้จากการอ่านมากกว่าได้จากการดูละครด้วยซ้ำ การสื่อความหมายลักษณะที่ 1 นี้ ผู้รับสารจึงเป็นผู้อ่านไม่มีผู้ชม

ลักษณะที่ 2 สื่อความหมายโดยการแสดงละครบนเวที ผู้แสดงทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารต่างๆ และมีผู้ชมเป็นผู้รับสาร การสื่อสารลักษณะที่ 2 นี้พบว่า มีสองลักษณะคือการแสดงละครเรื่องนั้นๆ ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ซึ่งมักทำได้กับละครที่มีความยาวไม่มากนัก โครงเรื่องสั้นกะทัดรัด มีสารหลักเพียงประการเดียวสื่อมายังผู้ชม กับการนำบทละครหรือวรรณคดีการละครเรื่องยาวๆ มาแสดงโดยตัดตอนมาแสดงเป็นตอนๆ หรือแสดงอย่างย่อแต่ใช้เทคนิคการบรรยายอย่างรวบรัดตัดความเป็นเครื่องช่วยหรือจัดการแสดงต่อเนื่องกันหลายวัน การแสดงลักษณะที่ 2 นี้ถือว่าเป็นการสื่อสารและสื่อความหมายทางการละครอย่างแท้จริงถึงแม้ว่าบางครั้งอรรถรสของเรื่องอาจพร่องไป ถ้าผู้แสดงไม่มีความสามารถทางการตีบท หรืออรรถรสทางภาษาอาจพร่องไปบ้าง ถ้าผู้รับสารไม่ตั้งใจเพียงพอ และสิ่งที่ขาดหายไปก็คือจินตนาการของผู้ชม เพราะทุกอย่างแสดงให้ปรากฏอยู่ตรงหน้าแล้ว

อย่างไรก็ตามไม่ว่า ละครจะเสนอในลักษณะใด เมื่อพิจารณาดูแล้ว มักได้เปรียบกว่าวรรณกรรมอีกหลายรูปแบบตรงที่สามารถสื่อไปยังผู้ชมได้ ทั้งเสนอให้อ่านและจัดการแสดงด้วย จากข้อดีนี้เองจะเห็นว่า วรรณกรรมประเภทที่เป็นเรื่องราวของมนุษย์ได้แก่ นิยาย นวนิยาย และเรื่องสั้น ได้ถูกดัดแปลงมาเป็นบทละครเริ่มจากบทละครวิทยุในระยะ 40 ปีที่แล้ว โดยที่ปรับเปลี่ยนการรับสารจากการอ่านมาเป็นการฟัง จนกลายมาเป็นละครโทรทัศน์ที่รับสารจากการฟังและดูการแสดง ซึ่งเป็นที่นิยมมากและยังไม่มีท่าว่าจะเสื่อมความนิยมในปัจจุบัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการแปล

โดยทั่วไปส่วนใหญ่่มักจะเข้าใจว่าการแปล คือ การถอดความ หรือการพยายามถอดเอาความหมายจากต้นฉบับ หรือมักจะเข้าใจว่า คือการเรียบเรียงข้อความภาษาหนึ่งไปยังข้อความของอีกภาษาหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายหรือคำจำกัดความของการแปลนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมนิยามของนักวิชาการด้านการแปลทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของการแปล ตลอดจนแนวคิดเรื่องการแปล พอสังเขป ดังต่อไปนี้

J.C.Catford (1965:1) กล่าวว่า “Translation is an operation performed on language: a process of substituting a text in on

ปราณี บานชื่น (2523: 2) แปลคำจำกัดความของการแปลของ เจ ซี แคตฟอร์ด ไว้ว่า “การแปลเป็นกระบวนการที่กระทำต่อภาษา กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่เอา ถ้อยความที่เขียนด้วยภาษาหนึ่งไปแทนที่ถ้อยความที่เขียนด้วยอีกภาษาหนึ่ง”

เอียน พันเลย์ (อ้างถึงใน หอมหวาน ชื่นจิตร, 2527: 9) กล่าวว่า การแปลเป็นทั้งงานช่างและงานศิลปะ คือเป็นความสามารถที่ถ่ายทอดภาษาได้อย่างถูกต้องกะทัดรัด รวมทั้งการเพิ่มสีสัน สอดใส่เสรีภาพ จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เข้าไว้ด้วยส่วนหนึ่ง ความรู้ทางภาษาล้วนๆ ที่ผู้แปลพึงมีเสมือนหนึ่งชาติหัตถกรรมนั้นอาจจะเรียนรู้ได้ หรือสอนกันได้ในขอบเขตหนึ่ง แต่ความคิดสร้างสรรค์ที่จะประดิษฐ์งานนั้นไม่อาจจะสอนกันได้ในขอบเขตที่ตัดเทียมกันถึงแม้ว่าจะตัดเทียมกัน ถึงแม้ว่าอาจจะตระเตรียม แนะนำและพัฒนากันได้บ้างก็ตาม

สัจฉวี สายบัว (2550: 1) ให้นิยามว่า “การแปลเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับลงสู่ฉบับแปลความจึงถือเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับผู้แปลที่จะต้องเก็บให้ได้จากต้นฉบับและเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งหนึ่งในการกำหนดคุณภาพงานแปล งานแปลที่มีคุณภาพคือการคงอรรถรสเดิมของต้นฉบับไว้ในฉบับแปล เมื่อผู้ใดอ่านฉบับแปลก็จะเกิดผลสนองตอบเช่นเดียวกับผู้อ่านต้นฉบับ”

ประเทือง ทินรัตน์ (2543: 4) กล่าวว่า “การแปลเป็นการสื่อสารข้ามภาษา เป็นการสื่อสารที่จะต้องประกอบด้วย การถ่ายทอดความหมาย การรักษาความตัดเทียมของความหมาย และรักษาลีลา ในการส่งสารในภาษาต้นฉบับไว้ในภาษาฉบับแปล ทั้งนี้ต้องอาศัยทักษะในการใช้ภาษาของผู้แปลเข้าช่วย”

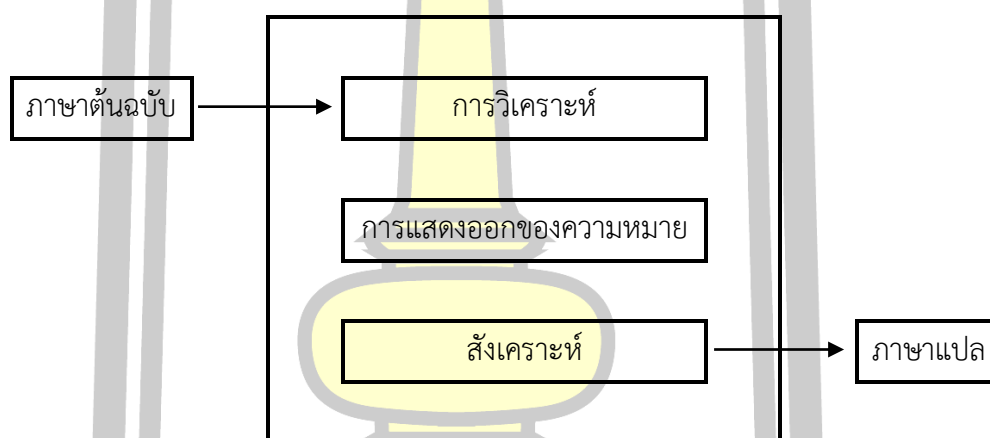
พรพิมล เสนะวงศ์ (2557: 2) กล่าวว่า “การแปลก็เป็นการถ่ายทอดความหมายหรือการสื่อสารเช่นเดียวกันแต่เป็นการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งซึ่งเรียกว่าภาษาต้นฉบับ (Source Language) ไปสู่อีกภาษาหนึ่งซึ่งเรียกกันว่า ภาษาของผู้รับสาร (Receptor Language) หรือ

ภาษาเป้าหมาย (Target Language) การแปลจึงเกี่ยวข้องกับระบบภาษาสองภาษาที่แตกต่างกัน และวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาที่แตกต่างกันด้วย

T.R. Bell (1991) กล่าวว่า การแปลก็คือ การนำการแสดงออกของข้อความ การค้นหาความหมายนำความหมายมาแสดงใหม่ในภาษาหนึ่งมาแทนที่การแสดงออกของข้อความที่เท่าเทียมกันในภาษาที่สองซึ่งก่อนจะทำเช่นนั้นได้จะต้องผ่านขั้นตอนคือ

1. วิเคราะห์ภาษาต้นฉบับโดยเฉพาะ (language-specific text) ออกมาเป็นความหมายที่เป็นสากลโดยไม่มีติดกับภาษาใด (non-language-specific text)
  2. สังเคราะห์ความหมายออกมาในรูปของภาษาที่สองหรือภาษาแปลโดยเฉพาะ
- เบลแสดงขั้นตอนการแปลออกมาเป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของเบล

ภาพประกอบที่ 15 ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของเบล

ค่านิยมของการแปลที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การแปลภาษา เป็นศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดหรือสื่อสารความหมายของภาษาต้นฉบับไปยังภาษาเป้าหมาย โดยผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความหมายต้องมีความรู้ในด้านภาษาศาสตร์การสื่อสาร วัฒนธรรม และ ความรู้เฉพาะทางอื่น ๆ เพื่อให้ภาษาเป้าหมายคงความหมายเดิม ถูกต้อง แม่นยำ มีความเป็น ธรรมชาติของภาษารวมทั้ง อารมณ์ และความรู้สึก

การแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายเทคโนโลยีและวัฒนธรรมจากภาษาหนึ่ง มายังอีกภาษาหนึ่งการแปลทั้งโดยการถ่ายทอดด้วยวาจาหรือการแปลแบบล่ามและการถ่ายทอด ความหมายด้วยการเขียนมีมาตั้งแต่มีชาวต่างชาติเข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศไทยในยุคแรกล่ามจะ ช่วยอำนวยความสะดวกในการพูดกับชาวต่างชาติซึ่งถึงแม้จะไม่สมบูรณ์ทั้งหมดแต่ก็ช่วยให้การ

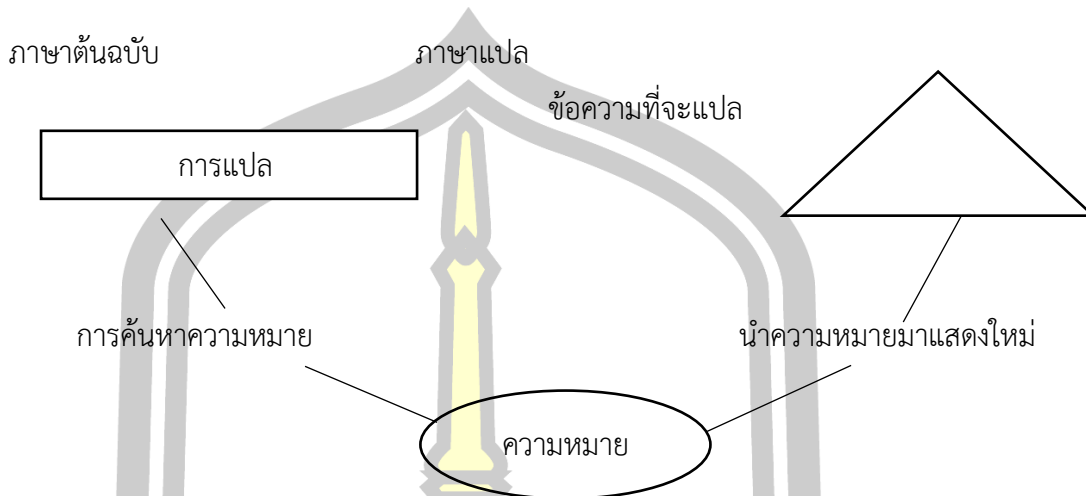
ตีความหมายดำเนินไปจนมีการติดต่อกำขายกันได้การแปลเป็นลายลักษณ์อักษรในแทบทุกภาษามักเป็นการแปลคัมภีร์ไบเบิลของศาสนาคริสต์ให้เป็นภาษาของชาวพื้นเมืองเพื่อการเผยแพร่ศาสนาและเอกสารอื่นๆ เช่นทางธุรกิจตำราประวัติศาสตร์และเอกสารเพื่อความบันเทิงก็เริ่มมีการแปลกันอย่างแพร่หลาย

การแปลเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในตัวเองเพราะการแปลเป็นศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์มีทฤษฎีรองรับเป็นการมุ่งเน้นการถ่ายทอดความหมายให้ถูกต้องแม่นยำมีขั้นตอนกฎระเบียบที่ทำให้เกิดคุณภาพที่พึงประสงค์ในแง่ของความเป็นศิลปะการแปลที่ได้รอรณสต้องอาศัยความสร้างสรรค์ที่มากกว่าความถูกต้องเพียงอย่างเดียวงานแปลที่มีคุณภาพต้องถ่ายทอดพลังและผลทางอารมณ์และความรู้สึกมายังผู้อ่านให้เท่าเทียมกับต้นฉบับด้วย จึงเห็นว่าการแปลเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เป็นงานที่ทำหายและต้องอาศัยความรู้ทั้งทางทฤษฎีและประสบการณ์ในการปฏิบัติควบคู่กันไป มิลเดรดเอลลาร์สัน M.L. Larson. ได้กล่าวไว้ว่าการแปลนั้นโดยพื้นฐานแล้วก็คือการเปลี่ยนรูปแบบเพราะในการแปลรูปแบบของภาษาต้นฉบับจะถูกแทนที่โดยรูปแบบของภาษาแปลหรือภาษาเป้าหมายจุดประสงค์ในการแปลก็คือเพื่อถ่ายทอดความหมายของภาษาต้นฉบับไปยังภาษาเป้าหมายและความหมายจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงลาร์สันสรุปว่าการแปลประกอบด้วยการศึกษา

คำศัพท์รูปแบบโครงสร้างของไวยากรณ์สถานการณ์ในการสื่อความหมายและบริบททางวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับแล้ววิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนเพื่อให้หาความหมายได้แน่ชัดแล้วจึงนำเอาความหมายนี้มาเขียนลงเป็นภาษาแปลโดยมีความหมายเหมือนเดิมแต่ใช้ศัพท์โครงสร้างทางไวยากรณ์สภาพการสื่อสารและบริบททางวัฒนธรรมที่เหมาะสมของภาษาแปลลาร์สันได้แสดงขั้นตอนในการแปลไว้เป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการแปลตามทฤษฎีของลาร์สัน

ภาพประกอบที่ 16 ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของลาร์สัน

พัชรี โภคาสัมฤทธิ์ได้กำหนดทักษะที่ใช้ในการแปลเพื่อให้ได้ภาษาที่มีความหมาย ถูกต้องแม่นยำไว้ 3 ทักษะ คือ

1. ทักษะการอ่าน (Reading Skill) ก่อนจะแปลนักแปลจะต้องอ่านข้อความอย่างถี่ถ้วนซึ่งทักษะการอ่านรวมไปถึงการหาหัวเรื่อง (topic) ของข้อความการจับใจความหลัก (main idea) การเข้าใจรายละเอียดซึ่งจะสนับสนุนใจความหลัก (supporting details) ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้ ยังต้องเข้าใจถึงสถานการณ์ของการสื่อความหมาย (communication situation) ซึ่งรวมถึงอายุ (age) เพศ (sex) การศึกษา (education) ของตัวละครหรือผู้ใช้ภาษาในสิ่งที่ตนอ่านด้วยจึงจะเป็นการอ่านแล้วเข้าใจอย่างแท้จริง

2. ทักษะการแปลหลังจากผู้แปลอ่านเอกสารที่จะแปลจนเข้าใจถ่องแท้แล้วก็จะตีความหาความหมายที่ต้นฉบับต้องการจะสื่อการตีความเริ่มตั้งแต่ระดับคำ (lexicon) คำจะมีความหมายอย่างน้อย 2 ชนิดคือความหมายตรงตัว (denotation) ซึ่งหมายถึงความหมายแรกที่เราเข้าใจเมื่อได้ยินคำนั้นๆ และความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย (connotation) ซึ่งเป็นความหมายที่ผู้อ่านต้องอาศัยบริบทของภาษาที่อยู่รอบๆ คำนั้นมาช่วยในการตีความจึงเข้าใจความหมายแปลได้นอกจากระดับคำผู้แปลต้องทำความเข้าใจระดับประโยคและข้อความตลอดจนพลังของภาษา (dynamics) ที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดด้วยทักษะและเทคนิคการแปลต้องการความรู้ภาษาทฤษฎีคือต้องรู้การทำงานและองค์ประกอบของความหมาย (meaning components) ต้องรู้

ว่าระดับของความหมายประกอบด้วยความหมายในโครงสร้างลึก (deep structure) และการแสดงออกของความหมายในโครงสร้างผิว (surface structure) เป็นต้นผู้แปลยังต้องฝึกฝนทักษะในการแปลจนเกิดความชำนาญและยังต้องมีความรู้ในสาขาที่แปลด้วยจึงจะสามารถถ่ายทอดได้ดี

3. ทักษะในการเขียนเมื่อผู้แปลอ่านต้นฉบับจนเข้าใจและใช้เทคนิคและทักษะในการแปลมาตีความหมายของต้นฉบับจนเข้าใจแล้วก็ต้องใช้ทักษะการเขียนในการถ่ายทอดภาษาต้นฉบับออกเป็นภาษาแปลซึ่งในที่นี้ก็คือเขียนลงเป็นภาษาไทยทักษะการเขียนก็คือความสามารถที่จะเขียนออกเป็นภาษาที่ชัดเจนไม่คลุมเครือเลือกคำรูปประโยคที่ตรงกับความต้องการจะสื่อได้อย่างเหมาะสมเมื่อผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจตรงกับที่ต้นฉบับบอกไว้โดยไม่มีการตัดทอนเพิ่มเติมบิดเบือนหรือใส่ความเห็นของผู้แปลลงไปนอกจากนั้นยังต้องสื่ออารมณ์ความรู้สึกและรสชาติของภาษาให้ตรงกับต้นฉบับด้วย (Larson 1998: 19)

ลักษณะของงานแปลที่ดี

การแปลภาษาที่ดี ต้องเริ่มด้วยการอ่านเอกสารอย่างละเอียดและรอบคอบและค้นคว้าข้อมูลตลอดจนสอบถามที่ปรึกษาทั้งทางด้านเนื้อหาของภาษาและในกรณีที่ภาษาต้นฉบับยากแก่การเข้าใจก็ถามจากผู้รู้ทางภาษาด้วยหลังจากทำความเข้าใจแล้วก็ลงมือแปลออกโดยผ่านขั้นตอนการแปลและการเขียนเมื่อเสร็จครั้งแรกเรียกว่าร่างที่หนึ่งจะทำการประเมินหรือส่งให้ผู้ตรวจสอบงานแปลอ่านการประเมินงานแปลจะใช้หลัก 3 ประการคือ

1. ความถูกต้องสำคัญที่สุดเพราะผู้อ่านงานแปลมิได้เห็นต้นฉบับเพราะฉะนั้นข้อมูลที่ได้โดยเฉพาะในการถ่ายทอดเทคโนโลยีจะไดจากการอ่านงานแปลผู้แปลจะต้องถ่ายทอดความหมายให้สมบูรณ์และถูกต้องโดยไม่ต่อเติมตัดทอนหรือใส่ความเห็นของตนลงไปและจะต้องแปลให้มีบรรยากาศหรือรสชาติของภาษาเหมือนต้นฉบับด้วย

2. ความชัดเจนเกิดจากเทคนิคการเขียนและเรียบเรียงการเลือกใช้คำตลอดจนการอ่านทบทวนแบบมีระบบบางครั้งงานแปลที่ถูกต้องอาจอ่านเข้าใจยากเพราะมีโครงสร้างภาษาสลับซับซ้อนมีการใช้ศัพท์ที่คลุมเครือความคลุมเครืออาจเกิดจากการตีความต้นฉบับได้ไม่ชัดเจนจนทำให้แปลไม่ได้หรืออาจเกิดจากเทคนิคการเขียนภาษาไทยหรือภาษาแปลที่ไม่ดีพอผู้ตรวจงานแปลอาจขอให้ผู้แปลแก้ไขในส่วนที่ไม่ชัดเจนก่อนจะนำไปพิมพ์เผยแพร่

3. ความเป็นธรรมชาติของงานแปลก็คือเมื่อแปลแล้วต้องเป็นภาษาที่ดีเมื่อแปลแล้วไม่ควรรู้ทันที่ว่าเป็นเอกสารที่แปลมาเพราะยังมีโครงสร้างประโยคและวิธีเรียงคำเป็นภาษาต้นฉบับอยู่วิธีแก้ภาษาให้เป็นธรรมชาติทำได้โดยการเรียบเรียงและปรับสำนวนเมื่อแปลร่างที่หนึ่งแล้วผู้แปลไม่ควรยึดติดอยู่กับรูปแบบ (form) ของภาษาแต่ควรยึดความหมาย (meaning) เป็นสำคัญโดยถ่ายทอดความหมายในรูปแบบภาษาไทยหรือภาษาแปลให้เป็นธรรมชาติให้มากที่สุดหลังจากแปลแล้วผู้แปลอาจประเมินงานแปลของตนโดยใช้หลัก 3 ประการข้างต้นนอกจากนี้ยังอาจใช้เทคนิคการแปล

กลับไปมา (back translation) มาทดสอบว่างานแปลของตนถูกต้องแม่นยำหรือไม่การแปลกลับไปมา ระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาแปลจะทำให้ทดสอบความหมายได้เพราะถ้าแปลกลับไปเป็นภาษา ต้นฉบับแล้วความหมายเปลี่ยนไปก็แสดงว่ามีความผิดพลาดเกิดขึ้นจนมีผลต่อความหมายอีกเทคนิค หนึ่งในการทดสอบงานแปลก็คือการทิ้งงานแปลที่แปลเสร็จแล้วเอาไว้ห้วงเวลาหนึ่ง (stay away period) โดยผู้แปลลืมงานแปลนั้นไปชั่วระยะเวลาหนึ่งเช่นหนึ่งสัปดาห์หรือหนึ่งเดือนแล้วกลับมาอ่าน งานแปลใหม่ผู้แปลจะลืมต้นฉบับไปแล้วเมื่อมาอ่านงานแปลอาจมีสิ่งที่น่าสนใจหรือเข้าใจไม่ตรงกับ ต้นฉบับผู้แปลจะได้ทำการแก้ไขก็จะเป็นการประกันคุณภาพของงานแปลได้อีกวิธีหนึ่ง

การแปลเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ต้องใช้ความรู้จากศาสตร์หลายสาขา ทฤษฎี การแปลที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ถ้าหลักการที่เป็นประโยชน์ต่อการแปลในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ เน้นเรื่องของคำ กลุ่มคำ ประโยค เรื่องความหมาย ของคำ ทั้งความหมายตรงกับความหมายแฝง เรื่องของสังคมศาสตร์ (sociolinguistics) ซึ่งวัฒนธรรม ของแต่ละสังคมมีบทบาทในการใช้ภาษา เรื่องจิตวิทยาภาษาศาสตร์ (Psycholinguistics) จะช่วยให้ นัก แปลเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนอย่างมีพลัง มีศิลปะ มีรสชาติและมีชีวิตชีวา

2. ทฤษฎีจิตวิทยา วิชาจิตวิทยาช่วยให้ นักแปลมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรม การแสดงออกของมนุษย์ทั้งชายและหญิง กลุ่มวัยต่างๆ กลุ่มคนมีปัญหา คนที่มีสุขภาพจิตบกพร่อง เพื่อให้ความเข้าใจตัวละครในวรรณกรรม ขำหรือบทความที่นำมาแปล

3. ทฤษฎีความหมาย การแปลเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทุกภาษา トラบเท่าที่ กระบวนการแปลเน้นไปที่ “ความหมาย” หรือ “สาร” ที่ต้องการจะสื่อ ไม่ใช่ “ภาษา” หรือ “ยัดติด อยู่กับคำหรือการถ่ายภาพคำในต้นฉบับ” กระบวนการแปลที่จะสัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องให้ความสำคัญ กับการทำความเข้าใจและการถ่ายทอด ไม่ได้มุ่งเน้นการเทียบเคียงสัญลักษณ์ทางภาษา โดยจะต้อง เข้าใจให้ถ่องแท้ถึงความตั้งใจของผู้เขียน ก่อนที่จะถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร ด้วยภาษาปลายทางที่เป็น ธรรมชาติและถูกต้องตามแบบแผนของภาษานั้นๆ โดยไม่มีการตัดทอนหรือแต่งเติมและทำให้ “สาร” ที่ต้องการจะสื่อ นั้นผิดเพี้ยนไป จึงจะทำให้ “ผู้อ่านของเราเข้าใจสิ่งเดียวกันกับเจ้าของภาษาที่อ่าน ต้นฉบับ สามารถรับรู้ถึงลีลาการเสนอในแบบเดียวกัน และได้รับผลกระทบที่เท่าเทียมกันได้” ซึ่งมีขั้น ตอนสำคัญ 3 ขั้นตอนคือ การทำความเข้าใจต้นฉบับ การผละออกจากภาษา และการถ่ายทอดความ ผละในภาษาใหม่

สำหรับการนำทฤษฎีการแปล มาปรับใช้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าวัตถุประสงค์หรือ หน้าที่การแปลเป็นปัจจัยและต้องคำนึงถึงเปรียบเสมือนการกำหนดแบบทางการในการแปล

วิธีการแปล

นักวิชาการด้านการแปลได้แบ่งวิธีการแปลออกเป็นหลายวิธีดังนี้

ดวงตา สุปล (2531: 12-30) ได้แบ่งวิธีการแปลออกเป็น 2 วิธี คือ

1 .การแปลโดยพยัญชนะ (Literal Translation) แยกออกเป็น

1.1 การแปลคำต่อคำต่อคำ (Word for Word Translation)

เป็นการแปลที่นิยมใช้ในการแปลพระคำภีร์ไบเบิลในระยะแรก ผู้แปลจะรักษาโครงสร้างและความหมายของภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลอย่างเคร่งครัด ทำให้เข้าใจเนื้อหาของภาษาฉบับแปลได้ยากมาก

1.2 การแปลตัวตรง (Literal Translation) เป็นการแปลโดยพยายามคงความหมายทั่วทั้งทำนอง รูปแบบ และโครงสร้างของต้นฉบับไว้ให้มากที่สุด มุ่งความถูกต้องครบถ้วนและความแม่นยำแน่นอนของต้นฉบับเป็นสำคัญไม่นิยมตัดทอนหรือแต่งเติมคำหรือแต่งเติมคำหรือข้อความใดๆ ทั้งสิ้นปัจจุบันการแปลแบบนี้ยังคงใช้อยู่ มักเป็นการแปลเพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่าง

2. การแปลโดยอรรถ (Non-Literal Translation) คือ การแปลที่ไม่ได้มุ่งรักษาโครงสร้างความหมาย ทั่วทั้งทำนอง หรือรูปแบบของต้นฉบับอย่างเคร่งครัด มีการโยกย้ายขยายความ ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงรูปคำหรือข้อความทางด้านไวยากรณ์ได้ การแปลแบบนี้ใช้กับเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องรักษาความถูกต้องแน่นอนของต้นฉบับนัก

เสรี สมชอบ (2542: 19-21) ได้แบ่งวิธีการแปลเป็น 2 ลักษณะ ใหญ่ๆ คือ

1. การแปลแบบตัวตรง (Literal Translation) หมายถึง การแปลที่พยายามรักษารูปแบบของการเสนอความคิดของต้นฉบับให้มากที่สุด ผู้แปลต้องคงวิธีการจัดเรียงใจความในต้นฉบับไว้ให้มากที่สุด

2. การแปลแบบเอาความ (Free Translation) หมายถึง การแปลที่ใช้รูปแบบของภาษาที่ต่างจากต้นฉบับ การเรียงลำดับความคิดอาจจะเหมือนกันหรือไม่เหมือนกัน

ประเทือง ทินรัตน์ (2543: 47-51) ได้แบ่งวิธีการแปลออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การแปล โดยพยัญชนะ (Literal Translation) การแปลวิธีนี้จะแบ่งเป็นวิธีย่อยได้ 2 วิธี คือ

1.1 การแปลคำต่อคำ (Word-For-Word Translation) การแปลวิธีนี้ ผู้แปลมักจะรักษาความหมายของภาษา รูปแบบและ โครงสร้างของภาษาต้นฉบับไว้อย่างเคร่งครัด อาจจะมีผลทำให้งานแปลไม่สละสลวย หรือไม่กระชับ หรือผิดธรรมชาติของภาษาฉบับแปล การแปลวิธีนี้ ผู้แปลต้องรู้ระบบไวยากรณ์ของภาษาต้นฉบับอย่างดี ประโยคบางประโยค ที่ขาดประธาน

หรือกริยา ผู้แปลจะต้องเข้าใจและต้องยกประธานหรือกริยาที่ขาดไปในต้นฉบับนั้นมาแปล ในภาษาฉบับแปลด้วย นอกจากนี้จะต้องใช้คำที่แสดงความหมายต่างๆ ทางไวยากรณ์ให้ถูกต้อง

1.2 การแปลตรงตัว (Literal Translation) การแปลวิธีนี้คล้ายกับ

การแปลคำต่อคำ คือ มุ่งรักษาความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค รูปแบบ และโครงสร้างของภาษาต้นฉบับไว้ในงานแปลให้มากที่สุด แต่สำนวนภาษาอาจจะกระชับหรือสละสลวยมากกว่าการแปลคำต่อคำ

2. การการแปลโดยอรรถ (Non-Literal Translation) หรือเรียกว่า การแปลเอาความหรือการแปลแบบเสรี (Free Translation) เป็นการแปลที่ไม่เน้นเรื่องรูปแบบหรือโครงสร้างของภาษาฉบับ อาจจะมีการตัดแปลง ขยาย หรือตัดทอนข้อความบางส่วนได้บ้าง การแปลวิธีนี้มักใช้กับการแปลบันเทิงคดี เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น หรือข่าวบางประเภท ซึ่งมุ่งเฉพาะใจความสำคัญหรือเนื้อหาสาระที่สำคัญๆ เท่านั้น

การแปลโดยอรรถ ถือว่าเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่ง กล่าวคือ ผู้แปลสามารถเรียบเรียงสำนวนการแปลในฉบับแปลให้สละสลวย และเป็นธรรมชาติของภาษาฉบับแปลทำให้ผู้อ่านฉบับแปลไม่รู้สึกรัดขัด ดังนั้นในการแปลข้อความบางอย่าง ผู้แปลจะยึดวิธีการแปลวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียวไม่ได้ อาจจะต้องใช้ทั้งการแปลโดยพยัญชนะ และการแปลโดยอรรถควบคู่กันไป โดยคำนึงถึงการรักษาความหมายในต้นฉบับ และความสละสลวยในภาษาฉบับแปล

อัจฉรา ไส้ศัตรูไกล (2543: 17-18) แบ่งวิธีการแปลออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การแปลแบบตรงตัว แปลแบบคำต่อคำ หรือแปลแบบตามตัวอักษร (Literal Translation) เป็นการแปลในลักษณะที่ใช้ถ้อยคำในอีกภาษาหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับถ้อยคำในต้นฉบับและใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ใกล้เคียงกับโครงสร้างในต้นฉบับ ผลที่เกิดขึ้นคือภาษาที่ใช้ในบทแปลจะแปลกแปร่งผิดธรรมชาติความหมายไม่ชัดเจน นับว่าเป็นการแปลที่ละเลยความหมายในการสื่อสารของต้นฉบับ

2. การแปลแบบอิสระ หรือแปลแบบเสรี (Free Translation) เป็นการแปลชนิดจับเอาความคิดหลักๆ ในต้นฉบับมาถ่ายทอดโดยนำเนื้อหาปรับแต่งใหม่ เช่น ตัดทอนข้อความออกหรือเพิ่มขยายข้อความเข้าไป ผลงานที่แปลออกมาแม้จะใช้ภาษาที่แปลออกมาแม้จะใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติอ่านเข้าใจง่ายแต่การสื่อความหมายจะต่างจากต้นฉบับ

Larson (1984: 15-17) แบ่งวิธีการแปลออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การแปลรักษารูปแบบ (form-based Translation) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Literal translation หรือ word-for-word translation เป็นการแปลโดยรักษาคำและรูปแบบเดิมของภาษาต้นฉบับทุกประการเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาภาษาต้นฉบับ เนื่องจากเป็น

การแปลที่ไม่เหมาะสำหรับผู้อ่านภาษาแปลที่ต้องการอ่านเอาความหมาย แม้จะมีการปรับโครงสร้างประโยคบ้างแต่ความไม่เป็นธรรมชาติในภาษาแปลยังคงปรากฏอยู่

2. การแปลแบบรักษาความหมาย (meaning-based translation)

เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Idiomatic translation คือ การถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปสู่ฉบับภาษาแปลให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด การแปลแบบนี้จะไม่เหลือร่องรอยของภาษาต้นฉบับอยู่เลย

จากการศึกษาการแบ่งวิธีการแปลของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การแปลแบบคำต่อคำหรือการแปลแบบตามตัวอักษร หมายถึง การแปลที่รักษาโครงสร้างและความหมายของภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลอย่างเคร่งครัด
2. การแปลแบบตรงตัว หมายถึง การแปลที่พยายามคงความหมาย ท่วงทำนองรูปแบบ และโครงสร้างของต้นฉบับไว้ให้มากที่สุด
3. การแปลแบบอิสระ หมายถึง การแปลที่มีการโยกย้าย ขยายความ ตัดทอนเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์ ไม่ยึดติดกับรูปแบบของภาษา ต้นฉบับ การใช้ภาษาแปล ตัดปรับให้เหมาะสมสถานการณ์สังคม และวัฒนธรรมของผู้รับสารด้วย

คุณภาพของการแปล

จากการศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีของการแปลสามารถสรุปคุณภาพของการแปลที่ดีต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอยู่ 2 ประเภท คือ

1. คุณภาพของผู้แปล

1.1 ผู้แปลควรรู้ภาษาที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี โดยทั้งไปจะหาผู้ที่มีความรู้สองภาษาอย่างเท่าเทียมกันได้ยากอยู่แล้ว ในหมู่ผู้แปลยิ่งหาที่ยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้แปลที่ยังขาดความรู้ทางภาษาอาจต้องพยายามปรับปรุงความรู้ของตนโดยการเรียนภาษาเพิ่มเติม หมั่นไต่ถามผู้รู้เมื่อตีความภาษาไม่ได้พยายามใช้พจนานุกรมที่ดีและเหมาะสมใช้เวลาในการแปลให้มากยิ่งขึ้น โดยทบทวนการแปลหลายๆ ครั้ง ความตั้งใจในการปรับปรุงคุณภาพแปลอาจขาดเซยความรู้ทางภาษาที่อาจบกพร่องไปบ้างก็ได้

1.2 ผู้แปลควรรู้เทคนิคการแปล เทคนิคหรือทฤษฎีของการแปลเป็นวิชาที่มีการสอนหรือการอบรมกันในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนทั้งในและนอกประเทศ ผู้ที่รักจะทำงานแปลเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม หรือมีความจำเป็นต้องการแปลให้หน่วยงานของตน ควรมีความรู้เทคนิคการแปลหรือรู้ขั้นตอนในการแปลรู้ธรรมชาติของภาษา การถ่ายทอดความหมาย องค์ประกอบของความหมายในแง่ต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ทางภาษาศาสตร์ประยุกต์ (Applied linguistics) ซึ่งจะช่วยให้งานแปลได้ดีและเข้าใจการใช้ความหมายได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น บางครั้งผู้แปลอาจอ่านตำราเกี่ยวกับเทคนิคการแปล ซึ่งมีจำหน่ายทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาไทย ซึ่งเขียนโดยนักภาษาศาสตร์ประยุกต์ หรือโดยผู้สอนแปลซึ่งรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือเคยทำงานแปล

มาแล้วก็จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในการแปล หรือช่วยแนะนำในการแก้ปัญหาที่เกิดในการทำงานแปล ตำราแปลมักแนะนำการหาคู่มือประกอบ เช่นการเลือกพจนานุกรม การตั้งทีมงานแปล และการตรวจสอบการแปลด้วย

1.3 ผู้แปลที่ดีต้องผ่านการฝึกฝนจากประสบการณ์ในการแปลมาแล้ว การรู้เทคนิคการแปลรู้ภาษาทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาแปล เป็นการตั้งต้นที่ดี แต่ประสบการณ์ในการแปลจะทำให้แปลรู้วิธีแก้ปัญหา เพิ่มความแม่นยำ และอรรถรส ตลอดจนแปลได้เร็วขึ้นด้วย โดยทั่วไปเมื่อรับงานแปลจะเลือกแปลในสาขาวิชาหรือเรื่องราวที่ตนมีประสบการณ์ในการแปลจะได้จากการแปลมากๆ และอาจได้จากการศึกษาวิเคราะห์งานแปลของผู้อื่นมาประกอบกับการวิเคราะห์งานแปลของตน เพื่อแก้ไขจุดอ่อนและปรับปรุงคุณภาพ

1.4 ผู้แปลที่ดีควรมุ่งมั่นในจริยธรรมของวิชาชีพ จริยธรรมของวิชาชีพการแปล คือ การแปลโดยมุ่งถึงการสื่อความหมายให้ตรง ชัดเจน และแม่นยำที่สุด โดยไม่มีการเพิ่มเติม ตัดทอนหรือบิดเบือนความหมายของต้นฉบับ และยังคงรักษาอรรถรส บรรยากาศโดยรวมทางภาษา โดยถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาแปลที่เป็นธรรมชาติ โดยผู้อ่านอาจไม่ทราบเลยเป็นงานแปล ลักษณะของงานแปลที่ดีเช่นนี้ทำได้ยาก เพราะผู้แปลต้องมุ่งมั่นอุทิศตนจริงๆ บางครั้งผู้แปลอาจทำเพื่ออามิสสินจ้างเป็นหลัก ประกอบทั้งการแปลตกหล่นหรือผิดพลาด อาจไม่ส่งผลกระทบต่อผู้แปลในทันทีเพราะผู้อ่านไม่มีต้นฉบับอยู่ในมือ ไม่เหมือนกับวิชาชีพอื่นๆ ที่ผู้ปฏิบัติผิดพลาดจะต้องรับผิดชอบในทันที ดังนั้นจะเห็นว่าผู้แปลควรมีจริยธรรมที่ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด นอกเหนือจากความรู้ความสามารถและประสบการณ์แล้ว ก็ควรเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพด้วยจึงจะสามารถผลิตงานแปลที่มีค่าได้

1.5 องค์ประกอบอื่นๆ ที่ทำให้ผู้แปลพร้อมสำหรับการทำงานแปล ก็คือ ควรเป็นผู้มีความรู้รอบตัวสูง เพื่อนำมาช่วยในการวิเคราะห์ความหมาย ควรเป็นผู้มีเพื่อนมากเพื่อจะได้มีผู้ให้คำปรึกษาเมื่อต้องการ ความเชื่อแต่เดิมที่ว่าผู้แปลมักเป็นผู้รักสันโดษและชอบทำงานคนเดียวเป็นเรื่องไม่จริงอีกต่อไปเพราะการแปลในยุคเทคโนโลยีต้องอาศัยทีมงานประเภทต่างๆ มาช่วยทำงานแปลสมบูรณ์แบบ

1.6 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของผู้แปล และพื้นฐานในการแปล ควรมีหลักสูตรการแปลเป็นวิชาหนึ่งในการศึกษาวิชาเกี่ยวกับภาษา หรืออาจใช้การแปลเป็นเทคนิคหนึ่งในการศึกษาภาษาตั้งแต่ระดับกลางไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ในปัจจุบันหลักสูตรการแปลมีการสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยที่มีการสอนทั่วโลก ทั้งในอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งในบางแห่งมีการสอนล่ามด้วย โดยสรุป การแปลมีการสอนใน 4 ระดับ ปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาเอกโดยมี วัตถุประสงค์ก็คือ เพื่อผลิตนักวิชาการแปล และนักแปลอาชีพ ที่จะนำความรู้มาทำงานแปลที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน โดยกำหนด

คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่จะเรียนแปลก็คือ ต้องมีความรู้ความสามารถไม่ต่ำกว่า 2 ภาษา ในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย มีการสอนแปลที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในระดับมหาดำเนินที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2. คุณภาพของการแปล

การประเมินคุณภาพของการแปลต้องยึดหลักความแม่นยำของความหมาย การอ่านแล้วเข้าใจง่ายกำกวม ความสละสลวยของภาษาและบรรยากาศโดยรวมของภาษาแปลต้องเท่าเทียมกับต้นฉบับ

2.1 ความแม่นยำของความหมาย หมายถึงผู้แปลจะต้องพยายามให้ตรงกับฉบับให้มากที่สุด เช่น คำว่า responsibility หมายถึง คำรับผิดชอบ หรือหน้าที่ไม่ควรแปลคร่าวๆ ว่าบทบาท หรือตำนาน คำว่า culture แปลว่า วัฒนธรรม ก็ไม่ควรแปลว่าประเพณี หรืออารยธรรม ความแม่นยำตั้งแต่ระดับคำจะทำให้เกิดความแม่นยำในระดับประโยคและระดับข้อความได้ในที่สุด

2.2 การอ่านแล้วเข้าใจง่ายไม่กำกวม หมายถึง การเรียบเรียงถ้อยคำในการแปลโดยใช้คำเชื่อมที่เหมาะสม การจัดวางข้อความตามลักษณะของภาษาแปลแบบเป็นธรรมชาติ การไม่แปลคำต่อคำ และการรักษาใจความหลักหรือการเน้นความหมายของต้นฉบับไว้ในภาษาแปล เมื่อแปลเสร็จแล้วต้องไม่เกิดความกำกวมเมื่อต้นฉบับกำกวม ผู้แปลต้องเข้าใจความหมายกำกวมและเลือกความหมายที่แปลเป็นไทย เมื่อแปลเป็นไทยแล้วต้องอ่านทวนเพื่อให้แน่ใจว่ามีความหมายที่ต้องการ อ่านแล้วเข้าใจง่ายจะเกิดความชัดเจนของคำศัพท์ ถ้าเป็นบทความทางวิชาการต้องใช้ศัพท์เทคนิคในสาขานั้นๆ อย่างถูกต้อง ต้องตรวจสอบความหมายของคำศัพท์บัญญัติบางคำ เช่น สังกัป (concept) เผยแผ่ (expose) พลวัต (dynamic) นวัตกรรม (innovation) ถึงจะใช้กันอยู่ แต่ผู้อ่านที่อาจจะไม่เข้าใจ จึงไม่ควรประเมินผู้อ่านและใช้ศัพท์ที่เหมาะสมกับผู้อ่าน

2. การแพร่กระจายของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีความสำคัญ เพราะนอกจากจะบ่งบอกเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นแล้วยังแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองด้านวรรณกรรม นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า

ศิริพร ฦ กลาง (2545: 199) กล่าวว่าวัฒนธรรมทางความคิด ความเชื่อ ถ่ายทอดผ่านภาษา นิทาน ตำนาน และพิธีกรรมซึ่งเป็นลักษณะร่วมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2521: 199) กล่าวว่า วรรณกรรมบางเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้น แต่นิทานอีกหลายเรื่องก็เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มนุษย์รู้จักเล่านิทานมาเป็นเวลานานมากตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ การเล่านิทานได้รับความนิยมน้อย่างแพร่หลาย

กฤษมา รักษมณี (2547: 68) อธิบายว่า นอกเหนือจากความสนุกสนาน และได้แฉคิดจากนิทาน ก็จะทำให้ร่องรอยความคิด และมุมมองของผู้คนผ่านนิทานที่ผู้อ่านผู้ฟังได้รับ เมื่อนิทานจบลง นิทานเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

วนิดา ตรีสินธูรส (2551: 2) ได้กล่าวถึง การเล่าเรื่องเป็นศาสตร์เก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลก่อนการเขียน โดยเฉพาะการเล่านิทานเป็นศิลปะที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และปรากฏอยู่ในสังคมทุกระดับชั้น ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ของชาวตะวันตก ที่กล่าวถึงตลกหลวงผู้มีหน้าที่เล่านิทานหรือเรื่องตลกถวายพระมหากษัตริย์ในสมัยก่อน

กิ่งแก้ว อุตถากร (2519: 12) กล่าวว่า นิทานคือ การเล่าแบบปากต่อปาก จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลายประการด้วยกัน อาทิ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อความจรรโลงใจ เพื่อสั่งสอนและเป็นคติเตือนใจ รวมทั้งเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ นอกจากนี้ เนื้อหานิทานยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และประเพณีของคนในสมัยโบราณ นิทานจึงนับเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง

โดยสรุป นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา ถึงความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ มีความจริงหรือแต่งขึ้นให้มีภาพเกินจริง เล่าสู่กันฟังปากต่อปากหรือมุขปาฐะ นิทานเป็นผลผลิตทางปัญญาและจินตนาการทางสังคม เนื้อหาของนิทานแฝงด้วยจริยธรรม คติธรรม สะท้อนภาพการดำรงชีวิตของกลุ่มคนท้องถิ่นสามารถใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอน กลุ่มคนเกลาจิตใจ จรรโลงใจผู้อ่านทำให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบประเพณีที่พึงงาม

วิธีเล่าแบบมุขปาฐะส่งผลให้นิทานพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว มีการนำเนื้อเรื่องหรือตัวละครไปปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งการอพยพย้ายถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรมต่างๆ ของไทยที่ได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก เนื่องจากการทำสงคราม การค้าขาย การเผยแพร่ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นต้น ประเทศไทยจึงรับวัฒนธรรมจากชาติต่าง ๆ และนำมาปรับให้เข้ากับสภาพสังคม รวมทั้งได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของตนให้แก่ชาติอื่น ๆ

จิรัฐิพร ไทยจูเหลืออม (2557) ได้ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยกับวัฒนธรรมพื้นบ้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่า ประเทศไทยและลาวมีความสัมพันธ์อันยาวนานมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีหลายประเภทที่ประเทศไทยและประเทศลาวที่มีเนื้อเรื่องคล้ายกัน ความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความผูกพันลึกซึ้งต่อกัน มีวิถีชีวิตและภาษาพูดและวรรณกรรมคล้ายคลึงกับคนไทยในถิ่นอีสาน การศึกษานิทานของทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อเปรียบเทียบเชิงวรรณกรรม ทำให้ทราบว่า นิทานเมื่อมีการเดินทาง และเกิดการแพร่กระจายนิทาน นิทานเรื่องเดียวกันโดยมีภาพรวมโครงเรื่องคล้ายคลึงกัน แต่จะมีความแตกต่างในรายละเอียดย่อย นิทานยังแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ลักษณะร่วมหลายประการ

แนวคิดและทฤษฎีการแพร่กระจาย

ในการวิจัยเรื่องการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรมมีการใช้ทฤษฎีการแพร่กระจาย 2 ประเภท คือ 1. ทฤษฎีการแพร่กระจายนิทานพื้นบ้าน 2. ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

1. ทฤษฎีการแพร่กระจายนิทานพื้นบ้าน

นิทานเป็นวรรณกรรมที่ใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์มาก เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างนิทานขึ้น นิทานเป็นวรรณกรรมที่สามารถสะท้อนสภาพสังคมรวบรวมแนวความคิด ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในยุคหนึ่งๆ

กุหลาบ มัลลิกา (2509) เสนอความเห็นไว้ว่า นิทานเป็นคุณสมบัติของคนธรรมดาพื้นบ้านพื้นเมืองทั่วไป เป็นเครื่องบอกลักษณะของสภาพชีวิตและสังคมของคนในถิ่นต่างๆ เป็นเรื่องเล่ากันมาช้านานก่อนประวัติศาสตร์ และเป็นที่ยอมรับแพร่หลายทั่วไป เนื้อหาอาจแตกต่างกันไปบ้านตามกาลเวลา และสถานที่ ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ ผู้เล่าอาจต่อเติมเอาเองบ้าง ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่างกันของท้องถิ่นเป็นส่วนทำให้เรื่องราวต่างกันไปได้

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2521: 114) กล่าวว่า คุณค่าที่แท้จริงของวรรณกรรมนิทาน คือ สนองอารมณ์ให้ความเพลิดเพลิน และเพื่ออบรมสั่งสอน

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2514: 4) กล่าวว่า นิทานเป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร ความขัดแย้ง บทสนทนา และส่วนประกอบอื่นๆ ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาเพื่อแสดงแก่นเรื่องสิ่งเหล่านี้จะต้องมีความผูกพันสอดคล้องกับแก่นเรื่องโดยตลอด ถ้าผู้แต่งสามารถสร้างสิ่งเหล่านี้ได้ดี ผู้อ่านจะมองเห็นและเข้าใจแก่นเรื่องตามที่ผู้แต่งต้องการ

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2551: 155) กล่าวถึงนิทานว่า นิทานเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน นิทานบางเรื่องเป็นเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้นแต่นิทานหลายเรื่องก็เป็นความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นิทานหลายเรื่องได้ทำหน้าที่เป็นกระจกเงาสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความเชื่อ คตินิยม ตลอดจนอารมณ์ขันของสังคมที่เป็นเจ้าของนิทาน ด้วยเหตุที่นิทานรับใช้ชีวิตได้หลายมุมเช่นนี้ ต่อมาการเล่านิทานจึงมีพัฒนาการมากขึ้น มีการเล่าเป็นทำนองเสนาะ หรือขับเสภา บางเรื่องมีคติธรรม และให้สาระที่เป็นประโยชน์ จึงมีผู้นำนิทานเหล่านั้นมาร้อยกรองเป็นวรรณกรรม

เสาวลักษณ์ อนันตศาสตร์ (2548: 204) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านเป็นสิ่งเก่าแก่กระทั่งเราไม่อาจสืบทราบได้อย่างแน่ชัดว่าใครเป็นผู้แต่ง หรือประดิษฐ์เรื่องราวขึ้นขึ้นเป็นคนแรก เรื่องเหล่านี้อาจถูกสร้างขึ้นแบบไม่ตั้งใจ แต่จะต้องมีเหตุหรือแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง นิทานทั่วโลกจะมีเนื้อเรื่อง รายละเอียดของเหตุการณ์หรือลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น

นักคติชนวิทยาจึงพยายามสืบสาวค้นคว้าเรื่องประวัติชีวิตของนิทาน คือการศึกษาว่านิทานมีกำเนิดขึ้นมาอย่างไรและเหตุใดจึงคล้ายคลึงกัน เพราะได้มีการยืนยันกันอย่างแน่นอนแล้วว่า บางชนชาติที่มีการเล่านิทานที่คล้ายกันนั้น ไม่มีการติดต่อกันทางวัฒนธรรมแต่อย่างใด และในการศึกษาเรื่องเล่าหรือนิทานในชุมชนต่างๆ นั้น บรรดานักคติชนวิทยาต่างก็พยายามใช้หลักเกณฑ์ และวิธีการที่มีเหตุผลเข้ามาวิเคราะห์ พบว่าเหตุการณ์ต่างๆ ในนิทานของชาวยุโรปส่วนใหญ่ ตลอดจนโครงเรื่องและตัวละครที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน จะมีอยู่ในตำนานพวกชนเผ่าอารยัน

รวิช ปุณโณทก (2546: 20-21) อธิบายว่า ความสับสนของการแพร่กระจายของนิทาน และการอธิบายถึงการแพร่กระจายนั้นมามากเพราะ นิทานพื้นบ้านในประเทศต่างๆ จำนวนมากมีโครงเรื่องคล้ายกัน ตรงกัน เหมือนกัน จนน่าจะเชื่อได้ว่า มีแหล่งกำเนิดมาจากที่เดียวกัน ทั้งๆ ที่ชนชาติเหล่านั้นมีภูมิลาเนาห่างไกลกัน และไม่พบหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ในการติดต่อกันเลยไม่ว่าอยู่ในยุคใดสมัยใด ลักษณะดังกล่าวทำให้นักวิชาการกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า นิทานสามารถเกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง เพราะสังคมย่อมพัฒนาผ่านขั้นตอนไปขึ้น ๆ หนึ่งย่อมมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในสังคม เหตุการณ์สำคัญเหล่านั้น ผู้รู้หัวหน้าเผ่า ผู้นำ ย่อมนำเหตุการณ์ เหล่านั้นผสมผสานกับจินตนาการ และประสบการณ์เล่าให้ลูกหลาน ชาวบ้านฟัง และสืบทอดมาเรื่อยๆ แต่กระนั้นนักวิชาการบางกลุ่มไม่เชื่อนิทานที่เกิดจากเหตุการณ์ของสังคม หรือประสบการณ์ของผู้รู้ หัวหน้าเผ่า จะตรงกันหรือมีเค้าโครงเรื่องเหมือนกันเพราะว่าสังคมหนึ่งๆ ย่อมมีจารีต ความเชื่อ วัฒนธรรมต่างกัน มนุษย์ที่อยู่ในสังคมที่ต่างกันย่อมไม่มีประสบการณ์หรือจินตนาการที่ตรงกันได้ นักวิชาการกลุ่มหลังนี้เชื่อว่า นิทานพื้นบ้านย่อมมีแหล่งกำเนิด ได้แพร่กระจายไปโดยผ่านยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง ผ่านกลุ่มชนเผ่าหนึ่งไปสู่กลุ่มชนอีกเผ่าหนึ่ง ผ่านภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่งไม่จบสิ้น

สรุปการแพร่กระจายนิทานพื้นบ้าน นั้นมีการแพร่กระจายโดยบุคคลที่เป็นผู้เล่าเป็นพาหนะนำไปเล่าสืบทอดไปในอีกภูมิภาคหนึ่ง นิทานหลายเรื่องแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง จนนักวิชาการไม่สามารถอธิบายการแพร่กระจายอย่างเป็นระบบได้ส่วนสาเหตุของการแพร่กระจาย และกระบวนการแพร่กระจายของนิทานนั้น นักวิชาการอธิบายไว้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเอกกำเนิด และทฤษฎีพหุกำเนิด เพื่อให้เข้าใจในทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน โดยเฉพาะทฤษฎีแหล่งกำเนิดของนิทาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงนำมากล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีเอกกำเนิด (Monogenesis Theory)

ทฤษฎีเอกกำเนิด คือแนวคิดที่ว่านิทานมีจุดกำเนิดจากแหล่งเดียว ซึ่งหมายถึงว่านิทานจะเกิดขึ้นที่จุดใดจุดหนึ่งของโลก แล้วแพร่กระจายออกไปรอบทิศทาง หรือเน้นหนักไปทางทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์) สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มที่เป็นเจ้าของนิทานได้เล่าสืบทอดกันมาผ่านคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ภายหลังได้แพร่กระจายไปยังกลุ่มชนอื่น ภาษาอื่น โดยการติดต่อกัน

ทางการค้าขาย การเมือง การรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ผ่านยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง ผ่านภาษาหนึ่ง ไปสู่อีกภาษาหนึ่งไม่จบสิ้น นิทานพื้นบ้านจึงไปปรากฏอยู่ในกลุ่มชนต่างเมืองต่างภาษาที่มีภูมิลำเนา ห่างไกล

สรุปได้ว่า นิทานมีแหล่งกำเนิดมาจากที่เดียวกัน แล้วจึงแพร่กระจาย ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ และได้เล่าสืบทอดต่อกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้

2. ทฤษฎีพหุกำเนิด (Polygenesis Theory)

ทฤษฎีนี้ได้เสนอความคิดเห็นว่านิทานมีจุดกำเนิดหลาย ๆ สถานที่ ความหมายก็คือ นิทานเกิดขึ้นได้ในหลาย แหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก และเกิดขึ้นได้หลายครั้ง นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังเสนอด้วยว่า มนุษย์เรามีความคิดพื้นฐานร่วมกัน คือมีความคิดพื้นฐานทางจิตใจแบบ เดียวกัน ดังนั้นนิทาน หรือคติชนซึ่งเป็นผลผลิตจากพื้นฐานของจิตใจมนุษย์ ก็จะเป็นแบบเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน

ธวัช ปุญโญทก (2546: 20 - 23) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ว่า นิทานที่มีเนื้อหาสาระอธิบายพิธีกรรม อธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม ไฟป่า ไฟไหม้ ฯลฯ โดยวิธีการสร้างตำนานเทพเจ้าเพื่อสอนให้คนเคารพต่อธรรมชาติ สถานที่ ชุมชน วัตถุ โดยอ้างว่าสถานที่หรือสิ่งของต่าง ๆ มีเทพเจ้าสิงสถิตคุ้มครอง หากมนุษย์ไม่ยำเกรง ไม่เคารพธรรมชาติ เทพเจ้าจะบันดาลให้สังคมมนุษย์เกิดภัยพิบัติเป็นต้น ผู้รู้หัวหน้าเผ่า จะเป็นผู้จัดจำเหตุการณ์สำคัญ เหล่านั้น สร้างจินตนาการ ผูกเรื่องราวเพื่อเล่าประสบการณ์ให้ลูกหลานฟัง ในเชิงความรู้บ้างสนุกสนาน บ้าง ฉะนั้นนิทานที่ผูกเรื่องขึ้นจากประสบการณ์บ้าง

สรุปได้ว่า การแพร่กระจายของนิทาน คือ นิทานเรื่องหนึ่งนิยมเล่า อย่างสืบเนื่องในท้องถิ่นหนึ่ง ภายหลังมีการเล่าผ่านไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่ง จากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษาหนึ่ง โดยผ่านบุคคลอาชีพต่างจนแพร่กระจายอย่างกว้างขวางแต่ละท้องถิ่นอาจมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหา ชื่อตัวละคร สถานที่ไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ การเคลื่อนย้ายของนิทานจะไม่มีอุปสรรคใดๆ มาขวางกั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องศาสนา ภาษา วัฒนธรรม การเคลื่อนย้ายของนิทานนี้ มี 2 แนวทาง คือ 1) ทฤษฎีเอกกำเนิด เชื่อว่านิทานเกิดขึ้นจากแหล่งเดียว แล้วแพร่กระจายออกไปเป็น วงกว้าง และ 2) ทฤษฎีพหุกำเนิด เชื่อว่านิทานเกิดขึ้นได้ในทุกชนเผ่า และสามารถมีโครงเรื่องที่ คล้ายคลึงกันกับชุมชนอื่น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันมาก่อน

2. ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

นวัตกรรมหมายถึง การคิดใหม่ การปฏิบัติใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือ การพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วได้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้มีความเชื่อว่า Everett Roger (1995) เน้นความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ ๆ

จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง และสังคมนั้นรับเข้าไปใช้สิ่งใหม่ๆ นี้ คือ นวัตกรรม ซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความคิด เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ๆ

นวัตกรรมเป็นแนวคิด การปฏิบัติ หรือวัตถุที่มีความหุ่มตามมุมมองของคนในสังคมหนึ่งๆ (Rogers, 1995: 110) ได้แบ่งคุณลักษณะของนวัตกรรม 5 ประการ คือ

1. ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (Relative Advantage) ความได้เปรียบ หมายถึง การที่ผู้รับนวัตกรรม คิดว่า นวัตกรรมนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งเก่า หรือวิธีปฏิบัติเก่าที่นวัตกรรมถูกนำมาใช้แทนที่ การที่จะวัดว่า มีประโยชน์มากกว่าอะไรนั้นทำได้หลายวิธี เช่น ความสะดวกและความพึงพอใจ ความเชื่อถือของสังคม การที่บุคคลเห็นว่า หรือรู้สึกว่าการนวัตกรรมนั้นมีคุณค่า หรือมีประโยชน์ต่อเขา โอกาสที่นวัตกรรมนั้นจะถูกยอมรับก็มีมากขึ้นเช่นกัน

บางครั้งในการเร่งที่จะให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าได้ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบมากขึ้น แต่บางครั้งต้องการผัดหวังในการเปลี่ยนแปลง เพราะพอไม่มีสิ่งจูงใจ ผู้ยอมรับนวัตกรรมก็จะเลิกรับนวัตกรรมเพราะจะรู้สึกว่าการนวัตกรรมไม่มีประโยชน์เปรียบเทียบในตัวเองจริงๆ

2. ความเข้ากันได้ (Compatibility) ความเข้ากันได้หรือไปด้วยกันได้ หมายถึง การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึก หรือคิดว่า นวัตกรรมนั้นไปด้วยกันได้หรือเข้ากันได้กับค่านิยม ประสบการณ์ในอดีต ตลอดจนความต้องการของผู้รับนวัตกรรมอาจเข้ากันได้กับสิ่งต่อไปนี้ คือ ค่านิยม และความต้องการนวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมาย นวัตกรรมที่เข้ากับความคิด หรือ ประสบการณ์ในอดีต ที่เป็นที่ยอมรับได้ง่าย เช่น ถ้าเรานำนวัตกรรมใหม่เข้ามา แต่บอกว่าเป็นเพียงการพัฒนาที่นวัตกรรมที่เคยได้รับมาแล้วและเป็นที่ยอมรับในอดีต นวัตกรรมที่มาทีหลังจะถูกยอมรับได้ง่าย

3. ความสลับซับซ้อน (Complexity) ความสลับซับซ้อน หมายถึง การที่ผู้รับเห็นว่า หรือรู้สึกว่าการนวัตกรรมนั้นๆ ยากแก่การเข้าใจ และยากแก่การนำไปใช้ นวัตกรรมบางอย่างมีความสลับซับซ้อนมาก ส่วนนวัตกรรมบางอย่างนั้นง่ายต่อความเข้าใจและการนำไปใช้ ถ้าซับซ้อนมากก็จะต้องใช้เวลามากในการยอมรับหรือบางครั้ง อาจทำให้ไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้นเลย ความซับซ้อนของนวัตกรรมจะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม

4. การทดลองใช้ (Trial Ability) หมายถึง การที่ผู้รับนวัตกรรมนั้นไปทดลองในปริมาณเล็กๆ การที่นวัตกรรมสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อนำไปทดลองนั้น เพื่อช่วยทำให้ความรู้สึกลดความเสี่ยงภัยในการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมายให้น้อยลง การแบ่งส่วนก็เช่นกัน การให้ทดลองใช้สินค้าก่อนซื้อ เช่น การแจกสินค้าทดลองตามห้างสรรพสินค้า และการแบ่งขายสินค้าหรือขนาดเล็กที่มีราคาถูก ความสามารถในการนำนวัตกรรมไปใช้ทดลองตามความรู้ของสมาชิกในระบบสังคม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราการยอมรับนวัตกรรม

5. การสังเกตเห็นได้ (Observables) หมายถึง การที่ผลของนวัตกรรม เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้โดยสมาชิกในระบบสังคม ยิ่งสมาชิกในระบบสังคมสามารถมองเห็นผล ของนวัตกรรมได้ง่ายเพียงไร นวัตกรรมนั้นจะถูกยอมรับได้ง่ายเพียงนั้น จึงสรุปได้ว่า ความสามารถในการสังเกตเห็นผลของนวัตกรรมตามความรู้สึกของสมาชิกในระบบสังคมนั้น มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับการยอมรับนวัตกรรม

3. ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

หากกล่าวถึง ลาวลีย์วิทยา ที่ ดร.ปริดี พนมยงค์ได้บัญญัติศัพท์คำนี้ไว้ ไม่มีใครทราบ หรือคุ้นชินกับคำนี้มากนัก แต่ถ้าได้ยินคำว่า สุนทรียศาสตร์ ทุกคนอาจจะคุ้นเคยและคนส่วนใหญ่จะ เข้าใจว่าเป็นคำที่ใช้กับวิชา ศิลปะหรืองานศิลปะเท่านั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมนิยามศัพท์ ของนักวิชาการ เพื่อให้เข้าใจความหมาย ของสุนทรียภาพ พอสังเขปดังต่อไปนี้

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2523: 401) กล่าวว่า “สุนทรียภาพ” คือ ความปรากฏออกมา ในทางที่ดี งดงาม บรรเจิด บรรจง ไพเราะเพราะพริ้งอย่างสง่าผ่าเผย และประณีตเรียบร้อย

วงเดือน สุขบาง (2524: 8) กล่าวว่า “สุนทรียภาพหมายถึง” คุณค่าทางด้านความ งามของวรรณคดี อันได้แก่ ความงดงาม ความไพเราะของคำ ความและสำนวนโวหาร ซึ่งกวีใช้คำได้ เหมาะสม ทั้งในด้านความหมายเสียงและลีลา จังหวะ ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ และเกิดความรู้สึก คล้อยตาม

บุญยงค์ เกศเทศ (2526: 57) กล่าวว่า “สุนทรียภาพ” หมายถึง ความงามในด้าน ภาษาอันเกิดจากลีลาในการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารทำให้เกิดความหมาย และเสียงที่เหมาะสม ไพเราะ

วราภรณ์ บำรุงกุล (2529: 509) กล่าวว่า “สุนทรียภาพ” คือ ความงามอันลุ่มลึก มีทั้งความไพเราะความงดงามของภาษา และสามารถกระทบอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ

วันเนา ยูเด็น (2532: 151) กล่าวว่า ความงามหรือสุนทรียภาพในวรรณคดีสร้าง ความรู้สึกให้เกิดความประทับใจในวรรณคดีเป็นความกินใจ สุนทรียภาพในวรรณคดี ได้แก่ สุนทรียภาพในคำ สุนทรียภาพในความ และสุนทรียภาพในรูปแบบ

ทวีเกียรติ ไชยยงยศ (2538: 17-18) กล่าวถึง ประสบการณ์สุนทรียะมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้สึกทางประสาทสัมผัส เราได้รับความรู้สึกทางประสาทสัมผัสของเสียง และแสง โดยทางหูและทางตา และถ้าปราศจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเช่นนั้น ประสบการณ์ทาง สุนทรียะก็เป็นไปไม่ได้

2. อารมณ์ อารมณ์ที่เป็นสุขหรืออารมณ์เศร้าจะมาสู่เราได้ โดยวิธีการทางประสาทสัมผัส เช่น ดนตรี เสียงที่อ่อนนุ่ม และยาวนานจะสร้างความรู้สึกที่เศร้าแก่ผู้ฟัง

3. ความหมาย ในบางครั้งความหมายที่เด่นชัดจะมาสู่เราได้โดยทางเสียงหรือคำนี้เป็นความจริง และถูกต้องทางวรรณคดี เพราะในวรรณคดีนั้นคำเป็นสื่อแห่งความหมายมาสู่เรา งานทางศิลปะนั้นเปลี่ยนแปลงได้บนพื้นฐานแห่งความหมายที่สื่อมาสู่เรา

4. ความรู้สึก ประสบการณ์ทางสุนทรียะนั้นมีสิ่งชี้แจงที่แห่งมาก แต่เป็นสิ่งที่เติมไปด้วยความรู้สึกของกรณีของภาพเขียนลอกแบบธรรมชาติเราได้ประสบการณ์แห่งความรู้สึกที่เหมือนกันเช่นเดียวกับที่เราได้ประสบการณ์ เมื่อเราเห็นวัตถุที่แท้จริงที่ถูกลอกเลียนแบบนั้น

ไพฑูริย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง (2541: 103-105) กล่าวถึงสภาวะทั่วไป การรับรู้ทางตา การมองเห็น (จักขุวิญญาณ) และทางหู การได้ยินเสียง (โสตวิญญาณ) เท่านั้นที่เป็นสิ่งสำคัญในประสบการณ์สุนทรียะ ซึ่งนักสุนทรียศาสตร์ให้เหตุผลดังนี้

1. ในสภาวะปกติแล้วการสื่อความหมายแห่งความรู้ เราจะใช้เฉพาะการรับรู้ทางตาการเห็น (จักขุวิญญาณ) และทางหูการฟังเสียง (โสตวิญญาณ) เท่านั้น และสำหรับการสื่อความหมายทางประสบการณ์ทางสุนทรียะก็เช่นกันจะใช้การรับรู้เพียง 2 ทาง คือ (1) ทางตา (จักขุวิญญาณ) (2) ทางหู (โสตวิญญาณ) เท่านั้น

2. ในกรณีแห่งการเห็นและการฟังนั้น มีองค์ประกอบที่พึงพิจารณาระหว่างผู้รับรู้คุณค่า และวัตถุแห่งการรับรู้คุณค่า แต่องค์ประกอบนี้มิได้มีกรณีแห่งประสาทสัมผัสแห่งการรับรู้อย่างอื่น

3. ความประทับใจที่ได้รับ โดยทางตา และทางหูมีความเข้มข้นมาก มันจะคงอยู่ในใจเราได้เป็นเวลานาน และสามารถเรียกคืนได้อีกแม้กาลเวลาผ่านไปนานแล้ว แต่กรณีเช่นนี้มิได้เกี่ยวเนื่องกับประสาทสัมผัสแห่งการรับรู้อื่น ความประทับใจที่ได้รับทางประสาทสัมผัสแห่งการรับรู้อื่นนั้นคงอยู่ได้ไม่นาน ดังนั้นการรับรู้ทางตา (จักขุวิญญาณ) และทางหู (โสตวิญญาณ) เท่านั้นที่เป็นส่วนสำคัญในประสบการณ์สุนทรียะ

จากนิยามคำศัพท์ของนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าคุณค่าของสิ่งที่มีความสวยงาม ไพเราะ และความรู้สึกซาบซึ้ง ก่อให้เกิดความประทับใจ

ประโยชน์ของสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์นับว่าเป็นศาสตร์อันลึกซึ้ง เป็นศาสตร์ที่พัฒนาจิตใจของมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์จำเป็นต้องศึกษา เพื่อปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีรสนิยมสูง เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความสุขทางใจ และเพื่อเข้าถึงศิลปะทุกประเภท อันมนุษย์เราจะต้องเกี่ยวข้องกับหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเข้าถึงศิลปะนั้นได้รับประโยชน์หลายประเภทด้วยกัน ทวีเกียรติ ไชยยงยศ (2538: 21-23) กล่าวไว้ ดังนี้

1. ได้รับรสความงามอมตะทางศิลปะซึ่งไม่เคยมีหรือเคยเห็นในธรรมชาติมาก่อน เรียกว่า ได้รู้ได้เห็นเหนือกว่าคนธรรมดา

2. ความงามศิลปะจะฝังแน่นโดยความทรงจำ ไม่ลืมเลือนง่ายๆ

3. ศิลปะทำให้มนุษย์เรามีความเห็นร่วมกัน ทำให้จิตใจผูกพันต่อกันคนที่มี อารมณ์ มีรสนิยมตรงกันจะมีความเข้าใจจะรักกันแน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น

วรรณคดีชั้นสูงหรือศิลปะชั้นสูง จะมีจุดโน้มน้าวใจให้เราเข้าใจถึงคุณงาม ความดี บางอย่าง ซึ่งศิลปะซ่อนเร้นอยู่แล้วก็ยิ่งได้รับรสความลึกซึ้งของศิลปะเพิ่มขึ้น และพลอยปรับปรุงจิตใจ ให้มีการคล้อยตามไปด้วย

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย ได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาด้านสุนทรียภาพการ แสดงหมอลำ คือ เมื่อเป็นที่ยอมรับกันว่า เรือนร่างมนุษย์เป็นมูลฐานหรือศิลปะธาตุที่สำคัญใน ศิลปะการแสดงเช่นเดียวกับที่ถือกันว่าเรือนร่างมนุษย์เป็นสุนทรียวัตถุ (Aesthetic Objects) ดังนั้น การปรากฏของผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนที่มีบุคลิกลักษณะ และการแต่งตัวที่สง่างาม พร่าพราย เหมาะสมกับลีลา ท่าลำ อันเป็นนาฏลักษณะของศิลปะการแสดงหมอลำ ย่อมมีผลเป็นเบื้องต้นต่อผู้ชม ที่ได้สัมผัสรับรู้ทางการเห็นและขานรับทางสุนทรียะ (Aesthetic Response) จังหวะลีลาการ เคลื่อนไหว (Rhythm and Movement) เป็นมูลฐานหลักที่สำคัญของการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้หมอลำมีคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะของตัวเอง

มูลฐานศิลปะดังกล่าวนี้มีความหลากหลายที่ถูกสร้างขึ้น โดยช่วงเวลา (กาละ) สถานที่ (เทศะ) และทิศทาง ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ต่อเนื่องกลมกลืนหรือสอดคล้องกัน ในระหว่างท่วงท่าที่มี อิศระและมีแบบแผน ในขณะเดียวกันคุณค่าความงามก็ขึ้นอยู่กับความเป็นเอกภาพ (Unity) ในการ ผสมผสานไปกับจังหวะทำนองดนตรีรวมทั้งบริบทสิ่งแวดล้อมอื่นที่ช่วยที่ช่วยส่งเสริมปรุงแต่ง ซึ่งได้แก่ เวที ฉาก แสง สี เสียง สุนทรียะที่ผู้ชมได้รับ จากการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนเกิดจากอารมณ์รู้สึก ร่วมระหว่าง ผู้แสดงกับผู้ชม โดยผู้แสดงเป็นศิลปินได้สอดแทรกอารมณ์รู้สึกที่ปรุงแต่งโดยอิศระ ผสมผสานไปในลีลา ท่าเต้น ท่าลำหรือการเคลื่อนไหวของหมอลำ ซึ่งจะส่งผลให้การเคลื่อนไหวใน อารมณ์รู้สึกของผู้ชมด้วยลีลาเคลื่อนไหวที่เป็นไปโดยอิศระอย่างเป็นระบบ เป็นจุดกำเนิดของการแสดง หมอลำเรื่องต่อกลอน และเป็นหัวใจของสุนทรียะที่ผู้ชมจะขานรับได้ ประสบการณ์สุนทรียะทางการ แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนของผู้ชมก็มีส่วนสำคัญที่จะพัฒนาการรับรู้ และเข้าใจความงาม ในระดับ ผู้สัมผัส (Sensation) ของเขาไปสู่ระดับเพ่งพินิจ (Contemplation) อันเป็นการรับรู้ความงามในระดับ ปัญญาเชิงสร้างสรรค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

มิ่งเมื่อง บุตรสุริยา (2526: 1) ได้ศึกษาหมอลำหมู่หรือหมอลำเรื่องต่อกลอนมีลักษณะมอมเมาหรือเป็นเครื่องมือในการมอมเมาเท่านั้น แม้จะมีการสอนคุณธรรมบ้างก็ตาม แต่มีค่านิยมที่รับใช้ ศักดินายังไม่หมดสิ้นไปเลย วรรณกรรมที่หมอลำนำมาแสดงส่วนมากเป็นเรื่อง จักร จักร วงศ์ วงศ์ เรื่องชิงรักหักสวาทเสียเป็นส่วนมาก

พรพิมล พิมพ์สวัสดิ์ (2542: 245-248) ได้วิจัยสุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ลักษณะของสุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีทั้ง 4 ลักษณะคือ 1) สุนทรียด้านรูปแบบ 2) สุนทรียด้านการใช้คำ 3) สุนทรียด้านความหมาย และ 4) สุนทรียด้านความประสมกลมกลืนของรูปแบบ เนื้อหา และความคิด สุนทรียภาพด้านรูปแบบมี 2 ลักษณะ คือ การใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ และกลวิธีในการนำเสนอบทร้อยกรอง กลวิธีในการนำเสนอบทร้อยกรองใช้ 2 วิธีคือ การนำเสนอด้วยรูปแบบคำประพันธ์และการนำเสนอเนื้อหาที่มีการใช้คำที่เรียบง่าย แทรกสำเนียงพื้นถิ่นอีสานอย่างประณีตเสริมสร้างความอลังการทั้งด้านเสียงและความหมาย ทำให้ผู้อ่าน ได้อรรถรส โดยการเล่นคำ เล่นสัมผัส ผสมผสานกับการใช้โวหารในลักษณะต่างๆ ได้อย่างไพเราะลึกซึ้ง

เยาวภา ดำเนตร (2536: 95-207) ได้วิจัยวิถีชีวิตของชาวอีสาน จากกลอนลำทางยาวของหมอลำกลอน เนื้อหาของกลอนลำทางยาวประกอบด้วย ด้านการเมืองการปกครอง เช่น ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และการป้องกันประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ว่าด้วยการประกอบอาชีพ การไปทำงานต่างถิ่น ด้านการศึกษาว่าด้วยการสอนหญิง ชาย และคนทั่วไป ด้านศาสนาและความเชื่อ กล่าวถึงความสำคัญของพุทธศาสนา คำสอนมีเรื่องกรรม ตลอดจนความเชื่อเรื่องผี เรื่องไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี กล่าวถึงการประกอบอาชีพ สภาพที่อยู่อาศัยและการทำมาหากินและการบันเทิง

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526: 1-78) กล่าวถึงลำและหมอลำในแง่ของความหมายของหมอลำ และประเภทของหมอลำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ หมอลำพื้น หมอลำกลอน หมอลำหมู่ หมอลำเพลิน และหมอลำผีฟ้า กลอนลำที่หมอลำใช้ที่ทำงานหลัก 4 ทำนอง ได้แก่ ทำนองลำทางยาว ทำนองลำทางสั้น ทำนองลำเตี้ย และทำนองลำเพลิน ลักษณะของกลอนลำมีกลอนร้าย กลอนกาพย์ กลอนเย็น ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกลอนลำทำนองต่างๆ ไว้ด้วย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสำเนียงการลำ (वाद) ไว้ว่า หมอลำมีสำเนียงลำที่เป็นหลัก 2 สำเนียงคือ สำเนียงขอนแก่น (वादขอนแก่น) และสำเนียงอุบล (वादอุบล) ส่วนเรื่องดนตรีประกอบการลำ คือแคน ได้กล่าวถึงลายแคนหรือทำนองของเพลงแคนซึ่งแยกเป็น 4 ทำนอง (ลาย) ได้แก่ เพลงพรรณนาภาพพจน์ เพลงเตี้ย เพลงหลัก และ

เพลงอื่นๆ โดยอธิบายในรายละเอียดของหมอลำแต่ละประเภทในส่วนของกลอนลำผู้เขียนยังได้รวบรวมกลอนลำที่มีชื่อเสียงประเภทต่างๆ ไว้เป็นหมวดหมู่ซึ่งประกอบด้วย ลำทางสั้น ลำทางยาว และลำเต้ย ซึ่งมีทั้งกลอนลำในประเทศ และกลอนลำจากประเทศลาว

กระแสร มาลาภรณ์ (2522: 56) ได้กล่าวถึงสุนทรียะว่า สุนทรียะนั้นว่าด้วยการรับรู้เชิงศิลปะ มีทั้งความงามความน่าพิศวง และความสวยงาม ชวนเพลิน “สุนทรียะเชิงประพันธ์” จึงหมายถึงเอาสิ่งทั้งสามในทางวรรณกรรมโดยเฉพาะ รวมไปถึงสิ่งที่เขาเรียกว่า “ประสบการณ์เชิงสุนทรียะ” คือ ความงาม รสนิยม พฤติกรรมตอบสนองความคิด อุดมคติ ปรากฏการณ์และแม้ความไม่มีเหตุผลถือเอารูปและเนื้อหาเป็นส่วนรวมแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ภาพ สาร รส อารมณ์และการประดิษฐ์

ดวงมน จิตรจาง (2527: 5-18) ได้กล่าวเกี่ยวกับสุนทรียภาพว่า สุนทรียภาพเป็นศัพท์บัญญัติแทน Aesthetics ในภาษาอังกฤษซึ่งตรงกับความงามในภาษาไทย ซึ่งไม่ใช่ความงามในภาษาของคนทั่วไป ในชีวิตประจำวันเราประเมินค่าความงามกันด้วยความรู้สึกชอบไม่ชอบอันเป็นส่วนตัว ความงามเนื่องจากเหตุผลทางธรรมชาติ โดยเฉพาะทางด้านจิตวิทยาและทางวัฒนธรรม สุนทรียภาพมีความเกี่ยวข้องกับศิลปะ เพราะศิลปะถ่ายทอดอารมณ์สะท้อนใจ ความคิด และประสบการณ์จากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่ง ศิลปะเป็นเครื่องสื่อสารที่มีพลังเร้าอารมณ์สะท้อนใจของมนุษย์ เห็นได้ว่าวรรณคดี ซึ่งก็คือ ศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นอุปกรณ์นั้นสามารถให้ “สัมผัสที่ลึกซึ้งและรุนแรง” และ “กระทบให้เกิดอารมณ์ทุกข์และสุข” สุนทรียภาพหรือความงามทางศิลปะก็คือสิ่งที่เรียกว่า “ความจับใจ” นั่นเอง ภาษาในวรรณคดีและสุนทรียภาพในภาษานั้นเป็นสิ่งที่สอดคล้องเกี่ยวข้องกันอย่างแนบแน่นด้วยเหตุว่าสุนทรียภาพเป็นเรื่องของคุณภาพแห่งศิลปะภาษาที่มีสุนทรียรสจะเกิดความไพเราะและความนึกคิดและอารมณ์ประสมกัน

จูรี จุลละเกศ (2514: 88-89) กล่าวว่า การดำรงชีวิตของชาวอีสานจะมีความผูกพันและเกี่ยวเนื่องอยู่กับความเชื่อสืบมาช้านานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เพราะความเชื่อของมนุษย์มีขอบเขตกว้างขวางมาก เนื่องจากได้รับการเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงปรับกันเรื่อยมาจนเกิดความหลากหลายและลุ่มลึก อย่างไรก็ตามหากมองย้อนในสมัยบุพกาล จะเห็นว่าความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติหรือภูตผีวิญญาณต่างๆ (Animism) อันเป็นผลมาจากการที่มนุษย์เกิดมาท่ามกลางธรรมชาติมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์มีความเข้าใจในธรรมชาติน้อยมาก เมื่อได้พบเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ทางธรรมชาติเกิดขึ้นซึ่งเป็นเรื่องน่ากลัวและแปลกประหลาด จึงมีความเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับบางอย่างทำให้เป็นเช่นนี้ มนุษย์สมัยก่อนดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติน้อยมากหรือเกือบไม่มีเลยก็ได้ มนุษย์ในระยะเริ่มแรกจึงตกอยู่ใต้อำนาจของธรรมชาติโดยสมบูรณ์ เมื่อได้ประสบเหตุการณ์ธรรมชาติต่างๆ มีทั้งความน่ากลัวและน่ามหัศจรรย์สำหรับมนุษย์ มนุษย์จึงเต็มไปด้วยความรู้สึกกลัวต่อธรรมชาติที่ปรากฏนั้น และจาก

ความกลัวตัวเองเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ได้แก่ ความเชื่อในภูตผี วิญญาณต่างๆ ความเชื่อดังกล่าวเป็นวิธีการหรือความพยายามที่มนุษย์ใช้อธิบายโลกรอบๆ ตัวเอง โดยเฉพาะในเรื่องที่ยังไม่รู้และอธิบายด้วยเหตุผลทางไสยศาสตร์เพราะยังขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ธวัช ปุณโณทก (2526: 68-75) กล่าวว่า ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในสังคมอีสานก่อนที่จะได้รับวัฒนธรรมสมัยใหม่นั้นเริ่มมาตั้งแต่โลกทัศน์เกี่ยวกับจักรวาลและโลกของชาวอีสาน ซึ่งมีทั้งแนวความเชื่อดั้งเดิมและแนวความเชื่อทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ชาวอีสานยังมีความเชื่อในเรื่องของรัฐ และวีรบุรุษให้เห็นในนิทานเรื่องขุนบรม เป็นการแยกระหว่างผู้ปกครองบ้านเมืองและประชาชนว่ามีสถานภาพต่างกัน ความเชื่ออีกประการหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในสังคมอีสานคือความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ ซึ่งก่อให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เช่นความเชื่อเรื่องผีเถน ก่อให้เกิดพิธีแห่บั้งไฟ ความเชื่อเรื่องผีปู่ตา การเช่นสรวงผีปู่ตาทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในชีวิต และการนับถือผีปู่ตาก็เป็นการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมอีสานเป็นอย่างดี หากดูจากจารีตของชาวอีสาน (ฮิตสิบสอง) จะพบว่าพิธีกรรมที่เนื่องด้วยความเชื่อทางภูตผีวิญญาณอยู่พอกๆ กับความเชื่อทางพุทธศาสนา เขาจะทำพิธีทางจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยถือว่าการประกอบพิธีกรรมเหล่านั้นจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวและครอบครัวมากกว่าที่คิดว่าเป็นพิธีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อถือเรื่องใด

सार สาระทศนันท (2530: 1-9) เขียนเรื่องประโยชน์ของการแสดงพื้นบ้านของชาวอีสานว่า ธรรมชาติของมนุษย์เกิดมาย่อมมีการเคลื่อนไหว และมีนิสัยของสังคม คือ ชอบรวมกันอยู่เป็นกลุ่มจึงต้องคบหาสมาคม และมีการระบายนอกทางจิตใจเพื่อให้ความสบายทั้งกายและใจ การแสดงดนตรีร่วมกันจึงช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งกายและจิตใจของคนทำให้คนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสุขภาพจิตดีเพลิดเพลินส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยในงานประเพณีครึกครื้น และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2535: 91) ศึกษาการฟ้อนรำของภาคอีสาน พบว่าท่าฟ้อนรำของชาวอีสานได้มาจากธรรมชาติ มีความเป็นอิสระขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่จะขยับมือเคลื่อนไหวอย่างไร การเคลื่อนไหวมือจะเหมือนสาวไหม การจับมือของชาวอีสานนั้น นิ้วโป้งกับนิ้วชี้จรดกัน จะห่างกันเล็กน้อย ซึ่งแตกต่างจากการจับของภาคกลาง ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นจับลักษณะใด จับหางยิบหลัง ยิบปรกหน้า คือ ไม่สามารถเอาหลักนาฏศิลป์ของภาคกลางมาจับทำฟ้อน ชาวอีสานได้คุณค่าของการฟ้อนพื้นบ้าน

1. คุณค่าด้านร่างกาย การฟ้อนรำเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง เป็นการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น ลำตัว แขน ขา และมือให้ประสานเข้ากับจังหวะดนตรีอย่างกลมกลืนซึ่งหมายถึงการฟ้อนได้อย่างสวยงาม
2. คุณค่าทางสังคม การฟ้อนเป็นกิจกรรมการร่วมมือทางชุมชน เช่น การลงช่วงผีฟ้า การได้ร่วมกันฟ้อนในงานบุญต่างๆ จะก่อให้เกิดความเป็นมิตร ซึ่งส่งผลให้เกิดความสงบในชุมชน

3. คุณค่าทางวัฒนธรรม การเพื่อนำเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องแสดงความ เป็นอารยชาติเกิดความภูมิใจของชนในชาติ เกิดค่านิยมที่ดีต่อชนชาติ การเพื่อนำเป็นการสะท้อนให้ เห็นชีวิตในแต่ละชาติ ในเรื่องเครื่องแต่งกาย ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ เครื่องดนตรี ภาษา และ ตำนานต่างๆ

4. คุณค่าทางนันทนาการ การเพื่อนำทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ดังนั้น ชาวอีสานจึงนิยมจัดให้มีการเพื่อนำหลังจากการทำงานในฤดูเก็บเกี่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง ชูลูนางอ้าว

โมฬี ศรีแสนยงค์ (2553) ได้ศึกษา การสร้างบทละครเรื่อง ชูลูนางอ้าว โดยใช้ชนบ ละครพื้นทาง โดยใช้วิธีวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องชูลูนางอ้าวแล้วนำมาสร้างเป็นบทละคร โดยใช้ชนบละครพื้นทาง โดยลำดับเรื่องราวขึ้นใหม่ เพื่อให้เรื่องกระชับขึ้น ได้แบ่งฉากออกเป็น 10 ฉาก ภาษาที่ใช้ เป็นภาษาไทยภาคกลาง เพื่อที่จะเผยแพร่ให้คนไทยทั่วไปเข้าใจ ใช้ดนตรีวงปี่พาทย์ เครื่องห้าของไทยภาคกลาง และได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญกรมศิลปากร พบว่า สามารถนำไป แสดงเป็นบทละครเวทีได้

คณิงชัย วิริยะสุนทร (2532) ได้ศึกษา การวิเคราะห์เรื่องชูลูนางอ้าวสำนวนท้องถิ่น อีสานภาคต้นฉบับโบราณตัวธรรมอีสาน ฉบับวัดบ้านก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า วรรณกรรมเรื่องชูลูนางอ้าว เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากชาวอีสาน เนื้อเรื่องแสดงถึงกฎแห่ง กรรม เป็นเหตุให้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้น เมื่อชดใช้เวรกรรมจึงพบความสุข กวีมีความสามารถในการใช้ ถ้อยคำอันก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ เนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และ ประเพณีต่าง ๆ ของชาวอีสาน

บัวพันธ์ ผิวทอง (2545) ได้ศึกษาการวิเคราะห์วรรณกรรมอีสาน เรื่องชูลูนางอ้าว ศึกษาคุณค่าทางวรรณศิลป์สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง แสดงให้เห็นถึงค่านิยม ความกตัญญูต่อบุคคล สัตว์และสิ่งของเครื่องใช้การเคารพนบถนอม ความงาม ของสตรี ความเชื่อ การให้ทาน การแบ่งชนชั้นทางสังคม พิธีกรรม ทำให้ผู้อ่านวรรณกรรมได้เห็น คุณค่าทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏในวรรณกรรม เข้าใจสังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง รวมถึงสภาพเศรษฐกิจของชาวอีสานในอดีตทำให้วรรณกรรมอีสานเรื่องชูลูนางอ้าว ได้รับการเผยแพร่ เป็นที่รู้จักเป็นวงการศึกษามากยิ่งขึ้น

ภัทรวดี อุทธา (2555) ได้ศึกษา การเชื่อมโยงความในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เรื่อง ชูลูนางอ้าว ถึงกระบวนการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำที่เกิดขึ้นในประโยคระหว่างสอง ประโยคที่มีความสัมพันธ์กันโดยใช้วิธีวิเคราะห์ การเชื่อมโยงความ 6 ลักษณะ ได้แก่การอ้างถึง, การแทนที่, การละ, การซ้ำ, การเชื่อมโยงคำศัพท์ และการใช้คำเชื่อม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Sachs (1940: 25-59) ได้ศึกษา การกำเนิดของเครื่องตีหรือเครื่องกระทบ เริ่มจากการเคลื่อนไหวร่างกายที่เป็นจังหวะ การกระทบเท้า การตบมือ การตบเข่า การตบตะโพก และส่วนอื่นจากธรรมชาติของร่างกาย ในการประกอบการเต้นรำ รวมถึงการนำเอาวัสดุ จากธรรมชาติเพื่อมาทำเป็นเครื่องตี เช่น เครื่องเขย่า เครื่องกระทบ บั้งกระทบทุ้ง เครื่องเคาะ และกลอง

Compton (1979: 134-165) ได้ศึกษา องค์ประกอบของการรำสีทันตอนในด้านฉันทลักษณ์ ภาษา เนื้อหา และจังหวะ ด้านฉันทลักษณ์ กล่าวถึง ระดับเสียง ลักษณะสัมผัสของรำสีทันตอน ส่วนภาษากล่าวถึงการใช้คำสร้อย คำเสริม การใช้คำเชื่อม ในด้านเนื้อหาผู้เขียนเปรียบเทียบเนื้อหาของกลอนลำระหว่างกลอนตัดกับกลอนเถื่อน และในส่วนของจังหวะผู้เขียนศึกษาจังหวะของลำสีทันตอน พบว่า จังหวะมีส่วนสัมพันธ์กันกับฉันทลักษณ์ นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึง รูปแบบการลำของหมอลำสีทันตอนผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นการรำสลับกันระหว่างชายกับหญิงจนกระทั่งจบการแสดง

Miller (1998: 325-327) ได้ทำการศึกษาลำเพลิน (LumPhun) ในปี 1940 หมอลำเพลินเริ่มเสื่อมลง หมอลำเพลินมีวิวัฒนาการมาจากลำเรื่องต่อกลอน เป็นการแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ท้าวการะเกด ท้าวสุริวงศ์ แต่เมืองเวียงจันทน์เป็นการแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศลาว และเวียงจันทน์มีชื่อเรียกว่า ลำเรื่อง (ลำเอื้อง) นักแสดงจะเปลี่ยนชุดตามเนื้อเรื่องในแต่ละฉาก ใช้แคนลายใหญ่ และลายน้อยเป่าประกอบลำกลอนได้รับความนิยมน้อยลง ในปี 1980 ลำกลอนเป็นที่นิยมแพร่หลายของคนอีสาน การแสดงมีชาย 1 คน หญิง 1 คน ร้องโต้ตอบกันโดยหมอลำฝ่ายหญิงจะมีอายุยังน้อย หมอลำฝ่ายชายจะอายุวัยกลางคนก็ได้ มีแคนเป่าประกอบ มีการเกี่ยวพาราตีกัน กลอนลำจะเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณคดี บางครั้งก็เป็นกลอนไม่สุภาพเกี่ยวกับเรื่องเพศบ้างการลำจะประสบผลสำเร็จได้ต้องมี 3 ส่วนคือ

- 1) ความโดดเด่นเรื่องเสียง มีน้ำเสียงไพเราะ
- 2) จังหวะเสียงสัมผัส
- 3) เนื้อหากลอนลำ ลำกลอนเริ่มจากการลำทางสั้นโดยมีแคนเป่าประกอบตาม

จังหวะการลำของหมอลำ

ชาวอีสานนิยมว่าจ้างหมอลำกลอน ไปสมโภชน์งานประเพณีของคนอีสาน ลำซึ่ง (Lam Sing) เป็นการลำประกอบเสียงดนตรีมีกีตาร์เบส พิณ กลองชุด ลำซึ่งเป็นลำที่พัฒนารูปแบบมาจากกลอนลำवादขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ทำนอง คือ ทำนองทางสั้น ทำนองทางยาว ทำนองลำเดิน และทำนองลำเต้ย เป็นลำที่ได้รับความนิยมมากในยุคปัจจุบัน นำเพลงลูกทุ่งสตริงที่ทันสมัยมาผสมผสานประกอบการแสดงมีทำนองที่เร้าใจเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม ซึ่งเป็นผลให้วัฒนธรรมการลำมั่วหมอง ลำหมู่ (Lam Mu) มีมาตั้งแต่ปี 1950 ลำหมู่พัฒนาขึ้น โดยการสร้างเวทีมีฉากประกอบด้านหลังเวที มีการใช้แสงไฟเข้าช่วยการแต่งตัวใช้รูปแบบการแต่งตัวของลิเก เข้ามา

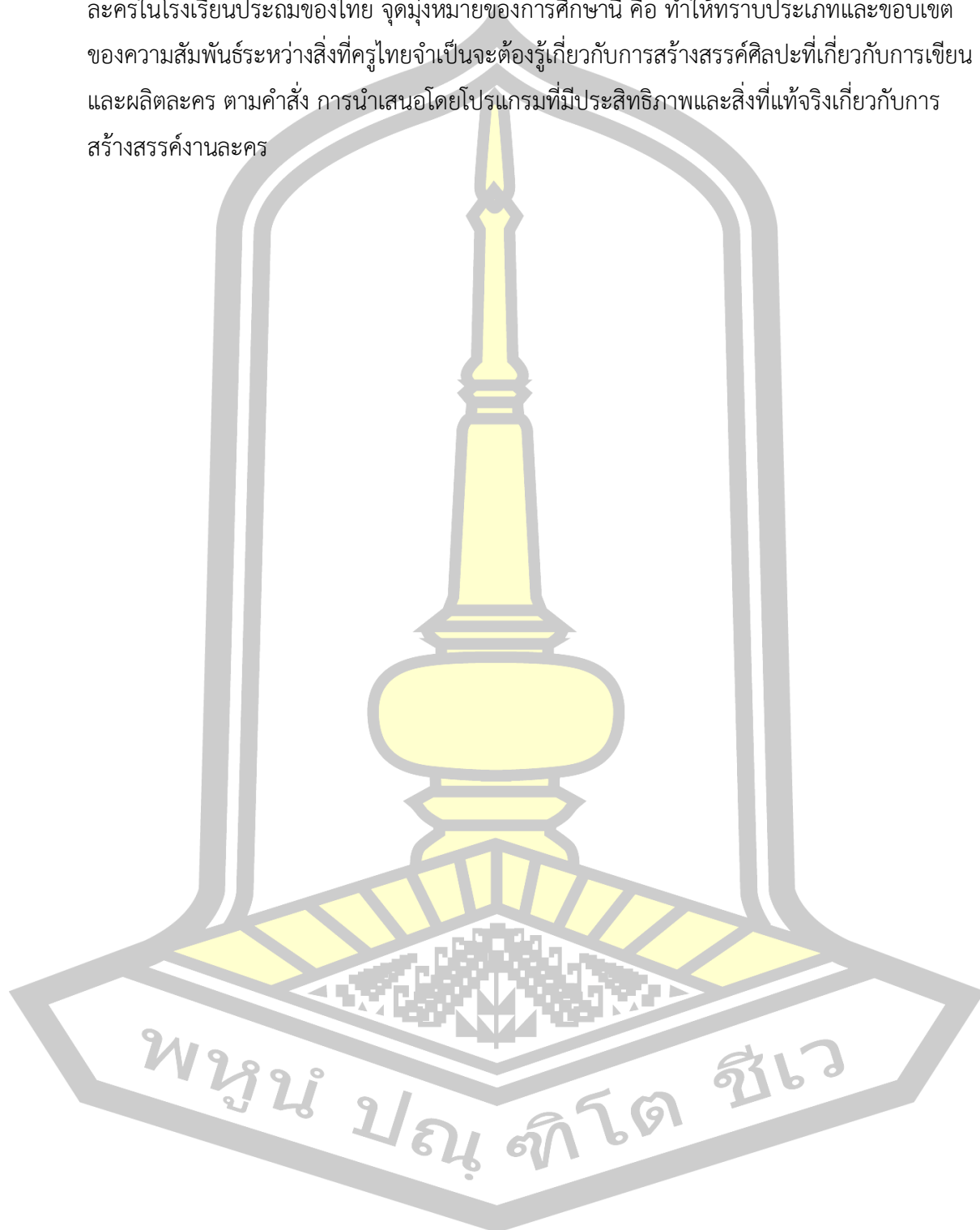
ผสมผสาน มีแคนเป่าประกอบการแสดง ต่อมาปี 1970 มีการใช้กลองชุดประกอบกับเพลงสตริงลูกทุ่งมากกว่าการใช้ลำทงยาว (Lam ThangYoa) เรื่องที่แสดงเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย พระพุทธเจ้า และนิทาน หมอลำคณะหนึ่งจะประกอบด้วยคนทั้งหมดโดยเฉลี่ย 24 คน ประกอบด้วย นักแสดงชาย หญิง นักดนตรี ตัวตลก พระเอก นางเอก ผู้ร้าย บิดา มารดา ลำหมู่เล่นตามเนื้อเรื่อง เนื้อหาที่กำหนดไว้เป็นเรื่องเมื่อเสร็จท้องไร่ท้องนา คนหนุ่มสาวก็หาโอกาสมาฟังหมอลำเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน ในปี 1980 หมอลำหมู่เริ่มประสบความล้มเหลว เนื่องจากคนนิยมหันมาฟังเพลงป๊อป ลูกทุ่ง ลูกกรุง และมีทางเครื่องมาเล่นประกอบกับการแสดงของวงดนตรีทำให้วัยรุ่นนิยม และสนใจมากยิ่งขึ้น ลำผีฟ้า (Lam Phi Fa) คนไทยสมัยก่อนมีความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา ไสยศาสตร์ โดยมีมนุษย์เป็นร่างทรงติดต่อกับผีหรือโลกไสยศาสตร์ มีดนตรีประกอบการลำโดยมีหมอลำฝ่ายหญิงเป็นผู้ลำประกอบ หมอแคนฝ่ายชาย เรียกว่า การลำผีฟ้า ซึ่งเป็นการลำเพื่อรักษาเยียวยาคนป่วยด้วยวิธีทางไสยศาสตร์

Terry (1977: 360-395) กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของหมอลำและพัฒนาการสอนในสาขามานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของมนุษยดุริยางวิทยา ส่วนสำคัญของหนังสือเล่มนี้เป็นไปในเรื่องของการศึกษาในตัวดนตรีเฉพาะเป็นต้นว่า การศึกษาคำร้องของเพลง (Song Text) ความสัมพันธ์ของดนตรีในด้านอื่นๆ เช่น งานศิลปะประวัติของวัฒนธรรมอิทธิพลของวัฒนธรรม (Cultural Dynamics) ทำให้เราสามารถนำเอาวิธีการมาประยุกต์ใช้ศึกษาดนตรีของชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งในรูปของการใช้ดนตรีในฐานะเทคนิคอันหนึ่ง เพื่อสร้างความเข้าใจและการสร้างขึ้นมาใหม่ของวัฒนธรรม

Corol (1979: 134-165) ได้ศึกษา องค์ประกอบของการลำสี่ท่อนในด้านฉันทลักษณ์ ภาษา เนื้อหา และจังหวะด้านฉันทลักษณ์ กล่าวถึงระดับเสียงลักษณะสัมผัสของลำสี่ท่อน ส่วนภาษากล่าวถึงการใช้คำสร้อย คำเสริม การใช้คำเชื่อมในด้านเนื้อหา ผู้เขียนเปรียบเทียบเนื้อหาด้กกลอนลำระหว่างกลอนลำตัดกับกลอนเถื่อน ในส่วนของหวัหผู้เขียนศึกษาจังหวะของลำสี่ท่อนพบว่า จังหวะมีส่วนสำคัญกับฉันทลักษณ์ นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงรูปแบบการลำของหมอลำสี่ท่อน ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นการลำสลับกัน ระหว่างชายกับหญิงจนกระทั่งจบการแสดง

Carkin (1985: 3482-A) ได้วิจัย ลิเก: รูปแบบของละครที่มีชื่อเสียงที่สุดของประเทศไทยและบทบาทในสังคมไทย ลิเก รูปแบบของละครที่มีชื่อเสียงที่สุดในประเทศไทย มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาหลายทศวรรษ มีการประยุกต์และเปลี่ยนแปลง ได้รับความนิยมแพร่หลายมาตลอดจนถึงปัจจุบัน จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อสรุป ความหมายของ รูปแบบอย่างลึกซึ้ง และบทบาทหน้าที่ของบุคคลที่นำเสนอ ที่มีความสัมพันธ์กับสังคมไทยสมัยใหม่

Gururatana (1985: 2742-A) ได้วิจัยยุทธศาสตร์สำหรับการรวบรวมงานสร้างสรรค์
ละครในโรงเรียนประถมของไทย จุดมุ่งหมายของการศึกษานี้ คือ ทำให้ทราบประเภทและขอบเขต
ของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ครูไทยจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ศิลปะที่เกี่ยวกับการเขียน
และผลิตละคร ตามคำสั่ง การนำเสนอโดยโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพและสิ่งที่แท้จริงเกี่ยวกับการ
สร้างสรรค์งานละคร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในภาคอีสาน ประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย
  - 1.1 เนื้อหา
  - 1.2 วิธีวิจัย
  - 1.3 ระยะเวลาในการวิจัย
  - 1.4 พื้นที่วิจัย
  - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
  - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
  - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 2.3 การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
  - 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรมผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. เนื้อหา

ศึกษาเอกสาร (Document Study) แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรม ดังนี้

1.1 วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องขุนนางอ้าว ฉบับน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ประมวลโดยนายปรีชา พิณทอง ได้แก่

1.1.1 โครงเรื่อง

1.1.2 เนื้อเรื่อง

1.1.3 กลวิธีในการดำเนินเรื่อง

1.1.4 ตัวละคร

1.1.5 ฉาก

1.1.6 สารัตถะ หรือแก่นของเรื่อง

1.2 การสร้างบทละครกลอนลำโดยใช้ภาษาอังกฤษ โดยใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R.Bell โดยใช้ในการเขียนบทละครภาษาไทยเป็นผญา และศึกษาคำศัพท์ สถานการณ์ในการสื่อความหมาย และบริบททางวัฒนธรรมเพื่อให้ได้ความหมายที่ชัดเจน

2. วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

3. ระยะเวลาในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2555 ถึงเดือนธันวาคม 2558

4. พื้นที่วิจัย

การเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คุณสมบัติในการเลือกพื้นที่วิจัยได้แก่

4.1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
วันที่ 6 มิถุนายน 2558

4.2 โดมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม วันที่ 27
สิงหาคม 2558

4.3 เรือนรณารีสอร์ท 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก้า อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
วันที่ 28 สิงหาคม 2558

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักแสดง ผู้ชมการแสดง ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย

5.1.1 ชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา

5.1.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 20 คน

5.1.3 ชาวต่างชาติที่อาศัยในต่างประเทศ

5.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ประกอบด้วย

5.2.1 ผู้ชมการแสดง

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การวิจัยศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา การสื่อสารศิลปะการแสดงข้ามวัฒนธรรมซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจ (Inventory) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยทำขึ้นเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องชูลุนางอ้าว ใ้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักแสดง

1.2 แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant-Observation) ใ้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา, ชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย เป็นการสังเกตอารมณ์ การแสดงออกในขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกำลังชมการแสดง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกภาพ

1.3 แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ใ้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่

1.3.1 ชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา

1.3.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

1.3.3 ชาวต่างชาติที่อาศัยในต่างประเทศ เป็นการสัมภาษณ์หลังจากชมการแสดง โดยการแสดงที่ชาวต่างชาติได้ชมนั้นเป็นการรับชมจากแผ่นบันทึกการแสดง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research)

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นการศึกษาจากเอกสารที่มีการบันทึกเอาไว้ หรือที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมอีสาน ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้าว ศิลปะการแสดงละคร หมอลำ ละครพื้นบ้านอีสานแนวพัฒนา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 ใช้เทคนิคการสำรวจกับกลุ่มนักแสดงเพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานที่มีต่อวรรณกรรมอีสาน เรื่องชุนนางอ้าว

2.2.2 ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักแสดงเพื่อศึกษาความเข้าใจในบทบาทของตัวละคร ของนักแสดง เพื่อถ่ายทอดสื่อสารไปยังผู้ชม ให้สามารถรับรสแห่งอารมณ์ความรู้สึกนั้นได้ ผู้วิจัยต้องเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกซ้อมกับนักแสดง

2.2.3 ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา, ชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย เป็นการศึกษาถึงการเกิดความเข้าใจซาบซึ้ง สุนทรียภาพจากการแสดง

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจะกระทำไปพร้อมกันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย และหลังจากการเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูลจากการถอดเทป จากการสัมภาษณ์ และภาพถ่ายในแต่ละครั้งโดยการจำแนกข้อมูล (Typologies) จัดหมวดหมู่ข้อมูลและตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มาครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ ข้อมูลเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสรุปตีความ และนำเสนอข้อมูลเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสรุปตีความและนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบาย การแสดงพื้นฐานหมอลำ เป็นสื่อทางวัฒนธรรมไทยสู่ต่างชาติต่างวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี กรอบแนวคิดวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนเชิงพรรณนาวิเคราะห์

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

วรรณกรรมพื้นบ้าน

เมื่อเริ่มต้นที่มนุษย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นสังคมและพัฒนาเป็นวัฒนธรรม จนกระทั่งก่อเกิดอารยธรรม ในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ชุมชนแต่ละท้องถิ่นต่างมีวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนของตนเองแตกต่างกันไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในสังคมหนึ่งๆ และเป็นวิธีการดำเนินชีวิตเป็นแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงมีรูปแบบของตนเองและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกาลเวลา พื้นที่วัฒนธรรมพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะมีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะตัว ซึ่งมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด

การเล่าเรื่องต่าง ๆ สู่กันฟังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว เรื่องราวเหล่านี้มีกำเนิดมีวิวัฒนาการ และมีการแพร่กระจายไปตามที่ต่าง ๆ แต่จะไม่มีลำดับสูญ การเล่าเรื่องจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับที่มนุษย์มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ ซึ่งการรวมตัวนี้ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการที่จะเล่าเรื่อง และเกิดการต้องการที่จะฟังด้วย ในตอนแรก ๆ การเล่าเรื่องเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์บางอย่างที่คนอื่น ๆ ไม่มีโอกาสได้ร่วมรับรู้กับผู้เล่า และต่อมาก็เป็นการสร้างสรรค์เรื่องราวจากจินตนาการ ตามความฝันของแต่ละบุคคล ศิลปะการสร้างสรรค์นี้จะถูกกำหนดโครงสร้างรูปแบบ เนื้อหา และนำไปถ่ายทอดโดยกลุ่มคนต่าง ๆ ดังนั้นการเล่าเรื่องจึงเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ตลอดมา เรื่องเล่าเป็นประเพณีปรัมปราที่หลากหลายและยังคงทนยั้งยืนอยู่ในสังคมมนุษย์ เป็นศิลปะที่กลุ่มชนพื้นบ้านสร้างสรรค์ขึ้น แล้วเผยแพร่ออกไปสู่สังคมอื่น ๆ ประเพณีนี้สืบทอดกันต่อ ๆ มาจากรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยเราไม่ทราบว่ามีผู้เล่าเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นคนแรกคือใคร การถ่ายทอดก็เป็นแบบมุขปาฐะเป็นส่วนใหญ่ คือมีผู้เล่า มีผู้ฟัง ผู้ฟังจดจำเรื่องนั้นไปเล่าให้คนอื่นฟังอีก โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมเนื้อเรื่อง สาระบางอย่างหรือตัดทอนเรื่องไปโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ โดยไม่มีการจดบันทึกเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่บางครั้งประเพณีปรัมปรานี้จะเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ คือผู้เล่าหรือผู้ฟังเป็นผู้จดบันทึก หรือนำไปพิมพ์เป็นหนังสือ เมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญก้าวหน้าขึ้น แต่ความเป็นประเพณีปรัมปราหรือมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมก็ยังคงอยู่

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ วรรณกรรมมุขปาฐะ หมายถึง เรื่องราวที่ถ่ายทอด โดยการบอกเล่าสืบทอดกันมา ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก ฎญา ภาษิต ลำกอลอน สารภัญญู ปริศนาคำทาย นิทานพื้นบ้าน ส่วนวรรณกรรมลายลักษณ์ หมายถึง เรื่องราวที่ถ่ายทอดโดยใช้ตัวอักษร ได้แก่ วรรณกรรมพุทธศาสนา

เช่น มหาเวสสันดรชาดก สำนวนอีสาน มาลัยหมื่นมาลัยแสน วรรณกรรมกฎหมาย เช่น ราชศาสตร์ พระยาคำกอง วรรณกรรมประเภทสาร เช่น สารนกลสาธิตแก้ว วรรณกรรมนิทาน เช่น สังข์ศิลป์ชัย ชูลุนางอ้าว พระยาคันคาก เป็นต้น (อิมใจ ศรีชรภูมิ อ่างถึง จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2538: 18)

วรรณกรรมอีสานประเภทต่างๆ มีจุดมุ่งหมายในการแต่งแตกต่างกันจึงมีคุณค่าหลายประการ เช่น ให้ความบันเทิง การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ให้แนวคิดในการดำรงชีวิต ช่วยขัดเกลาจิตใจให้มี ความอ่อนโยน พร้อมทั้งจะปรับตัวดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข เผยแพร่คำสอนรักษาเรื่องราว ตำนาน และ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ปรากฏนอกจากนั้นวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นการรวบรวมเรื่องราวของท้องถิ่น ด้านความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับเทพเจ้า ซึ่งสะท้อน ให้เห็นเหตุผลของการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ว่ามีความเชื่ออย่างไร มีวิธีอย่างไร เป็นการบันทึกที่มี ประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอีสานได้เป็นอย่างดี แสดงเอกลักษณ์ของภาษาอีสาน ลักษณะต่างๆ ปรากฏในรูปของการผูกถ้อยคำแบบพญา เนื่องจากวรรณกรรมอีสานมีจุดมุ่งหมายใน การแต่งที่แตกต่างกัน ทำให้มีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย การนำเอาวรรณกรรม ท้องถิ่นไปแต่งเป็นสำนวนอีสานแล้วนำไปแสดงเป็นการแสดงพื้นบ้านหมอลำทำให้ได้รับความนิยม อย่างกว้างขวาง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาวรรณคดีอีสานเรื่อง ชูลุนางอ้าว โดยปรีชา พิณทอง วรรณคดีอีสาน เรื่อง ชูลุนางอ้าว เป็นวรรณคดีประเภทร้อยกรอง นักปราชญ์โบราณอีสานได้แต่งไว้ โดยไม่ทราบว่าใคร เป็นคนแต่ง แต่งเมื่อไหร่ เพียงแค่คิดสืบต่อกันมา ต้นฉบับวรรณคดีอีสานเรื่อง ชูลุนางอ้าว เป็นตัวอักษร ธรรม ที่ 4 ผูก เป็นของวัดน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยขึ้นต้น พระเป็นผู้คัดลอกแต่ผู้คัดลอกอ่านตัวธรรมไม่ค่อยได้ ปรีชา พิณทอง จึงเป็นผู้ปริวรรต ผู้วิจัยได้ศึกษา ตามหัวข้อดังนี้

ประวัติผู้แต่ง

ปรีชา พิณทอง นักปราชญ์ผู้รอบรู้ในวิถีชีวิตของคนอีสาน เกิดเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2457 ณ บ้านโนนทอง หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านไทย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นบุตรนายตา และนางคำ พิณทอง มีพี่น้องทั้งหมด 9 คน ประวัติการศึกษา เริ่มเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียน บ้านโนนทอง มีผลการเรียนที่อยู่ในระดับดี และฐานะยากจน จึงต้องบวชเรียนเป็นสามเณรที่วัดหอไตร อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้เรียนการอ่านอักษรโบราณ ทั้งตัวไทยเดิม ตัวลาว และตัวไทย น้อยอย่างแตกฉาน เมื่อปี พ.ศ. 2478 สอบได้นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอกในขณะที่ยังเป็นสามเณร ต่อจากนั้นได้ย้ายมาจำพรรษาที่วัดป่าใหญ่ (มหาวราราม) เมื่อปี พ.ศ. 2480 สอบได้เปรียญสามประโยคและได้รับการแต่งตั้งเป็นครูสอนธรรม เมื่อปี พ.ศ. 2484 ได้รับกาแต่งตั้งเป็น

เจ้าอาวาสวัดกลาง พ.ศ. 2489 รับแต่งตั้งให้เป็นศึกษาจังหวัด ปี พ.ศ. 2495 สอบได้เปรียญเก้าประโยค ถือว่าเป็นเปรียญอันสูงสุดของฝ่ายสงฆ์ ได้รับการยกย่อง

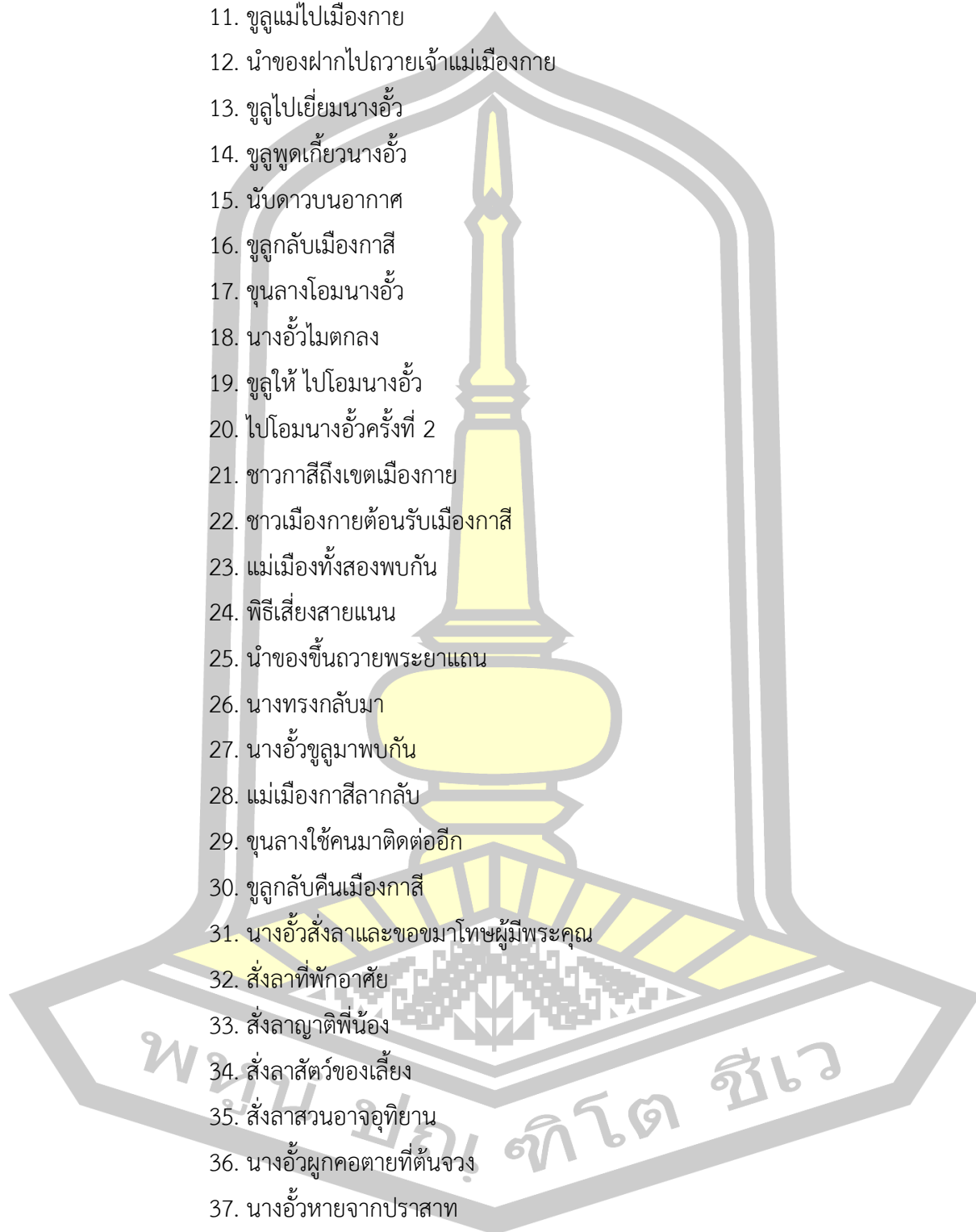
พ.ศ. 2495 ลาสิกขาบท หลังจากลาสิกขาบทได้ระกอบกิจการโรงพิมพ์ศิริธรรมด้วยเหตุที่มีใจรักวัฒนธรรมอีสาน วรรณคดีอีสาน ต้องการเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ศึกษา ความเชี่ยวชาญในศาสตร์หลายสาขาโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับชาวอีสาน มีผลงานในการแต่งหนังสือ ออกมาเผยแพร่ เช่น

1. ประเพณีไทยโบราณภาคอีสาน
2. ภาคอีสานไทยโบราณอีสาน
3. มนต์โบราณอีสาน เล่ม 41 เล่ม 2
4. รวมวรรณคดีอีสาน เล่ม 1 เล่ม 2
5. ชูลูนางอ้าว
6. ผาแดง นางไอ่
7. เวสสันดร คำโคลง
8. สังข์ศิลป์ชัย
9. สวดมนต์แปล
10. ภาพยนตร์สอนหลาน
11. ศรีจันทร์ทิวาทายอด คำสอน
12. นกจอกน้อย
13. ท้าวท่าตาดี

หนังสือเรื่องชูลูนางอ้าว

1. ส่วนประกอบ 52 บท นิทานพื้นบ้านเรื่อง ชูลูนางอ้าว
  1. บทนมัสการ
  2. เจ้าเมืองกาฬสินธุ์
  3. ประสูติพระโอรส
  4. ทมอโหรทำนายพระโอรส
  5. ขนานนามพระโอรส
  6. เจ้าเมืองกายนคร
  7. นางอ้าวเกิด
  8. สร้างปราสาทให้นางอ้าว
  9. สร้างสวนให้นางอ้าว

10. อยากให้ชูลูมีเมีย
11. ชูลูแม่ไปเมืองกาย
12. นำของฝากไปถวายเจ้าแม่เมืองกาย
13. ชูลูไปเยี่ยมนางอ้ว
14. ชูลูพูดเกี้ยวนางอ้ว
15. นับดาวบนอากาศ
16. ชูลูกลับเมืองกาสี
17. ชุนกลางโอมนางอ้ว
18. นางอ้วไม่ตกลง
19. ชูลูให้ไปโอมนางอ้ว
20. ไปโอมนางอ้วครั้งที่ 2
21. ชาวกาสีถึงเขตเมืองกาย
22. ชาวเมืองกายต้อนรับเมืองกาสี
23. แม่เมืองทั้งสองพบกัน
24. พิธีเสี้ยงสายแนน
25. นำของขึ้นถวายพระยาแลน
26. นางทรงกลับมา
27. นางอ้วชูลูมาพบกัน
28. แม่เมืองกาสีลากลับ
29. ชุนกลางใช้คนมาติดต่ออีก
30. ชูลูกลับคืนเมืองกาสี
31. นางอ้วสั่งลาและขอขมาโทษผู้มีพระคุณ
32. สั่งลาที่พักอาศัย
33. สั่งลาญาติพี่น้อง
34. สั่งลาสัตว์ของเลี้ยง
35. สั่งลาสวนอาจุพิยาน
36. นางอ้วผูกคอตายที่ต้นจวง
37. นางอ้วหายจากปราสาท
38. หามอโหрмаเสี้ยงทาย
39. นำศพนางอ้วไปในเมืองกาย
40. ชุนกลางตาย

41. เชิญไปจับศพนางอ้ว
  42. ชูลูตายนางอ้ว
  43. ชูลูนางอ้วเกิดบนสวรรค์
  44. แห่ศพนางอ้วไปเผา
  45. จั่นและแห่ศพชูลูไปเผา
  46. กรรมเก่าของชูลูนางอ้ว
  47. เผาศพชูลูนางอ้ว
  48. ศพของชูลูนางอ้วเผาที่เดียวกัน
  49. สร้างเจดีย์บรรจุอัฐิ
  50. ทำอิทธิฤทธิ์ให้มารดาเห็น
  51. ตั้งเมืองใหม่
  52. แม่เมืองเกิดบนสวรรค์
2. สรุปส่วนสำคัญของแต่ละบท
- บทนมัสการ

บทนมัสการ หมายถึง บทไหว้ครู เพื่อตั้งจิตอธิฐานให้มีความรู้ความเข้าใจสำเร็จปกป้องรักษาในการกระทำทุกสิ่งอัน การเรียนวรรณคดีไทยอีสานเรื่อง ชูลูนางอ้ว ในที่นี้หมายถึง

ขอให้เป็นที่ปได้	บูชาไหว้ยอดไตร
ใจผู้ข้า	ปราถนาเหมือนทุกสิ่ง
ขอให้เป็นสิ่งจันทะราชไว้	บูชาไว้ชู้วัน
ขอให้ความฉลาดรู้	ไตรเพชรปิฎก
ขอให้ปัญญาแหลม	จื่อจำคำพระเจ้า
ฮู้ค่าเช่า	เอาแทบเทียมมอก
อย่าได้ตกหลังลิ้ม	แห่งคำพุทธเจ้า

2.1 เจ้าเมืองกาสิ

มีเมืองหนึ่งชื่อว่ากาสิ มีเจ้าเมืองพร้อมเหลืปครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์อย่างมี

ความสุข

ยังมีเมืองหนึ่งนั้น	เรียกชื่อกาสิ
มีพระยาเทียมทรง	แต่งเมืองหอมข้า
มีทังขุนสนมพร้อม	ทุนแพงตามราช
สาวสนมหนุ่มน้อย	เทียมข้างแกวงวี

2.2 ประสูติพระโอรส

ต่อมามเหสีได้ตั้งครรภ์จนครบกำหนดได้ประสูติโอรสตัวน้อยรูปร่างงามอันเป็นที่รักยิ่ง

พอเมื่อเหิงนานล้ำ	ปีเดือนแถมถ่าย มานั้น
นางก็ทรงคัพน้อย	มีท้องลวดมาน
บอระบวนล้วน	สิบเดือนทศมาส
นางก็ประสูติลูกน้อย	เป็นเชื้อชาติชาย
ออกหลอดเนื้อ	เสมอตั้งเทียบสิ่ง
โถมบาศราญ	ตั้งอินทร์ลงแต่้ม
เขาจึงเมื่อทูลไหว	พระยาเมืองตนพ่อ
พระก็ลงจากห้อง	โสงกว้างล้ำบา
อึ้งล้ำ	เสมอตั้งดาตน

2.3 หมอโหรทำนายพระโอรส

เมืองกาสีให้หมอโหรริบมาเพื่อทำนายชะตาของโอรสว่าอนาคตเป็นอย่างไร โหรได้ทำนายว่า ไม่ได้ครองเมืองแทนพระบิดาก็ต้องมีอันต้องเสียชีวิต การเกิดของโอรสเกิดมาเพื่อใช้เวรใช้กรรมในโลกมนุษย์ค่าทำนายทำให้เจ้าเมืองกาสีมีความโศกเศร้ายิ่งนักจึงให้โหรทำนายอีกครั้งว่าเวรกรรมใดที่ทำให้โอรสเสียชีวิตชานานนามโอรสว่าชูลู

แต่นั้นหมอก็บายสอได้	หายามวันเกิด
ลงเลขตั้ง	เป็นถ่านล้ำแยง
อันว่าวันเกิดท้าว	สูญมากอวิสัย
ภายลุนจัก	เกิดเป็นเวรฮ้าย
บาบมีทันได้	เสวยเมืองแทนพ่อ
ท้าวจักได้ขึ้น	เมื่อฟ้าสู่สวรรค์

2.4 ชานานนามพระโอรส

เจ้าเมืองกาสีได้ตั้งชื่อโอรสว่าชูลู พออายุได้ 10 ปี พระบิดาก็ป่วยเสียชีวิต เหลือเพียงมารดาและโอรส

พอเมื่อมาคราญได้	เจริญวัยขึ้นใหญ่
สิบขวบเข้า	ปีล้ำล่วงมา
พระพ่อเจ้า	ทนเวทนาหนัก
โรคาแถม	เบียดเบียนนำเนื้อ
พระกายาเศร้า	ผิวนางเหลืองหล่า
เลยเล่ามุดมอดเมี้ยน	เมื่อฟ้าสู่สวรรค์

2.5 เจ้าเมืองกายนคร

เมืองกายปกครองโดย พระราชาและมเหสีอย่างมีความสุขเป็นเมืองที่มีการส่ง
บรรณาการให้เมืองกายมากมาย

บัดนั้นจักกล่าวถึงเมืองหนึ่งนั้น	เสียดชื่อเมืองกาย
พระยาศรีอยู่ทรง	แต่งเมืองหอมช้า
มีทั้งเทวีแก้ว	มเหสีหลายล้ำ
แดนด่านด้าว	เขาข้าส่วยไฮ
ยูท่างใต้	ของส่วยเหลือหลาย
เงินค่าเขา	หลังมาถวายเจ้า
ค่าพินน้อย	เทียมองค์เป็นมิ่ง
พระก็ฮักยิ่งล้ำ	แพงไว้เก็งใจ
นางก็สุขยิ่งล้ำ	คอมบาทภูมิ

2.6 นางอ้วเกิด

แม่เมืองกายได้ตั้งครรภ์ เมื่อครบกำหนดได้ประสูติลูกน้อยเพศหญิงรูปร่างและเป็นที่
รักของทุกคน และตั้งชื่อกุมารีว่านางอ้วเคี่ยม ธิดาได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมจนเจริญพรรษาได้
16 ปี เป็นพระธิดาที่สิริโฉมงดงาม

พอเมื่อสิบหกเช้า	นงไวขึ้นใหญ่
นมตุ้มตั้ง	จุมซ้องบ่ปาน
สีใสเหลืออม	คิ้วก่องกวมตา
วรรณคิงขาว	อ่อนปานยวงฝ้าย

2.7 สร้างปราสาทให้นางอ้ว

พระยาภายได้สร้างบ้านให้นางอ้ว ซึ่งบ้านนั้นจะมีรูปต่างๆ 20 รูป อาทิ กิณรี, ช้าง,
หงส์, กระจะรอก, ไก่ ฯลฯ ประตุ 4 ด้าน มีนาคเกี้ยว

พระจึงจำเขาให้	แปลงโองหลังหนึ่ง
มีหมุ่สัพพะสิ่งเต็ม	ลายล้วนช่ายคำ
พระประสงค์สร้าง	โองชาวสัพพะฮูป
ให้แก่เจ้า	นางอ้วมิ่งเมือง

2.8 สร้างสวนให้นางอ้ว

พระยากายสร้างสวนดอกไม้ มีต้นไม้นานาชนิด สระดอกบัว มีนางสนมคอยปรนนิบัติ นางอ้วมีความสุขในสวน นางคิดปลูกหม่อนไว้เลี้ยงไหม เมื่อนางอ้วอายุได้ 17 ปีพระยากายได้ล้มป่วย และสวรรคตและนางอ้วยังเหลือแต่แม่หีและนางอ้ว

พระก็เจ้าสร้าง	อุทยานสวนดอก
สี่พระสิ่งไม้	ในหั้นดอกบาน
มีทั้งสระใหญ่กว้าง	ดวงดอกบูชา
แล้วจึงจัดเอาได้	สนมนางหลานล้ำ
บัวระบัดเลิศล้ำ	ในอาโจงหลวง
กลางเมื่อพาชุมสาว	สุสะพังสวนกว้าง
เถิบเมื่ออายุได้	สิบเจ็ดขงบโฉม
พระพ่อพ่อเมืองเลยเจ็บ	ป่วยไปเป็นไข้

2.9 อยากให้ขูลูมีเมีย

ฝ่ายเมืองกาสีแม่ขูลูอยากให้ขูลูเป็นฝั่งเป็นฝา มีคารอง ก็ได้พาสาวงามมาให้ลูกเลือก นางทองดี สาวงามที่แม่เลือกให้ ขูลูไม่เลือกยังครองตัวโสดเรื่อยมา

วันหนึ่งแม่ก็ออออกด่าน	จาดต่อขูลู
สายคอกู	สิ่งใดเดเจ้า
บัดนี้ แม่จักหานางซื่อน	เทียมบาเป็นคู่
เทียมแจ่มเจ้า	บาท้าวแต่งเมือง แม่แล้ว
อันว่าลูกท่อนท้าว	มาบ่าวขูลู
สมกับนางทองดี	ผู้ตีปานแถม
บาบ่จ้งใจตั้ง	ดอมนางจักหยาด แต้นอ

2.10 ขูลูแม่ไปเมืองกาย

วันหนึ่งขูลูตัดสินใจไปเมืองกายเพื่อเยี่ยมเพื่อนรักของแม่ แม่ขูลูได้จัดเตรียมของฝากให้ขูลูนำไปเมืองกาย ขูลูนำไพร่พลเดินทางข้ามภูเขา ข้ามแม่น้ำจนถึงเมืองกาย

แม่ก็จัดแจงให้	ของฝากบาบุญ
เพื่อนำไปถวาย	แม่เสียวคิงของท้าว
พอเมื่อดาตีแล้ว	ขูลูยั้วระยาตร
พาเอาพลไพร่พร้อม	บาท้าวจากโง
บาก็พาพลข้าม	ดอนหลวงหลายย่าน
น้ำแม่กว้าง	บาท้าวค่อยไป

ทาดทาดน้ำ	ต้องตาดตีนผา
อาโปไหล	หลังลงลินย้อย
ผ่อเห็นเฟื่องไฟส้ม	ขนุนยมนี่ม่วงข
จิบจาบจู้	ชมเหล้มลูกไฮ

2.11 นำของฝากไปถวายเจ้าแม่เมืองกาย

เมื่อถึงเมืองกายชูลุได้นำของฝากที่เตรียมมาถวายแม่นางอ้ว แม่นางอ้วขอบคุณ แล้ว
เล่าว่าตั้งแต่พ่อนางอ้วจากไปก็เหลือแม่และนางอ้วเท่านั้นแล้วให้ชูลุไปเยี่ยมนางอ้ว

มือควัด	บายเอาของฝาก
ยอยถวายแม่เจ้า	มือฟ้าฮับเอา
แม่มกล่าวตัน	จาต่อกุมาร
สายคอกู	ดุงมาถึงพี
สองสหายฮัก	ตั้งเดี่ยวเป็นหม้าย แลนอ
แม่นี้มาบมีแนวเชื้อ	ลำชายแนวหน่อ จริงแล้ว
อันว่าเมืองฝ้ายพุ่น	บาทำวสิบเมือง แม่บอ
แม่นี้มีแต่น้องแจ่มเจ้า	อ้วเคี้ยวนามหญิง แม่แล้ว
สายคอกู	จ่งเมืองยามน้อง

2.12 ชูลุไปเยี่ยมนางอ้ว

ทูลลาแม่เพื่อไปหานางอ้วที่พำนักของนางอ้ว นางอ้วมาต้อนรับชูลุ และชูลุก็ได้ตก
หลุมรักนางอ้วเมื่อแรกเจอทันทีที่ได้พบ

ค้อมว่าแม่มกล่าวแล้ว	ย้ายสูโงนาง
ดูตระการสูง	คาบคำแกมแก้ว
บายองขึ้น	หอรานางงาม
นางเหลียวเห็น	แล่นมาหาท้าว

2.13 ชูลุพูดเกี้ยวนางอ้ว

เมื่อชูลุได้เป็นสิริโฉมงามของนางอ้ว จึงเกิดความรักความประทับใจพูดเกี้ยวพา
ราศีกัน นางอ้วก็มีใจให้ชูลุเช่นกัน ทั้งสองตกลงปลงใจถักกลอบได้เสียกัน

พีนี่แปลงสพานขั้วม	กลางดอนหลายย่าน มาพี
น้องจักป่านแม่น้ำ	ต้นทางช้อยพีชาย บ่เด
แต่นั้นนางอ้วน้อย	ต้านต่อชูลุ
คั่นบมีโยพาน	ชีช้อยแปลงนำท้าว
อันว่าภายหลังน้อง	ใจใสเสมอแว่น

ก็มีบ่อนแม้ง	แมงแท้ท่อย อ้ายเอย
นางก็หยับฮ่มผ้า	นอนนึ่งบ่ตึง
ท้าวจิ้งคั้น	นมน้องบ่วาง
นางจิ้งจใจตั้ง	ดอมบาจิตหว่า
สองถือนื้อ	นอนกลิ้งกล่อมกัน
พันธนั่งเกี้ยว	เผื่อแผดบมีเปิด เป็นแล้ว
เหมือนตั้งได้ขึ้นฟ้า	สวรรค์พุนฮ่วมกัน

2.14 นบดาวบนอากาศ

นับจากที่ซูลูและนางอ้วได้เสียกัน นางอ้วได้ถามซูลูว่า ดาวบนท้องฟ้า มีชื่ออย่างไรบ้าง ซูลูจึงได้อธิบายให้นางอ้วว่าดาวแต่ละดวงนั้นมีชื่อต่างกัน และเปรียบเทียบความรักของทั้งสองเหมือนดาวสาวชมบ่าวกเนื่องจากดาวสองดวงจะอยู่คู่กัน ก่อนกลับนางอ้วได้ฝากสไปไว้เป็นของแทนกาย ส่วนซูลูกก็ได้มอบแหวนไว้ให้นางอ้วไว้ดูต่างหน้า

ในบทนับดาวบนอากาศเป็นการถามจากนางอ้วเพื่อพิสูจน์ว่าซูลูเป็นผู้มีความรู้ฉลาดล้ำลึกเพียงใด

หน่วยหนึ่งมั่งมั่งเหลื่อม	บวระพาตวันออก
ชื่อว่าดาวทิตยตั้ง	ภูขิ้นฮุ้งจวน
หน่วยหนึ่งแสดแดงเข้ม	เสมอไฟปูนเปรียบ
เขากล่าวเอ็น	ดาวไฟแท้เที่ยงจริง
ถันหนึ่งเลียนชะซ้าย	กำฝ้ายอุดร
ชื่อว่าดาวอิสาน	ชื่อมันจริงแท้
ถันที่ตุ่มยุมนั้น	ชื่อว่าดาวลม
ในธรรมสอน	จื่อจามีแท้
สี่หน่วยตั้ง	กำฝ้ายทักซิณ
นางแพงกุ	จื่อจำเจอน้อง
อันหนึ่งนาโคท้าว	พระยาหลวงนาคใหญ่
เนาอยู่น้ำ	อโนมากว้างที่โต พี่เอย
แต่นั้นท้าวกว่าด้าน	จาบอกในธรรม
สายคอกู	จ่งฟ้งคำอ้าย
นางแพงบายผีนคำ	มอบบางตางเนื้อ
จ่งให้เอาสะไบผ้า	เมื่อนำพอเพื่อน
คั้นหากบถือนื้อ	เอาถืมใส่ไฟ อ้ายเอ้ย

แต่นั้นบาก็บายเอาได้

แหวนห้ามฮงยอฝาก

ไว้ให้น้อง

นางอ้วนใจ

ค้นบ่สมใจเจ้าเอาไปถิ่ม

สมุทรหลวงน้ำใหญ่ สาเนา

ค้นเจ้าคิดฉลาดฮู้

ให้แพงไว้สืบมูล พี่ถ้อน

2.15 ชูลูลากลับเมืองกาสิ

หลังจากที่ชูลูลากลับจากนางอ้วน ก็ได้ไปลาแม่นางอ้วนด้วย พร้อมนั้นนางได้มอบ
บรรณาการของฝากกลับไปพร้อมอวยพรให้ชูลู ระหว่างเดินทางกลับชูลูคิดถึงนางอ้วนจึงได้สุดดมสไบ
แทนความคิดถึง

ข้มปากกว้าง

สัดเหล่าดอนเลา พุ่นเยอ

บาก็คิดฮอดน้อง

นางน้อยบ่ลืม

โอนอสายใจซ้อย

นางแพงทิพขึ้น อวนเอย

เจ้ายังคิดฮอดอ้าย

กายพี่สิ่งใด พี่เด

พี่น้องแตกม้าง

เป็นเผ่าผงรุลี

พี่จักตายเป็นผี

คอบพระนางกายพุ่น

บาจึ่งบายแพน้อง

มาตุตมกลิน

หอมฮ่วงเฮ้า

เถิงเนื้ออ้วนใจ

2.16 ชุนกลางโอมนางอ้วน

ชุนกลางเป็นเจ้าของขอม หลงรักนางอ้วนจึงหมั้นมาหาแม่เมืองกายพร้อมของฝากทุก
ครั้งเมื่อมาเมืองกาย เมื่อมีโอกาสชุนกลางจึงได้สู่ขอนางอ้วนกับนางจันทา

2.17 นางอ้วนไม่ตกลง

มเหสีจันทาได้เจรจาให้นางอ้วนตกลงแต่งงานกับชุนกลาง แต่นางอ้วนไม่ตกลง โดยให้
เหตุผลว่า ชุนลงอัปลักษณ์ รูปชั่วตัวดำ ขาดศีลธรรม ดื่มสุรา มเหสีจันทาได้สาปแช่งนางอ้วน และยัง
รับปากว่าจะพุดจาหว่านล้อมนางอ้วน ขอให้หาบรรณาการของฝากมาให้เหมือนเดิม

บัดนี้ข้าจักทูลคดีนี้อม

มารดาตนประเสริฐ

ลูกจักเยี่ยงส่องใต้

พอฮู้ที่ทาง

อันหนึ่งหลอนว่าพระแม่เจ้า

มารมีตมาเถิง บ่ฮู้

อย่าได้ โกรธาอด

ค้อยฟังคำซ้อย

ค้นว่ากามคุณต้อง

ญิงใดเสียเปรียบ

ท่อกับผีเผดฮ้าย

เสมอตำดั่งเดียว แม่เอย

อันว่า แม่เมืองให้

จาเป็นคำขาด

บอกว่านางนาลน้อย

ยังล้าวต่างใจ

แม่แจ่มเจ้า	ยังสั่งมาหา
ว่าจักหาทางคิด	ช้อยปองจนได้
บัดนี้เฮาจักหาของได้	ถามคุณอย่าขาด
แม่จักคิดช้อยแก้	เอาได้บ่บาน
เมื่อนั้น ชุนก็เดินเข้าให้	ไปหาของฝาก
เนื้อป่าพร้อม	หมี่มันหมูแล่น
เขาก็หามาได้	สัพพะสันของฝาก
ชนส่งให้	ตนเจ้าแม่เมือง

2.18 ชูลูให้ ไปโอมนางอ้ว

ฝ่ายชูลูกก็ให้มารดา มเหสีพิมพาไปสุxonนางอ้วแห่งเมืองกาย นางได้ตอบตกลงและได้สั่งจัดแต่งแก้วแหวนเงินทองเตรียมไปสุxonนางอ้วให้ชูลู เมื่อไปถึงเมืองกายได้ถูกมเหสีจันทาปฏิเสการสุxo โดยให้เหตุผลว่า นางอ้วไม่ลืมเรื่องหมากส้มเกลี้ยงที่ยังทำให้โกรธและจำได้มาตลอดและตอนนี้ก็ได้ยกนางอ้วให้ขุนนางแสง ขบวนขันหมากจึงได้กลับเมืองกาสิ

2.19 ไปโอมนางอ้วครั้งที่ 2

เมื่อขบวนขันหมากกลับถึงเมืองกาสิแล้วแจ้งข่าวการปฏิเสการสุxoของแม่เมืองกาย ทำให้แม่เมืองกาสิไม่พอใจอย่างยิ่งทำให้นางลำเล็กถึงสัญญาที่ให้ไว้ต่อกันครั้งยังเป็นสาวว่าจะให้ลูกชายและลูกสาวแต่งงานกัน จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปเมืองกายเพื่อสุxonนางอ้วอีกครั้ง หากได้รับการปฏิเสจะต้องทำพิธีเสี้ยงสายแนน

แต่นั้นนางเมืองต๋าน	จาขุนอามาตย์
บัดนี้แม่เสียก้า	กายพุน่ล่ายคำ แลนา
ปางเมื่อเฮาหนุ่มน้อย	สิบสี่สอนสาว
ปีเดียวกัน	ขอดกันหมายหมั้น
คันทากมีลูกน้อย	เป็นหน่อลำฉิ่ง
เฮาลำชาย	ปลุกแปลงเป็นเจ้า
อย่าได้ ไลลาถืม	ภายใดเสียจาก กันตาย
สองกันบนนิ้ว	เถิงไท่เทพอินทร์ แลนา
สั่งมาโลลืมถืม	สั่งจ้งไลขาด กันนี้
บัดนี้เฮาจ้งจัดขอดเข้า	โอมอ้วต่อความ ชอบแล้ว
อันหนึ่งเฮาจักปล้นเหลัน	สายกวนเต้าเสียง ภายพุน
เฮาจักเต้าแม่หม้อน	ปล้นขึ้นเบ็งแนน

2.20 ชาวกาสิถึงเขตเมืองกาย

เมื่อขบวนขันหมากเมืองกาสิถึงเขตเมืองกาย แม่เมืองกายจึงให้เสนอามาตย์ไปหยุด
ขบวนก่อน ขณะที่ขบวนขันหมากหยุดพัก ต่างพากันทำกิจกรรมต่างๆ ลงเล่นสละไหว้ น้ำบ้าง เข้าป่า
ล่าสัตว์บ้าง

แต่นั้นขุนมท้าว	ถีบเขาลวดเครื่อง
เชิญแม่เจ้า	เขายังด่านเมือง
แต่นั้นทาสาข้า	คนหาญแหนแห่
เสบแจ่มเจ้า	บุญกว้างกล่อมไพร
ฟังยินอาชาไนยฮ้อง	พลายสารเสียงสนั่น
เป็นดั่งฟ้าปั่นม้าง	ดงไม้โค่นคลอน
ลางฟ่องเขาลงน้ำ	แหมองกวนไล่
ลางฟ่องเขาป่าไม้	ยิงเนื้อหมูพาน
ฝูงสาวต๋าน	ดอมชายกวนแอ้ว
ลางฟ่องหาดอกไม้	ดงกว้างอ่านโคลม
แต่นั้นขุนพลเกล้า	เขาพลคุ้มไพร
ตั้งทัพไว้	หลังหน้าหยาดยาย
กำปีกซ้าย	ขุนเอกตางใจ
มูญเทียรจัด	เบิกตาระวังท้าว
กำขวาไว้	แสนเมืองระวังราช
แหนแห่เจ้า	ตนให้แม่เมือง
ทางหลังไว้	ขุนกลางคุ้มหมู่
ตั้งหอไว้	ธนูหน้าแวดระวัง
ผ่อเห็นชุมสาวฟ้อน	หลายถิ่นแหนแห่
เสียงเสบเจ้า	หลังหน้าม่วนไพร
ลางฟ่องถื่อวีแก้ว	จำอนวัดแกว่ง
ลางฟ่องสเบตท้าว	ประเหียนก้อยแกว่งแพน
ลางฟ่องซบอินฮ้อย	นำปีแคนซอ
สาวซบเลียนแถกกัน	เฮือคำตะเกียงแก้ว
แต่นั้นสองเพี้ยต๋าน	ดอมกับซ่มซ่ม
เขาค่อยเว้า	จาต๋านต๋อกัน
อันนี้บไซเศิกต่างด้าว	ชิงยาดเอาเมือง นี้เด

2.21 ชาวเมืองกายต้อนรับเมืองกาสิ

เหล่าขุนอามาตย์ได้แจ้งให้แม่เมืองกาสิได้ทราบข่าวชนจากเมืองกาสิได้มาถึงเมืองกายแล้วทำให้แม่เมืองกายกระวนกระวายใจ จึงรีบจัดขบวนไปเผชิญหน้ากับทางฝั่งเมืองกาสิ ทั้งที่มีกำลังพลน้อยกว่าจึงได้เชิญขุนนางพร้อมกำลังเสริมมาช่วยเสริม พอขบวนทัพไปถึงเขตเมืองจึงได้เห็นขบวนเมืองกาสิพร้อมขบวนเข้าสู่เมืองกาย

2.22 แม่เมืองทั้งสองพบกัน

วันรุ่งขึ้นแม่เมืองทั้งสองได้ถามสารทุกข์สุกดิบ ทั้งนี้แม่เมืองกาสิได้ดวงตามถึงสัญญาที่ตกลงกันไว้ เหตุใดอีกฝ่ายไม่ทำตามสัญญาแม่เมืองกายอ้างว่าขูลุนั้นมีคูครองแล้วไยต้องมาสู่ขอนาง อ้าวไปอีก ด้านแม่นางกาสิชี้แจงว่าขูลยงไม่มีคู่ หากผู้ใดเป็นผู้หนอเนื้อกษัตริย์หากมีคูครองมากกว่าหนึ่งไม่สมควรอย่างยิ่ง

อันหนึ่งยังขัดด้วย

มาล้าม้าง

ปางเมื่อเฮาลงน้ำ

ลูกอยู่ห้อง

สองได้ยอมมือไหว้

บัดนี้สั่งมาปะละถึ้ม

แต่นั้นนางเมืองกำ

แม่เสี้ยวปะละถึ้ม

ขูลุมีสองซ็อน

ไผผู้ไล่ละถึ้ม

โตหากปะละถึ้ม

สั่งว่าให้

สัจบั้ง

แต่นั้นนางเมืองกำ

ขูลุมีสองซ็อน

เฮาบได้แบ่นหน้า

ชาติที่แนวกษัตริย์นี้

เชิญหน่อฟ้า

สองฮาได้ขอด กั้นนั้น

ไลถึ้มง่ายตาย ดังนี้

ในวังสาเกษ วันนั้น

เฮาให้คู่กัน

อินตาหลังล่า

ฉนั้นบ่นอ นี้เด

ทางกายแถลงตอบ

เอาซ็อนก่อนเฮา

ชิมาสามสี่ เป็นบอ

ฉนั้นบ่นอ นี้เด

ไลเสียดายเปล่า ซานอ

เทียมก้อนก่อนเฮา

ว่างถึ้มง่ายตาย ดังนี้

กาสิแถลงตอบ

เทียมสองจาก ภายพี

เอาต้นเอกโทน

เทวีหลายสำ บ่ตีตาย

แพงไว้ที่ควร

2.23 พิธีเสีงสายแนน

แม่เมืองกาสิจึงขอให้ทำพิธีเสีงสายแนน หากสายแนนของชูลูนางอ้วนพันเกี่ยวกัน จะต้องให้ทั้งสองได้ครองคู่กัน แม่เมืองทั้งสองตกลงจึงจัดพิธีเสีงสายแนนที่สนามชัยวงในวันรุ่งขึ้นที่สนามชัยให้แม่หมอนเป็นผู้ทำพิธี มีหัวหมู หัวควาย แก้วแหวนเงินทองเป็นของถวายแทน

แล้วจึงจัดแจ่งเต้า	ลงช่วงสนามชัย
เสนาโฮม	ช่วงเพิงดีแล้ว
เขาจึงเอากันห่าง	คุณทางทั้งสี่
ฮ่อมก่งกั้ง	เป็นถ่านแสดเหลือง
จัดเอาไว้	บวยคำวงแหวด
น้ำใสไว้	ไทรเหล่าเฮือคำ
มีทั้งหัวหมูพร้อม	หัวควายทั้งคู่
คำและแก้ว	กองขึ้นมากมุล
แต่นั้น นางเมืองกำ	กาสิแวนทึบ
ให้แม่หมอน	มาตั้งแต่งตัว
ถักถ่านขึ้น	ผืนใหม่ทางโฉม
โถมคำสุบ	คาบมณีดวงเข็ม

2.24 นำของขึ้นถวายพระยาแถน

แม่หมอนหรือนางทรง (ร่างทรง) ได้มอบของบรรณาการให้แถน ขอให้แถนได้นำพาไปสวนแนน ไปดูว่า กกแนนของชูลูนางอ้วนนั้นเป็นอย่างไร กกแนนของชูลูนางอ้วนนั้น พันกันตอนต้นแต่ตอนปลายเอนหนีห่างจากกัน ยอดด้วน(ยอดขาด) น้ำบ่แก้วก็เหือดแห้ง ชูลูนางอ้วนมีเวรกรรมติดตัวมาตั้งแต่ชาติก่อน

กกแนนเกี่ยว	พันนึ่งจำจ้อง
ปลายหากเน็ง	หนีเว้นจากกัน
มียอดด้วน	กุดขาดตายใบ
หนองวับก	ขาดลงเขินท้าง
อันหนึ่งน้ำบ่อแก้ว	เหลือตลิ่งหนองหลวง
เหลี่ยวเบ็งสองไกลกัน	ปลอนสิมาได้
แมนว่ากกแนนท้าว	หลังคำบ่เป็นแทน
คูเงื่อนเค้า	บาท้าวหน่อพุทโธ
อันหนึ่งเวรบาท้าว	ทั้งนางมาก
ชาติก่อนพัน	บุญกว้างสร้างทำ

2.25 นางทรงกลับมา

เมื่อนางทรงกลับมาจากการมอบบรรณาการให้แก่ณ จึงได้บอกให้แม่เมืองทั้งสอง รวมทั้งชูลุนางอ้าว ได้ไปมอบบรรณาการที่เตรียมไว้ให้แก่ณ รวมทั้งณได้พาไปดูกนกนางแอณของชูลุนางอ้าว พันกัน แต่ปลายเอนหนีจากกัน แม่เมืองกาสีได้ถามว่า ชูลุนางอ้าวนั้นได้ครองคู่กันหรือไม่ ผูกฝีบอกว่า ยากไว้ค้อยเป็นคู่กันชาติหน้า และรวบรวมหนุ่มสาวมาร่วมพิธีแข่งกอน

ณจิงพาตุเข้า	สวนแนนหลังลำ
นางบ่อนฮ้าย	ดินนั้งมี
กนกนางแอณ	พันกันฮักฮ่วม
ปลายต่างเน็ง	หนีเว็นจากกัน
อันว่าน้ำบ่อแก้ว	นางบ่อนยังใส
นางบ่อนเป็นแหนหนาม	จอกขาวตันท้าง
ฮ้านหนึ่งถวายแก่ขุนหลวงเจ้า	มเหสีศักดิ์ใหญ่
ฮ้านหนึ่งไว้ให้เจ้า	ณเฒ่าเบ็งคอย
ฮ้านหนึ่งไว้ให้เจ้า	เทพาณใหญ่
ขอให้หลังลำเยี่ยม	ผูกข้าแข่งกอน แต่ถ้อน

2.26 นางอ้าวชูลุนางอ้าว

ในวันรุ่งขึ้นชูลุนางอ้าวต่างแต่งตัวเพื่อมาร่วมพิธีโยนกอน หากอีกฝ่ายรับได้ ถือว่าเป็น คู่ครองกันนางอ้าวจึงตั้งจิตอธิฐานเพื่อโยนกอน ชูลูรับสายกอนได้แล้วแต่สายขาดหลุดมือตกลงสู่พื้นดิน ชูลูจับกอนมาอธิฐานแล้วโยนไปหานางอ้าวรับ นางอ้าวรับได้แต่กระเด็นออกจากมือ แม่เมืองกายรีบไป หยิบกอนแล้วโยนไปให้ขุนนางรับได้ ถือว่าเป็นคู่ครองกัน นางอ้าวปฏิเสธ จึงทำให้แม่เมืองกาย โกรธ โมโหต่านางอ้าวอย่างรุนแรงนางอ้าวจึงรีบจับกอนแล้วรีบพาดกอนไปทางขุนนาง ด้วยความโมโห ถูกตาขุนนางจลัม นางอ้าวจึงรีบกลับที่พัก ขุนนางก็ลากลับ แม่เมืองกาสีก็ได้สูลขอแม่เมืองกายอีกครั้ง แต่ก็ได้รับการปฏิเสธอยู่เหมือนเดิม

บากราญน้ำ	ตวยคำฮับฮีบ
บาศับได้	สายขาดคามมือ
ตกลงพื้น	ธรณีไหวหวั่น
นางแพ่งนาง	แพคำฮับฮีบ
นางฮับได้	สะเด็นกลิ้งจากมือ
กอนสะเด็นขึ้น	เมื่อเทิงอากาศ
อินทราชาให้	บายไว้ที่ควร
นางเมืองกำ	เมืองกายพระแม่

ด้านกล่าวข้อ	จ้าน้อยลูกคุณ
บัดนี้นางจึงบายกอนถิม	ทาลางบ่าว ภายพูน
ลางฮับได้	เอาให้คู่กัน
แต่นั้นนางอ้ว	มีใจขมเคียด
พูดลกแล้ว	บายได้หน่วยกอน
แยงไปเบื่อง	ขุนกลางกวัดแกว่ง
แยงใส่ท้าว	ลางถิมบ่นาน
กอนพลันเข้า	ตำตาล้มท้าว
เฮาจักกาเดาห้าง	บรรณาการของฝาก
ออมอ่อนอัส	เอาให้คู่กัน
แต่นั้นนางเมืองกำ	ทางกายขาดตอ
เอาไว้วางขาดให้	สองท้าวเที่ยงจริง แล้วเด

2.27 แม่เมืองกาสิลากลับ

เมื่อพิธีต่างๆ เสร็จสิ้น แม่เมืองทั้งสองก็ต้องแยกย้ายกันกลับบ้านเมืองของตนเอง
เมื่อจากกันทำให้คู่รักอย่างขุนนางอ้วคิดถึงกันอย่างมาก กินไม่ได้นอนไม่หลับ

บาคราญเข้า	บรรทมถึงที่
ทั้งเล่าคิดฮอดน้อง	นางอ้วปลื้ม
เลยเล่าลืมหึงเข้า	แลงายปะเปล่า
จิตฮ่วมน้อง	มาบ้านแต่ฮ่างคิง พี่แล้ว
บัดนี้ จักกล่าวถึงนางอ้วน้อย	ตนอยู่ในโง
นางก็คินใจคิด	ฮอดบาหิวให้

2.28 ขุนกลางใช้คนมาติดต่ออีก

ขุนกลางให้คนถามแม่เมืองกาสิลาว่าจะมาแต่งได้ตอนไหน วันที่ขุนกลางหาได้คือเดือนสี่
แม่เมืองกาสิลาตกลงมาแต่งได้ พอนางอ้วได้ทราบข่าวทำให้เศร้าโศกเสียใจยิ่งนัก

2.29 ขุนกลางคืนเมืองกาสิ

ขุนกลางเดินทางกลับเมืองกาสิ ระหว่างทางจิตใจจดจ่อกลับคิดถึงเรื่องของนางอ้วตั้งจิต
อธิฐานต่อพระอินทร์ขอให้พบกันชาติหน้า ครองรักอย่างมีความสุขอย่าให้มีกรรมเหมือนชาตินี้
ระหว่างการเดินทางกลับเมืองกาสิก็คิดถึงนางอ้วอยู่ตลอด คิดถึงเวรกรรมหากกระทำการใดๆ เพื่อแย่ง
ชิงนางอ้วมาก็จะยิ่งทำให้เป็นบาปกรรมนางอ้วคิดแต่เรื่องตายจะได้ไม่ต้องบาปมากกว่านี้หรือพาทนี

โอนอ ขอให้อินตาเจ้า	ควงสวรรคหลังล่า
จิตข่าน้อย	เป็นบ้ำหล่าหลง แท้แล้ว
แสนชาติเว้น	เวรส่งมาถึง
ขอให้หายทีเดียว	ฮ่วมนางในฟ้า
คั้นหากตกเกิดกำ	มนุษย์โลกเมืองคน
ขอให้กมกันลง	แต่พระพรหมอย่ามีม้าง
อย่าให้มีเวรต้อง	มากวนชิงยาต
สองข้าสุขเลิศล้ำ	ยื่นหมั้นหมั้นปี
อันหนึ่งพ่อแม่กำ	นางนาลเสมอกัน
กุจักพานางหนี	ส่วนเวรมีข้อ
มันจักมานำให้	สองกุพลัดพลา
บาปห้าฮ้อย	น้ำใซ้อยู่เลิง แท้แล้ว

2.30 นางอ้วสั่งลาและขอขมาโทษผู้มีพระคุณ

นางอ้วจัดเตรียมดอกไม้รูปเทียนขอขมามารดา ผู้มหักำเนิดและเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่
นอกจากนี้นางได้ขอขมาญาติทางฝ่ายพ่อเมืองกาย ขอขมาญาติทางฝ่ายแม่เมืองกาย ขอขมาพระ
อินทร์ พระพรหม เทพทั้งหลาย พระพุทธรูป และ ชูลู

นางจึงหามาพร้อม	เทียนคำฮ้อยคู่
เข้าดอกทั้งดอกไม้	มาพร้อมพรำมวล
นางงามน้อย	บายเอาเทียนรูป
ยกใส่กล้าว	ถวายน้อมยอดคุณ
บัดนี้ลูกจักยอมมีน้อม	บุญคุณพระแม่
คุณชูชั้น	ขอเจ้าไผตผาย แต่ถ้อน
อันหนึ่งคุณแม่เลี้ยงแต่น้อย	เท่าใหญ่เป็นสาว ก็ดี
ลางเทอมีความผิด	ตอบคำความฮ้าย
อย่าได้มีเวรข้อ	เถิงตนคอขาด เสียถ้อน
ขอให้ม่มชาติฮ้าย	เวรข้อขอดหนี แต่ถ้อน

2.31 สั่งลาที่พักอาศัย

นางอ้วสั่งลาที่พักอาศัย ที่นอน หมอนมุ้งที่เคยหลับนอน หน้าต่าง พาเงิน พาคำ
ค้อยอยู่ดีเยื่อหอนอนแก้ว หมอนลายซ้อนเสื่อ กุเอย
กับทั้งมุ้งม่านกั้ง หมอนเท่าหน่วยดี พี่เอย

ค่อยอยู่ดีเยอขันสลาพร้อม

ของพลูแอบหมาก กุเอย

กุจักหนีไปตาย

ผู้เดียวอย่าเศร้า

2.32 สั่งลาญาติพี่น้อง

นางอ้วได้สั่งลาสาวใช้นางสนม ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ แล้วเดินจากพระราชนัดดาไปยัง

โรงสัตว์

2.33 สั่งลาสัตว์ของเลี้ยง

นางอ้วได้บอกลาม้าที่เคยขี่ ม้าได้ยืนสิ่งที่นางอ้วสั่งลาที่มีน้ำตาไหลออกเด่นร้อง
เหมือนจะตายตามแม่นาง แล้วก็สั่งลาช้าง โคมไฟได้ หมอน้ำสวนมอน

แต่นั้นอาชานัยม้า

ยिनค่านางสั่ง

มันก็ชลเนตรย่อย

อำหน้าหลังลง

ม้าก็เต็นตีตฮ้อง

ทีอระแห่นไปมา

เอาตัวสลม

ตัวตายนำเจ้า

ค่อยอยู่ดีเยอฉัททันต์ช้าง

พังพลายตัวอาจ กุเอย

กุจักหนีไปตาย

จากมึงฮามฮ้าง

ค่อยอยู่ดีเยอโคมไฟได้

เยียงแสงผาสารท กุเอย

ขอให้ใสส่องแจ้ง

บูชาไท่เทพดา แต่ถ้อน

ค่อยอยู่ดีเยอหมอนิลน้อย

สวนมอนยอต่อออน กุเอย

กุจักปะไปไว้

อย่าเศร้าเหี่ยวตาย แต่ถ้อน

2.34 สั่งลาสวนอาจุเทียน

นางอ้วออกจากวัง ไปยังอุทยาน จึงได้สั่งลาสวนดอกไม้ ดอกเทศ กรรณิกา ดอกบัว
ดอกซ้อน แล้วเดินไปในตงป่า

ค่อยอยู่ดีเยอสวยดอกไม้

ก้านเกษกรรณิกา กุเอย

กับทั้งมาลาหอม

ดอกเพียงบานบ้าง

ค่อยอยู่ดีเยอบัวบกพร้อม

บัวลอยหอมอ่อน กุเอย

ทั้งดอกซ้อน

หอมช้อยดอกกนอ

ค่อยอยู่ดีเยอสะพังเพียงพร้อม

คุณนาบึงโบก กุเอย

กุจักหนีไปตาย

จากมึงฮามฮ้าง

2.35 นางอ้วผูกคอตายที่ต้นจวง

นางอ้วเดินเข้าไปยังในป่าข้ามห้วยหนองลำธาร สัตว์น้อยใหญ่พากันมองนางอ้ว
ตกเย็นทุกอย่างเงียบสงัด นางอ้วเดินไปถึงต้นจวงที่พระอินทร์ปลุก นางก็ขอให้ยอดต้นจวงโน้มลง
เพื่อให้นางอ้วผูกคอ แต่ต้นจวงไม่ตอบตกลงบอกว่าไม่เคยโน้มกึ่งให้ใครเพราะว่าเป็นต้นไม้ที่พระอินทร์

ปลุกตั้งมั่นในศีลธรรมนางอ้วจึงเดินจากไป นกสาธิตา 3 ตัว พ่อแม่ลูกเห็นนางอ้วจึงพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า จะไปที่ใดคนเดียว นางอ้วได้บอกว่าจะไปหาต้นจวงผีบอก ขอให้ต้นจวงผาขึ้นสวรรค์ นกสาธิตาจึงขอให้นางอ้วกลับไปไม่ควรฆ่าตัวตาย นางอ้วขอร้องอย่าได้ห้าม เพราะนางมีเวรกรรมมาหลายชาติ แล้วสั่งลาและอวยพรให้สาธิตาแล้วเดินต่อไปยังต้นจวงผีบอก จัดธูปเทียนอธิฐานให้โน้มตัวลง ครึ่งจวงโน้มกิ่งลงจึงถอดสไบผูกคอก่อนตายนางคิดถึงชูลู หลังจากนั้นปลายไม้จวงจึงติดคั้นทำให้นางอ้วตายเมื่อรุ่งเช้า

ข้าไหว้เจ้า	จงหอมอินทร์ปลุก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม	เอาเข้าสู่สวรรค์ แต่ถ้อน
แต่นั้นจวงหอมเจ้า	อถลงกลอนคำตอบ
เฮาบ่เคยอ่อนน้อม	เอาแท้งแห่งคน ท่านเอย
มีแต่เป็นหอมเจ้า	อินตาเทวราช
ทุกคำเช่า	ศีลห้าพรา่เพ็ง ท่านเอย
ข้าไหว้เจ้า	จงผีบปลอกปลุก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม	ลงให้แก่นาง
นางจึงทวยมือเปื่อง	ไหมคำเคียดขาด
ข้าไหว้เจ้า	จงผีบปลอกปลุก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม	ลงให้แก่นาง
นางจึงทวยมือเปื่อง	ไหมคำเคียดขาด

2.36 นางอ้วหายจากปราสาท

เป็นหลานเพลงแล้วที่นางอ้วไม่ออกมาจากห้อง แม่เมืองกายคิดว่านางอ้วหนีไปหาชูลู จึงนำให้อามาตย์บรรณาการของฝากไปได้ตัวนางอ้วกลับคืนเมืองตนเอง แต่เมื่อถึงเมืองกาสิแล้วก็ไม่พบตัวนางอ้ว แม่เมืองกาสิจึงบอกให้เสนาอำมาตย์ให้รีบกลับเมืองกายรีบช่วยกันค้นหา ชูลูได้ยินจึงช่วยค้นหา นางอ้วการค้นหานางอ้วผ่านไป 7 วัน ก็ยังไม่เจอ

แต่นั้นพระแม่เจ้า	เฮวฮีบลงโห่ง
เถิงบรรทม	แห่งนางพลันเช่า
ก็บ่มีเห็นน้อย	นางงามอ้วเคียม
มือฟาดแท้ง	ทวงมั่งกล่าวจา
อันนี้ ฮ้อยที่ชูลูท้าว	เอานางสมสู่
รื้อว่านางลักคั้น	หาท้าวส่วนมี แลนอ
โอนออ้วแม่นี้	เหลือถ่อยอวิสัย แลนอ
บัดนี้นางลักคั้น	หาท้าวที่ไกล แลนอ

ให้สู้อัดเอาได้	บรรณาการของฝาก
เงินและแก้ว	ค่าเช่ามากมุล
ไปไถ่ซื้อ	เอาอ่อนมาเมือง
แต่นั้น แม่แจ่มเจ้า	ด้านตอแบนเมือง
ก็บ่เห็นจอมนาง	ดั่งเดินมาพี
แม่บ่มีบั้งไว้	สหายแพงเจ้าเสียว ภายพูน
คั่นว่ามาเที่ยงแท้	แพงล้านซิงเมื่อแท้แล้ว
ให้ท่านคืนเมื่อห้อง	เมืองหลังเฮวฮีบ
จงให้อวนไพร่น้อย	พลันส่องเสียงหา ว่าเนอ
แต่นั้นขุนกลางท้าว	มีใจฟ้าวฟิง
ฮ้องฮ้ำให้	หาน้อยหนอเมือง
โอนอฮ้าวนี้ตายนำท้าว	ชูลูบ่าว
ขอให้ได้บายนมฮ้าว	นางงานคราวหนึ่ง ก็เอา

2.37 หาหมอโหรมาเสียงทาย

เมื่อหานางฮ้าวไม่เจอ แม่เมืองกายจึงให้หมอโหรมาเสียงทาย หมอโหรได้เสียงทายว่า นางฮ้าวตายแล้วแต่มีผีเมืองปกปิดไว้ แม่เองกายจึงได้จุดรูปเทียนอธิฐานขอให้เจอศพนางฮ้าว

หมอโหรโดยคำเจ้า	บายสอเฮวฮีบ
ลงเลขตั้ง	เป็นถ่านลำแยง
เกณฑ์นางน้อย	ดูสุญสุดขนาด
ตามฮีดตั้ง	ตายแท้เที่ยง พระเอย
อันว่าผีเมืองแท้	ปกอำงำแงบ
ก็บ่ไซเงื่อนให้	พอฮู้ที่นาง
นางเมืองคิด	ฮอดนางเลยให้
โอนอปานนี้ทรงโฉมย่อง	ฟิงธรรมนำแม่
แม่เจ้าเหลียงเบ็งหน้า	ปานแต่้มแต่งลง
โอนอกปมมาแตกม้าง	เป็นฝุ่นผงฐลี แม่แล้ว
ขอให้สายคอกู	เทียวคีนหาถ้ำ แต่แม่

2.38 พบศพนางฮ้าว

พระอินทร์ได้ทรงมองมายังบนโลกเห็นนางฮ้าวแขวนอยู่บนต้นจวง พระอินทร์จึงให้กา ดำไปบอกแม่ของนางฮ้าวว่า นางฮ้าวผูกคอตายที่ต้นจวงผีปลูทางทิศตะวันออก นางจึงพาเสนา อำมาตย์ไปเอาศพนางฮ้าวกลับมาบ้าน

แต่นั้นกำดำน้อย	ไต้ยีนคำอินทร์บอก
อยู่บ่ได้	บินผ่านแผ่นดินไป
แยงเจียงกำ	โหงวขาวพระแม่
กาที่ปากกล่าวตำนาน	เสียงจ้อยตั้งคน
ลูกสาวเฝ่คิงอ่อนอ้วน	เสมอคั้งควันไฟ
คิงขาวใส	ตั้งปลีหยวกลลอก
ทัดดอกไม้	ปักปิ่นสังวาลย์
ไหมคำเฮียน	คาดคิงดูละห้อย
ตายคาค้าง	จวงจันท์ผีปลุก
แต่นั้นจวงจันท์เจ้า	เอานางลงส่ง
ยอกอ่อนค้อม	ลงแท้สู่ดิน
แม่แจ่มเจ้า	ตำนานบอกเสนา
สูฮีบไปเอานาง	อย่านานเดี้ยวนี้
เสนาฟ้า	เฮวไวฮีบเฮ่ง
แก้ออกได้	ไหมเส้นผูกคอตาย

2.38 นำศพนางอ้วไปในเมืองกาย

เมื่อแก้เส้นไหมของนางอ้วแล้วก็เอาศพนางอ้วมาใส่เตียงทองคุม หามไปวางที่หอเคยอันบริเวณช่วงสนามชัย แม่เมืองกายได้รำพึงรำพันว่าถ้าหากยกนางอ้วให้ชูลูกก็คงไม่เสียลูกน้อยไปมองดูศพนางอ้วหน้าตายังสวยยังยิ้มเหมือนกับจะพูดจาโต้ตอบกับแม่เมือง ทำให้นางร้องไห้หนักขึ้น ขุนกลางก็ร้องไห้เมื่อเห็นศพนางอ้วแล้วจับนิ้วมียอกแขนนางอ้วขึ้นจูบ

คนหลวงหลาย	หลังโหมหามเจ้า
เขาก็หามนางน้อย	มาใส่เมงจค์คำ
แม็กจำเสนา	ฮีบหามเมื่อบ้าน
มันานได้	เถิงช่วงสนามชัย
เขาหามไป	ฮอดหอเคยกว้าง
คั้นแม่เจ้า	ชูลูบาบ่าว
บ่ทอนเสียอ่อนน้อย	แพงล้านมิ่งเมือง แม่แล้ว
แม็กอดน้อย	ชมจูบจอมขวัญ
หลังสมสัณฐ์	ตั้งสิจจาด้าน
แย้มแย้มหน้า	เหลี้ยวล่ำมารดา
เป็นตั้งตีนตนลูก	ชิน่งเนาจาด้าน

แต่นั้นขุนกลางข้า

ชลธาไหลหลัง

มันก็จับจ้องนิ้ว

แขนอ้าวจูบชม

พิชฟุ้งกลัว

จิตแตกสะเด็นหงาย

2.39 ขุนกลางตาย

ทำให้พิชร้าย (กรรมร้าย)ในตัวขุนกลางแตกฟุ้ง ธรณีสูบลงพื้นดิน ไปใช้กรรมในนรก
เสนาอำมาตย์ บ่าวไพร่ทั้งหลาย พวกกันจัดบริเวณงานศพนางอ้าว เช่น ของทอดทาน กองบุญ

ธรณียะ

แผ่นดินมาต้อน

เอาลงพื้น

อเวจีหม้อใหญ่

ไปใช้อยู่

ในหม้อพร้านาน

ก็บ่เห็นคาบฮ้าย

ท้าวที่ทางใด

บัดนี้จักกล่าวถึงขุนพลเถ่า

เดินพลพลันฮีบ

ตัดหีบหอข้อฟ้า

หลายถ่านยอดสูง

เขาก็พากันห่าง

สนามเพี้ยแวนฮีบ

จัดแจกแก้ว

คำพร้อมทอดทาน

หุดบวชพร้อม

สัพพะสิ่งของท่าน

หลายกองบุญ

ฮอดนางในฟ้า

2.40 เชิญไปบังนศพนางอ้าว

แม่เมืองกายให้ขุนพลแสนเมืองไปส่งข่าวการตายของนางอ้าว ยังเมืองกาสิพร้อมกับ
เชิญแม่เมืองกาสิกับขลุมาวันศพนางอ้าว

ขอเชิญท้าว

ขลุบาบ่าว

กับทั้งพระแม่เจ้า

มาพร้อมส่งสะการ

อันหนึ่งขอนิมนต์เจ้า

ราชครูพระหนุ่ม

มาพำพร้อม

ประสงค์สร้างเมร

ขอช่างแต่้ม

สัพพะฮูปลายโลง

ฝูงข้าเสียใจเมือง

เปล้าแปนเย็นข้าง

2.41 ขลุตายนางอ้าว

เมื่อขลุได้ยินข่าวการตายจากขุนพลเมืองที่มาเชิญไปบังนศพของนางอ้าว ขลุ
เศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เดินกลับห้องนอนคิดถึงแต่นางอ้าว เมื่อส่องกระจกก็เห็นรูปนางอ้าวยืนเคียง
ทำให้ขลุตรอมใจใช้มีดปาดคอตายตามนางอ้าว

คิดฮอดน้อง

บายแวนมาแยง

เห็นแต่เงาจอมแพง

อยู่เทียมบาท้าว

แต่นั้น ฝิหุงเข้า

เลยเลือดเนื้อ

บาก็อดบได้

บากราญตาย

เลือดฟุ้งกลัว

บากราญลด

2.42 ชูลุนางอ้วเกิดบนสวรรค์

หลังจากชูลุนางอ้วได้พบกับนางอ้วบนสวรรค์ ได้เจอกับกับหนุ่มสาวหลายคู่ ต่างรู้ว่าชูลุนางอ้ว ไปเกิดใช้เวร หมดเวรแล้วก็ได้กลับมา แม่เมืองกายให้เอาศพชูลุนางอ้วมาเผาด้วยกัน

บัดนี้มาฮอดแล้ว

ขอให้ชูลุนางอ้ว

ค้อมว่าแล้ว

บาเอาลง

สองก็ลงไปกำ

อกกจากน้ำ

ออตออตด้าน

มีนานถึง

คำสั่งให้

ขอให้เอาศพชูลุนางอ้ว

ว่าจักเอาศพเท้า

เมี้ยนคาบเท้า

บัดนี้พากันตาย

คั้นแม่ยกอ้วให้

2.43 แห่งศพนางอ้วไปเผา

แม่เมืองกายทรงบรมมไพโรพลให้สร้างถนนจนถึงเขตต่อมเมืองให้พอเหมาะกะขนาดของเกวียนคำ รถทองเทียบม้า ในการแห่ศพของนางอ้วไปเผา

แต่นั้น แม่จึงจำเขาให้

ถึงด่านกำ

สองข้างกว้าง

ไม้แทกด้าม

สุญใจบ่าว

บาท้าวสั้นสาย

บายมิตแทงคอ

ที่ชนะอนตาค้าง

เต็มแผ่นเพียงชนะอน

ชั่วเมื่อเมืองฟ้า

ผายโผตปรานี น่องถ้อน

สู่สวรรค์เมืองฟ้า

มือกอดคอชม

สู่ลินสร้งน้ำ

ลินคำสร้งโสรจ

พาน้องค่อยไป

จาพี่เมื่อสวรรค์

ฮอดอินทร์ภายฟ้า

ของแม่มารดา

ที่แดดเมืองฟูน

มาโฮมสุขจุด

ทั้งน้องเอวเดียว วาดาย

สู่เมืองสวรรค์ฟ้า แล้วได้

สองเมืองยังสีฮุ้ง แม่เต

ถางทางแวนฮีบ

สองข้างต่อกัน

สิบว่าเป็นเขต

วาให้คู่คน

แต่นั้นยี่ดยี่ดเข้า

เขาแต่งทางหลวง

คุงแคมเมือง

ต่อกันมีข้า

2.44 จันและแห่ศพชูลูไปเภา

ผู้คนทางเมืองกาสิช่วยกันสร้างโรงศพของชูลู ทั้งนี้มีการจันศพด้วยความสนุกสนาน
รื่นเริง พุดจาเกี้ยวพาราตี ร้องรำทำเพลง หยอกล้ออ่านโคลง

เขาก็แปลงศพท้าว

ตัดหอมสาสาท

ฝูงช่างแแต่้ม

จัดเข้าขีดเขียน

สีพระชูปแแต่้ม

หลายสิ่งนานา

ดำแดงสับ

เหลียนนำกงแก้ว

เข้าก็เอากันสร้าง

เกวียนทองรถ

กงพอกด้าม

คำเข็มแต่คำ

ทุงทองตั้ง

เป็นถันเลี่ยนค่อง

สองฝ่ายข้าง

สีลิวแสดเหลือง

2.45 กรรมเก่าของชูลูนางอ้ว

กรรมเก่าของชูลูนางอ้วต้องชดใช้กรรมถึง 7 ชาติ

แม่นว่า เวรบาน้อย

นำถึงพระยาใหญ่

เจ็ดชาติข้า

นำช่องคอบคิง

ข้าชาตินี้

มาแม่นชูลู เจ้าเอย

อันว่าจันหอมเวร

ถิกพระยาเมียเค้า

นางเมืองไซ้

เวรหลังหลายชาติ

ก็จิงข้าชาตินี้

เป็นอ้วเที่ยงจริง เจ้าเอย

2.46 เภาศพชูลูนางอ้ว

แต่นั้นคนไหลเข้า

ตามทางเดียรดาต

มาแทบเท้า

หอท้าวแห่ไป

พุงพุงพร้อม

เสียงโหนดนเนื่อง

หลังคูดควันถมแถว

ฮุงควันคั้งฟ้า

พระแม่เจ้า

นำคราบบาคราญ

เถิงแดนเมือง

อยู่คองคอยเจ้า

อันหนึ่งเชิญทั้งหอลูกน้อย

เจ้าอ่อนนางงาม

เมื่อโฮมสุข

ฮ่วมกันแดนด้าว

แต่นั้นพระแม่เจ้า

ฮู้เหตุสองขุน

พหุบุษยานุกิจโศกชเว

2.47 ศพขุนนางอ้วเผาที่เดียวกัน

ตกแต่งแล้ว	ไฟแรงตามคิง
เป็นเปลวลุก	ทั่วแดนคองฟ้า
แต่นั่นอิตาเจ้า	เทวดาหลิงล่า
เป็นที่เมี้ยนคาบเจ้า	พุทแท้เที้ยวลง
กำดอกแก้ว	ผายหว่านบุชา

2.48 สร้างเจดีย์บรรจุนิธิ

คือมว่า นิธิฐานแล้ว	กองพอนมุดมอด
พระแม่เจ้า	เดินท่อนคูโกโฮม
แล้วจึงจำเขาตั้ง	แปลงธาตุเจดีย์
คูตระการสูง	ก่อกรมสองน้อย

2.49 ทำอิทธิฤทธิ์ให้มารดาเห็น

บัดนี้ เสาจักทำฤทธิ์ให้	เป็นสูงยาวหย่อน
ลงแต่ฟ้า	ประสงค์เหล้นหมู่ฝน
เอาอุบแก้ว	วิเศษของทิพย์
ลงเมืองคน	ตอบคุณสองถ้ำ
แล้วจึงตีตราไว้	ลานคำในอุบ
ต้านกล่าวไว้	ในหั้นคูอัน
แล้วจึงทำฤทธิ์ให้	เป็นสูงยาวหย่อน ลงมา
แดงมยุพริ้อม	ทั้งสี่แสดเหลืออง
กงลุ่มนั้น	อ้วเคียมนางหญิง
ผิวผางสอ	อั้งเอียงบมีเศรั้า
กงเทิงนั้น	ขูลูบาบ่าว
แสงปะแจ้ง	ดูเศรั้าหม่นหมอง

2.50 ตั้งเมืองใหม่

ข้าสี่ฮ้อย	มาสร้างแต่งเมือง
แล้วจึงจัดเอาก้า	กาสี่พันแปด
ทั้งหมู่ข้า	ขอมเข้ามากมุล
แล้วจึงปลงคำให้	แสนเมืองเป็นแก่
สองฝ่ายท้าว	หาให้คูอัน
ขุนจึงปลงคำไหว้	นางเมืองยูแต่่ง

นับทั้งฝูงเขาข้า	ประมาณได้แปดพัน
ตกแต่งเข้า	บัวระบัต้อย่าขาด
วันคืนสู	ค่อยเอากันสร้าง
แล้วจึงหาหน่อเนื้อ	กาสีเป็นแก่
ยังมี หลายแจ่มเจ้า	บุญกว้างแม่เมือง
ชื่อว่าเท้ายอดแก้ว	เสวยราชกาสี
ก็จึงถึงที่กำ	เมืองกว้างแห่งตน
เขาก็แหนแห่น้อย	เจ้าอ่อนแทนเมือง
ชื่อพระยานาราช	ซ่าไกลเขาย้อง
แม่แจ่มเจ้า	ไปบวชทรงศีล
บัดนี้จักกล่าวถึงแม่แจ่มเจ้า	กำฝ่ายเมืองกาย
นองพลหลง	ตัวคืนเมื่อบ้าน
แล้วจึงแหนแห่น้อย	ทำมุงเสวยเมือง
ชื่อพระยาชัยศรี	สืบเมืองเป็นเจ้า
เขาก็ลือซาเจ้า	ทรงธรรมแวนขอบ
เขากล่าวย้อง	คุณเจ้าทั่วแดน
พระแม่เจ้า	ไปบวชทรงศีล
หมายกองทาน	ฮอดนางในฟ้า
2.51 แม่เมืองเกิดบนสวรรค์	
นางจึงพากันขึ้น	เมื่อหอผาสาท
สุขเลิศล้ำ	ในฟ้าแก๊งอินทร์
อันนี้ นิทานเจ้า	องค์พุทโลงโลก

การศึกษา

จากการศึกษาวรรณคดีอีสานเรื่องขูลูนางอั้วโดย ปรีชา พิณทอง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ

ระยะทางระหว่างเมืองกายถึงเมืองกาสี

- 1.1 ใช้เวลาในการเดินทาง 4 วัน
- 1.2 ใช้ช้าง (พลายสาร) ม้า (อาชานัย) เป็นพาหนะในการเดินทาง
- 1.3 สภาพแวดล้อมมีธรรมชาติเต็มไปด้วยป่าไม้ ห้วย น้ำตก

ฝูงหมู่่นางสาวพร้อม	ทรงลวาทนแห่
เข้าป่าไม้	หลายห้วยค่อยไป
หลังคูอันยพร้อม	พลายสารฮ้องสนั่น
เข้าป่ากว้าง	หลายมือพร้านาน
นับแต่พรากจากบ้าน	มาได้สัวัน
ก็จ้งเถิงแดนเมือง	ด้านตายเขาตั้ง

2. พิธีกรรม

ในเรื่องของขุนนางอ้วแม่ของคุณลูให้จัดพิธีกรรม “เต้าแม่มอนเบ็งसानแนน” เข้าทรงดูว่าเป็นเนื้อคู่ที่แท้จริงหรือไม่แต่เครื่องบวงสรวงอันได้แก่ หัวหมู ควายคู่ แก้วแหวน ทอง เหล้า เชิญคนทรง “แม่ม่อน” ทำพิธี

แถบหลังรับของกำนัลแล้วก็พาไปดูสวนแนน ปรากฏสายแนนของทั้งคู่ตรงโคนเกาะเกี่ยวกันดีแต่ตรงปลายหันห่างจากกัน ตรงยอดก็ขุดด้วยหายไป สระน้ำในสระแก้วก็แห้งเหือดสิ่งเหล่านี้แสดงว่ามีไฉ่เป็นเนื้อคู่กัน

3. ความเชื่อ

การกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ที่มีต่อสิ่งไม่มีชีวิตหรือมองไม่เห็นจะต้องทำพิธีขอมาขออนุญาตเสียก่อน เช่น

3.1 บทบาทพระอินทร์

พระอินทร์มีบทบาทในตอนเสี่ยงแนน มีการจัดเครื่องบูชาพระอินทร์เมื่อนางอ้วเสี่ยงซ็อนนางได้อิฐฐานถึงพระอินทร์ขอให้สมปราถนาแต่พระอินทร์ไม่ได้บันดาลอะไรนอกจากจะเอาซ็อนไปเก็บให้หลังจากพิธีเสร็จแล้ว ในบทคร่ำครวญตอนนางอ้วไปหาขูลูครั้งสุดท้าย นางได้อิฐฐานขอพระอินทร์นำทั้งสองไปอยู่ด้วยกันบนฟ้า ตอนแม่นางอ้วทำพิธีกรรมถึงช่วยหาศพนางอ้วจึงให้กาดำไปบอกข่าวเรื่องนางอ้ว พระอินทร์ทำหน้าที่ตามความสมปราถนา ตัวละครทุกตัวคิดถึงและบูชาพระอินทร์มากกว่าพระยาแถน

3.2 อ้อนวอนพระอินทร์ให้พบศพนางอ้ว

ค้อมว่าแล้ว	ยอมอบพาทวน
ถวายเป็น	อยู่ในเมืองฟ้า
กับทั้งเทียนเงินพร้อม	เทียนคำฮ้อยคู่
ถวายเป็นอินทราชไต้	ดวงฟ้าส่องญาณ แต่ถ้อน น.123

3.3 เอาศพนางอ้วลงจากต้นจุงฝีปลูก

นางก็เก็บดอกไม้	เทียนคู่บูชา
ขอให้จวงศรีสร้อย	เอานางส่ง แต่ถ้อน

ข้าจักเอาขนาดเล็ก

คืนสู่เข้านคร แท้แล้ว น.127

4. ประเพณี

4.1 เมื่อใดก็ตามมีการไปเยี่ยมจะต้องเอาบรรณาการของฝากไปด้วยทุกครั้ง

บัดนี้นางลักลั่น

หาทำวที่ไกล

ให้สุดเอาได้

บรรณาการของฝาก

เงินและแก้ว

ค่าเข้ามามูล

ไปไถ่ซื้อ

เอาอ่อนเามาเมือง น.114

4.2 เมื่อมีปัญหาใดๆ ก็ตามแล้วแก้ไม่ได้ให้โทรมาเสียหาย

“เวรกรรม” เป็นแนวคิดที่เน้นย้ำตลอดเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ เวรกรรมในเรื่องนี้คือผลกระทบของการกระทำที่ส่งต่อมาจากชาติก่อนทั้งคู่เกิดมาในชาตินี้เพื่อชดใช้เวร วิธีดับเวรก็คือต้องใช้ขันตือดทอนดกกลิ่นเข้าช่วยยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อให้เวรยุติในชาตินี้ไม่ตามไปชาติหน้า

สิ่งที่ขัดแย้งกันกับคติพุทธศาสนาคือการฆ่าตัวตาย พุทธศาสนาไม่เคยสอนให้ฆ่าตัวตายการฆ่าตัวตายกลับเป็นบาปวรรณคดีแสดงให้เห็น ผู้แต่งมุ่งเน้นเรื่องการดับเวรกรรมในชาตินี้

สารเรื่องเวรกรรมที่ผู้เขียนมุ่งส่งให้วรรณคดีเรื่องนี้จึงทำลายความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งถือว่าแกนเป็นผู้ลิขิตชะตาชีวิตของมนุษย์ นางอ้วยยอมรับ “เวรกรรม” นางจึงเป็นผู้ลิขิตชีวิตของตนเอง โดยการตายเพื่อยุติกรรม

วรรณคดีนิทานเรื่องนี้มีจุดสะเทือนใจผู้อ่านอยู่ที่ความตายของคู่รักทั้งสองเป็นความตายเพื่อยืนยันความยิ่งใหญ่ของความรัก ดุจเดียวกับ โรมิโอ - จูเลียต พระลอ - นางเพื่อน นางแพง และ สะพานรักสารสิน จะเห็นได้ว่า ความรักเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสะกดผู้อ่านผู้ฟังได้ทุกยุคทุกสมัย

จารบุตร เรื่องสุวรรณ (ของดีอีสาน, 25) วิจัยเรื่องนี้ว่า “เน้นหนักไปทางชื่อเสียงต่อความรัก รักเดียวใจเดียว และชี้ให้เห็นภัยของกามตัณหาซึ่งเป็นกิเลสอันแรงกล้า ตลอดจนการกินสินบนของแม่ฝ่ายหญิงด้วย

ในวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้วได้ปรากฏว่ามีความเชื่อในรูปแบบต่างๆ สะท้อนภาพของคนและสังคมในยุคสมัยที่วรรณกรรมนั้นเกิดขึ้นได้ ในบางอย่างก็ยังสามารถล่อเมลาจิตใจคนในสังคมปัจจุบันได้ ถึงแม้ความเชื่อบางอย่างจะเป็นเรื่องมาย แต่ยังคงแฝงเจตนาที่ดีเอาไว้ เป็นเจตนาเพื่ออบรมสั่งสอนเป็นผลดีต่อผู้ปฏิบัติ สร้างขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างสงบสุข

ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องชุนางอ้ว

1. ความเชื่อการอยู่ไฟ ต้มน้ำร้อน ปรากฏเมื่อนางอ้วคร่ำครวญถึงบุญคุณของมารดา ก่อน
ผูกคอตาย ดังนี้

แม้ว่ากินน้ำร้อน   ปากเปื่อยพองสุก ก็ได้
ลูกเจ้าขอสมมา   หมั้นที่คุ้มล้ำ

ความเชื่อนี้คนโบราณให้ผู้หญิงคลอดลูกโดยอยู่ไฟ (อยู่กรรม, อยู่กำ) หลังคลอด
เพราะเชื่อว่าความร้อนระอุทำให้มดลูกแห้งตัวเร็ว และยังเชื่อว่าผู้หญิงที่อยู่ไฟหลังคลอด เมื่อแก่ตัวลง
จะเป็นผู้หญิงที่มีร่างกายแข็งแรง ไม่ปวดหลัง ปวดเอว ผิพรรณผุดผ่อง หากปัจจุบันผู้หญิงอีกส่วน
หนึ่งที่คลอดลูกด้วยวิธีผ่าตัด ผู้หญิงหลายคนรีบกลับไปทำงานหลังลาคลอด จึงเป็นเหตุให้การอยู่ไฟ
หลังคลอด มีการลดบทบาทลง หรือหายไปบ้างในบางชุมชน

2. ความเชื่อเรื่องการตัดสายสะดือ ปรากฏเมื่อนางอ้วคร่ำครวญถึงบุญคุณมารดา ก่อนผูกคอตาย
ดังนี้

แม่จิ้งจั่งเอาตนเข้า   ลุงตาตัดสายสะดือ (สายสะดือ)
แม่ผ้าอ้อม   ปูดั่งไห่นอน (น.102)

ประเพณีการจัดสายสะดือเด็ก ในอดีตนิยมใช้ตัวไม้ไผ่ตัด บางท้องถิ่นใช้ขานไฟ หรือ
ก้อนถ่าน หรือก้อนดินเป็นเชิงรอง ผู้ตัดเลือกจากญาติผู้ใหญ่ที่มีลักษณะดี (ปริญญาณ ภิกขุ, 2525:
10) หากแต่ในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้มีดหรือกรรไกรที่สะอาดผ่านการฆ่าเชื้อแล้ว

3. ความเชื่อเรื่องผี (ผีแถน) ความเชื่อเรื่องผีแถนเป็นผู้รักษา กกแนนเทวดาในพิธีเสียงสาย
แนนมีที่รับเครื่องสังเวย คือ ขาควาย กับ เหล้า ทำให้ฐานะของแถนกลายเป็นผีพวกหนึ่งดังนี้

แต่นั้นผีก็บายเอาได้   บรรณาการของฝาก
พวกข้าใช้   คาคั่งเครื่องควา
แล้วจึงจัดกันขึ้น   เมื่อเทิงอากาศ
คิดใคร่ได้   นางอ้วมิ่งเมือง
แล้วจึงใช้ข้าขึ้น   มามอบขาควาย
ขอเชิญลง   ช่วงเพียงประสงค์เล่น
อันหนึ่งกกแนนเจ้า   ชูลูบาบ่าว
ทั้งอ่อนน้อย   ยังเกี่ยวกอดกัน บ่ได้

คนอีสานเชื่อว่าแถนเป็นเทพพวกหนึ่ง บางครั้งมีฐานะเท่ากับเทวดาทั้งปวง อย่างไรก็ตาม
ตามชาวอีสานเชื่อว่าแถนเป็นผู้ให้กำเนิดบรรพบุรุษของตน ดังนั้นคำว่าแนนแถนแต่ง จึงติดปากของ
คนอีสานมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังเชื่อกันอีกว่า แถนเป็นผู้บันดาลให้ฝนตกมายังโลกมนุษย์ โดยนาค

เป็นผู้เล่นน้ำ แล้วทำให้ฝนตก แถนจึงกลายเป็นผู้สร้างคน สร้างสัตว์ และสร้างพืชพันธุ์ธัญญาหาร
ต่างๆ

4. ความเชื่อเรื่องนางทรง ปรากฏในพิธีเสีงสายแนน เพื่อขอความช่วยเหลือสอบถามเรื่อง
เนื้อคู่ (กกแนน) ของชูลูนางอ้าว ใช้นางทรงเป็นสื่อกลาง เรียกนางทรงว่า แม่หม้อน

เมื่อนั้น นางเมืองกำ กาสีแวนฮีบ
ให้แม่หม้อน มาตั้งแต่งตัว
ถกถายขึ้น ผืนใหม่ทรงโฉม
(ถกถานขึ้น - เปลี่ยนผ้าถุง)
โจอมคำสูบ อาบมณีดวงเข้ม
แต่นั้นหมอบีเจ้า ชมกล่อมเสีงระบำ

(ชูลูนางอ้าว: 68-69)

และเมื่อนางทรงนำของขึ้นไปถวายแถน ดังนี้

แค่นั้น ผีก็บายเอาได้ บรรณาการของฝาก
พวกข้าใช้ ดาตั้งเครื่องควา
เขาก็จัดกันขึ้น เมื่อเทิงอากาศ

(ชูลูนางอ้าว: 70)

เมื่อติดต่อกับแถนแล้ว นางทรงกลับลงมาบอกข่าว ดังนี้

คอมว่าแล้ว ลงจากแถนหลวง
เถิงเมืองเพียง กล่าวจาคน้อย
บัดนี้เฮาจักไปสุญเข้า นางหมอบอกปาก
เว้าแต่น้อย กระบวนเบื่องม่วนงาม

(ชูลูนางอ้าว: 70)

ความเชื่อเรื่องนี้เนื่องมาจากความเชื่อเรื่องผีที่ว่า ผีมีความรู้สึกนึกคิดลพฤติกรรมเหมือน
คน ดังนั้นคนจึงสามารถติดต่อกับผีได้โดยผ่านตัวกลาง ซึ่งเรียกว่า จ้ำ หรือ ขจ้ำ หรือ นางทรง
การแสดงออกของความเชื่อเรื่องนี้อยู่ที่ความตั้งใจปฏิบัติ ความจริงใจที่จะเชื่อ จะปฏิบัติตาม ความ
เชื่อเรื่องนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดโครงเรื่องของผู้แต่งโดยกำหนดเป็นตัวกลางสร้างจุดสนใจนำติดตาม
ความเข้มข้นของเรื่องให้ดำเนินถึงจุดสุดยอดคือตัวละครทั้งนางเอกพระเอกฆ่าตัวตาย

5. ความเชื่อเรื่องสวรรค์ปรากฏในประเพณีเกี่ยวกับการตายตอนเสนากราบทูลแม่เมืองกาสิ
ที่ทำบุญถึงขลุ่ยที่ตายไป

ขอให้พระแม่เจ้า ทานทอดคองบุญ

คันที่ไหล ฮอดบาในฟ้า

แสงปรากฏอีกครั้งเมื่อทำบุญถึงนางอ้ว

จัดแจกแก้ว คำพร้อมทอดทาน

หุดบวชพร้อม สันสิ่งของท่าน

หลายกองบุญ ฮอดนางในฟ้า (น.129)

“ในฟ้า” ในที่นี้ หมายถึง สวรรค์

6. ความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาส ปรากฏในประเพณีเสี้ยงสายแนนตอนนางอ้วเกิดปัญหา
เรื่องคู่ครอง

แถบจึงพาดูเท้า สวนแนนหลังหล้า

กกแนนเกี่ยว พันกันฮักฮ่วม

ปลายต่างเน็ง หนีเว้นจากกัน

อันว่าบ่อน้ำแก้ว ลางบ่อนยังใส

ลางบ่อนเห็นแหนหนาม จอกขาวตันทาง

ลันหนึ่งเวรบาท้าว ทังนางมีมาก

ชาติก่อนพัน ทังนางมีมาก

ชาติก่อนพัน บุญกว้างสร้างทำ

สายแนนตามความเชื่อนั้น เป็นต้นไม้ที่ปลูกร่วมกัน เรียก กกแนน และเป็นบ่อน้ำที่ร่วม
อธิษฐานกันไว้ กกแนนจะอยู่สวนพญาแถบบนฟ้า พญาแถบเป็นผู้รักษาไว้ ถ้าใครเคยเป็นเนื้อคู่กัน
ต้นไม้อธิษฐานทั้งสองต้นจะขึ้นพันกันตลอด แต่ใครไม่ใช่เนื้อคู่กันต้นไม้ทั้งสองจะไม่พันกัน แยก
ปลายหนีจากกัน บ่อน้ำอธิษฐานก็เช่นเดียวกันถ้าเป็นเนื้อคู่บ่อน้ำนั้นจะมีน้ำใสสะอาดขังไว้ตลอดเวลา

7. ความเชื่อเรื่องดวงชะตาตามฤกษ์ยามที่เกิด

หมอก็บายสอได้ หายามวันเกิด

ลงเลขตั้ง เป็นถ่านล่าแยง

อันว่าวันเกิดท้าว สุขุมมากอสัย

ภายลุนจัก เกิดเป็นเวรฮ้าย

บามมีทันได้ เสวยเมืองแทนพ่อ

ท้าวจักได้ขึ้น โปธิราชเมืองแมน

เวรบามี เกิดมานำใช้

แต่นั้นพระจิ้งจอก จาต่อหมอโหร
 เสาจ๊กหาหมอตัดหมูเวรทั้งสี่ได้ บ่เด
 หมอซ้าบาทสอดต้อง คุณไปหลายवाद
 หมอกี้ตัดขาดเมี้ยน บ่มีได้ต่อไป พระเอย (หน้า5-6)

เมื่อหมอกำนายดวงชะตาจะตายก่อนได้ขึ้นครองเมือง ผู้เป็นพระมารดาตกใจปรึกษา
 โหรเพื่อหาทางแก้ไข เมื่อหมอกำนายดวงชะตาอีกครั้งก็ทราบว่าจะหาชะตาได้ คือ
 ไม่มีทางแก้ไขอย่างไร

ความเชื่อเรื่องดวงชะตาไม่ใช่มีเฉพาะกับคน ยังพบได้ในการหาฤกษ์ยาม คำนึงถึงดวง
 ชะตาในการสร้างบ้านเรือน หาสถานที่ที่ดีฤกษ์ยามที่ดี เพื่อเป็นเสาะเอก-โท ตามประเพณีความเชื่อมี
 มาจนถึงปัจจุบัน

8. ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมบวงสรวง ปรากฏเมื่อประกอบพิธีเสีงสายแนนคู่ครองของนาง
 อ้าว

เขาจิ้งเอากันสร้าง คุณทางทั้งสี่
 ฮ่มก่งกั้ง เป็นถ้ำนแสตเหลือง
 จัดเอาไว้ บวยค้ำวงแวด (บวย = กระบวย)
 นำใส่ไว้ ไทเหล่าเฮื้อคำ
 มีทั้งหัวหมูพร้อม หัวควายทั้งคู่
 คำและแก้ว กองขึ้นมากมุล

พูนุ่ ปณุ่ ทิโต ชีเว

บทที่ 5

การแปลวรรณกรรมต้นฉบับ

ศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชาติ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอารยประเทศ ดังนั้น ประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรือง จะต้องมามีศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติตนเอง ชาติไทย เป็นชาติที่เก่าแก่และมีความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านานหลายยุคหลายสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างแท้จริงให้ปรากฏ แก่นานาประเทศ นับเป็นมรดกล้ำค่าที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่อนุชนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก

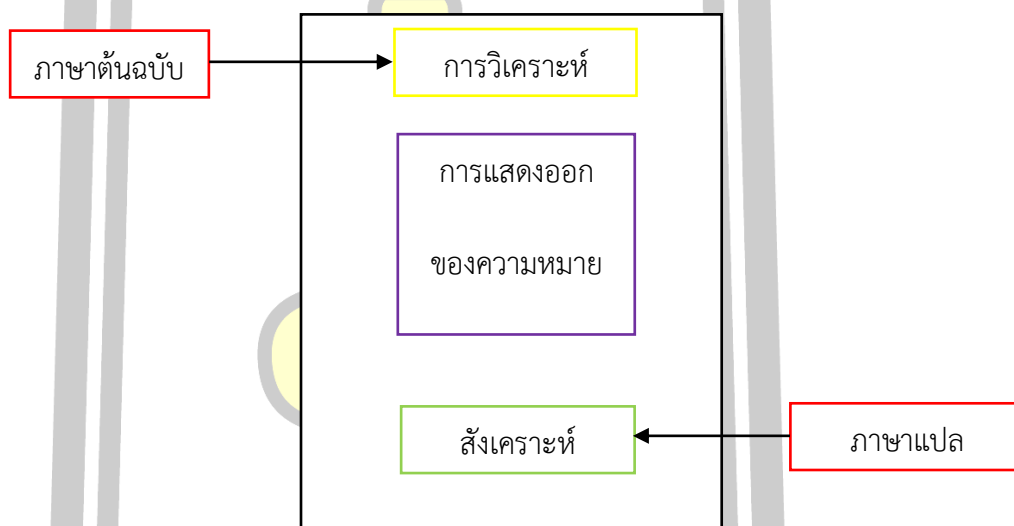
การแสดงพื้นบ้านเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยสิ่งแวดล้อม เป็นพื้นฐานแล้วขยายแผ่ออกไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียงที่มีวัฒนธรรมคล้ายกัน ทั้งอาชีพขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อและศาสนา เนื้อหาจะสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

การแสดงศิลปะพื้นบ้านของไทยเป็นที่ประทับใจ แก่ผู้ชมทุกครั้งที่ทำการแสดง ไม่ว่าจะกลุ่มผู้ชมจะเป็นคนไทยหรือชาวต่างชาติ ต่างวัฒนธรรมสอดคล้องกับ ถนอม ชากักดี (2524: 67-70)

ถนอม ชากักดี (2545: 67-70) ได้กล่าวถึงการดำรงอยู่ของหมอลำปัจจุบันว่า หมอลำเป็นศิลปะการแสดงภาคประชาชนระดับรากหญ้าที่มีชนแต่ไร้รูปแบบ ที่สามารถปรับ กระบวนท่าของตนได้ในทุกลักษณะพื้นที่และเวลา หมอลำจะไม่มีวันดับและไม่มีวันตาย ในเมื่อโลก แห่งการบริโภคต้องการเสพวัฒนธรรมย่อย ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมใหญ่ นับวันหมอลำมีแต่จะสร้างความตื่นตาให้กับผู้ชมอย่างไม่มีวันจบสิ้น จากหมอลำใหม่ ลำเพลิน ลำคู่ จนมาถึงหมอลำซึ่ง ที่สังสถิต อยู่ในจิตวิญญาณคนอีสาน รวมทั้ง “คนอื่น” ด้วย

จึงนับได้ว่าอิทธิพลแห่งหมอลำได้กระจายความนิยมออกไปอย่างกว้างขวางใน หลากหลายมิติ สามารถแทรกซึมเข้าไปอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างน่าสนใจ ในคุณค่าที่มีในหมอลำ ถ้ามองด้วยสายตาที่เป็นธรรมจะเห็นถึงสุนทรียภาพ ในหลายระดับให้ได้รับ สัมผัส ตั้งแต่ความงามในเนื้อความ (สาระ)ทำนอง ลีลาการแสดงออก ที่ผสมผสานสัมพันธ์กันอย่างเป็น ธรรมชาตินับแต่เรียบง่ายที่สุดจนถึงอลังการงานสร้าง ขึ้นอยู่กับวารสนิยมในการเสพของแต่ละคนจะ เป็นเช่นไร สุนทรียรส จึงมีความเกี่ยวข้องกับรสนิยม ค่านิยม และระบบการศึกษาอันเป็นการสร้างขึ้น ในเชิงวาทกรรม (discourse) แต่สุนทรียรสในหมอลำ ยังเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยจิตธรรมที่อยู่เหนือ ความรู้ในการเชิงวาทกรรมที่สามารถอธิบายๆ ได้เพียงระดับผิวเผิน ดังนั้นสุนทรียภาพในหมอลำที่ ปราศจากอคติจึงมีคุณค่าความหมาย ความสำคัญ ความเข้าใจของผู้ชมต่างวัฒนธรรม

จากข้อจำกัดในเรื่องภาษาอาจทำให้วรรณกรรมอันทรงคุณค่ามีการเผยแพร่เรื่องราวในพื้นที่จำกัด ทั้งนี้ในอนาคตอันใกล้สถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการรวมตัวในภูมิภาคเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศ การนำเอาเรื่องราวของวรรณกรรมและคุณค่าในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งทำได้หลายแนวทาง แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจก็คือการนำเอาการละเล่นแบบใหม่มาใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่วรรณกรรมโดยเน้นสื่อที่คนต่างชาติต่างวัฒนธรรมเข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยจึงได้นำเอาวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้าวของปรีชา พิณทอง จำนวน 17 บทจากทั้งหมด 52 บท เพื่อนำมาวิเคราะห์และแปลงเป็นบทละครแปลเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้ทฤษฎีของ T.R. Bell จากข้อจำกัดในเรื่องภาษาอาจทำให้วรรณกรรมอันทรงคุณค่ามีการเผยแพร่เรื่องราวในพื้นที่จำกัด ทั้งนี้ในขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของเบล (bell 1991: 14-15)

ภาพประกอบที่ 17 ขั้นตอนในการแปลตามทฤษฎีของเบล

จากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องชูลุนางอ้าว ปรีชา พิณทอง โดย ปรีชา พิณทอง ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทสำคัญที่เป็นเหตุการณ์หลักตามโครงการณตามโครงเรื่องจำนวน 17 บท คือ

ชูลูไปเยี่ยมนางอ้าว

ชูลูลาแม่เพื่อไปหานางอ้าวที่สวนของนางอ้าว นางอ้าวมาต้อนรับชูลู และชูลูกก็ได้ตกลงรักนางอ้าวทันทีที่ได้พบ

ค้อมว่าแม่กล่าวแล้ว

ย้ายสูโองนาง

ดูตระการสูง

คาบคำแกมแก้ว

บายองขึ้น

หอราชนางงาม

นางเหลียวเหิน	เล่นมาหาท้าว
ชั้นสถาพร้อม	ยอมมาถวายบ่าว
น้ำตาแก้ว	ถวายเท่าค้อยจา
มาตีรื้อทูลชม่อมแก้ว	ดันดั่งเดินมา
สายคอกู	ดั่งมายามนึ่ง นันรื้อ
มารดาทั้งตายาย	ยอมยืนยาวหมั้น แด่รื้อ
แต่นั้นท้าวตอบต้าน	ขานนาถนางงาม
ฝูงนั้นยังค้อยหอมพลแพน	อยู่ยืนเป็นหม้าย
แต่นั้นบาเห็นน้อย	สายคออ้วเคี่ยม
จิตหลุดหล้ม	น่าน้องหน่อเมือง

ขูลูพูดเกี่ยวนางอ้ว

วันหนึ่งขูลูตัดสินใจไปเมืองกายเพื่อเยี่ยมเพื่อนรักของแม่ แม่ขูลูได้จัดเตรียมของฝากให้ขูลูนำไปเมืองกาย ขูลูนำไพร่พลเดินทางข้ามภูเขา ข้ามแม่น้ำจนถึงเมืองกาย

ท้าวกล่าวต้าน	จาต่อนางงาม
สายคอกู	สิ่งใดเดนน้อง
พินี่แปลงสพานข้าม	กลางดอนหลายย่าน มาพี
น้องจักป้านแม่น้ำ	ต้นทางช้อยพี่ชาย บ่เด
แต่นั้นนางอ้วน้อย	ต้านต่อขูลู
คั้นบมีโยพาน	ชีช้อยแปลงนำท้าว
อันว่าภายหลังน้อง	ใจใสเสมอแว่น
ก็บมีบ่อนแม้ง	แมงแท้ทอโย อ้ายเอย
อันหนึ่งน้องหากกินแกงแซ้	แลนโมนตางเหยื่อ
ไม่ขอนข้วง	ขวาซ้ายช้อยกลาง อ้ายเอย
แต่นั้นท้าวตอบต้าน	จานาถนางงาม
น้องอย่าเคือคำขัด	แห่งอวนภาพพี
พินี่ชายลำแท้	สัจจมีมาก นางเอย
ศีลห้าตั้ง	จำไว้ชู้ยาม พีแล้ว
ไผ่ท่อนกินแกงแซ้	แลนโมนตางเหยื่อ เป็นเด
ของหมุ่น	ของแท้ชื้อตน
เจียมแต่กายพระนางน้อง	มีสองจากพี ภายพี
พีกี่คิดต่อน้อง	พระอวนเจ้าอย่าไล อุ่นเอย

พีกี่ฮักฮูปน้อง

เชิญน้องไขคำแพง

น้องอย่าข้อง

เชิญน้องมาช้อยแก้ว

น้องนั้นเปรียบดังแก้ว

พี่ขอเข้าเพ็งเง้อม

พีกี่โคจรตัน

อย่าได้เตียนกล่าวช้อ

แต่นั้นนางกล่าวแก้ว

น้องนี้แนวโฉมผาง

รือว่าอาศัยตัน

หากจักเสียเผ่าเจ้า

น้องนี้แนวหนามเชื้อ

แสนจักฮ้องต่อหน้า

แต่นั้นท้าวกล่าวแก้ว

คำจอมลี

น้องหากฝังกกไว้

น้องหากตีป่าไม้

คั่นบ่เพ็งพระทัยแก้ว

น้องอย่าขัดบางตัน

พีน้องโฉมผางเกล้า

รือว่าต้องบาดน้ำ

แต่นั้นนางกล่าวแก้ว

น้องบ่ขึ้นวาจา

น้องนี้เป็นหญิงแท้

คั่นชายปะละถึม

น้องนี้เหมือนดั่งดาวอยู่บนฟ้า

ก็บ่มีสอใส

ชายนั้นเทียมดั่งเดือนเพ็งแจ้ง

หลิงส่องแจ้ง

แต่นั้นบ่าวท้าว

เท่าที่ทวงฮัด พี่แล้ว

แบ่งทวงทางอ้าย

ขนังแค้นคั่งทวง น้องเอ้ย

คำข้องที่ประสงค์

ทำมะฮงลูกประเสริฐ

เงาแก้วเหลื่อมเงา พี่ถ้อน

เดินดอมดมกลืน มาพี่

ขวัญเฮื่องหน้ายสะอาง แต่ถ้อน

จาพี่ชูลู

เผ่าตัวมีฮู้

พายไซนหุขาด เป็นรือ

สมแก้วหน่วยดี พี่เอย

นางผีผุงแฝด

บ่มีเตื่องต่อนำ พี่เอย

จาอ่อนนางงาม

ถึกตนตัวอ้าย

ทางปลายคางซีเหี่ยว

เสื่อเกล้าเลากลัว

วาจาคำช้อ

ตนอ้ายซีสังลา

กุมภันท์หีนะชาติ

ตาเจ้าช้องสะเต็น พี่เด

จาพี่คำเขียง

เชิงพระทัยจอมเจ้า

บุญชามาเหลื่อม จริงดาบ

หญิงนั้นปติ พี่เอย

แฝงฝายพระจันทอน

ส่งเงาเห็นหน้า

รังสีสิบห้าคำ

เห็นเพี้ยนชู้ฮั่น

ต้านตอบคำควร

จางนาง	แต่พอเพียงด้าม
น้องนั้นเทียมดั่งพิฑูรย์แก้ว	เอื้องคำเพิ่นขอดไฉนนั้น
รือจักแก้ออกได้	แพด้วงซีห่อเป็น พี่เต
แต่นั้นนางกล่าวตำนาน	จาต่อมีนาน
อย่าได้เคืองพระทัยหา	แห่งตนตัวน้อง
น้องนี้ไขโศโศฮ้าย	ญิงทะเลชาติชั่ว
ศีลห้าตั้ง	ตัวน้องพริ้วเพ็ง
แต่นั้นท้าวกล่าวน้อง	ขอขอดไมตรี
พันปีขอ	ฮ่วมนางเมืองฟ้า
คั้นว่าปลงพระทัยหมั้น	สัจจิงยาหลาย
เป็นดั่งไฮฮากไม้	พันเกี่ยวกอดกัน พี่ถ่อน
บัดนี้พี่ก็จิงใจผ้าย	ดงดอนหลายย่าน มาพี่
ให้พี่ขอกอดน้อง	พอให้อุ่นทวง พี่แม่
คั้นแม่น้องบ่เลี้ยง	ผายโผดเป็นทาน
พี่จักตายเป็นผี	มิ่งมรณเมื่อฟ้า
แต่นั้นนางกล่าวตำนาน	จาต่อซูลู
จาเสียงหวาน	ต่อบาค่าละห้อย
อย่าได้ฮ้อน	กินไวจางจิต
ให้ซาไว้	เมื่อน้ำจริงเยื่อ พี่เอย
แต่นั้นท้าวกล่าวน้อง	ขอฮ่วมเสนาหา
ขอให้กูร์ณาผาย	เมื่อยามบาฮ้อน
ไผห่อนเอาปลาขึ้น	เมื่อฮุตตายแดด เป็นนั้น
ชาตินี้แนวอยู่หน้า	มายเมียนแค้นทที นี้แล้ว
ให้น้องอดสาห์เขื่อน	เป็นทานคุณประกอบ
บุญจักชูชักขึ้น	เมื่อฟ้าบ่บาน พี่แล้ว
อันหนึ่งโพธิสัตว์เจ้า	เทศนาสอนสั่ง มานั้น
ทานหมู่คนทุกซีไฮ	บุญชียู้ออดพรหม พี่แล้ว
ขอให้กูร์ณาฮ้าย	ชายพลอยยามอยาก
บ่ ฮ่างว่าจักเสียพิฑูรย์เจ้าเลี้ยง	ตัวฮ้ายเมื่อเมา
แต่นั้นนางกล่าวตำนาน	จาพี่ทั้งหัว
ทุกห่อนกลายคำสอน	แห่งองค์พุทโธเจ้า

ไผ่วันนี้	ฟังธรรมจำจื่อ
ไผ่ท่อนทานที่นวมและแก้ม	บุญชียู้ออดพรหม นั้นเด
พระเพิ่นเทศน์ให้	ทานหมู่เงินค่า
โกชนั่งหลาย	แจกปูนปันให้
อานิสงส์เฮาได้	นำไปคู่บาศ่าง
คั้นเฮามรณมิ่งเมียน	เมื่อฟ้าสู่สวรรค์
ไผ่ผู้เอานมแก้ม	ทำบุญทานทอด
มีแต่คนกล่าวตำนาน	ขวัญเฮื่องทั่วเมือง พี่เอย
แต่นั้นท้าวก็หยับเข้าไกล้	เฮียงฟางนางงาม
พี่จักตายเป็นผี	ฮ่วมนางเมื่อฟ้า
พี่ก็กินแหงงไฮ้	กายพระนางน้องนาฎ
พี่จักไปพรำพร้อม	หมายเมียนเฮวเดียว พี่แล้ว
ค้อมว่าท้าวกล่าวแล้ว	มือกอดคอชม
มือซอนลง	ถิกนมนางอ้ว
หน่วย	นอนนึ่งบ่ตึง
ท้าวจิ่งคั้น	นมน้องบ่วาง
นางจิ่งจงใจตั้ง	ดอมบาจิตหว่า
สองถือนื้อ	นอนกลิ้งกล่อมกัน
พันธนั่งเกี้ยว	เผื่อแผดบมีเปิด เป็นแล้ว
เหมือนดั่งได้ขึ้นฟ้า	สวรรค์พันฮ่วมกัน
พอเมื่อเวลาล้า	ราตรีไกล้เที่ยง
นางนาถอ้ว	อวนท้าวสู่เกย
สองแจ่มเจ้า	เสด็จสู่หอขวาง
บาคราญหยับ	นั่งเฮียนนางอ้ว
บัดนี้พี่จักกลอยมโนน้อม	ดอมพระนางกลอยกล่าว
พอให้หายที่ฮ้อน	อารมณ์กว้างอาบเย็น
อันนี้บ่สมม่วงเม็ง	ในวันทั้งสี่
เป็นดั่งน้ำในบ่แก้ว	ในสร้างอาบเย็น
ตั้งแต่เค้า	กลางเล่าเดิมมา
ถวายจอมนาง	ค้อยดูจงแจ้ง
แต่นั้นนาจิงยอมมือไหว้	ชูลูกกลอยกล่าว

น้องนี้เป็นกราฟ้า	ความสู้บ่มี พี่เอย
อันนี้น้องกล่าวแก้	คิดถึกในธรรม
ขอให้จอมพระเนใน	โผตตนตัวน้อง
อันสนุกม่วนแม้ง	ในโลกเมืองคน เหาณี
มีท้อเป็นราชา	ครอบครองเมืองบ้าน
ยูสนุกสร้าง	ในนครตุ้มไฟไร่
สาวสนมหนุ่มน้อย	เทียมข้างแกว่งวี
สนุกม่วนแม้ง	เกี่ยวกอดเสนาหา
เถียงยามลูก	ตื่นมาสร้งน้ำ
แล้วเล่าถกถ่ายผ้า	ผืนอาจทรงโฉม
ตีท้อจันมันจับ	ลูบคิงทาเนื้อ
แล้วจิ้งย้ายสู่ห้อง	ผาสาทโฮงคำ
อ้ามะฮงสุข	สอดมือสวมก้อย
แขนสุขม้าว	มณีนิลควรค่า
แล้วจริงยัวระยาตร้าย	ลงห้องนั่งเตียง
อามาตย์พร้อม	มวลงหมู่เสนา
บริวารหลาย	หลังมาเลียนล้อม
สนุกม่วนแม้ง	มีแต่พระยา
หลายเมืองมา	ส่วยโฮมีไฮ้
บัดนี้ถายจอมให้	ในมะเนตรองถ้อ
คันว่าขัดบาทพื้น	จอมเจ้าสั่งคำ แต่ถ้อน
แต่นั้นขูลูท้าว	ชายแหวน ยอฮีน
มือกอดนิ้ว	คอน้องค้อยจา
เจ้าผู้เสนาสร้อย	จอมขวัญของพี่
น้องหากว่าเรื่องนี้	ตัวอ้ายชอบพระทัย
ขอน้องยืนยาวหมั่น	พันปีฮ้อยขวบ
สัพพะของสิ่งฮ้าย	ยาได้เบียดเบียน พี่ถ้อน
อันหนึ่งเดือนใสแจ้ง	รังสีสิบสีคำ
ไตจักให้	ใสแจ้งตั้งเพ็ง
แต่นั้นนางนาถน้อย	ทูลบาทประณมถวาย
จอมใจชาย	ค้อยฟังคำน้อง

อันนั้นเทียมตั้งนางนาถน้อย	ลูกท่านพระยาเมือง
เอาผู้ชายโทโส	อยู่เทียมเป็นแก้ว
นับมือเศร้า	สูญปล่าวทะเลายลับ
ดีท่อนแวนราชา	คู่กันเป็นเจ้าของ
หากจักแทนบุญได้	เสวยเมืองแทนพ่อ
นับมือใสส่องแจ่ม	ประกายล้อมหน่วยพระจันทร์ พี่เอย
แต่นั้นบาศราญน้ำว	คองนางชมจูบ
จิตแบ่งไว้	สองกำเก็งกัน พี่แล้ว
ขอให้น้องขึ้นแก้ว	ยืนยงทรงธรรม
ขอให้ไมตรีติด	ช่วยกันเมื่อฟ้า
อันหนึ่งอัศจรรย์ใจไอ้	โอรอส่งเวช
พี่ก็คิดถึกข้อ	ค่านองคองคือ พี่แล้ว
แต่นั้นนางกล่าวแก้	จาพี่ทั้งคณิง
คำนี้เทียมตั้งหญิงโฉมผาง	หน่วยสะอากดูฮ้าย แลนอ
อันนี้ เทียมตั้งเทวีเหง้า	พระยาเมืองฮักยิ่ง
สุขอยู่ย่อน	บุญเจ้าชูวัน
แล้วจึงบังเกิดกลัว	เป็นชอบโมโห
เอาผู้ชายโทโส	แทบเทียมเป็นชู
มันบมีอ่าวเอื้อ	ทันที่ราชา
มีท่อบองทางคิด	ลวดลงหาชู
มันบมีอ่าวย่าน	ทันที่ราชา
บุญคราวหลัง	บ่คณิงไล่ถิ่ม
อันนี้เป็นที่อัศจรรย์ไอ้	โอรอส่งเวช ฉันนี้
หญิงใดทำสิ่งนี้	ลงหม้อแผ่นแดง แท้แล้ว
แต่นั้นมือบานาว	คองนางชิงจูบ
มือสอดเข้า	แขนนางบ่ว่าง
เจ้าผู้ทิพขึ้นแก้ว	ตนเกิดเทียมทวง พี่เอย
ขอให้บุญภายหลัง	ขอดแนนอย่ามีม้าง
อันหนึ่งในธรรมแท้	แปลงมาไว้อ่าน
น้องขึ้นแก้ว	คณิงแจ่มจิงจา พี่ถ่อน
พันธนั่งจิตตั้ง	คำมีดูหลากหลาย

น้องจิ้งจิดในไส	ถึกพระทัยตนอ้าย
แต่นั้นนางงามอ้ว	ยอมมือก้มขาบ
น้องนี้เป็นญิงแท้	ในธรรมบมีส่อง เห็นแล้ว
ขอแก่พระที่จั้ง	กูร์ณาน้องสั่งคำ แน่ถ้อน
อันหนึ่งเป็นดั่งดาวอยู่บนฟ้า	ลับเหลี่ยมยุคนธร นั้นแล้ว
หรือจักมีรังสี	เปรียบพระจันทร์มีได้ นั้นเด
แต่นั้นท้าวกล่าวน้อง	มือกอดคอชม
สายคอกู	จ้งฟังเนอน้อง
อันว่าพันธนั่งจิตตั้ง	เป็นการหลายประโยชน์ นางเอย
เหมือนดั่งอ้ายแลน้อง	เทียมข้างเกิงกัน พี่แล้ว
พี่บมีส่องฮู้	ทันทีใจนาง ส่นอยนั้น
นางจักผิป้องคืด	สิ่งใดมีแจ้ง นั้นเด
นับแต่ได้ โลกล้ำ	มนุษย์ชาติเมืองคน
ไผจักหลังเห็นใจ	แห่งกันมีได้
มีแต่สัพพัญญเจ้า	ท้าวระมานปางก่อน ภายพุ่น
พระก็หลังลำเยี่ยม	เห็นถ้วนชู่กาย
เมื่อนั้นนางนาถน้อย	ฟังพากษ์บาไซ
นางก็ยอสะไบคำ	มอมมาบุญกว้าง
ถวายตนให้	ไซคำสอนสั่ง
น้องจักเอาเนื้อแนบเนื้อ	เทียมไว้แทบทวง พี่เอย
บัดนี้น้องจักยอมมือไหว	จอมบุญตนพี่
ต้านให้ฮู้	เมื่อหน้าจำจื่อ แต่ถ้อน
อันว่าดาวอยู่ฟ้า	แฝงฝายพระจันทอน
ยังจักมีแนวนาม	สิ่งใดขอแจ้ง
แต่นั้นท้าวกล่าวน้อง	ต้านบอกฝูงดาว
พี่จักเดียวความซึก	หมู่ดาวฟังแจ้ง
ขุนกลางโอมนางอ้ว	

ขุนกลางเป็นเจ้าของขอม หลงรักนางอ้วจึงหมั้นมาหาแม่เมืองกายพร้อมของฝากทุก
ครั้งเมื่อมาเมืองกาย เมื่อมีโอกาสขุนกลางจึงได้สู่ขอนางอ้วกับนางจันทา

บัดนี้ จักกล่าวถึงขุนกลางผู้	ขอมภูขาก่า ก่อนแล้ว
มันก็มักแจ่มเจ้า	นางอ้วหมั้นมา

ทันจึงหามาได้	กวางพานเนื้อป่า
เทียวส่งเจ้า	ตนล้ำแม่เมือง
ทุกค่ำเช้า	เทียวส่งเค็มกวาง
ทันเค็มพาน	หมู่กระแต่แลจ้อน
หลายวันแท้	เขาเพียรมีชาติ
มีทั้งแดงโมพร้อม	มันแกวมียาก
แม่แจ่มเจ้า	นางนาถยินดี
ยูท่างกินทานถึง	ยอดดาวะดิงส์แก้ว
หลายวันได้	หลายเดือนแถมถ่าย
ขุนกลางเดินป่าเข้า	นางให้แต่งโอม
มันก็จัดเอาได้	บรรณาการของฝาก
แปดโกฏิเบี้ย	คำข่มสี่พัน
หายามได้	วันดีชัยโชค
เขาก็ไหลหลังเข้า	เมืองกว้างแห่งนาง
ขึ้นสู่ห้อง	โองราชมารดา
จาเสียงใส	เหนียวอนโอมแก้ว
บัดนี้ขุนกลางผู้	ชาวขอมเป็นแก่ ภายพุ่น
คิดใคร่ได้	นางน้อยมิ่งเมือง
แล้วจึงจัดเอาได้	บรรณาการของฝาก
แปดโกฏิเบี้ย	คำข่มสี่พัน
ถวายจอมเจ้า	นางเมืองพระแม่
ขุนก็ชูชันชุก	ใส่แม่เมืองเป็นเจ้า
ขอแม่ปูนแปลงสร้าง	ขุนกลางเป็นใหญ่
ขุนบ่ขึ้นท้อก้อย	ชั้นสู่ชู่การ
เมื่อนั้น นางโอมต้าน	จารจากลอยกล่าว
กับทั้งฝูงแม่ป่า	มาพร้อมชื่นชม
แม่บ่ชินบาทำว	ขุนกลางชั้นสู่
แม่จ้กมอบแจ่มเจ้า	นางน้อยมิ่งเมือง แม่เนา
ค้อมว่าแม่กล่าวแล้ว	เขาชมชื่อบาน
นางเมืองเมื่อ	สู่ศาลาเซย้ง
ฟังยินเสียงนันท้า	เขาตีต้อยตึง

ฝูงหมู่กลองหน้าเค้า	ตีเข้ากล่อมกัน
ฟังยินเขากินเหล้า	เมาเมาเพื่อนฟัง
ลงพ่องเขาจาเว้า	ดอมกันซัซซิม
เฮาจักได้อ่อนน้อย	นางอ้วมิ่งเมือง แลนอ
นางอ้วไม่ตกลง	

มเหสีจันทาได้เจรจาให้นางอ้วตกลงแต่งงานกับขุนกลาง แต่นางอ้วไม่ตกลง โดยให้เหตุผลว่าขุนลงอัปลักษณ์ รูปชั่วตัวดำ ขาดศีลธรรม ตีมสุรรา มเหสีจันทาได้สาปแช่งนางอ้ว และยังรับปากว่าจะพูดจาหว่านล้อมนางอ้ว ขอให้หาบรรณาการของฝากมาให้เหมือนเดิม

บัดนี้ จักกล่าวถึงแม่แจ่มเจ้า	อ้วเคี่ยมนางเมือง
พระแม่ทันนางงาม	สุโงมมีข้า
แล้วจึงวาจาเว้า	ดอมนางมีน้ำ
แม่จักเวนมอบบ้าน	เมืองให้แก่นาง
เพราะเพื่อขุนกลางเท้า	บ่าวขุนเขา
มาโอมขอ	เหนียวเอานางน้อย
ขุนนั้นอาสาค้า	กระทำการชู้ย่าง
แม่ได้ยกยกให้	เขานั้นบ่ชิน ลูกเอย
ขุนนี้คนดีแท้	เอาการตางราช
เวียกใหญ่่น้อย	การย้าวบ่ไล
อันว่าอาหารเข้า	ปูปลาเนื้อป่า
แม่ได้กินชู้มือ	เขาเลี้ยงอิมพี ลูกเอย
เมื่อนั้นนางครวญน้อย	ยอมมอบแม่
คั้นว่าแม่บ่เลี้ยง	ตัวข้าส่วนตาย
เฮาแนวนามเชื้อ	กุลวงษ์พระยาใหญ่
รือจักเทียมแทบข้า	ขอมฮ้ายอยู่ตง นั้นเด
เขานั้นศีลธรรมเจ้า	บ่มีสังจักสิ่ง
มีแต่เสบสมเหล้า	บ่มีเอื่ออ่าวทาน แม่เอย
เฮานี้กินทานข้าว	ฟังธรรมจำชื่อ
ศิลาตั่ง	จำไว้ ชู้วัน แลนา
สังหอนนำธรรมเข้า	อเวจิมจุ่ม ฉั่นนั้น
ทานชู้มือ	หมายขึ้นสู่สวรรค์
บัดนี้ข้าจักทูลคดีน้อม	มารดาตนประเสริฐ

ลูกจ๊กเยื้องส่องได้	พออยู่ที่ทาง
อันหนึ่งหลอนว่าพระแม่เจ้า	มารมิดมาถึง บ่ฮู้
อย่าได้ โกรธาอด	ค่อยฟังคำข้อย
คั่นว่ากามคุณต้อง	หญิงใดเสียเปรียบ
ท่อกับผีเผดฮ้าย	เสมอด้ามตั้งเดียว แม่เอย
อันหนึ่งชายขี้เฮื่อน	สมเสบเทวี
กามคุณถึง	ลวดลิมคุณเจ้า
ก็บ่คิดอ่าวไอ้	ถึงที่สามี่
คิดท้อแปลงสารซั๊ก	หย่อนลงหาขู้
มันบ่กลัวเกรงข้อน	อเวจีโลกลุ่ม
อายุสุ่พั้น	ในหม้อบ่แหง
อันหนึ่งเป็นตั้งกุมภณท์ได้	สุขุมณฑาอุ่มแอ้ว
ยักซ์เสบสุ่	หลงฮู้ฮ้อมธรรม
ก็บ่คิดฮอดไท้	ตบพีพระยาเมือง ส่นอยนั้น
บังเกิดเป็นใจผี	กอดนอนในห้อง
เมื่อนั้นหลานชายตัน	เดินคงไปฮอด
เถิดแจ่มเจ้า	เลยเข้าสู่เมือง
อออดอดต้าน	เชิญเหนี่ยวหลายที
นางก็วจาขาน	ว่าบ่คินนำได้
แต่นั้นหลานกล่าวต้าน	ถอดดาบแวนไว
กูจ๊กพั้นคอเสีย	ให้มิ่งมรรณมรเมี้ยน
แต่นั้นนางแพงย้าน	คั้นชัยดวงขนาด
หลอนท่อด้าน	คำเลี้ยวว่าซิเมื่อ
ท้อแต่จิตบ่ตั้ง	สั่งแท้ท้อโย
อันนั้นเพราะเพื่อไมตรีจิต	ฮ่วมมารมัวไบ้
ไฟจ๊กมากุมห้าม	กามคุณตรองตัก เป็นนั้น
ตายสุ่พั้น	ในหม้อบ่คินง แม่เอย
อันหนึ่งเป็นตั้งอาทิตยีย้าย	พั้นขอบเฮืองแสง
วาโยพัต	เมฆบังบ่มีแจ้ง
อันหนึ่งคือตั้งพระจันทร์พั้น	ยุคันธเรืองฮุ่ง มาแล้ว
ราหูชุกเข้าใกล้	พั้นเกี้ยวกล่อมพระจันทร์

ก็บ่มีส่องแจ้จ้ง

แสนจักตีกลองซัย

อันหนึ่งพิฑูรย์แก้ว

คั่นว่าหาน้ำเก็ยง

นับมือเศร้า

ดีท้อตีคำแดง

ก็จักสี่ใสเหลื่อม

นับมือใสส่องแจ้จ้ง

อันหนึ่ง แม่สั่งปลงคำให้

लगจักเพแผ่ม้าง

อันว่าเสนาข้า

หมายจักสุขข่วมเง้อม

ย่านแต่ตั้งแก้ว

นางไปหาลูกแซ่

ทุกคำเข้า

หลายวันมัน

พระยาเมืองเจ้า

สร่งแจ่มเจ้า

ทำแนวคำ

ย่านแต่เป็นดั่งนั้น

เฮานี้บุญคุณเจ้า

บุญพ่อเจ้า

คั่นว่าเป็นญิงหม้าย

ดีท้อคุณพ่อเจ้า

เฮานี้หมายจักขึ้น

ศีลห้าตั้ง

ทุกคำเข้า

อินตาจำ

เรือจักไปเกลือกกลัว

แหงงสูตายเป็นผี

เมื่อนั้นแม่กล่าวตำนาน

บดมีดมัวแสง

ช้อยพระจันทร์บ่มีแจ้จ้ง

เฮียงแสงใสส่อง

โลมไ้ห่อนซิคือ

สูญเปล่าทะลายลับ

ขอดลงพันตุ้ม

คือเดือนม้ออกใหม่

ประกายล้อมหน่วยพระจันทร์

ขุนมารได้เงื่อน ฉั้นนี้

เมืองบ้านบ่เฮียง แลนาง

มนตรีอำมาตย์ เฮานี้

ฮาเจ้าจ้องดิง แลนอ

จินทาปางก่อน

มาเลี้ยงต้มเวร

หาหม้ออาหาร

อยากกินนางแก้ว

เสนาพลไพร่

นางน้อยอยู่ดี

ชุนางम्मเหตุ

เขาซีเฮียงกล่าวเตือนแม่เอย

พระปีตามาเหลื่อม

มาค้าช้อยเฮา แลเด

ฝูงชายซีถือถึก จริงตาย

มาค้าจ้งบ่เป็น แม่เอย

นীরพานดวงยอด

จำไว้ ชูวัน

หมายบอกกองบุญ

สูสุวรรณค์เมืองฟ้า

บริศาจกมภันท์

มิ่งมรณ์เมื่อฟ้า

บ้อยตำนานางาม

มิ่งนี้กลายคำสอน

ขุนกลางเลี้ยง

คั้นว่าปะละถึ้ม

กูก็หวังสุขย็อน

คุณแม่เลี้ยงแต่น้อย

แม่จ๋มแล้ว

นางก็นอนสะแคงคิด

ถึงเมื่อวันลุนแล้ว

เขาก็ขึ้นเฝ้าเจ้า

แต่นั้นนางเมืองต๋าน

อันว่านางนาถน้อย

สูงจ๋คือเมื่อเว้า

แม่จักคิดทำให้

แม่กล่าวแล้ว

ถึงขุนกลาง

อันว่า แม่เมืองให้

บอกว่านางนาถน้อย

แม่แจ่มเจ้า

ว่าจักหาทางคิด

บัดนี้เฮาจักหาของได้

แม่จักคิดช้อยแก้

เมื่อนั้น ขุนก็เดินเข้าให้

เนื้อป่าพร้อม

เขาก็หามาได้

ขนส่งให้

ยุติกาบัน

แล้วท่อนี้

บ่ฟังกูต๋าน

แลงายเข้าค้ำ

คุณนั้นถ้อยคน

แลงายทุกเมื่อ

สอนบ่ให้เอา

ย้าย่างเมื่อโหง

ชูลวงอมไว้

เสนาข้าไพร่

บุญกว้างแม่เมือง

จาราข้าไพร่

ดูล้าวต่างใจ

ขุนกลางบ่าว

เป็นแก้วคู่กัน

เขาเลิกลาลง

กล่าวจาคำเพี้ยน

จาเป็นคำขาด

ยังล้าวต่างใจ

ยังสั่งมาหา

ช้อยปองจนได้

ถามคุณอย่าขาด

เอาได้บ่บาน

ไปหาของฝาก

หมี่มันหมู่แลน

สัพพะสันของฝาก

ตนเจ้าแม่เมือง

ขุนกลางโอมอ่อน

ถวายไว้ที่ควร

พจนานุกรมศัพท์อีสาน

ชูลูให้ไปโอมนางอ้ว

ฝ่ายชูลูกี้ให้มารดา มเหสีพิมพาไปสุxonนางอ้วแห่งเมืองกาย นางได้ตอบตกลงและได้
สั่งจัดเตรียมแก้วแหวนเงินทองไปสุxonนางอ้วให้ชูลู เมื่อไปถึงเมืองกายได้ถูกมเหสีจันทาปฏิเสศการสู่
ขอ โดยให้เหตุผลไม่ลืมเรื่องหมากส้มเกลี้ยงที่ยังทำให้โกรธและจำได้มาตลอดและตอนนี้ก็ได้ยกนางอ้ว
ให้ขุนนางแสง ขบวนขึ้นหมากจึงได้กลับเมืองกาสิ

บัดนี้จักกล่าวถึงชูลูท้าว	กาสิบ่าบ่าว
ท้าวก็คิดฮอดอ้ว	นางน้อยปลืม
ท้าวตอบต้าน	จาแม่โอมเอา
เอานางมา	ฮ่วมกันเป็นแก้ว
แม่บ่ชินบาท้าว	ทังหมู่เสนา
มาโฮงหลวง	บอกกลอนจาต้าน
บัดนี้ชูลูน้อย	ประสงค่นางอ้วเคียม ภายพุ่น
เฮาจ้งหาเครื่องพร้อม	ไปต้านกล่าวโอม เทียวถ้อน
แต่นั้นขุนสมพร้อม	ขุนแพนตางราช
เขาก็จัดแต่งไว้	ของพร้อมมากมูน
มีทั้งเงินเลี้ยงได้	พอประมาณหาบหนึ่ง
คำเข้มได้	ดูด้ามแปดพัน
มีทั้งพิชुरยแก้ว	พอประมาณฮ้อยคู่
ฮ้อยช่วงไซ้	ประมาณได้แปดคน
แล้วจ้งปลงคำให้	ขุนแพนท้าวเก็ง
ท่านจงอวนไพร่น้อย	โอมอ้วตางเมือง เทียวถ้อน
เขาก็จัดเอาได้	พลหลวงถ้อหาบ
หามือได้	ชัยโยแท้ห่มูมาร
ขุนเมืองเมื่อทูลไหว้	นางกลอยกล่าว
วันนี้ดีเที่ยงแท้	ตัวข้าชิจากไป ก่อนแล้ว
แต่นั้น นางเมืองต้าน	แกลงความกลอยสั่ง
จ้งให้ถามข่าวไท้	ตนล้าแม่เมือง แต่ถ้อน
ค้อมว่าแม่สั่งแล้ว	ขุนเล็กกลาง
เถิงอาชานัย	ชีไปผันฝ้าย
สองขุนเข้า	ดอนเลากกลางเหล่า
หอมดอกไม้	บานฮั่งดอกฮั่ง

ฟังยินสังก้าฮ้อง	ฟังคณาเปล้าป่า
ลิงใต้ไม้	โตนเต็งง่าคอม
ฟังยินทาดทาดน้ำ	ต้องตาดตีนผา ฟุ้นเยอ
กาเวาวอน	แค่คองตองกว้าง
ขุนแพนฟ้าส	ผันลวาทิ้นเล่น
ขัสมแม่่น้ำ	หลายห้วยฮ้อมภู
หลายวันได้	หลายคึนคราวถีบ
เถิงท่งกว้าง	เมืองบ้านแม่่นาง
แยงหนห้อง	ศาลาเซาจอด
ปลงหาบไว้	บาท้าวแต่งตัว
ถกถ่ายผ้า	ผืนใหม่เอาแยง
แหวนธำมะสง	ใส่มือสุบนิ้ว
แล้วจิ้งย้าย	ขึ้นสู่โสงขาว
เถิงนางเมือง	ขาบทูลกลอยไหว
ข้าเถ่าไหว	ตนแม่่นางเมือง
ยังค้อยเทียระฆากคง	อยู่ยีนยาวหมั้น แดรีอ
อันนี้พระแม่เจ้า	กำฝ้ายกาสิ ที่ฟุ้น
บรรณาการหลาย	แต่งมาถวายเจ้า
อันหนึ่งบรรณาการเข้า	ชูลูบาบ่าว ภายฟุ้น
ถวายแก่เจ้า	บุญกว้างแม่เมือง
ว่าจักขอหน่วยแก้ว	อันประเสริฐใจเมือง
ขอให้ ไมตรีติด	ต่อกันอย่ามีม้าง
ขอให้ เป็นสพานแก้ว	เสนหายูใต้
เมืองฝ้ายฟุ้น	ทางพีเก็งกัน
ขอให้ ครองเมืองกว้าง	ศัตรุมารอย่ามาเบียด
ยูท่างสองฝ้ายกำ	ประสงค์สร้างสืบเมือง
แต่นั้นนางเมืองต้าน	จาตอบสองขุน
เฮาหากเสียใจหลาย	แต่ครวหลังฟุ้น
ยามเมื่อเฮามีห้อง	ถือถ่าอ้วเคี่ยม
เฮาได้ไปย่องเยี่ยม	ยามแก้วเสี้ยวตน
แม่เสี้ยวพาเฮาเข้า	สวนอาจอุเทียน

ชมมาลา	ดอกดวงหอมเฮ้า
ผลสุกเข้ม	เฟื่องไฟมีมีม่วง
เกี้ยวเว่อพั้ว	พวงลั่นหล่นลง
เฮาก็ขอกินเกี้ยว	แก้อยากหิวหลาย
เสี้ยวเฮาแพง	บิให้กินพอดี
ความอันนี้	โตเฮาจำจื่อ
ฮอดคุ่มมือ	มิได้หล่าหลง
คั้นเฮาตายเป็นนง	ชิบปิ่นไปฝ่าย
ตายเป็นชาย	ชิบไปเลียบล่า
ชิบไปเกี่ยวกำ	กาสีเมืองซีตี้
เคียดเพราะขอหมากเกี้ยว	ปางนั้นบ่ลิม
อันหนึ่งขุนกลางท้าว	มาโอมเอาก่อน
เฮาได้วางขาดให้	เขานั้นแน่นอน แลเด
พ่อเมื่อแม่ตอบต้าน	จาต่อสองขุน
พอให้แยงเห็นเงาเห็น	เหตุการณ์ดีฮ้าย
ให้ขุนคินเมื่อเว้า	นางเมื่อแม่เสี้ยว ภายพุ้น
ทั้งแจ่มเจ้า	บาท้าวมิ่งเมือง แม่ถ้อน
ค้อมว่าแม่กล่าวแล้ว	ขุนเล็กกลาง
ขุนแผนตก	แต่งตีดาฮ้าน
ขุนก็ซำลาวฝ้าย	ดงดอนหลายฮ้าน
มือสิบมือ	เถิงบ้านบ่บาน
ขุนก็ขึ้นสู่ห้อง	โองราชมารดา
ยอมมือทูล	ขาบกลอนกลอยไหว
อันว่าพระแม่ใช้	โอมอ่อนนางงาม
เพิ่นก็ตัดเฮาเสี้ยว	บ่มีทางได้
เพิ่นว่าขุนกลางซำ	มาโอมเอาก่อน
เพิ่นก็วางแจ่มเจ้า	นางอ้วก่อนเฮา
ซำบ่มีความเว้า	คินมาตายปล่าว
ถวายแก่เจ้า	ตนให้แม่เมือง แท้แล้ว
แม่แจ่มเจ้า	กริ้วโกรธโกธา
จาเสียงแข็ง	ต่อขุนคนใช้

อันนี้สั่งว่ามาไลถั้ม

สัจจิงตายดอก กัันนี้

ปะละถั้ม

ฉัันนี้บ่เป็น นีเด

ไปโอมนางอ้วครั้งที่ 2

เมื่อขบวนขันหมากกลับถึงเมืองกาสิแล้วแจ้งข่าวการปฏิเสธการสู่ขอของแม่เมืองกาย ทำให้แม่เมืองกาสิไม่พอใจอย่างยิ่งทำให้นางลำเล็กถึงสัญญาที่ให้ไว้ต่อกันครั้งยังเป็นสาวว่าจะให้ลูกชายและลูกสาวแต่งงานกัน จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปเมืองกายเพื่อสู่ขอนางอ้วอีกครั้ง หากได้รับการปฏิเสธจะต้องทำพิธีเสีงสายแนน

บัดนี้สูงงไปพันท้าว

เสนามาฮีบ

กูจักเต้าหมูซ้าง

โอมอ้วต่อกัน แลนา

ค้อมว่าแม่กล่าวแล้ว

ขุนเล็กกลาง

เขาก็เฮวพลันถึง

หมู่พระยามาน้อม

แต่นั้นขุนเมืองกำ

กาสิปัดขอด

ไหลหลังขึ้น

โองกว้างแม่เมือง

แต่นั้นนางเมืองต่าน

จาขุนอามาตย์

บัดนี้แม่เสียวกำ

กายพุน่ล่ายคำ แลนา

ปางเมื่อเฮาหนุ่มน้อย

สิบสี่สอนสาว

ปีเดียวกัน

ขอดกันหมายหมั้น

คันหากมีลูกน้อย

เป็นหน่อลำญิง

เฮาลำชาย

ปลุกแปลงเป็นเจ้า

อย่าได้ ไลถั้ม

ภายใดเสีจจาก กัันตาย

สองกัันบนนิ้ว

เถิงไท่เทพอินทร์ แลนา

สั่งมาไลถั้มถั้ม

สัจจิงไลขาด กัันนี้

บัดนี้เฮาจ้งจัดขอดเข้า

โอมอ้วต่อความ ชอบแล้ว

อันหนึ่งเฮาจักพลันเหลี่ยน

สายกวนเต้าเสีจ ภายพุน

เฮาจักเต้าแม่หม้อน

พลันขึ้นเบ้งแนน

ค้อมว่าแม่กล่าวแล้ว

ขุนแต่งเดาดา

เดินเขาดก

แต่งตีมวลพร้อม

จัดเอาได้

บรรณาการของฝาก

ฝูงแม่หม้อน

ดาห้างเครื่องเครา

แต่นั้นขุนสมท้าว

โอมกัันแวนฮีบ

ซ้างและม้า

ดาห้างใส่อาน

พจนานุกรมศัพท์อีสาน

จัดเอาได้	พลายคำตัวอาจ
ผาสามตั้ง	หลังข้างคำอาบ
เสนาพร้อม	อนันตังตังท่า
พันแปดฮ้อย	ไหลเข้าคังคาม
เขาก็จัดเอาได้	ข้างเผือกขุนเมือง
ถวายเป็นชูลูทรง	แทบเกยเฮียงถ้ำ
ขุนก็หายามได้	วันดีชัยโรค
วันหน้าเช้า	เยื้องข้างชู่กาย ชอบแล้ว
แต่นั้นพระแม่เจ้า	ด้านสั่งแสนเมือง
ท่านจงเนกาสี	แต่งเมืองเฮาถ้ำ
กับทั้งเจ้ายอดฟ้า	ตนอาชญ์หลานคิง
จงให้เสนาเขา	แต่งเมืองเฮาถ้ำ
แต่นั้น วันเวียนเช้า	ยุคนักรมมัต
ดีแก่คนคังเท้า	สนามกว้างแต่งยาน
ถึงเมื่อวันลุนตั้ง	ขุนสมจัดเร่ง
ข้างมาพร้อม	ดาตั้งเครื่องเครา
เขาก็ขึ้นสู่ห้อง	โองราชพลันไป
เชิญนางเมือง	สู่เกยเฮียงข้าง
กับทั้งชูลูท้าว	ใจเมืองเสด็จฮีบ
ย้ายสู่ข้าง	ตัวกล้าออกไป
ดีแก่ขุนสมพร้อม	อวนพลแหนแห่
พระเจ้าแม่	บาทำวอยู่กลาง
อันว่าขุนแผนเจ้า	ทรงลวาท้องหมู่
เสียงเสบเจ้า	บาทำวออกเวียง
ฝูงหม่นนางสาวพร้อม	ทรงลวาแหนแห่
เข้าป่าไม้	หลายหัวค้อยไป
หลังคูอาชานัยพร้อม	พลายสารฮ้องสนั่น
เข้าป่ากว้าง	หลายมือพร้านาน
นับแต่พราวจากบ้าน	มาได้สี่วัน
ก็จึงถึงแดนเมือง	ด่านกายเขาตั้ง

นำของขึ้นไปถวายแด่น

แม่หม่อนหรือนางทรง (ร่างทรง) ได้มอบของบรรณาการให้แก่น ขอให้แก่นได้นำพาไปสวณแนนไปดูว่า กกแนนของชูลุนางอ้วนนั้นเป็นอย่างไร กกแนนของชูลุนางอ้วนนั้น พันกันตอนต้นแต่ตอนปลายเอนหนีห่างจากกัน ยอดด้วน (ยอดขาด) น้ำป่แก้วก็เหือดแห้ง ชูลุนางอ้วนมีเวรกรรมติดตัวมาตั้งแต่ชาติก่อน

แต่นั้นฝูงเข้าได้	ยिनค่านางกล่าว
มือพาดแทง	ทวงแล้วแกว่งวี
ไทป์พร้อม	เขาเป่าเนืองระบำ
สี่ซอขับ	ต่อยกลองทั้งซ้อง
แต่นั้นผีก็บายเอาได้	บรรณาการของฝาก
พวกข้าใช้	ดาตั้งเครื่องคาว
เขาก็จัดกันขึ้น	เมื่อเทิงอากาศ
คิดใคร่ได้	นางอ้วนมิ่งเมือง
แล้วจึงใช้ข้าขึ้น	มามอบขาควาย
ขอเชิญลง	ช่วงเพียรประสงค์เหล่าน
อันหนึ่งกกแนนเจ้า	ชูลุนางบ่าว
ทั้งอ่อนน้อย	ยังเกี่ยวกอดกัน บ่เด
แต่นั้นแล่นหลวงได้	ยिनคำถวยมอบ
จัดแจกขึ้น	ปั่นให้คู่แก่น
แล้วจึงพาเขาเข้า	สวณแนนหลังล้ำ
เห็นถั่วถ้วน	กระบวนเบื่องบ่ผย
กกแนนเกี่ยว	พันนึ่งจำจ้อง
ปลายหากเน็ง	หนีเว้นจากกัน
มียอดด้วน	กุดขาดตายใบ
หนองวับก	ขาดลงเขินท้าง
อันหนึ่งน้ำป่แก้ว	เหลือตลิ่งหนองหลวง
กลายเป็นแห่นหนาม	จอกข้าวตันท้าง
ตนบาทท้าว	ทั้งนางอ้วนเคียม
ตั้งซอไว้	ดูแห่งเหี่ยวตาย
อันหนึ่งดูหลากแท้	หลายสิ่งพันแน
เหลี้ยวเบ็งสองไกลกัน	บ่ลอนสิมาได้

แมนว่ากนกแนท้าว

หลังค้ำบ่เป็นแท่น

ดูเงื่อนเค้า

บาท้าวหน่อพุทธโธ

อันหนึ่งเวรบาท้าว

ทั้งนางมาก

ชาติก่อนพัน

บุญกว้างสร้างทำ

ค้อมว่าถนากล่าวแล้ว

เมื่อโองหาที่

ฝูงหมู่ท้าว

เพียเข้าเลิกลา

วันลุนนั้น

เชิญถนกลงเที่ยว

วันหน้าเช้า

ประสงค้เหล้นเหนียมแนม

แม่เมืองทั้งสองพบกัน

วันรุ่งขึ้นแม่เมืองทั้งสองได้ถามสารทุกข์สุกดิบ ทั้งนี้แม่เมืองกาสิได้ถวาทามถึงสัญญา
ที่ตกลงกันได้ เหตุใดอีกฝ่ายไม่ทำตามสัญญาแม่เมืองกายอ้างว่าชูลุนนั้นมีคูครองแล้วเียต้องมาสู่ขอนาง
อ้าวไปอีก ด้านแม่เมืองกาสิชี้แจงว่าชูลุนยังไม่มีคู หากผู้ใดเป็นผู้หน่อเนื้อกษัตริย์หากมีคูครองมากกว่าหนึ่ง
ไม่สมควรอย่างยิ่ง

บัดนี้จักกล่าวก้า

เมืองกายพระแม่

ตกแต่งหน้า

หาไ้แม่เมือง

นางสาวไซ้

ตามดินเดียรดาช

ถึงที่พระแม่เจ้า

บาท้าวค้อยเซา

ฮักแจ่มเจ้า

นางนาถกาสิ

แถลงคำควร

ต่อกันคำละห้อย

มารื้อสหายแก้ว

ปีเดียวเจ้าเสี้ยว มารื้อ

เลเลสน้อย

หลานชั้นอยู่ดี แต่รื้อ

อันหนึ่งคำเคื่องแค้น

การไต่ยามพี ภายพี

พระที่จั้ง

เมืองฟ้าตั้งเดียว ฮักเอย

แต่นั้นนางเมืองก้า

กาสิแถลงตอบ

ก้าฝ่ายพัน

ยังต่อบุญ ฮักเอย

อันหนึ่งเสนาเค้า

บริวารทั้งสี่

ยังค้อยสุขเพ็งแจ่ม

ธรรมเจ้าค้อยคง ฮักเอย

อันหนึ่งยังขัดด้วย

สองฮาได้ขอด กั้นนั้น

มาล้าม้าง

ไลถึม้งายตาย ดังนี้

ปางเมื่อเฮาลงน้ำ

ในวังสาเกษ วันนั้น

ลูกอยู่ห้อง

เฮาให้คู่กัน

สองได้ข้อมือไหว
 บัดนี้สั่งมาปะละถึ้ม
 แต่นั้นนางเมืองกำ
 แม่เสี่ยวปะละถึ้ม
 ขูลูมีสองซ็อน
 ไผ่ผู้ไล่ละถึ้ม
 โตหากปะละถึ้ม
 สั่งว่าให้
 สัจบั้ง
 แต่นั้นนางเมืองกำ
 ขูลูบมีสองซ็อน
 เขาบได้แบ่นหน้า
 ขาติที่แนวกษัตริย์นี้
 เชิญหน่อฟ้า

พิธีเสี้ยงสายแนน

แม่เมืองกาสิจึงขอให้ทำพิธีเสี้ยงสายแนน หากสายแนนของขูลูนางอ้วพันเกี่ยวกัน
 จะต้องให้ทั้งสองได้ครองคู่กัน แม่เมืองทั้งสองตกลงจึงจัดพิธีเสี้ยงสายแนนที่สนามชัยช่วงในวันรุ่งขึ้นที่
 สนามชัยให้แม่หมอนเป็นผู้ทำพิธี มีหัวหมู หัวควาย แก้วแหวนเงินทองเป็นของถวายแทน

บัดนี้เฮาจักมาขอเหล่าน
 ไซ้แม่หมอน
 คั้นว่าแนนสองเกี่ยว
 คั้นบได้
 เมื่อนั้นสองจาแล้ว
 วันหน้าเข้า
 แล้วจึงจัดแจ่งเต้า
 เสนาโฮม
 เขาจึงเอากันห่าง
 ฮ่มก่งกั้ง
 จัดเอาไว้
 น้ำใสไว้
 มีทั้งหัวหมูพร้อม

อินตาหลังล่า
 ฉั้นนั้นบ่นอ นี้เด
 ทางกายแถลงตอบ
 เอาซ็อนก่อนเฮา
 ซิมาสามสี่ เป็นบอ
 ฉั้นนี้บ่นอ นี้เด
 ไลเสียดายเปล่า สานอ
 เทียมก้อนก่อนเฮา
 ว่างถึ้มง่ายตาย ดั่งนี้
 กาสีแถลงตอบ
 เทียมสองจาก ภายพี
 เอาตันเอกโทน
 เทวีหลายล่า บัติตาย
 แพงไว้ที่ควร

สายแนนเต้าช่วง
 เมื่อสิ่งเบ็งแนน
 ของแปลงเป็นคู่
 แสนมือซิค้อยโอม ฮักเอย
 ลากันหาที่
 เตินตั้งแตงตี
 ลงช่วงสนามชัย
 ช่วงเพียงตีแล้ว
 คุณทางทั้งสี่
 เป็นถ้านแสดเหลือง
 บวยค่างแวด
 ไทเหล่าเฮือคำ
 หัวควายทั้งคู่

คำและแก้ว	กองขึ้นมากมุล
ตกแต่งแล้ว	เชิญแม่มางเมือง
ลงสนามชัย	ช่วงเพียงตระกร้ากว้าง
ดีแก่นางเมืองย้าย	เทียมข้างแกว่งวี
ฟุ้งฟุ้งพร้อม	เสียบเสบนตรี ฟุ้งเยอ
หลายโดนแฮม	นี่นั่นเนื่องก้อง
แต่นั้น นางเมืองกำ	กาสิแวนหีบ
ให้แม่หม้อน	มาตั้งแต่งตัว
ถกถ่านขึ้น	ผืนใหม่ทางโฉม
โจอมคำสุบ	คาบมณีดวงเข็ม
แต่นั้นหมอปี่เจ้า	ชมกล่อมเสียงระบำ
เขาก็พากันเตาะ	ต่อยกลองทั้งฆ้อง
บายเอาได้	จนมันโลมลูบ
เชิญที่อ้าว	ลงถ้อนอย่างนาน
เคืองใจเจ้า	พระยาทเมืองเพีย
ชมนางสุญ	อย่างนานพลันเข้า
แต่นั้นเชิญนางอ้าว	ลงสุญแวนฮีบ
เชิญที่ท้าว	เพียพร้อมด่วนลง
แต่นั้นนางเมืองกำ	กาสิแถลงตอบ
เชิญท่านเต้า	ลงเหล่านช่วงเพียง
อันหนึ่งยังขัดด้วย	ชูลูบ่าว ภายพี
คือใครได้	นางอ้ามิ่งเมือง
ญิงยอดล้ำ	ทันท่านมาพลัน
เอากันเมื่อ	เมืองแถนกายฟ้า
เอาทั้งขามูพร้อม	ชวาควายเมื่อฮีบ
ถวายแก่เจ้า	แถนถ้ำเบ็งแนน ท่านเอย
นางทรงกลับมา	

เมื่อนางทรงกลับมาจากการมอบบรรณาการให้แถน จึงได้บอกให้แม่เมืองทั้งสอง รวมทั้งชูลูนางอ้าว ได้ไปมอบบรรณาการที่เตรียมไว้ให้แถน รวมทั้งแถนได้พาไปดูกนกนของชูลูนางอ้าว พันกัน แต่ปลายเอนหนีจากกัน แม่เมืองกาสิได้ถามว่า ชูลูนางอ้วนนั้นได้ครองคู่กันหรือไม่ ผูกฝีบอกว่า ยากไว้คอยเป็นคู่กันชาติหน้า และรวบรวมหนุ่มสาวมาร่วมพิธีแข่งกอน

คือมาแล้ว	ลงจากถนนหลวง
ถึงเมืองเพียง	กล่าวจาคน้อย
บัดนี้เฮาจักไปสุญเข้า	นางหมออกปาก
เว้าแต่น้อย	กระบวนเบื้องม่วนงาม
คั้นจักจาเหม็ดเสี้ยง	กลัวบาปบุญมาก
ตายสุฟ้า	กวนฆ่าหมู่เฮา ท่านเอย
แต่นั้นเพียผีเข้า	สุญนางออกปาก
อย่างยงเด็น	ทั้งพ็อนแกวงวี
บัดนี้เฮาก็เอากันขึ้น	เมื่อถึงถนนใหญ่
ควายมอบให้	ทั้งเหล่าไก่หมู
กับทั้งเสื้อผ้าพร้อม	ฝูงหมู่เงินคำ
แหวนธำมะสง	ใส่มือยอให้
ถนนจึงพาตุเข้า	สวนแนนหลังล้ำ
กลางบ่อนฮ้าย	ดินนั้งหังมี
กกแนนเกี้ยว	พันกันฮักฮ่วม
ปลายต่างเน็ง	หนีเว้นจากกัน
อันว่าน้ำบ่อแก้ว	กลางบ่อนยังใส
กลางบ่อนเป็นแหนนาม	จอกขาวตันท้าง
ตุ๊กพิวกันเข้า	ไปในหลังล้ำ
กลางบ่อนฮ้าย	ดินนั้งหังมี
กกแนนเกี้ยว	พันกันฮักฮ่วม
ปลายต่างเน็ง	หนีเว้นจากกัน
อันว่าน้ำบ่อแก้ว	กลางบ่อนยังใส
กลางบ่อนเป็นแหนนาม	จอกขาวตันท้าง
ตุ๊กพิวกันเข้า	ไปในหลังล้ำ
เห็นแจบแจ็ง	ดีแล้วจึงลง
ตุ๊กเซิญถนนล้ำ	ลงมาแต่ช่วง
วันพຽงเข้า	อย่าข้าแต่ตี่ เทียวถ้อน
แต่นั้นนางเมืองกำ	กาสิถามถี้
ท้าวจักได้อยู่ซ้อ	นางแก้วคู่นั้น บ่นัน
ฝูงตีต๋าน	ขานค่านางนาถ

ดูยากแท้	ภายหน้าค้อยปอง หั้นถ้อน
ฝูงผีต้าน	ลาหนีแล้วอย่า
นางเมืองจัด	แต่งดีดาห่าง
วันลุนนั้น	เชิญเหล่านช่วงสนาม
ฝูงหมูสาวสำน้าย	เขาเอ้ม่ายชาย
ยี่ดยี่ดพร้อม	ไหลหลังมาโฮม
ชายฮามทรง	เครื่องดีดลงเหล่าน
ลงพ่องแปลงยังฮ้าน	หอสูเตียรดาช
ฮ่มก่งกั้ง	หลังหน้าแสดเขียว
มีหึ่งเทียนเงินพร้อม	เทียนคำขันแปด
ถวายแก่อินทราชาไท้	ควงฟ้าล้ำแยง
ฮ้านหนึ่งถวายแก่ขุนหลวงเจ้า	มเหสีศักดิ์ใหญ่
ฮ้านหนึ่งไว้ให้เจ้า	แถบเฒ่าเบ็งคอย
ฮ้านหนึ่งไว้ให้เจ้า	เทพาแถบใหญ่
ขอให้หลังล้ำเยี่ยม	ฝูงข้าแข่งกอน แต่ถ้อน
สั่งลาที่พิกออาศัย	
นางอ้วสั่งลาที่พิกออาศัย ที่นอน หมอนมุ้งที่เคยหลับนอน	
นางนาถต้าน	เสียงน้อยสั่งไป
ค้อยอยู่ดีเยอหอนอนแก้ว	หมอนลายซ้อนเสื่อ กูเอย
กับหึ่งมุ้งม่านกั้ง	หมอนเท่าหน่วยดี พี่เอย
ค้อยอยู่ดีเยอขันสลาพร้อม	ซองพลูแอบหมาก กูเอย
กูจักหนีไปตาย	ผู้เดียวอย่าเศร้า
ค้อยอยู่ดีเยอป่องเอี่ยมน้อย	ลายดอกบัวเครือ กูเอย
กูจักฮามคอยเห็น	ล้ำบามาซ้อน
ค้อยอยู่ดีเยอพาเงินตั้ง	พาค่าเตียรดาช กูเอย
กูจักปะไปไว้	อย่าเศร้าหม่นหมอง แต่ถ้อย
ค้อยอยู่ดีเยอคันโทแก้ว	มาลาสุนนาก กูเอย
กูจักไลละไว้	วันนี้เที่ยวตาย
ค้อยอยู่ดีเยอพิดานกั้ง	ทางเทิงมุงมาศ กูเอย
กูจักตายจากเจ้า	วันนี้ค้อยอยู่ดี แต่ถ้อน

สังลาญาตีพี่น้อง

นางอ้วได้สังลาสาวใช้นางสนม ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ แล้วเดินจากพระราชนัดไปยัง

โรงสัตว์

ค้อยอยู่ดีเยอฝูงสาวใช้	ในโงงเป็นพี่ ค้อยเอย
น้องจักตายจากเจ้าพี่เอ้อย	ให้ยีนหมั้นหมั้นปี
ค้อมว่านางสั่งแล้ว	สัพพะสิ่งในโงง
ยอมมือทูล	ค้อยลาลงห้อง
นางก็ลงเถิงห้อง	ปักตูทวารสวนอาจ
นางก็เอิ้น	เสียงน้อยส่งไป
ค้อยอยู่ดีเยออูแ่องน้ำ	กูหมั้นเคยทรง นั้นเอย
กูจักหนีไปตาย	อยู่ดีอย่าเศร้า
ค้อยอยู่ดีเยอแม่แจ่มเจ้า	คุณมากเหลือหลาย ข้าเอย
ลูกจักหนีไปตาย	อยู่ดีอย่าเศร้า
จงให้แม่ข้ายีนยาวหมั้น	พันปีฮ้อยขบ
โทยพยาธฮ้าย	ให้หนีเว้นหลีกไกล แต่ถ้อน
ค้อยอยู่ดีเยอตายพร้อม	ลุงอาป้าแม่ กูเอย
หลานจักเข้าป่าไม้	ตายแท้ที่อยู่ดี แต่ถ้อน
ค้อยอยู่ดีเยอราชาครูเจ้า	มหาเถรพระหนุ่มข้า้น้อยเอย
ขอให้พระพี่น้อง	เฮียมฮู้พร้าเพ็ง แต่ถ้อน
ค้อมว่านางสั่งแล้ว	ย้ายจากปรางทอง
เถิงอาชานัย	กล่าวกลอนจาตั้น
สังลาสัตว์ของเลี้ยง	

นางอ้วได้บอกلام้าที่เคยขี่ ม้าได้ยีนสิ่งที่นางอ้วสังลา ก็มีน้ำตาไหลออกเด่นร้อง
เหมือนจะ ตายตามแม่นาง แล้วก็สังลาข้าง โคมไฟ ได้ หมอน้ำ สวนมอน

ค้อยอยู่ดีเยออาชานัยม้า	อานคำแขวนหิง กูเอย
กูจักปะไปไว้	ฮามย่องที่เดียว แลนอ
แต่นั้นอาชานัยม้า	ยีนค่านางสั่ง
มันก็ชลเนตรฮ้อย	ฮำหน้าหลังลง
ม้าก็เด่นตืดฮ้อย	หือระแห่นไปมา
เอาตัวสลม	ต้าวตายนำเจ้า
นางจึงลีลาย้าย	เถิงเวียกทางออก

นางก็เอ็น

ค่อยอยู่ดีเยอดีพันต์ข้าง

กูจักหนีไปตาย

ค่อยอยู่ดีเยอดีโคมไฟได้

ขอให้ใส่องแจ้ง

ค่อยอยู่ดีเยอดีหมอนิลน้อย

กูจักปะไปไว้

ค้อมว่านางสั่งแล้ว

ชลธาไหล

ชลธาไหล

ข้างเปลียงฮ้อง

เค็งเค็งเสียง

ก็บมีตึงแท้

เพื่อว่าเวรแจ่มเจ้า

เพื่อว่าเทวดาด้าว

คิดให้เวรแจ่มเจ้า

สั่งลาสวนอาจุทียาน

นางอ้วออกจากวัง ไปยังอุทยาน จึงได้สั่งลาสวนดอกไม้ ดอกเทศ วรรณิกา ดอกบัว
ดอกซ้อน แล้วเดินไปในดงป่า

บัดนี้จักกล่าวถึงนางอ้วนน้อย

เถิงอุทยาน

นางงามน้อย

ปากกล่าวด้าน

ค่อยอยู่ดีเยอดีสวยดอกไม้

กับทั้งมาลาหอม

ค่อยอยู่ดีเยอดีบัวบกพร้อม

ทั้งดอกซ้อน

ค่อยอยู่ดีเยอดีสะพั่งเพียงพร้อม

กูจักหนีไปตาย

จงให้หอมกกข้อง

ปลาย่องขึ้น

เสียงน้อยสั่งคืน

พังพลายตัวอาจ กุเอย

จากมิ่งฮามฮ้าง

เยียงแสงผาสารท กุเอย

บุชาให้เทพดา แต่ถ้อน

สวมหมอนยอดอ่อน กุเอย

อย่าเศร่าเหี่ยวตาย แต่ถ้อน

ข้างถ่าวพังพลาย

หลังลงน้ำเจ้า

หลังลงน้ำเจ้า

กลิ้งเกลื่อนไปมา

ทั่วเมืองสะเทือนฮ้อง

ทั้งเมืองสงตอยู่

นางน้อยครอบงำ แลนา

ควงสวรรคคลงช่อย

หายเสียงชาติเดียว

ย้ายจากโงงทงก่อนแล้ว

ดอกดวงตระการกว้าง

แถลงกลอนกลอยสั่ง

เสียงน้อยสั่งไป

ก้านเกษกรรณิกา กุเอย

ดอกเพียงบานบ้าง

บัวลอยหอมอ่อน กุเอย

หอมช้อยดอกนอ

คุณนาบึงโบก กุเอย

จากมิ่งฮามฮ้าง

ลงดินฮากหยั่ง

แขนงช้อยจ่อจี

ปางเมื่อฝนลงเท้า

จ่งให้บานเฮื่อแจ้ง

ค้อมว่านางสั่งแล้ว

เขาก็พากันตรอม

อันว่าเทพาเจ้า

ใจอ่อนอ้วน

แต่นั้นนางลวดย้ายจากห้อง

เถิงตงหลวง

นางอ้วนผูกคอตายที่ต้นจวง

นางอ้วนเดินเข้าไปยังในป่าข้ามห้วยหนองลำธาร สัตว์น้อยใหญ่พากันมองนางอ้วน ตกเย็นทุกอย่างเงียบสงัด นางอ้วนเดินไปถึงต้นจวงที่พระอินทร์ปลูก นางก็ขอให้ยอดต้นจวงโน้มลง เพื่อให้นางอ้วนผูกคอ แต่ต้นจวงไม่ตอบตกลงบอกว่าไม่เคยโน้มกิ่งให้ใครเพราะว่าเป็นต้นไม้ที่พระอินทร์ปลูกตั้งมั่นในศีลธรรม นางอ้วนจึงเดินจากไป นกสาธิตา 3 ตัว พ่อแม่ลูกเห็นนางอ้วนจึงพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า จะไปที่ใดคนเดียว นางอ้วนได้บอกว่าจะไปหาต้นจวงผีบอก ขอให้ต้นจวงพาขึ้นสวรรค์ นกสาธิตาจึงขอให้นางอ้วนกลับไปไม่ควรฆ่าตัวตาย นางอ้วนขอร้องอย่าได้ห้าม เพราะนางมีเวรกรรมมาหลายชาติ แล้วสั่งลาและอวยพรให้สาธิตาแล้วเดินต่อไปยังต้นจวงผีบอก จัดรูปเทียนอธิฐาน ให้โน้มตัวลง ครึ่งจวงโน้มกิ่งลงจึงถอดสไปผูกคอก่อนตายนางคิดถึงขูลู หลังจากนั้นปลายไม้จวงจึงติดคั้นทำให้นางอ้วนตายเมื่อรุ่งเช้า

แต่นั้นสุริโยย้าย

นางนาถน้อย

ข้ามห้วยน้อย

หลายตัวสัตว์

เขาบ่มีกินได้

ก็ท้อคิดโศกเศร้า

อันว่าวาโยเป็อง

บ่มีพืดป่าไม้

อันหนึ่งพระอาทิตย์ย้าย

ดูตระการบด

แต่นั้น นางจิ้งแยกไปกำ

นางจิ้งหักดอกไม้

ถวายบังคม

ฮวยฮำก่ง่า มานั้น

บุชาไท้เทพอินทร์ พี่ถ้อน

สวนอาจอุதியาน

เที่ยวลงนำเจ้า

ควงสวรรค์หลังล้ำ นางนั้น

นำน้องเพื่อเวร แลนอ

สวนอาจอุதியาน

ค่อยไปยืนหม่อม

เขาทองเฮืองฮุ่ง ฟันเยื่อ

ผันผ้ายค่อยไป

ปีนตาดเหวชัน

ล้ำแยงนางน้อย

อาหารปะเปลา

นำน้อยลูกอินทร์

ยุคันธร์เกี่ยวกิ้ง

คณิงน้อยหนอเมือง

พันเขตเขาทอง

มีดมัวมีแจ้ง

จวงหอมอินทร์ปลูก

เทียมพร้อมคู่กัน

กล่าวจาจงด่าน

ข้าไหว้เจ้า	จงหอมอินทรีปลูก
ขอให้ยอดอ่อนค้อม	เอาเข้าสู่สวรรค์ แต่ถ้อน
แต่นั้นจงหอมเจ้า	อดลงกลอนคำตอบ
เฮาบ่เคยอ่อนน้อม	เอาแท้งแห่งคน ท่านเอย
มีแต่เป็นหอมเจ้า	อินตาเทวราช
ทุกคำเช้า	ศีลห้าพร้าเพ็ง ท่านเอย
แต่นั้น ยังมีสาธิตาแก้ว	ผิวเมียลูกอ่อน
ผยากี่หลังล่าเหยียม	เห็นน้อยตุงเดิน
นกกี่ปากกล่าวต่าน	เป็นตั้งเสียงคน
แถลงคำทัก	ต่อนางคำละห้อย
ดูราฉายาแก้ว	นางงามตื่นตุง มาหนี
เจ้าจักเข้าป่าไม้	ไปแท้ที่ใด นี่เด
อันหนึ่ง สั่งว่าตนเดียวเจ้า	โคจรตื่นเถื่อน ฉันทัน
พี่บ่นอง	นำเจ้าบ่มี นี่เด
แต่นั้น นางงามต่าน	สาธิตาลอยกล่าว
พีนีคือเวรคอบเนื้อ	วันนี้เที่ยงจริง พี่แล้ว
บัดนี้ พักแยะไปกำ	จงผิป้องปลูก ภายพุ่น
ขอให้ยอดเคียนค้อม	เอาเอื้อยสู่สวรรค์ พี่แล้ว
แต่นั้นสาธิตาแก้ว	ขอพรนำพี่
เชิญเจ้าเมืองสู่ห้อง	เมืองกว้างแห่งตน แต่ถ้อน
อันหนึ่งฝูงแม่ป่า	เชื้อโคตรแนวนาม กี่ดี
ก็จักตีทวงสลบ	ท้าวตายนำเจ้า
ไผ่ท่อนใสเสี้ยถัม	โองคำปะเปล่า ฉันทัน
ฝูงซ้อยข้า	เขาน้อมท้าวเมือง
เชิญเจ้าคืนเมื่อห้อง	กินทานผายเผื่อ
หมายหยาดน้ำ	เมื่อฟ้าพร้าเพ็ง พี่เอย
แต่นั้นนางงามต่าน	สาธิตากกล่าว
อันว่าพี่และน้อง	อย่างห้ามแห่งเวร พี่ถ้อน
พีนีเวรหลังช่อง	มาประจวบหลายชาติ จริงแล้ว
พี่จักข้าชาตินี้	เวรช่องบ่มีพี่แล้ว
ค่อยอยู่ดีเยอสาธิตาแก้ว	ผิวเมียลูกอ่อน เขียมเอย

จ่งให้เลี้ยงลูกน้อย
 จ่งเสียงเลี้ยงลูกน้อย
 เจียมแต่เหลวและสูง
 อันหนึ่งอยู่ได้สี่มคุณแก้ว
 ทุกค่าเช่า
 ค้อมว่านางกล่าวแล้ว
 แยกจวงผี
 แต่นั้น สาลิกาแก้ว
 คีตโคกเศร่า
 นางบีมีนานแท้
 ถึงที่ไม่
 ที่นั้นมีพลานกว้าง
 แคมฝั่งน้ำ
 นางแพงน้ำว
 เทียนคู่พร้อม
 ข้าไหว้เจ้า
 ขอให้ยอดอ่อนค้อม
 นางจิ่งทวยมือเปื่อง
 ศิลห้าตั้ง
 นางจิ่งจับจ่องไว้
 จาเสียงใส
 ค่อยอยู่ดีเยอชูลูท้าว
 บีให้น้องตายจากเจ้า
 ข้าไหว้เจ้า
 ขอให้ยอดอ่อนค้อม
 นางจิ่งเมื่อเทิงท้าว
 นั่งอยู่ถ้ำ
 นางก็คอยคองถ้ำ
 ก็บ่เห็นแจ่มเจ้า

สองเจ้าให้แม่ใหญ่ตอม
 ทากินผลัดเปลี่ยน กันตาย
 มาแล้วตอดกิน พีตาย
 ทั้งสองพ่อแม่
 ศิลห้าพรวดเพิ่ง พี่ถ้อน
 ย้ายจากสาลิกา
 ค่อยไปทั้งหม่อม
 ผัวเมียดินดิน
 นำเจ้าพระยอดนาง แท้แล้ว
 ไปเถิงเฮวฮีบ
 จวงด้วยอดยาว
 สวยเพียงเฮียงฮาบ
 วังกว้างส่องใส
 มาลาเฮวฮีบ
 ยอไหว้กล่าววกลอน
 จองผีปอลปลุก
 ลงให้แก่นาง
 ไหมคำเคียดขาด
 นางน้อยพรวดเพิ่ง
 คิดฮอดชูลู
 ส่งไปหาท้าว
 สายคอผัวมิ่ง เฮียมเอย
 เดียวนี้ให้เทียมา แต่ถ้อน
 จองผีปอลปลุก
 ลงให้แก่นาง
 ลินคำล้างเทือ
 บาท้าวบไป ได้แล้ว
 ชูลูมาฮอด
 นางน้อยจ่มเลิง แท้แล้ว

เชิญไปงานศพนางอ้ว

แม่เมืองกายให้ขุนพลแสนเมืองไปส่งข่าวการตายของนางอ้ว ยังเมืองกาสีพร้อมกับ
เชิญแม่เมืองกาสีกับขูลูมาวันศพนางอ้ว

แต่นั้นขุนพลเฝ้า

แสนเมืองตกแต่ง

ใช้สืบม้า

เถิงท้าวที่ไกล

เพียแสนพร้อม

เพียสี่ให้ ไปฮีบ

ศึกขึ้นม้า

ผู้ฆ่าแล่นนำ

ขอเชิญท้าว

ขูลูบาบ่าว

กับทั้งพระแม่เจ้า

มาพร้อมส่งสะการ

อันหนึ่งขอนิมนต์เจ้า

ราชครูพระหนุ่ม

มาพำพร้อม

ประสงศ์สร้างเมร

ขอช่างแต้ม

สัพพะอุปลายโลง

ฝูงข้าเสียใจเมือง

เปล้าแปนเย็นข้าง

ขอแม่คืดนำเห็นค่า

ใจเมืองแม่เสี้ยว ภายพิ

ใจแบ่งไว้

สองกำเก็งกัน ว่าเนอ

จึงตรัสให้

สองเพียไปฮีบ

ศึกขึ้นม้า

พลันตั้งคองไป

ข้ามห้วยน้อย

ปีนตาดเหวชัน

เขี้ยวคือเมื่อ

บ่นานไปหน้า

เมื่อนั้นดาวขึ้น

ยุคันธรพันขอบ

ฟิงยิบยุงคำฮ้อง

ไพรกว้างมาบเมียง

คงหลวงกว้าง

ฟิงคณาเปล้าป่า

เสื่อและข้าง

คณาเนื้อหมู่มเย

ดีแก่นกฮ้อฮ้อง

เค้าอันขานขัน

สาธิกากิบบ

จาบเขี้ยวเขาตุ้

เดือนสามค้อย

เจียงลมบานแบ่ง

แยงใสไม้

ลำดัวหมากพวง

จวงจันทร์ไม้

ดวงหอมไขกาบ

แถวแบ่งก้าน

กระแต่เต็นใส่ลำ

ดีแก่ นกจอกฟ้า

เจียบ่างออหลอ

สังกาสับ

ดอกโกนหาบัง

พจนานุกรมศัพท์ไทย

มีทั้งฝั่ง	หลายยังแสงดอก
มีทั้งหมู่เถื่อนพร้อม	ดงกว้างป่าคา
สุนัขข่าพร้อม	หมาไนทอนเห่า
หอมดอกไม้	สองท้าวแย่งกระสัน
ก็บ่อดื้อดื้อฮ้อย	เสียงอ่านหนังสือ
ก็บ่มีวเมาคิด	ฮอดนางทางบ้าน
สองก็ลิวลิวฝ้าย	หลายวันแวบฮีบ
มือสิบมือ	เถิงท้าวที่ไกล
สองก็เซาลวาไว้	แควมเวียงเซาจอด
ตกแต่งเนื้อ	ดีแล้วเล่าไป
ขึ้นสู่อู่ห้อง	โงงแม่มารดา
ยอสารถวาย	กล่าวกลอนประนมไหว้
บัดนี้พระแม่ไซ้ช้าน้อย	ถวายบาทแว่นไกล
ใจเมืองเสีย	มิ่งมรรณเมื่อฟ้า
นางก็เดินเถิงกำ	จวงผีปองปลุก ภายพุ่น
โหมฮัดคล้อง	คอน้อยผูกตาย พระเอย
แล้วจึงไซ้ช้าน้อย	เชิญบาทพระองค์ศรี
แล้วเล่าขอนิมนต์ราชครู	หมู่คนเคยแต่้ม
ขอให้กูร์ณาข้า	ทั้งฉาผายโผด
อันหนึ่งขอมอบบ้าน	เมืองเก่าให้บา แท้แล้ว
แต่นั้น พระแม่ด้าน	ชานตอบคำดี
สองเพี้ยเอย	เฮาบลีมสหายแก้ว
ซูลูตายนำนางอ้ว	
เมื่อซูลูไต่ยีนขาวการตายจากขุนพลเมืองกายที่มาเชิญไปงานศพของนางอ้ว ซูลู	
เศรำโศกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เดินกลับห้องนอนคิดถึงแต่นางอ้ว เมื่อส่องกระจกก็เห็นรูปนางอ้วยืนเคียง	
ทำให้ซูลูตรอมใจใช้มีดปาดคอตายตามนางอ้ว	
แต่นั้น ซูลูท้าว	ฟังพากษ์นางเมือง
คินงใจ	คู่ควงคินงไว้
อันนี้ นางครวญขึ้น	เมื่อสวรรคตเสียจาก อวนเรือ
กูจ้กอดอยู่ได้	ไกลแก้วท่อนสิเป็น นีเด
ท้าวคิดแล้ว	เสด็จสู่บรรทม

นอนสะแคงคืด	บ่ลีมยามน้อย
คืดฮอดน้อง	บายแ่วนมาแยง
เห็นแต่เงาจอมแพง	อยู่เทียมบาท้าว
แต่นั้น ผีหุงเข้า	สูญเสียบาบ่าว
เลยเลือดเนื้อ	บาท้าวสิ้นสาย
บาก็อดบ่ได้	บายมีดแทงคอ
บากราญตาย	ที่ชะนอนตาค้ำง
เลือดฟุ้งกลัว	เต็มแผ่นดินเพียงชะนอน
บากราญลด	ชั่วเมื่อเมืองฟ้า
บาก็เมื่อถึงห้อง	ลिनคำกลางเลือด
นางอยู่ถ้ำ	เห็นท้าวแล่นมา
มารื้อผ้าขั้วขี้	นำมาหลายชาติ อวนเอย
น้องก็กองแจ่มเจ้า	นานล้าก็บ่มา แลนา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตีความจากวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้ว ปรวิวัตโดย ปรีชา พิณทอง 17 บท ที่เลือกแล้วนำมาเขียนเป็นบทละครกลอนลำดังนี้

ฉากที่ 1 นำเรื่อง

บัวผันกับบัวเผื่อนทำงานในอุทยาน เก็บดอกไม้ มีชายหนุ่ม 3 คนเดินทางผ่านมา จึงสนทนากันชายทั้งสามแนะนำตัวเองว่าชื่อทองจันทร์ ทองคำ และชูลูเจ้าเมืองกาสี มาขอพบนางอ้ว

เอื่อยบัวผัน	ท่านเจ้านายทั้งสาม สียกย่างไปทางใต้ เหลียวเบิ่งเสื่อวาดทรง บ่แมนคนเมืองนี้ ท่านผู้วงศ์วานเชื้อ คิงงามปานอินทร์แต่ง มีอันใดประสงค์แจ้ง ขอให้ยายแกลงไซ
ยายทองคำ	ยายทั้งสามนี้ ควบมาอาชาไนย เดินทางมาเมืองกาย ลัดเลาะเขาป่าไม้ อ้ายนี้ชื่อทองคำ อ้ายทอง จันทร์ท่านเจ้าเมือง มาจากถิ่นชู่เฮียง เรื่องนามว่ากาสี หวังมายามคนผู้ดี กุมารอ้วคำแก้ว

เอี้ยยบัวผัน	อ้าวค่านางน้อย อยู่หอคอยประสาทแก้ว ตกแต่งคิ่งแล้ว สียกหย่างมาชมสวน ออกมาชมหมู่มวล ดอกไม้หอมฮวยเฮ้า
ทองจันทร์	อันว่าเมืองกายนี้ มีแต่คนผู้ดีเป็นตาฮัก
เอี้ยยบัวเพื่อน	คนผู้ดีให้มีหลายๆ แต่คนฮักให้มีผู้เดียวเด้ออ้าย
อ้ายทองคำ	หมู่เฮาถ่าอยู่สวน ชวนกันชมหมู่ไม้ บ่ต้องไปเยือนไกล ปรารค์ทองสรรพลิ่ง
อ้ายทองคำ	เล่นกวนกันกลิ้ง อยู่ถ่านางน้อย

ฉากที่ 2 ตำนานนางอ้ว

บัวผันกับบัวเพื่อนพาซูลูไปพบนางอ้วที่ตำหนัก นางอ้วออกมารับรองบัวผัน บัวเพื่อนทองคำ ทองจันทร์ แยกตัวออกไปเพื่อให้ซูลูและนางอ้วได้อยู่ด้วยกันตามลำพัง ทั้งสองเกิดความรักใคร่จนลักลอบได้เสียกัน ซูลูสัญญาว่าจะริบมาสู่ขอนางอ้วและฝากแหวนไว้เพื่อเป็นของแทนใจ และนางอ้วก็ได้สไบฝากซูลูเช่นกัน

นางอ้ว (ลำ)	โอ...มาบัดนี้จัก กล่าวถึงเมืองกาย ลูกสาวเดียวงามหลาย กำพำแล้วพ่อบิดา กาลเวลาลี้ดล่งย้าย สาวเติบโตใหญ่สิบหกปี ยังมีชายนอนซ้อน ซอนอยู่คู่กายา อ้วนางเหล่าเติบโตใหญ่ ในปราสาทแก้ว ยาบเหลืออมแล้ว เห็นได้มาแต่ไกล
-------------	--

	<p>เห็นแม่เพียรเลี้ยง พระมารดานั้นฮักยิ่ง คือตั้งสองเนตรเบื่อง พระนางเจ้านั้นฮักแพง เข้าแลงนางน้อย อ้อยซ้อยเดินชมสวน หอมอบอวลช่อช้อย กลิ่นดอกหอมเข้า นกกาโตนเต้น ร้องเพลงเล่นอยู่ไปมา เสียงนั้นพาสมสุข ทุกข์ใจบ่หาได้ หากมีคนเดียวข้าง คงสุขใจ บ่มีหน่าย มาต่อชายผู้ยังเปลี่ยน มาเที่ยวเกี่ยวน่องเมื่อสถาน</p>
ชูลู	งาม งามหลาย งามคัก
นางอ้ว	แม่นแล้ว สวนนี้งามหลาย
ชูลู	บ่แม่น อ้ายหมายถึง ตัวเจ้า บ่แม่นเว้าตัวถึง สายคออวนเจ้าผู้ งามปานแต่้ม
อ้ว	พอไต่ยีนคำอ้าย ซีนชมหลายฟังคำม่วน คำหวานชวนให้หลง เพื่อละเมอบ้า พาฝันปวง แม่นบ่อ้ายชูลู น่องสิเชื้อใจอ้ายได้บ่ อ้ายพบพ้อผู้หญิง มาหลายพันร้อย อย่าตัวตั้นน่องน้อย หลงลมชมคำหวาน
ชูลู	ความในอกอ้ายอยาก มาชมไม้ ความในใจอยากมา หาอ้วคำ อยากมาจาปากเว้า นำเจ้าแจ่มสมร
นางอ้ว	เหนือที่ใหม่โนน่อง อ้ายคือจันทร์ลือกระต่าย น่องเห็นคนมาหลาย มีปุ่นเปรียบอ้ายอยาก ได้มาเบิ่งแยง อ้ายชูลูเอี้ยถ้าบ่ ได้ฮักอ้ายสียอมไป ผูกคอตาย นางสิไปคอยรอ ชายอยู่สุวรรณคั่นเมืองฟ้า

ชูลู	<p>ในแผ่นดินดินกว้าง เด่นเห็นนางน่องมากมาย แต่บ่มีไฟได้ เปรียบปานคือตัวเจ้า งามตั้งจันทร์ใสแจ้ง ลอยกลางเด่นเทิงเวหา ย่อนเป็นบุญนำพา เคยสมสร้างจั่งได้มาฮ่วมกัน จักสิทำฉั้นไต่ จั่งสิได้ตั้งประสงค์</p>
นางอ้าว	<p>ออนซอนคำจาต้าน สรรค้ำหวานมาต้านกล่าว หลอกให้สาวกลาค้า อ้ายพ่ายน้ำตาเป็นบ้ำปวง หยุดค้ำวงหลอกต้ม เอาความสั้มมาบ่มหวาน เปรียบดั่งฝนหลงฟ้า ชลธามันหลงฝั่ง ปลาหลงวังฝั่งน้ำ ยามไกลห่างแล้วเปลี่ยนใจ</p>
ชูลู (ลำ)	<p>พอแต่มาเห็นหน้าอ้าวอำคา ผู้ผิวผ่อง อ้ายมีใจต่อน้องพอแต่ได้พบพ้อบร่อซำใจประสงค์ อยากได้แม่โฉมยง มานอนซ้อนกอดกกาย พี่นี้หมายสายชาตา <u>ดิงจ้องน้องมาฮ่วมกัน</u> โปรดฟังทางนี้คนตี อ้ายแสนแปรมปรีดีไม่มีอับเฉา ขอฟ้าเห็นใจสอง เรา ได้เคียงคู่เกล้าแนบเนาเคียงคู่ ขอให้ยออดซู้เจ้าจงเห็นใจ อ้ายมาจากเมืองกาสิ นวลน้องนารีเจ้าอยู่เมืองกาย อยากเสริม ทักถ่อต่อลาย ให้เป็นสายคล้องใจสัมพันธ์ อยากได้นวลน้อง อยาก จับจองเป็นคูใจ เชื่อพี่นะทราวมวย บ่ทันมีไฟในใจไฟปอง แลเห็นขั้วนิ้วแสงอรุณแซไขเบิกฟ้าจูบลาน้องสีห่างไกล พี่ขอลาไปคืนบ้านสาวดาหวาน อย่าให้อ้ำ อ้ำมระรงค์ค้ำวงน้อยติดนิ้ว ไว้ให้อุ่นใจ</p>
นางอ้าว	<p>ให้อ้ายกลับคืนบ้าน หาแม่มารดาชนนี เมื่อกลับคืนกาสิ พาทีเพินมาขอจาต้าน อย่าช้านานให้น้อง ถ้าฟ้าวคืนมาให้สู้ขอ อ้าวสิแขนผ้าผูก มัดคอถ้าตัวอ้ายบ่ตาวคืน</p>
นางอ้าว	<p>อันว่าแพรค้ำผืนนี้ มอบให้อ้ายแทนหัวใจ ให้เจ้าถ่มใส่ไฟ สัญญาใจอ้ายแปรเปลี่ยน ความรักอันเพียรบ่ มีม้างให้อ้ายบายมาปกฮ่ม ตางได้สมคิงน้อง ตางได้ครองคู่เคียงกัน</p>

ขูลู	อันว่าฮอดยามจาก หนีไปดอกไกลห่าง ปานอกเพ่งม้าง จิตหลุดลัมอยู่ได้ไปบ่เป็นน้องสาวเอย
------	--

ฉากที่ 3 ท้องพระโรงเมืองกาย

ขุนกลางได้ถวายเป็นเครื่องบรรณาการแก่นางจันทา ทำให้นางอ้วไม่พอใจที่ขุนกลางแหวะเวียนมาบ่อยๆ และได้โต้เถียงกันนางอ้วจึงได้หลีกเลี่ยงโดยการไปชมอุทยาน จึงทำให้ขุนกลางสงสัยว่าทำไมนางอ้วชอบไปอุทยานทุกครั้งที่มาเมืองนี้ ด้วยเห็นแก่บรรณาการนางจันทาจึงได้ ตกปากรับคำว่า จะเจรจากับนางอ้วเพื่อให้รับรักแต่งงานกับขุนกลาง ขุนกลางจึงยอมกลับเมืองเพื่อจัดเตรียมขันหมากเพื่อมาสู่ขอนางอ้วหลังจากที่ขุนกลางกลับ นางจันทาจึงได้พูดจาหว่านล้อมนางอ้วเพื่อให้แต่งงานกับขุนกลาง นางอ้วปฏิเสธพร้อมได้บอกความจริงกับมารดาว่าตนได้มีคู่รักอยู่แล้วคือขูลูเจ้าเมืองกาสี ทำให้นางจันทาโกรธจัดถึงกับเขียนตีนางอ้ว

เอี้ยยบัวผัน	ขอสมมาอัญญา แม่จันทา
จันทา	มิเหตุอันใดน้อ บัวผัน
เอี้ยยบัวผัน	เพลานี้มีเจ้านคร ขอมขอเข้าเฝ้า
นางอ้ว	(โกรธ) มาอีกแล้วแนวชายผู้ฮ้ายใหญ่ บ่อยากใกล้แองได้พ้อ เฮ็ดบุญเอาหน้าภาวนาहालाग
จันทา	นางอ้วคำแพงลูกแม่ ลูกนี้เป็นวงศ์วานเชื้อ กษัตริย์แห่งเมืองกาย อย่าได้มีคำฮ้าย วาจากล่าวต๋าน ให้เจ้าเย็นจั่งน้ำ อย่าได้ฮ้อนจั่งไฟ ใจฮ้ายฮ้ายเป็นผี ใจดีเป็นพระเจ้า บัวผันไปเชิญเพิ่นเข้ามา

ขุนกลาง	ขอสมมาอัญญาแม่จันทา มือนี่มาซ้ำด้วยมีกิจบ้านการเมือง ด้วยว่าเมืองเฮาเฮียง หลายคนมาขึ้น เปรียบดังต้นไม้ใหญ่รากใหญ่ใบหนา บ่ออดนกาพักพาอาศัยลี้
จันทา	ขุนกลางเฮานี้แสนยินดี ท่านได้มากายใกล้ อันว่าไวหรือซ้ำ ความปริตากะคือเก่า ความยินดีมีต่อเจ้า คองคอยเฝ้าเจ้าฟ้าตัวควีน
ขุนกลาง	เดินทางมามือนี่ บ่ได้มาดอกมือเปล่า เงินค่านำมาเข้า เฝ้าอยากแบ่งเบานอความทุกข์ หวังให้บ้านเมืองกาย คลายยุคเข็ญให้สว่างเฮา หรือให้หนักกลายเป็น เบา ให้เฮานั้นผันแก่น มีไมตรีอันเหนียว แน่นให้สองแคว้นหมั่นแก่นกัน
จันทา	เอยเอาสาหล่า เอาผิวมาเลี้ยงแม่ เป็นสาวแก่ค้ำบ้าน คนสียัยคนสีย่า เอาสาหล่าซามกำลังหนุ่มน้อย ให้หาไว้ตั้งแต่ยัง
ขุนกลาง	อ้ายนี้เทิดทูนเจ้า เหนือกระหม่อมจอมศรี ฮักยิ่งกว่าชีวี จนอ้ายตายแทนได้
นางอ้าว	ตายยามได้ ไวปานได้แล้วน้ออ้าย
ขุนกลาง	กุศลทำนุสร้าง ทางได้พอได้ห้อง ป่องได้ไต่อย่างใกล้หน้าเจ้า อ้ายสิเพียร เวียนแต่คิคนำหน้าเข้า แล่งใจคิดต่อ มีทางได้พอได้พอ กะเทียวหม่นดอกป่าไป
นางอ้าว	หม่นไปหม่องได้ คองอาศัยอยู่นั้นเด้ออ้ายเอ้ย
ขุนกลาง	วิไลนงนารถน้องให้เหลียวมอง ทางอ้ายแน โตด้าๆ ขาเหล่าๆ กะฮักแท้ หม่อมพะนาง
นางอ้าว	อัญญาแม่เหนือหัวลูก ขอตัวเที่ยวชมสวน หอมอบอวลหมู่แมกไม้ พาให้ใจเย็นลง

ขุนกลาง	มีหยิ่งตีนอ่อน้องหล่า อ้าวอำคาอยากไปท่อง เที่ยวแลส่องดอมดอกไม้ มายามได้บ่เคยอยู่ มาเป็นคู่อ้ายสิสร้าง สวนเหลืองงามอาบทองคำ
นางอ้าว	สวนเฮานั้นได้เป็นของขวัญ อัญญาพ่อเป็นผู้แต่ง อันว่าสวนนางน้อยอัญญาพ่อ จัดให้นางคำแพง ท่องเที่ยวเล่นให้เย็นใจ
ขุนกลาง	ถ้าเป็นสวนเที่ยวเล่น เย็นฤทัยอ้ายบ่ว่า ย่านไปหาชายชู้ ผุซ้อนอนอยู่ในสวน แต่น้องนางหล่ามีชายชู้ ซ้อนอนอยู่ในสวน
นางอ้าว	อ้ายขุนกลางเว้าถักใจ น้องช่อนชายไว้ในป่า อีกทั้งเพิ่นสัญญาสิกลับคืนมา จาด่านกล่าวขอ มีอิหสินั่นแหละชายช่อน วอนอ้ายหมายผู้อื่น
จันทา	เขาเขาเว้าไปเสียเจ้าของ ชายหมายปองซ้อนางน้อย แม่บ่มี ขุนกลางกลับบ้านเตรียมขันหมากหา มือดีฤกษ์งามมาดำนโอม
นางอ้าว	อ้วนางหล่าเหล่าแจ้ง แกลงความให้ญาแม่ ลูกสิมีสุขแท้ แม่บ่ได้กับขุนกลาง
จันทา	เอาสาลูกหล่า เอาขุนกลางมาเป็นผัว ลูกสิมันยิ้มหัว ถ้าได้ผัวขุนกลาง
นางอ้าว	นางน้องหมายปอง มีชายอื่น หัวใจนางสุดสะอั้น ถ้าแม่ให้ไปแต่งขุนกลาง แม่เอี้ยงวบกินหญ่าอย่าสิข่มเขาสัก หมูปกินฮ่าอย่าสิตังเว้อ อย่าบังคับลูกแม่เอี้ย
จันทา	อยู่น่ากันไปปะฮักกันได้ ลูกเกิดมาเลี้ยงใหญ่ บอกได้คือบ่ฟัง
นางอ้าว (ลำ)	พอได้ยินคำเว้า พระมารดาตามาด่านกล่าว ให้ลูกเอาขุนกลาง เป็นคู่ช่อนหัวใจฮ้อนมาอูกอั้ง ใจของนางนิกถึงคุณมารดา เพิ่นเลี้ยงมาพาใหญ่ สิให้โลสิมม้าง ขูลูอ้ายผู้อยู่ไกล

	<p>คุณของแม่ยกยอไว้ดอก ที่สูงบ่ให้หมองพระทัย มาเมื่อนี้ขอขมากราบไหว้ ชื่นชดใจดอกจักเพื่อ ย้อนวามักเขาหลายอยากอยู่ฮอดมือตายโดยเต้ชูลูอ้าย ลูกแต่งงานกับขุนกลาง บ่ได้ดอกอัญญาแม่ อันความจริงแท้นางได้มีคู่นอนซ้อน ชูลูอ้ายเมืองกาสิ</p>
จันทา	<p>หยุดเดี๋ยวนี เขาเดี๋ยวนี คนอัปรีย์ อีชาติซัว มาเจ็บอกปานไฟไหม้ มาเจ็บใจปานฟ้าผ่า ลูกเกิดมาบ่ฟังความ แห่งกูจาต้าน กูจงมัดคอ ให้ขุนกลางเป็นคู่ มึงซังมักใหม่ซ้อน เสียหน้าแห่งกู</p>
นางอ้ว	<p>อ้ายชูลูเป็นกษัตริย์ ชูลูวงศัวานเชื้อกษัตริย์ใหญ่เมืองกาสิ เป็นผู้มืศีลทานกฤษณาพรรณ หอมฟุ้งกลิ่นกระจาย</p>
จันทา	<p>มึงนั่นหมาเดือนเก้า เขาเชิงบ่หาบ่อน มึงซังบ่ฮ้อนฮู้ หญิงอ้ายแม่ชะเล กูกะหวังสุขฮ้อน แล่งกายทุกเมื่อ กูจักมัดคอ มึง ตีตายให้มันส่วง กูจักพันคอเสียให้ มึงมรณังเมียง</p>
ขุนกลาง	<p>ญาแม่จันทาใจเย็นๆ ค่อยเว้าค่อยจา</p>
จันทา	<p>มึงเอาบ่ได้กูบ่ให้เอา ผู้ชายเมืองกาสิ เมืองกาสิ เมืองซีถี่ เมืองบ่มีสัจจะ</p>
นางอ้ว	<p>แม่...แม่เห็นใจลูกแน ลูกมักชูลูลูกบ่ได้มักขุนกลาง</p>

ฉากที่ 4 ท้องพระโรงเมืองกาสิ

เมื่อชูลูกลับถึงเมืองกาสิ ก็กราบทูลให้นางพิมพาไปสู่ขอนางอ้ว เมื่อนางพิมพาได้ทราบว่ายหญิงที่ชูลูหมายปองนั้นเป็นธิดาเมืองกาย จึงทำให้นางพิมพามีความลำบากใจ ระลึกถึงความบาดหมางที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ก็ไม่ปฏิเสธการไปสู่ขอนางอ้วให้แก่ชูลู

ชูลู	ขอสมมาัญญาแม่
พิมพา	สิบมือชาววันลูกชายนั้น บ่เห็นหน้า สิ่งใดตลใจมา ลูกเหล่าแม่ประสงค์แต่น้อสิ่งใด
ชูลู	ใจอยากมายามเยียม ย้อนว่าใจคิดฮอดแม่ ใจประสงค์อยากดูแล ผู้เป็นแม่คะนึ่งหา
พิมพา	มองขึ้นไปบนฟ้า วาจาบ่คือเก่า ขอให้แจ่งแกลงไว้ ว่าสิเอาหนอสิ่งใด
ชูลู	แม่เอ๊ย บัดนี้ชูลูท้าว บาบุญกะเป็นบ่าว ใจกระสันปวดจ้าว อยากได้สาวมานอนคู่ พิสาตุตัวแล้ว นานมาเป็นตาหน่าย สังขารบอกรบให้ แก่เฒ่าเว่าบ่ฟัง
พิมพา	อันว่าความรักนี้เกิดขึ้นในหัวใจ บ่มีใผห้ามได้ยู่ไว้เฒ่าบ่ฟัง สาวอยู่ในนห้องนครเฮานี้ มีมากและงามหลาย เจ้าอยากได้นารถเหล่า แม่สิพาไปจาขอ
ชูลู	วาสนาคาดสิได้ บ่ขึ้นใจพระทัยบ่ม ขอถวายบังคม องค์พระมารดาได้ ท้าวนี้คืออยากได้ แก่นแก้วกุมารี ในนห้องปฐพีบ่มีได้เก็งเสี้ยว ขาข้อหม่อมพระนาง
พิมพา	ลูกสาวใผน้อลูกเหล่า อยากได้มาเป็นไ้แม่ รูปคิงงามคักแท้ ท้าวให้แม่ไปต่านขอ
ชูลู	น้องนางอ้วสาวงามเมืองกาย นางในใจพระทัยข้า ขอญาแม่กรุณาผายโปรด ตกแต่งให้ลูกได้สมหวัง
พิมพา	พอได้ยินคำว่า ลูกชายเฮาอยากได้คู่ โตลูกนั้นบ่ฮู้ เรื่องราวสองเมืองฮ้าง สองเมืองเคยสมสร้าง ผูกเสี้ยวเกลียวฝั้นแก่น หากมีเรื่องให้แค้น ภูบาลสองซ้องคาแต่ปางพุ้น หากแต่โตชูลูท้าวปรารถนาอ้อย นำฮอยทุกบาดหย่าง ปรารถนาหยาดน้ำ นำเอาทุกหม่มโพธิ์

	<p>แม่สีเก็บความซึ้ง หมองใจไว้ในก่อน ยอยโฉบหย่อนถ้าบ่มีบุญให้ คาคสิได้สมหวัง แม่สีเก็บความซึ้ง บิให้บังบุญอ้าย ลูกชายข้า แม่ันผู้เดียว เตรียมโตเต้อลูกเหล่า แม่สีพาไปจาด้าน พานางคืนมาบ้าน เป็นจอมนางเมืองกาสิ</p>
<p>ฉากที่ 5 ท้องพระโรงเมืองกาย</p> <p>นางพิมพาเดินทางไปเมืองกาย สู่ขอนางอ้วให้ชูลู แต่ได้รับการปฏิเสธจากนางจันทา ว่าได้ยกนางอ้วให้กับขุนนางไปแล้ว และยังรื้อฟื้นเรื่องที่ซัดใจกันในอดีตเมื่อครั้งที่ตั้งครรภ์นางอ้วนั้น ได้ไปเยี่ยมนางพิมพาที่เมืองกาสิ และได้ขอสัมพันธ์กับนางพิมพาปฏิเสธ ทำให้นางจันทามีความเคียดแค้น จึงขอยกเลิกสัญญาครั้งเคยเป็นเพื่อนรักเสี่ยวแพงที่นางจันทาและนางพิมพาได้ตั้งครรภ์พร้อมกัน และได้หมั้นหมายให้ลูกหญิงชายแต่งงานกัน เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงจัดให้มีพิธีเสียดาย</p>	
บัวผัน	ถวายบังคมอัญญาข้าน้อย แม่มีเรื่องมาทูลแจ้ง
นางจันทา	มีเหตุเดือดร้อนสิ่งใด คือพากันฟาวแท้
บัวเพื่อน	มีข่าวดีมีข่าวประเสริฐข้าน้อย (หอบ)
นางจันทา	ใจเย็นๆ ใจเบาๆ ค่อยเว้าค่อยจา
บัวผัน	มีขบวนขันหมากมาขอนางอ้วอัญญาแม่

นางจันทา	โอย ชันหมากขุนนางคือมาไ้ได้ใจแม่เฒ่าแท้้น้อ
บัวเพื่อน	เอ้อชันหมาก...เอ้อ
นางจันทา	บัวเพื่อน บัวผัน ฟาวไปจัดที่จัดทางไว้ต้อนรับ
บัวเพื่อน	เอ้อ บ่แม่นชันหมากเอ้อ
บัวผัน	บัวเพื่อนบอกให้ฟาว ก้าวไวๆ อย่ามัวอ้อยอิ่งอยู่นี่
นางจันทา	หา...ชันหมากจากเมืองกาสิ บัวผัน บัวเพื่อน ฟาวมานำกัน อย่าให้มันมาเหยียบ ฮอดในเมือง ยังมีเรื่องเคื่อง กูบ่ลิม บัวผัน บัวเพื่อน นำมาเดี๋ยวนี
นางพิมพ์า	หยุด หยุดอยู่ตรงนั้นแหละ เมืองกายบ่อนุญาตให้เมืองกาสิเข้า จันทาแม่เสียว อันว่าโตเฮานีสาวงามลือชา อยากมาเหลียวเบิ่งสาวเหล่า นางมาจาโอมตัน
นางจันทา	อย่าได้มาคิดการใหญ่ มีใจใฝ่ของสูง ป้าลุงอวอา เพื่อนกะพากันฮู้ อันว่าเมืองกาสินั้น บัญบ่เคยปันแจก ความที่เคยแตกร้าวจื่อได้บ่เคยลิม บักส้มเกี้ยงหน่วยเดียว ปางนั้นเคยขอแบ่ง จิ้นใจคนจนแล้ง เชือกมันขาดแม่นบ่อนกิว

นางพิมพ์	แม่เสี่ยวแพงเอ๋ย ขอให้ไมตรีติดต่อกันอย่าม้าง ขอให้เป็นสะพานแก้ว เสน่หาอยู่ได้ เมืองฝ้ายพูน ทางพีแก้งกัน
นางจันทา	เฮาหากเสียใจหลาย แต่คราวหลังพูน ยามเฮาไปย่องเยียมยาม แก้วเสี่ยวตน ก็เคยขอกินเกียง แก้อยากหิวหลาย เสี่ยวเฮาแพง บีให้กินพอหน่วย ความอันนี้โตเฮาจำจื่อ ฮอดคุ่มมือมีได้หล่าหลง คั้นเฮาตายเป็นนก สิบบินไปฝ้าย ตายเป็นชาย สิบไปเสียบลำ สิบไปเกี่ยวกำ กาสีเมืองซีถี้ เคียดเพราะขอหมากเกียง ปางนั้นบ่ลิม อันนี้ขุนกลางท้าว มาโอมเฮาก่อน เฮาได้วางขาดให้ เขานั้นแต่งการ
นางพิมพ์	สั่งมาไลเสี่ยถิม สัจจิงไลขาด ปางเมื่อเฮาหนุ่มน้อย อายุเยาว์ได้สิบสี่ สองเมืองเฮาได้ สัญญาหมายหมั้น คั้นหากมีลูกน้อย ชายหญิงให้เป็นคู่ ยอมมืออินทร์พรหมฮู้ สั่งมาฮ้างง่ายตาย
นางจันทา	ความเคียดขมในใจ เก็บไว้จันใส่หนอง คาดสิแมนคู่ มุดอยู่ฮู้ได้มาเกี่ยว ลูกเมืองกาสิเทียวเฝ้า ลูกเมืองกายกะตามซาง นางอ้วเป็นคู่ขุนกลาง บมีทางเป็นอื่นได้ เฮานี้เคื่องใจคืออยู่ ขูลูกกับนางอ้ว
นางพิมพ์	เสี่ยวสหายหมายหมั้น ผันแปรไปให้ชายอื่น เฮานี้จักขอให้ เสี่ยงสายแนนเหลิงล้ำ คั้นว่าแนนสองเกี่ยว จ่องดิงมาซ้อน ขอให้คีนวจา ยู่ส่งสองให้เป็นคู่ โอมสองเมืองเลิศล้ำ เอ้ยฮอดสวรรค์

นางจันทา	ขอให้แม่เมืองไกล นำไพร่ฟ้ามาพิธี ลงช่วงสนามชัย จัดแจงแต่งเต้า
นางพิมพา	ขอบุญสมสร้าง แม่มือนให้กล่าวจา ขอแม่ออกปากมา จักจาเหม็ดเกลี้ยง

ฉากที่ 6 สนามชัยช่วง

แม่มือน (นางทรง) ประกอบพิธีเสีงสายแนนผลจากการเสีงทนายปรากฏว่าต้นแนนมีปลายห่างไม่เกี่ยวกันพันกัน แสดงว่าไม่ได้เป็นคู่กัน จึงจัดให้มีพิธีโยนก่อนแต่ทั้งนางอ้าวและชูลูไม่สามารถรับคอนสายแนนได้ซึ่งสร้างความโศกเศร้าเสียใจให้แก่ชูลูและนางอ้าวเป็นอย่างนัก

แม่มือน	<p>สมมุติองค์แทนเชื้อ ตางนางท้าวบ่าวบา ขอสมมาถนไฟ ยอมมือกราบก้ม สรรพของหอมสรรพดอกไม้ ได้มาตกแต่ง ดวงแก้วแซมดวงข้าวตอก ซ้อดอกเงินทอง จัดวางกองสรรพสิ่งอาหาร ตระการกล้มเหล้าบ่บกพร่อง อีกทั้งเงินทองฝ้าย หมากพลูให้ยู่ส่ง ความประสงค์ยุระยาต พาส่งยังสวนแนน ถนได้พากูเข้า หลังล่าเบ็งกนแนน กกได้กอดเกี่ยวฝั้น พันธนังหันเป็นเกลียว หากแต่ปลายต่างเน็ง หินเว้นจากกัน ลางมีดีมีฮ้าย ได้เห็นแจ่มแจ้ง สองท้าวนางฮ่วมฮัก แต่มีอันป่าฮ้าง อันมาบุญสมสร้าง ฮ่วมกันมาบ่พาสม หากยังมีแข่งแก่งกอน พาหญิงชายให้ได้เสีง ฝูงชายหญิงชิงฟ้าว ยาดกอนบายไว้ หากสองเคยกล่อมกลิ้ง เป็นคู่เทียมกัน สองท้าวนางฮ่วมกอน บตก้าทางใด</p>
---------	---

ฉากรที่ 7 ตำนานนางอ้ว

หลังจากที่นางจันทาได้บังคับให้นางอ้วแต่งงานกับขุนกลาง นางอ้วมีความเศร้าใจยิ่งนัก หมดหนทางแก้ไขหรือขัดขึ้น จึงหนีปัญหาด้วยการหนีเข้าป่า และได้ผูกคอตายได้ตั้งจวง

นางจันทา	<p>(โกรธ) ลูกเลี้ยงใหญ่ สอนได้บ่ฟัง กูนั้นเคียดหลาย สิติตายให้มันสว่าง สั่งบ่เห็นแก่หน้า มารดาผู้เพียรเลี้ยง มึงจงเตรียมตัวแต่ง พร้อมขุนกลางนั่งพาขวัญ</p>
นางอ้ว	<p>(ตกใจ) บ่ บ่ อัญญาแม่อย่าบังคับ ลูกบ่มีกขุนกลาง ลูกบ่อยากแต่งกับขุนกลาง ขอแม่ลูชะโทษ อย่ามีเวรนอนบาปล้น เกิดเป็นทุกข์ค่าเช่า แม่อดอ่อยออยนอน บ่ได้ถมนาคูณ แม่คิงถนอมเลี้ยง บัดนี้แพงอ้วหล่า สีขอลาไปจากแม่ ไปตามชินชาติข้าบุญน้อย แม่อย่าเคือง แม่นางเอ๊ย...ไปในภชาติหน้าพุน โลกใหม่จ้งเห็น กัน กรรมอันใดวาจาผิด ล่วงเกินไปนั้นก็ตี ขออย่าให้อ้วนี้บาปเป็นกรรม เตอัญญาแม่ อ้วได้กลับคืนเมื่อ เมืองสวรรค์บอนเคยนอนค้ำ เมืองกายเบิดบุญสร้างหนีไกลปรางทุกสิ่ง ของในโงงกว้างว่าแล้วก็มีมือกราบ (สามครั้ง) บายสไบหมค้ายห้อยใส่ไหล่ ดันตันไปเข้าป่าเสียงนากาฮ้อฮ้อง ขนหัวพองน้ำหมอกอ้ว ชูลูเอ๊ยอ้วคิดฮอดอ้าย สีฮู้ข่าวแนบ่น้อ แสงพระจันทร์ยามเช้า บังเงาพอมพูน นี้ละนอบุญส่งอยู่ ให้พบพ่อตันจวงจันทร์ ยกเอาขันมาลา รูปเทียนแยงใต้ กราบลงยังโคนไม้ จวงจันทร์ผีปลุก ลูกนี้เฝ้าวิงวร ต่ออินทร์พรหมเทพ แถนผู้เป็นคนสร้าง ลิจิตนางให้มาใหญ่</p>

	<p>ยังไปได้แทนคุณ สิว่วงตายในภพนี้ นางบ่ยินดีได้ ท้าวขุนกลางมาเป็นคู่นอน มีแต่อายชูลผู้เดียว ได้ในใจอยากนั่งเฮียง แม่นบ่สมดังสมมาตรมุง คือขอลาอย่าสุมิเวรต้อง อย่าให้หม่นหมองเศร้า สิวาไปในโลกใหม่ สาธุเด้อขอให้รูกชาติไม้ จวงตันให้ก่องลง อ่อนแอ่นลง ทางปลายเด้อพี่น้อง นางบายเอาสไปคำข้อง คล้องคอแล้วเอ็นสั่ง นางสีไปนอนถ่า ตัวอายหนาให้นำไป</p>
	<p>ฉากที่ 8 ห้องพระโรงเมืองกาสิ บัวเผื่อนและบัวผันได้นำข่าวการตายของนางอ้วมาแจ้งให้ทองจันทร์-ทองคำได้ทราบ แล้ว ได้แจ้งข่าวร้ายให้ชูลูทราบ แต่ชูลูไม่อาจจะรับความเศร้าโศกเสียใจไว้ได้ ด้วยความคิดถึงนาง อ้วชูลูใช้มีดแทงคอตัวเองตาย</p>
ทองจันทร์	โอย พี่นี่แสนดีใจน้องนางมาถึงที่ นี่ละหนอเพิ่นว่าสามวันจากนารีเป็นอื่น
ทองคำ	ให้ฮีบฟ้าวบอกมาอย่ามัวคาแต่ฮ้องให้
บัวผัน	อ้ายเอ๋ยให้ฟ้าวไปนำความไปแถลงแจ้ง เมืองกายเฮานอกจากแล้งยังมาทุกข์ต้มซ้ำ นางอ้วคำผูกคอเคียนคาดเทิงรูกชาติจวงจันทร์ ว่าจั่งได้อ้ายทองคำและทองจันทร์
ชูลู	มีสาวงามยามเลิงที่ตีใจนำอีหลีได้มีสาวต่าวมายาม
บัวผัน	ชูลูท่านอัญญาข้าบอกไหว้ว บัดนี้พระแม่ให้ช้าน้อยถวยบาท อ้วนางน้อยมิ่งมรณังเมืองฟ้า ไหมฮัดคล้องคอน้อยผูกตาย ญาแม่ให้ช้าน้อยเชิญพาทองศรี

	อียังมีพระแม่เจ้ามาพร้อมส่งสะการ
ชูลู	<p>พอไต่ยีนคำเว่วาจางนางอ้วต่าย จิตที่หมายหลุตลุ่มคู้ควงคะนึ่งไว้ เคยไต่ยีนเสียงเว่วาเบาในหูอยู่อ้อมๆ ส่างมาคิดฮอดน้องนางอ้วดอกปลีม นอนบ่เต็มตาหลับห้วงพระนางบ่วงเว้น บัดนี้นางไปเล่นเมืองสวรรค์เทิงชั้นฟ้า สุทธาทางต่าวคีนเมืองแถบบ่มีได้ นางมาปะละทิมให้อ้ายใจเป็นปวงบ้ำ จับพระขรรค์กล้าเอาขอลาวังเวียงกว้าง จำเป็นสี้ไต่จากฮักพากไดเดออกห่างไป คิดฮอดหลายบายเว่นขึ้นมาแยง เห็นแต่เงาจอมแพงอยู่เทียมบาท้าว อ้ายสิตายนำเจ้าลาก่อนจอมมารดา ฝูเพิ่นเคยฮักแพงมือบ่ตีตางค้อน กินบ่เป็นหามาป้อน นอนบ่เป็นแม่กะกล่อม แม่ถนอมต่อมตุ้มจนบ่าวได้ใหญ่มา พอมมาถึงคราวนี้ลูกขอลาตายจากแม่ ย่อนว่ามีความฮักแท้แต่บ่สมมาตรเจ้า ญาแม่เอ้ย...โอ...ละนา</p>

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตีความจากบทละครกลอนลำที่เป็นภาษาไทย แล้วใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell ในการแปลเป็นภาษาอังกฤษดังนี้

ฉากที่ 1 นำเรื่อง

บัวผันกับบัวเพื่อนทำงานในอุทยาน เก็บดอกไม้ มีชายหนุ่ม 3 คนเดินทางผ่านมา จึงสนทนากันชายทั้งสามแนะนำตัวเองว่าชื่อทองจันทร์ ทองคำ และชูลูเจ้าเมืองกาสี มาขอพบนางอ้ว

เอื้อยบัวผัน	<p>Dear three gentlemen, where are you going?</p> <p>By the way you don't look like from around here.</p> <p>You are handsomely created by Indra.</p> <p>Please inform us why you have come here?</p>
อ้ายทองคำ	<p>Three of us are riding our stallions through the forest to reach Gai City.</p> <p>I am Thongkham, this is Thongjan and here is our royal son, Khulu,</p> <p>The Prince of the rich and prosperous city of Gasee.</p> <p>We have come to see the charming and beautiful, Princess Ua</p>
เอื้อยบัวผัน	<p>Our Highness Princess Ua is now sure in her crystal palace.</p> <p>After getting dressed, she will come to enjoy her royal garden</p> <p>Of all flowers with lingering sweet fragrance.</p>
ทองจันทร์	<p>Women in this city are so lovely and good-looking.</p>
เอื้อยบัวเพื่อน	<p>You may be friendly with many good-looking women, but you must love only ONE.</p>
อ้ายทองคำ	<p>Let us wait over here; soon our beautiful Princess will appear.</p>
อ้ายทองคำ	<p>While waiting, we shall enjoy frolicking and being happily chattering.</p>

ฉากที่ 2 ตำนานนางอั้ว

บัวผันกับบัวเพื่อนพาชูลูไปพบนางอั้วที่ตำหนัก นางอั้วออกมารับรองบัวผัน บัวเพื่อน ทองคำ ทองจันทร์ แยกตัวออกไปเพื่อให้ชูลูและนางอั้วได้อยู่ด้วยกันตามลำพัง ทั้งสองเกิดความรักใคร่ จนลึกลอบได้เสียกัน ชูลูสัญญาว่าจะรีบมาสู่ขอนางอั้วและฝากแหวนไว้เพื่อเป็นของแทนใจ และนางอั้วก็ได้สไบฝากชูลูเช่นกัน

นางอั้ว (ลำ)	<p>I live in a city, which is called MuangGai. Days and nights go by to comprise months and years; At the age of sixteen, I have not had anyone by my side. I grow up in a palace of glittering crystal Whose designs could be seen from afar. My royal mother raises me with great love. She loves me as her own precious eyes. Mornings and evenings, I enjoy my garden of fragrant flowers, With the birds and crows, singing their songs. I feel so happy without any worry now. It would be more pleasing to have some one near.</p>
ชูลู	<p>You are so beautiful to me.</p>
นางอั้ว	<p>Yes, this is a very beautiful garden.</p>
ชูลู	<p>No, I am not talking about the garden. I am talking about you. You are so beautiful as a painting.</p>

อ้าว	<p>Your sweet words make me so happy dear; I feel as if I were deliriously dreaming. Tell me how you T.R.uly feel. Tell me if this is real. How can I trust you? You have been surrounded by hundreds of beautiful women. I fear you are teasing me with your sweet words</p>
ขูลู	<p>But in my heart, I want to see you, I want to spend time talking to you.</p>
นางอ้าว	<p>You are like the moon luring the hare. I have met many a man, but none made me feel this way. I wish to have you as my protector. I would rather die if you cannot be by my side on earth. Then, I can wait for you in heaven.</p>
ขูลู	<p>In many lands, I have seen many princesses, But not one can be a rival to you, my dear. You are as beautiful as the glorious moon in the sky. Our past merit has brought us together. What shall I do to fulfill my own desire?</p>
นางอ้าว	<p>I am flattered by your praises. Are you teasing me with your sweet words? Please do not coat sour words with false sweetness. When you go out of my sight, you might forget me It's like the rains being lost in the sky How can the water find the river bank?; It's like the fish being lost in the whirlpool; How can they find their way home?</p>

<p>ชูลู (ลำ)</p>	<p>As I see your beauty, I want to be by your side. I want to hug and hold you. It must be our fate that makes me come to you. Listen, listen to me; I'm so happy to see you dear. Please God, give us blessings and bring us together. Oh my dear, please give me consent So we can spend our time in each other's arms. I am from MuangGasee and my lady is from MuangGai; Let's weave our love in great designs that tie our hearts together. I need you my dear; I have no fear fighting over you I am never unT.R.ue, you will be my only ONE. As the light of dawn shines over the horizon, I kiss you goodbye. Please don't cry for me my darling. Please wear this golden ring on your finger To comfort you when I am gone.</p>
<p>นางอ้ว</p>	<p>Please return home to your mother And tell her to come to for my hand in marriage. Please come back as soon as you can And I will be awaiting your return. If you do not return, I will hang myself with a cloth</p>
<p>นางอ้ว</p>	<p>I give you this silk shawl as a token of my love. If you stop loving me, throw it in the fire. If your love for me stays sT.R.ong, Please wear this shawl, for it will make you feel. Like we are in each other's arms.</p>

ชูลี	As the parting time comes near, My dear heart is shattering in pieces, my lady.
------	--

ฉากที่ 3 ท้องพระโรงเมืองกาย

ขุนนางได้ถวายเครื่องบรรณาการแก่นางจันทา ทำให้นางอ้วไม่พอใจที่ขุนนางแฉะเวียนมาบ่อยๆ และได้โต้เถียงกันนางอ้วจึงได้หลีกเลี่ยงโดยการไปชมอุทยาน จึงทำให้ขุนนางสงสัยว่าทำไมนางอ้วชอบไปอุทยานทุกครั้งที่มาเมืองนี้ ด้วยเห็นแก่บรรณาการนางจันทาจึงได้ ตกปากรับคำว่าจะเจรจากับนางอ้วเพื่อให้รับรักแต่งงานกับขุนนาง ขุนนางจึงยอมกลับเมืองเพื่อจัดเตรียมขันหมากเพื่อมาสู่ขอนางอ้วหลังจากที่ขุนนางกลับ นางจันทาจึงได้พูดจาหว่านล้อมนางอ้วเพื่อให้แต่งงานกับขุนนาง นางอ้วปฏิเสธพร้อมได้บอกความจริงกับมารดาว่าตนได้มีคู่รักอยู่แล้วคือชูลีเจ้าเมืองกาสี ทำให้นางจันทาโกรธจัดถึงกับเขียนตีนางอ้ว

เอี้ยบ้วผัน	I bow to you in salutation my royal queen.
จันทา	You look so upset; what's the matter Buapun?
เอี้ยบ้วผัน	The Khmer Prince would like to have an audience with royalty at this time
นางอ้ว	Here he comes again, this hideous man. The more I don't want to see him, the more he comes to visit. He just does everything for his own benefit.
จันทา	My sweetheart, you are a T.R.ue princess; pray do not chatter so. Please be kind and behave. Please be calm like water, and please don't be hot-tempered like fire. A bad heart is like a ghost; a good heart is like a god Buapun, invite him into the royal hall

ขุนนาง	<p>Greetings Queen Junta</p> <p>My apologies for being late to see you, This is because of my city's official affairs.</p> <p>My city is prosperous; thus, many people came to seek help.</p> <p>Like a great T.R.ee with deep roots and thick leaves, birds and other animals Come to take shelters from dangers</p>
จันทา	<p>Dear Khun Lang, I am so delighted that you come to visit.</p> <p>Whether you come late or early, I am as happy as ever.</p>
ขุนนาง	<p>I have not come empty-handed, bearing gifts of gold and silver as my T.R.ributes.</p> <p>I wish to rescue Gai City from any heavy T.R.ouble I T.R.uly hope that our two cities can be more united in friendship.</p>
จันทา	<p>Marry him my dear, so your husband can take care of me, too.</p> <p>Don't stay to be a spinster; you will be a cause of rumors.</p> <p>Marry now when you are still young.</p>
ขุนนาง	<p>Oh beautiful Princess I love you more than my own life, I love you so much that I can die for you.</p>
นางอ้ว	<p>How soon?</p>
ขุนนาง	<p>My good deeds will lead me to be near you.</p> <p>I will do everything to persuade you to marry me.</p> <p>Nothing can stop me. Day and night I think of you.</p> <p>I would go to the end of the world for you.</p>

นางอ้ว	Yes, wherever you go, please stay there
ขุนนาง	My dear princess, take a glance at me. Even if I am dark, ugly and tattooed, my love for you is real.
นางอ้ว	Darling mother, please excuse me for I wish to walk in my garden; the fragrance there will comfort me from this tough situation.
ขุนนาง	What's so good about garden? Every time I visit, you always hurry to your garden. If you are my beloved, I will build a gilded garden for you.
นางอ้ว	This royal garden is given by my great royal father, It's a place for me to spend time in comfort.
ขุนนาง	I don't mind, If it's a garden for you to spend time in leisure. I fear that you go there to meet a lover. Are you hiding a lover in the garden?
นางอ้ว	You are right. You are absolutely right A man is waiting for me there in the woods. I really do have a man who promises to come for my hand. Accept the T.R.uth, and find yourself another woman.

<p>จันทา</p>	<p>Be quiet, my precious girl, your words make you seem worthless.</p> <p>Don't believe what she says. She has no one in her mind yet.</p> <p>Khun Lang, please go home to find an auspicious day Then you may come ask for her hand in marriage.</p>
<p>นางอ้ว</p>	<p>Mother, don't tell him to do that; I will never be happy if I marry him.</p>
<p>จันทา</p>	<p>Marry Khun Lang, and you will find great happiness.</p>
<p>นางอ้ว</p>	<p>I do have another man; If you force me to marry Khun Lang, My heart will never stop crying. What's your reason for not obeying me? I want to know how you really feel deep down in your heart</p>
<p>จันทา</p>	<p>Mother, the cow doesn't wish to eat grass, Don't push its horns down to the grass.. If the pig does not wish to eat bran, do not hit its nose. Please do not force me to do what is not my will, mom</p>
<p>นางอ้ว (ลำ)</p>	<p>When I hear your words telling me to marry Khun Lang, My heart burns. On the one hand, I must remember my duty to the woman who gave birth to me and raised me, but on the other hand, I cannot forget the man I love and want to marry.</p> <p>I want to repay your kindness and I don't want you to be sad, Mother.</p> <p>This time I cannot follow your wishes. I bow down and apologize to you, dear mother.</p>

	But I love Khulu so much, I want to be by his side, a fine prince from MuangGasee
จันทา	Stop right now! Don't say a word! You are an evil woman! I raised you! Your life is mine. I'm going to force you to marry Khun Lang. I forbid you to marry Khulu.
นางอ้ว	Khulu is from a royal family; he is a prince of Gasee, Noble and virtuous like the precious T.R.ees of the forest.
จันทา	Why are you not ashamed to love this man? You embarrass me; you're like a bitch in heat. My advice you harken not; I am going to kill you, I will
ขุนกลาง	Queen Jantah, please stay calm,
จันทา	You cannot marry a man from Gasee, The city of stingy people Who are not T.R.ustworthy?
นางอ้ว	Mother, take a pity on me I love Khulu, not Khun Lang.

ฉากที่ 4 ท้องพระโรงเมืองกาสิ

เมื่อขูลูกลับถึงเมืองกาสิ ก็กราบทูลให้นางพิมพาไปสู่ขอนางอ้ว เมื่อนางพิมพาได้ทราบว่ายิงที่ขูลูกหมายปองนั้นเป็นธิดาเมืองกาย จึงทำให้นางพิมพามีความลำบากใจ ระลึกถึงความบาดหมางที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ก็ไม่ปฏิเสธการไปสู่ขอนางอ้วให้แก่ขูลูก

ขูลู	Greetings to you, my royal mother
พิมพา	Oh how lucky I am It has been so many days since you last visited me. So, I wonder what brings you here. Tell me what you wish from this visitation.
ขูลู	It's not like that mother. I just miss you and want to spend time Taking care of you, dear Mother.
พิมพา	Don't pretend that you miss me. Just tell me what you wish.
ขูลู	My dear mother, I am a young man and ready to take a wife I am not getting any younger. Elders no longer can stop me.
พิมพา	So now you have fallen in love. No one can stop the power of love. Our city has so many beautiful, well-mannered young ladies You have already met many of them' Tell me which one you want as your wife and I will ask her hand in marriage for you.
ขูลู	I am so lucky to have such a kind mother, who never refuses my wishes. I have my heart set on a woman from another city. There is not a woman in the world who can compare with her I would like to have my own precious lady by my side.

พิมพา	<p>Whose daughter do you want to take as my daughter-in-law?</p> <p>She must be beautiful indeed if you want me to ask her hand in marriage</p>
ชูลู	<p>She is my beloved Princess Ua of Kai city. Please grant my wish, please allow me to have my request.</p>
พิมพา	<p>Hearing that you wish to take a woman from Gai as your wife.</p> <p>I figured that you do not know the long history of our two cities.</p> <p>Once we were friendly to each other, But a great dispute broke our relationship</p> <p>If you really want to marry her then I will put aside my hurt and resentment so you will fulfill your wish, Son.</p> <p>Make yourself ready, I'm going to take you to Gai city To bring Princess Ua back to Gasee To be our lovely daughter-in-law.</p>
<p>ฉากที่ 5 ท้องพระโรงเมืองกาย</p> <p>นางพิมพาเดินทางไปเมืองกาย สู่ขอนางอ้วให้ชูลู แต่ได้รับการปฏิเสธจากนางจันทาว่าไต่ยกนางอ้วให้กับขุนนางไปแล้ว และยังรื้อฟื้นเรื่องที่ขัดใจกันในอดีตเมื่อครั้งที่ตั้งครรภ์นางอ้วนั้นได้ไปเยี่ยมนางพิมพาที่เมืองกาสิ และได้ขอสัมพันธ์กับนางพิมพาปฏิเสธ ทำให้นางจันทามีความเคียดแค้น จึงขอยกเลิกสัญญาครั้งเคยเป็นเพื่อนรักเสี่ยวแพงที่นางจันทาและนางพิมพาได้ตั้งครรภ์พร้อมกัน และได้หมั้นหมายให้ลูกหญิงชายแต่งงานกัน เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงจัดให้มีพิธีเสี่ยวทาย</p>	
บัวผัน	<p>Greetings, my royal queen, I have news for you, Your Majesty.</p>

นางจันทา	What happened? Why are you in such a hurry?
บัวเพื่อน	What happened? Why are you in such a hurry?
นางจันทา	Calm down! Take a deep breath and tell me the news clearly.
บัวผัน	A wedding procession has arrived to request Princess Ua's hand in marriage
นางจันทา	A wedding procession! A wedding procession! I'm so happy, Khun Lang has returned so quickly! It pleases me so much.
บัวเพื่อน	Errr...er..the wedding procession . . .
นางจันทา	Bouphan, don't just stand there speechless. Go at great speed to welcome them!
บัวเพื่อน	Errr...er..it's not a wedding procession from . . .
บัวผัน	Buapan, Buapuen, hasten your steps, tarry not here.
นางจันทา	What? A wedding procession from Gasee? Buapan, Buapuen, follow me. Go and Stop them, Don't let them set foot on my land. I will never forget our past T.R.oubles. Follow me, Follow me NOW.

นางพิมพ์	<p>Stop! Stop right there</p> <p>I will not permit anyone from Gasee to set foot in my city!</p> <p>My dear friend Queen Jantah!</p> <p>I come to admire a beautiful woman from your city.</p> <p>My son wants to take as a wife, so</p> <p>I've come to ask for your daughter's hand in marriage</p>
นางจันทา	<p>Don't get such grand ideas!</p> <p>Don't think you can marry one above yourself!</p> <p>Everybody knows that Gasee is a poor and miserable city.</p> <p>Our dispute in the past still troubles me.</p> <p>I asked for just one pomelo but you refused to give it to me.</p> <p>Our friendly tie was broken because of your being overly stingy.</p> <p>"A rope is broke at its narrowest spot."</p>
นางพิมพ์	<p>Jantah my dear friend!</p> <p>Let's rebuild our former friendship.</p> <p>We should visit each other regularly as we used to do.</p>
นางจันทา	<p>I'm sorry about our dispute in the past.</p> <p>I once came to visit you and felt so hungry.</p> <p>I asked you for a pamelto to eat, but you wouldn't give me one.</p> <p>I will remember this until my dying day.</p> <p>If I am reborn as a bird, I will not fly over your city.</p> <p>If I am reborn as a man, I will not set foot in your city.</p> <p>And as a reward, I will give you some good news,</p> <p>I have already promised my daughter Ua to Khun Lang.</p>

นางพิมพา	<p>That can't be T.R.ue.</p> <p>You have broken the promise you made to me when we were 14 years old.</p> <p>We swore that our son and daughter would be married</p>
นางจันทา	<p>I feel such anger in my heart.</p> <p>Destiny brings lovers together;</p> <p>Your son secretly visited my daughter.</p> <p>But Ua is to marry Khun Lang.</p> <p>It cannot be changed.</p>
นางพิมพา	<p>Why? Why? We promised each other!</p> <p>Khulu and princess Ua have already been engaged.</p> <p>Why have you promised her to someone else?</p> <p>I want us to take the soulmate search ceremony</p> <p>To See who Ua is to marry.</p> <p>If their love is T.R.ue and sT.R.ong, please amend your promise</p> <p>and let the young lovers be together so you will be praised by all in heaven.</p>
นางจันทา	<p>I agree! We will hold the ceremony in the royal field.</p>
นางพิมพา	<p>Let this lady act as the master of magic art tell us what she sees in the future</p>

ฉากที่ 6 สนามชัยช่วง

แม่ม่อน (นางทรง) ประกอบพิธีเสี้ยงสายแนนผลจากการเสี่ยงทายปรากฏว่าต้นแนนมีปลายห่างไม่เกี่ยวกันพันกัน แสดงว่าไม่ได้เป็นคู่กัน จึงจัดให้มีพิธีโยนคอนแต่ทั้งนางอ้วและชูลูไม่สามารถรับคอนสายแนนได้ซึ่งสร้างความโศกเศร้าเสียใจให้แก่ชูลูและนางอ้วเป็นอย่างมาก

<p>แม่มีอัน</p>	<p>Palms together, bow down to pay homage to the great PhyaThaen in heaven. Now we place fragrant flowers as decorations. Place the jasmynes between the popped-rice, Gold and silver sprays of flowers. Elaborately prepare food and drinks; Bring betel and areca, and cotton sT.R.ings. The choiced offerings were delicately prepared for this ceremony. Let's assume men and women presently here are witnesses. I want to see what heaven holds for us and to see if destiny has really bound these young lovers together. I can see the silk thread of love has bound together at the start but the end is unwoven. This is both good and bad. These two lovers' destiny is linked To bring them together but T.R.agedy will come at the end. Let's T.R.y another way to predict their future. It's called Yon Kon. If they are really meant to belong to each other, Then they will throw and catch the kon without fail.</p>
<p>ฉากที่ 7 ตำนานนางอ้ว</p> <p>หลังจากที่นางจันทาได้บังคับให้นางอ้วแต่งงานกับขุนนาง นางอ้วมีความเศร้าใจยิ่ง นัก หมัดหนทางแก้ไขหรือขัดขึ้น จึงหนีปัญหารักด้วยการหนีเข้าป่าและได้ผูกคอตายได้ตั้งจวง</p>	
<p>นางจันทา</p>	<p>I'm your mother! I'm going to beat you to death! You never think about saving my honour and respects. Go and prepare yourself for marry Khun Lang. I'm going to arrange this wedding as soon as possible. If I could do it today, I would.</p>

นางอ้ว	<p>o! No! Mother! Don't force me!</p> <p>I don't love him. I don't want to marry him from birth.</p> <p>I've never argued with or disobeyed you; I always did whatever you wanted.</p> <p>But this time I'm sorry to leave you. Let us see each other in the next life.</p> <p>Forgive me my bad actions; it's difficult for me to live without him.....Khulu....</p> <p>(บทพูด) My dear mother, now I ask to pay for my sin in heaven. My merit is all used up in this life.</p> <p>Holding the shawl, I walked away into the forest; Hearing sounds of bird's singing, feeling wet dew touching me, I think of you, my dear man.</p> <p>The early morning moonlight cast a dim shadow. I raise the incense sticks and candles above my head.</p> <p>I prostrate myself before the tall Tree.</p> <p>I beg for help from the gods who created me.</p> <p>I must pay them back and go to my death</p> <p>Oh Tree, bend down your branch and send me to heaven.</p> <p>Dearest Khulu, I love you . . . (crying)</p>
<p>ฉากที่ 8 ห้องพระโรงเมืองกาสี</p> <p>บัวเพื่อนและบัวผันได้นำข่าวการตายของนางอ้วมาแจ้งให้ทองจันทร์-ทองคำได้ทราบ แล้ว ได้แจ้งข่าวร้ายให้ชูลูทราบ แต่ชูลูไม่อาจระงับความเศร้าโศกเสียใจไว้ได้ ด้วยความคิดถึงนางอ้วชูลูใช้มีดแทงคอตัวเองตาย</p>	
ทองจันทร์	<p>Oh! I'm so glad to see you again, Buapan</p> <p>That's a woman's way. As the old saying goes "out of sight, out of mind"</p>

ทองคำ	Tell me now, what is the bad news? Why are you crying?
บัวผัน	Tongjan, my city is not only facing drought, but great loss. Princess Ua has killed herself.
ชูลี	Oh wow, Tongjan and Tonglam, how lucky you are! Two beautiful young women have come to visit you.
บัวผัน	Khulu I have brought news for you from the city of Gai. Princess Ua has killed herself, Queen Jantah has sent us to invite you to the funeral.
ชูลี	When I hear my lady is dead, my heart is broken in pieces. Let me be dead if I have to be without her. Her sweet words of fun and laughter still linger in my ears. In this life I will never forget her. I always worry about her, No matter how far apart we are. I have been sleepless with great worries. Now she has gone to stay in heaven, and never again to be back to me. I am now in great sorrow; My tears keep welling up and miseries consumed my heart. I grab a dagger and enter into my royal bedchamber. Thinking of dearest Ua, I see her image in the mirror standing by my side. I have decided to follow her to death. Goodbye my dearest mother who fed and raised me from birth. I leave you to die, so I can find my love in the heaven.

การวิเคราะห์บทละครกลอนลำภาษาอังกฤษ

การวิเคราะห์การแปลบทละครกลอนลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้ว มีการแปล 2 ลักษณะ คือ การแปลตรงตัว เป็นการเก็บรักษารูปแบบเดิมของภาษาต้นฉบับ และ การแปลเป็นสำนวน เป็นการปรับสำนวนไม่ยึดติดกับต้นฉบับ หากมีความหมายเทียบเคียงได้กับต้นฉบับ

ฉากที่ 1 นำเรื่อง

เนื้อเรื่อง บัวผันกับบัวเพื่อนทำงานในอุทยาน เก็บดอกไม้ มีชายหนุ่ม 3 คนเดินทางผ่านมาจึงสนทนากัน ชายทั้งสามแนะนำตัวเองว่าชื่อทองจันทร์ ทองคำ และชูลูเจ้าเมืองกาสิ มาขอพบนางอ้ว

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 1

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
1. เอื้อยบัวผัน ท่านเจ้านายทั้งสาม สียกย่างไปทางใด เหลียวเบิ่งเสื่อวาดทรง บ่แม่นคนเมืองนี้ ท่านผู้วงศ์วานเชื้อ คิงงามปานอินทร์แต่ง มีอันใดประสงค์แจ้ง ขอให้อายແຄงไซ	Dear three gentlemen, where are you going? By the way you don't look like from around here. You are handsomely created by Indra. Please inform us why you have come here?
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ <ul style="list-style-type: none"> - ท่านเจ้านายเป็นคำที่สุภาพใช้ยกย่องบุคคลที่ไม่รู้จัก แต่ต้องการเริ่มต้นการสนทนา Dear three gentlemen - ยกย่าง หมายถึง การเดิน การเดินทาง going - ทางใด หมายถึง ที่ใด สถานที่ใด where - เหลียวเบิ่ง คือ การมองเห็น มองดู look like - เสื่อวาดทรง คือ รูปลักษณะ รูปลักษณ์ภายนอก the way your look - วาดทรง คือ รูปร่าง ลักษณะ look like 	
2. อ้ายทองคำ อ้ายทั้งสามนี้ ควมมาอาชาไนย เดินทางมาเมืองกาย ลัดเลาะเขาป่าไม้ อ้ายนี้ชื่อทองค้ออ้ายทอง จันทรท่านเจ้าเมือง มาจากถิ่นฮุ่งเฮือง เรื่องนามว่ากาสิ หวังมายามคนผู้ดี กุมารี่อ้วคำแก้ว	Three of us are riding our stallions through the forest to reach Gai City. I am Thongkham, this is Thongjan and here is our royal son, Khulu, The Prince of the rich and prosperous city of Gasee. We have come to see the charming and beautiful, Princess Ua

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - ควบ คือ การขี่ riding อ้าย คือ พี่ อาชาไนย คือ ม้า stallions - อ้าย คือ พี่ หมายถึงผู้พูด บุรุษที่ 1 ใช้ I - ท่านเจ้าเมือง คือ กษัตริย์ Prince - ถิ่น คือ เมือง อู่เฮือง คือ รุ่งเรือง ถิ่นอู่เฮือง rich and prosperous city - หวังมายาม หมายถึง ตั้งใจมาเยี่ยม - คำแก้ว ในที่นี้ หมายถึง คำที่ไขยกยอชื่นชมหญิงสาว Charming and beautiful 	
3. เอื้อยบัวผัน อัครนางน้อย อยู่หอคอยประสาทแก้ว ตกแต่งคิ่งแล้ว ลียกหย่างมาชมสวน ออกมาชมหม่อมวล ดอกไม้หอมฮวยเฮ้า	Our Highness Princess Ua is now sure in her crystal palace. After getting dressed, she will come to enjoy her royal garden Of all flowers with lingering sweet fragrance.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - หอคอย คือ ปราสาท ราชวัง crystal palace - ตกแต่ง คือ การแต่งตัว - คิ่ง คือ ร่างกาย getting dressed - ยกย่าง คือ การเดิน come to (การไปมาที่) - หอมฮวยเฮ้า คือ กลิ่นหอมตลบอบอวลของหม่อมวลดอกไม้ lingering sweet fragrance 	
4. ทองจันทร์ อันว่าเมืองกายนี้ มีแต่คนผู้ดีเป็นตาฮัก	Women in this city are so lovely and good-looking.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - คนผู้ดี หมายถึง คนหน้าตาดี , คนสวย good-looking - เป็นตาฮัก หมายถึง คนน่ารัก , ชวนหลงใหล lovely 	
5. เอื้อยบัวเผื่อน คนผู้ดีให้มีหลายๆ แต่คนฮักให้มีผู้เดียวเด้ออ้าย	You may be friendly with many good-looking women, but you must love only ONE.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - คนผู้ดีให้มีหลาย คือ คนหน้าตาดี คนน่ารัก เป็นมิตร good looking - คนฮักให้มีคนเดียว คือ ขอให้มีคนรักเพียงคนเดียว คนรักในที่นี้หมายถึงคู่รัก love only ONE 	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
6. อ้ายทองคำ หมู่เฮาถ่าอยู่สวน ชวนกันชมหมู่ไม้ บ่ต้องไปเยือนใกล้ ปรางค์ทองสรรพลิ่ง	Let us wait over here; soon our beautiful Princess will appear.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - หมู่เฮา คือ พวกเรา (ทองจันทร์ ทองคำ, บัวผัน, บัวเพื่อน) - ถ่า คือ การรอ wait - ยุสวน คือ ที่สวน ในสวน over here ผู้พูดอยู่ที่สวนในขณะที่พูด มีความหมายว่าที่นี่ ในที่นี้ หมายถึง ทองคำชวนบัวผัน บัวเพื่อน ให้รอที่อุทยาน 	
7. อ้ายทองคำ เล่นกวนกันกลิ้ง อยู่ถ่านางน้อย	While waiting, we shall enjoy frolicking and being happily chattering.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - ทองคำ ชวน บัวผัน บัวเพื่อน ให้รอที่อุทยาน ความหมายเทียบเคียง คือ เนื่องจากนางอ้วต้องมาชมสวนอุทยานเป็นประจำอีก ทั้งนี้ ความหมายดังกล่าว ทำให้ภาษาแปลมีสัมผัส here กับ appear - กวนกลิ้ง ในที่ หมายถึง การหยอกล้อกัน frolicking and being happily chattering. - นางน้อย ในที่นี้ หมายถึง นางอ้ว beautiful princess 	

ฉากที่ 2 ตำนานนางอ้ว

เนื้อเรื่อง บัวผันกับบัวเพื่อนพาขลุ่ยไปพบนางอ้วที่ตำหนัก นางอ้วออกมารับรองบัวผัน บัวเพื่อน ทองคำ ทองจันทร์ แยกตัวออกไปเพื่อให้ขลุ่ยและนางอ้วได้อยู่ด้วยกันตามลำพัง ทั้งสองเกิดความรักใคร่ จนลักลอบได้เสียกัน ขลุ่ยสัญญาว่าจะรีบมาสู่ขอนางอ้วและฝากแหวนไว้เพื่อเป็นของแทนใจ และนางอ้วก็ได้สไปฝากขลุ่ยเช่นกัน

พจนานุกรมศัพท์โต ชีเว

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปล ฉากที่ 2

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>1. นางอ้ว (ลำ)</p> <p>โอ...มาบัดนี้จัก กล่าวถึงเมืองกาย ลูกสาวเดียวงามหลาย กำพร้าแล้วพ่อบิดา กาลเวลาลัดลวงย้าย สาวเติบโตใหญ่สิบหกปี ยังบ่มีชายนอนซ้อน ซอนอยู่คู่กายา อ้วนางเหล่าเติบโตใหญ่ ในปราสาทแก้ว ยาบเหลื่อมแล้ว เห็นได้มาแต่ไกล เห็นแม่เพียรเลี้ยง พระมารดานั้นฮักยิ่ง คือตั้งสองเนตรเบื่อง พระนางเจ้านั้นฮักแพง เข้าแลงนางน้อย อ้อยซ้อยเดินชมสวน หอมอบอวลช่อช้อย กลิ่นดอกหอมเฮ้า นกกาโตนต้น ร้องเพลงเล่นอยู่ไปมา เสียงนั้นพาสมสุข ทุกข์ใจบ่หาได้ หากมีคนเดียวข้าง คงสุขใจ บ่มีหน่าย มาเด้อชายผู้ยังเปลี่ยว มาเทียวเกี่ยวน้องเมื่อ สถาน</p>	<p>I live in a city, which is called MuangGai. Days and nights go by to comprise months and years; At the age of sixteen, I have not had anyone by my side. I grow up in a palace of glittering crystal Whose designs could be seen from afar. My royal mother raises me with great love. She loves me as her own precious eyes. Mornings and evenings, I enjoy my garden of fragrant flowers, With the birds and crows, singing their songs. I feel so happy without any worry now. It would be more pleasing to have some one near.</p>

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

- ภาในฉากที่ 2 บทร้อยกรองของนางอ้วเป็นการแปลแบบที่ 2 คือ แปลสำนวนไม่ยึดติดกับต้นฉบับ หากยังคงมีความหมายคงเดิมของภาษาต้นฉบับ คือ
- กำพร้าแล้วพ่อ บิดา ในภาษาแปลจะไม่มีประโยคนี้ หากแต่จะทราบได้จากประโยคที่บอกว่า แม่เป็นผู้เลี้ยงดู
- มาบัดนี้ กล่าวถึงเมืองกาย ภาษาเทียบเคียง ฉันทาคัยอยู่ในเมืองที่มีชื่อว่า เมืองกาย
- กาลเวลาลัดลวงย้าย คือเวลาได้ลวงเลยมา Days and nights go by to comprise months and years

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ (ต่อ)	
- ภาษาเทียบเคียง คือ วันและคืนผ่านไปนับเป็นเดือน เป็นปี สาวเติบโตใหญ่สิบหกปี ใช้ภาษาเทียบเคียง คือ ตอนอายุ 16 ปี At the age of sixteen	
- บมีชายนอนซ้อน ซอนอยู่คู่กายา คำว่านอนซ้อนหมายถึงคู่รัก คู่สมรส ในภาษาแปล	
- เติบโตใหญ่ คือ เติบโต ถูกเลี้ยงดู ใช้คำว่า grow up	
- อาบเหลือง คือ ระยิบระยับ getting crystal	
- เห็นมาแต่ไกล ความหมายเทียบเคียง ปราสาทแก้ว ได้ถูกออกแบบให้เห็นแสงระยิบระยับ สามารถมองเห็นได้แม้มองจากที่ไกลๆ could be seen from afar	
- เพียรเลี้ยง คือ เลี้ยงดูลูกด้วยความพากเพียร raise	
- คือดั่งสองเนตรเบื่อง คือ รักเหมือนดวงตาทั้งสองข้าง love mean precious eyes	
- อักแพง หมายถึง รัก ทะนุถนอม	
- อ้อยซ้อย คือ เชื่องซ่านุ่มนวล ในที่นี้หมายถึงการเดินชมสวนอยู่อย่างมีความสุข จึงใช้คำว่า enjoy my garden	
- ซ่อซ้อย คือ แต่ละซ่อของดอกไม้ที่ชูช่อ fragrant flowers	
- โตนเต้น หมายถึง กระโดด โลดเต้น ในที่นี้หมายถึง นกการ้อง birds and crows, singing	
- บ่หาได้ หมายถึง ไม่มี ไม่พบ	
- คงสุขใจบมีหน่าย คือ คงมีความสุขตลอดไป ไม่มีเบื่อ ภาษาเทียบเคียง คือ มีความสุขมากล้น ถ้ามีคนเคียงข้าง would be more pleasing	
- ผุชวยยังเปลี่ยว หมายถึง ผู้ชายที่ยังโสด ภาษาเทียบเคียง คือ คู่ชีวิต soulmate	
- เกี่ยวน่องเมื่อสถาน คือ การมารักเป็นคู่ชีวิต พาไปใช้ชีวิตคู่ด้วยกันที่บ้านของฝ่ายชาย take me to your	

พจนานุกรมศัพท์โต ชีว

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
2. ชูลู งาม งามหลาย งามคัก	You are so beautiful to me.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
- งาม คือ สวย beautiful - งามหลาย คือ สวยมาก - งามคัก คือ สวยจริงๆ	
ตารางที่ 5.2 (ต่อ)	
ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
3. นางอ้ว แม่่นแล้ว สวนนี้งามหลาย	Yes, this is a very beautiful garden.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
- แม่่นแล้ว หมายถึง ถูกต้อง	
4. ชูลู บแม่่น อ้ายหมายถึง ตัวเจ้า บแม่่นเว้าตัวถึง สายคออวนเจ้าผู้ งามปานแต้ม	No, I am not talking about the garden. I am talking about you. You are so beautiful as a painting.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
- บแม่่น คือ ไม่ใช่ - อ้าย หมายถึง พี่ - เว้า หมายถึง การพูดจา talking - ตัวถึง หมายถึง การกล่าวถึง talking about - สายคออวน หมายถึง ตัวน้อง ตัวผู้หญิงเป็นเป็นที่รัก - งาม หมายถึง คนงาม beautiful - ปานแต้ม หมายถึง ปานวาด painting	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>5. อ้าว พอได้ยินคำอ้าย ชื่นชมหลายฟังคำม่วน คำหวานชวนให้หลง เพื่อละเมอบ้า พาฝันปวง แม่นบอ้ายชูลู น้องสิเชื่อใจอ้ายได้บ่ อ้ายพบพ้อผู้หญิง มาหลายพันร้อย อย่าตัวตม้น้องน้อย หลงลมชมคำหวาน</p>	<p>Your sweet words make me so happy dear; I feel as if I were deliriously dreaming. Tell me how you T.R.uly feel. Tell me if this is real. How can I T.R.ust you? You have been surrounded by hundreds of beautiful women. I fear you are teasing me with your sweet words</p>

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

- คำอ้าย หมายถึง คำพูดของพี่
- หลาย หมายถึง มาก
- คำม่วน หมายถึง คำพูดที่ไพเราะ
- ภาษาเทียบเคียง คือ คำพูดหวานของพี่ทำให้น้องมีความสุข
- คำหวาน หมายถึง คำพูดที่ไพเราะ
- ฝันปวง หมายถึง ฝันละเมอ เพื่อฝันต่างๆ นานา
- ภาษาเทียบเคียง คือ ฉันมีความรู้สึกที่กำลังเพื่อฝันไปเองที่ได้ยิน
- แม่นบอ้าย แสดงถึงประโยคคำถาม
- พบพ้อ คือ พบ พบเจอ
- สาวงามหลายพันร้อย คือ มีสาวงามรุ่มล้อมหลายร้อยคน
- ตัวตม้น คือ การโกหก หลอกหลวง
- หลงลม คือ การหลงเชื่อ ซึ่งหมายถึงอาการกลัว หวาดระแวงจากคำพูดหวานๆ คำพูดจาหวานล้อมจากอีกฝ่าย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>6. ชูลู ความในอกอ้ายอยาก มาชมไม้ ความในใจอยากมา หาอ้าวคำ อยากมาจาปากว่า นำเจ้าแจ่มสมร</p>	<p>But in my heart, I want to see you, I want to spend time talking to you.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความในอก คือ ความตั้งใจ - อยากมาหา คือ ต้องการพบ อยากพบ อยากเจอ want to see - จาว่า คือ การพูดคุย talking - นำเจ้าแจ่มสมร คือ กับน้อง ในที่นี้ หมายถึง นางอ้าว 	
<p>7. นางอ้าว เนื้อที่โนมน้อง อ้ายคือจันทร์ล่อกระต่าย น้องเห็นคนมาหลาย มีปุ่นเปรียบอ้ายอยาก ได้มาเบิ่งแยง อ้ายชูลูเอี้ยถ้าบ่ ได้ฮักอ้ายสียอมไป ผูกคอ ตาย นางสีไปคอยรอ ชายอยู่สวรรค์บนเมืองฟ้า</p>	<p>You are like the moon luring the hare. I have met many a man, but none made me feel this way. I wish to have you as my protector. I would rather die if you cannot be by my side on earth. Then, I can wait for you in heaven.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มโน คือ ความคิด - อ้ายคือ หมายถึง ตัวของพี่เปรียบเหมือน - เห็นคนมาหลาย หมายถึง ได้พบเจอ / พบปะคนมากมาย - ปมีปุ่นเปรียบอ้าย คือ ไม่มีใครเหมือนพี่ - เบิ่งแยง คือ ดูแลเอาใจใส่ - ถ้าบ่ได้ฮักอ้าย คือ ถ้าไม่รักพี่ ถ้าไม่ได้ใช้ชีวิตคู่ ถ้าไม่ได้เป็นคู่กัน - สียอม หมายถึง จะยอม คำว่า สี แปลว่า จะ - สีไป คือ จะไป 	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>8. ชูลู ในแผ่นดินกว้าง เต็มเห็นนางน้องมามาก หลาย แต่บ่มีไผ่ได้ เปรียบปานคือตัวเจ้า งามดั่งจันทร์ใสแจ้ง ลอยกลางเด่นเทิงเวหา ย้อนเป็นบุญนำพา เคยสมสร้างจ้งได้มาห่วมกัน จักสัทำฉันใด จ้งสัได้ตั้งประสงค์</p>	<p>In many lands, I have seen many princesses, But not one can be a rival to you, my dear. You are as beautiful as the glorious moon in the sky. Our past merit has brought us together. What shall I do to fulfill my own desire?</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - นางน้อง ในที่นี้ หมายถึง ธิดา กษัตริย์ เมืองอื่น ๆ - ดั่งนั้น คำว่า นางน้องจึงใช้คำว่า princess - บ่มีไผ่ หมายถึง ไม่มีผู้ใด ไม่มีหญิงใด - คือ ในที่นี้ หมายถึง ตั้ง - คือตัวเจ้า หมายถึง ตั้งตัวน้อง 	
<p>9. นางอ้ว ออนซอนคำจาด้าน สรรคำหวานมาต้านกล่าว หลอกให้สาวถลาคำ อ้ายพ่ายน้ำตาเป็นบ้ำปวง หยุดคำลวงหลอกต้ม เอาความสั้มาบ่มหวาน เปรียบดั่งฝนหลงฟ้า ชลธามันหลงฝั่ง ปลาหลงวังฝั่งน้ำ ยามไกลห่างแล้วเปลี่ยนใจ</p>	<p>I am flattered by your praises. Are you teasing me with your sweet words?. Please do not coat sour words with false sweetness. When you go out of my sight, you might forget me It's like the rains being lost in the sky How can the water find the river bank?; It's like the fish being lost in the whirlpool; How can they find their way home?</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถลาคำอ้ายในที่นี้หมายถึง หลงคารม หลงคำหวาน - พ่ายน้ำตา หมายถึง เสียใจ เสียน้ำตา เป็นบ่าปวง ในที่นี้คำว่าปวง หมายถึงบ่า <p>ภาษาเทียบเคียง คุณหลอกฉันด้วยคำหวานของคุณใช้ใหม่ เป็นการแปลแบบใช้สำนวน ในภาษาแปล ไม่มีคำว่าบ่าปวงแต่ข้อความที่ใช้สามารถสื่อถึงอาการ หรืออารมณ์ของคุณที่ถูกหลอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลวงหลอกต้ม หมายถึง การหลอกลวงในที่นี้คำว่าต้มในภาษาอีสานมีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่าหลอกลวง - ความสั้ม หมายถึง คำพูดที่ไม่จริงใจในที่นี้คำว่าสั้มในภาษาอีสาน คือเปรี้ยว ในสำนวนที่เทียบเคียงได้ คือ - คำว่าปากหวานกันเปรี้ยว ฝนหลงฟ้า ในที่นี้คำว่าหลงฟ้าหมายถึงการหลงทางการไม่ไปในที่ที่ควรไป หรือ - ไปไม่ถูกทาง หรือการหลงลืม ภาษาต้นฉบับและภาษาแปลที่มีสองบรรทัด แต่ความหมายไม่ได้เป็นไปแบบคู่ขนานหรือบรรทัดต่อบรรทัด เนื่องจากประโยคที่ใช้ไปในภาษาต้นฉบับ ประโยคที่มีความหลักคือยามไกล -- ห่างแล้วขมใจ (ในที่นี้หมายความว่า ยาม หมายถึง เมื่อ) ดังนั้นภาษาแปลจึงต้องพิจารณาประโยคหลักก่อนแล้วจึงพิจารณา ประโยคเสริม หรือประโยคที่แปลแบบสำนวน คือ ยามไกลห่าง (เมื่ออยู่ห่างไกลกัน) 	
<p>10. ชูลู (ลำ)</p> <p>พอแต่มาเห็นหน้าอ้าวอำคา ผู้ผิวผ่อง อ้ายมีใจต่อน้องพอแต่ได้พบพ้อปรอซำใจ ประสงค์ ออยากได้แม่โถมยงมานอนซ้อนกอด กกกาย พี่นี้หมายสายชาตา ดึงจ่องน้อง มาฮ่วมกัน ๆ</p> <p>โปรดฟังทางนี้คนดี อ้ายแสนเปรมปรีดีไม่มี อับเฉา ขอฟ้าเห็นใจสองเรา ได้เคียงคู่เกล้า แนบเนาเคียงคู่ ขอให้ยอชู้เจ้าจงเห็นใจ อ้ายมาจากเมืองกาสี นวลน้องนารีเจ้าอยู่ เมืองกาย ออยากเสริมทักถอดต่อลาย ให้เป็น สายคล้องใจสัมพันธ์ ออยากได้นวลน้อง ออยากจับจ่องเป็นคูใจ</p>	<p>As I see your beauty, I want to be by your side. I want to hug and hold you. It must be our fate that makes me come to you. Listen, listen to me; I'm so happy to see you dear. Please God, give us blessings and bring us together. Oh my dear, please give me consent So we can spend our time in each other's arms. I am from MuangGasee and my lady is from MuangGai;</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>เชื้อพี่น้องทรมวย บ่ทันมีใฝ่ในใจใฝ่ปอง แลเห็นขั้วนัวแสงอรุณแสบไขเบิกฟ้าจูบล น้องสีห่างไกล พี่ขอลาไปคืบบ้านสาวตาทหวาน อย่าให้อ้ำ ธำมรงค์คำวงน้อยติดนิ้ว ไว้ให้อุ่นใจ</p>	<p>Let's weave our love in great designs that tie our hearts together. I need you my dear; I have no fear fighting over you I am never unT.R.ue, you will be my only ONE. As the light of dawn shines over the horizon, I kiss you goodbye. Please don't cry for me my darling. Please wear this golden ring on your finger To comfort you when I am gone.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พอแต่มาเห็นหน้า คือ เมื่อได้พบ (หน้า) - อ้วอำคาผู้ผิวผ่อง คำว่า ผิวผ่อง หมายถึง ผิวสวย คนสวย ความงามของผู้หญิง - พบพ้อ หมายถึง พบเจอ - นอนซ้อน กอดคอก่าย หมายถึง การร่วมรัก การร่วมเรียงเคียงหมอน หรือสามารถเทียบเคียงได้กับคำว่า เซยชิดชม - สายขาคตา คือ ซะตาชีวิต โชคชะตา พรหมลิขิต - ดิ่งจ่อง คือ ดิ่ง, รั้ง, นำมา, ผลักดัน - มาร่วมกันคือ มาเป็นคู่กัน, มารักกัน - คำศัพท์ของคำว่า โชคชะตา หรือ พรหมลิขิต คือ fate และ destiny ผู้วิจัยเลือกใช้ destiny เนื่องจากการขับลำต้องมีการเอื้อนเสียง 	
<p>11. นางอ้ว ให้อ้ายกลับคืนบ้าน หาแม่มารดาชนนี เมื่อกลับคืนกาสิ พาทีเพิ่นมาขอจาด้าน อย่าช้านานให้น้อง ถ้าฟ้าวคินมาให้สู่ขอ อ้วสิแขนผ้าผูก มัดคอถ้าตัวอ้ายบ่ตัวคืน</p>	<p>Please return home to your mother And tell her to come to for my hand in marriage. Please come back as soon as you can And I will be awaiting your return. If you do not return, I will hang myself with a cloth</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ภาษาการแปลแบบตรงตัวของ T.R. Bell	
- กลับคืนบ้าน หมายถึง กลับบ้าน	
- พาในที่นี้ หมายถึง พุด,บอก,พา	
- เพ็ญในที่นี้ หมายถึง แม่ของชูลู	
- จำด้าน หมายถึง การสู่ขอ	
- ถ่วง หมายถึง รอ	
- ฟ้าวคืน หมายถึง รีบกลับ	
- แขนผ้า หมายถึง ห้อยผ้า,แขวนผ้า	
- ตัวอ้ายบ่ตัวคืน หมายถึง ตัวพี่ไม่กลับมา	
12. นางอ้ว อันว่าแพรคำผืนนี้ มอบให้อ้ายแทนหัวใจ ให้เจ้าถ่มใส่ไฟ สัญญาใจอ้ายแปรเปลี่ยน ความรักอันเพียรบ่ มีม้างให้อ้ายบายมาปกฮ่ม ต่างได้สมคิ่งน้อง ต่างได้ครองคู่เคียงกัน	I give you this silk shawl as a token of my love. If you stop loving me, throw it in the fire. If your love for me stays s.T.R.ong, Please wear this shawl, for it will make you feel. Like we are in each other's arms.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎี T.R. Bell แบบที่ 1 การแปลตรงตัว	
- แพร หมายถึง ผ้าใบสีทอง	
- ถ่มใส่ไฟ หมายถึง ทิ้งใส่กองไฟ,เผาทิ้ง	
- ประโยค สัญญาใจอ้ายแปรเปลี่ยน มีความหมายว่า หมดรัก	
- ใจเปลี่ยนไปรักคนอื่น ในภาษาแปล มีการเปลี่ยนตำแหน่งในภาษาแปล เนื่องจากเป็นประโยค if clare ประโยคเป็นเหตุก่อน	
ใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell แบบที่ 2 การแปลแบบสำนวน	
- บมีม้าง คือ ยังมั่นคง,ไม่พัง	
- บาย คือ จับ	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<ul style="list-style-type: none"> - ปกฮ่อม คือ ปกคลุม,ห่ม - ตาง คือ เพื่อ,แทน,สมมุติ - คีง คือ ร่างกาย - ตางได้สมคิงป้อม คือ ห่มผ้าแทนร่างกายแนบชิดกัน - ตางได้ครองค้อยเคียง คือ สมมุติว่าได้อยู่ใกล้กัน <p>ใช้ภาษาเทียบเคียง ทำให้รู้สึกว่ายู่ในอ้อมแขนของกันและกัน</p>	
<p>13. ขูลู อันว่าฮอดยามจาก หนีไปตอกไกลห่าง ปานอกเพ่งม้าง จิตหลุดลัมอยู่บ่ได้ไปบ่ เป็น น้องสาวเอย</p>	<p>As the parting time comes near, My dear heart is shattering in pieces, my lady.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ในทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell แบบที่ 2 การแปลแบบสำนวน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฮอดยามจาก คือ ถึงเวลาจาก - หนีไปตอกไกลห่าง คือ ต้องไปอยู่ไกล,ต้องจากกัน - ปานอกเพ่งม้าง คือ เหมือนอกพอง,ใจสลายแตกเป็นเสี่ยงๆ - จิตหลุดลัม คือ จิตใจโศกเศร้า - อยู่บ่ได้ไปบ่เป็น คือ กินไม่ได้นอนไม่หลับ <p>ภาษาเปรียบเทียบ เมื่อถึงเวลาจากกัน มันทำให้หัวใจของฉันแตกสลายออกเป็นเสี่ยงๆ</p>	

ฉากที่ 3 ท้องพระโรงเมืองกาย

เนื้อเรื่อง ขุนนางได้ถวายเครื่องบรรณาการแก่นางจันทา ทำให้นางอ้วไม่พอใจที่ขุนนางแหวเวียนมาบ่อยๆ และได้โต้เถียงกันนางอ้วจึงได้หลีกเลี่ยงโดยการไปชมอุทยาน จึงทำให้ขุนนางสงสัยว่าทำไมนางอ้วชอบไปอุทยานทุกครั้งที่มาเมืองนี้ ด้วยเห็นแก่บรรณาการนางจันทาจึงได้ตักปากรับคำว่าจะเจรจากับนางอ้วเพื่อให้รับรักแต่งงานกับขุนนาง ขุนนางจึงยอมกลับเมืองเพื่อจัดเตรียมขันหมากเพื่อมาสู่ขอนางอ้วหลังจากที่ขุนนางกลับ นางจันทาจึงได้พูดจาหว่านล้อมนางอ้วเพื่อให้

แต่งงานกับขุนนาง นางอ้วปฏิเสธพร้อมได้บอกความจริงกับมารดาว่าตนได้มีคู่รักอยู่แล้วคือชูลูเจ้าเมืองกาสี ทำให้นางจันทาโกรธจัดถึงกับเขียนตีนางอ้ว

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 3

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
1. เอื้อยบัวผัน ขอสมมาอัญญา แม่จันทา	I bow to you in salutation my royal queen.
การวิเคราะห์ - ขอสมมา หมายถึง การขอขมา การขออภัย - อัญญาแม่ หมายถึง ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง	
2. จันทา มีเหตุอันใดน้อ บัวผัน	You look so upset; what's the matter Buapun?
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้การแปลตามทฤษฎีของ T.R. Bell แบบที่ 1 การแปลตรงตัว แต่มีประโยคเพิ่ม คือ you look so upset คุณดูเหมือนไม่สบายใจ ใช้ขยายความหน้าคำถาม	
3. เอื้อยบัวผัน เพลานี้มีเจ้านคร ขอมขอเข้าเฝ้า	The Khmer Prince would like to have an audience with royalty at this time
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้การแปลทฤษฎีของ T.R. Bell แบบที่ 1 การแปลตรงตัว - เพลา หมายถึง เวลา ภาษาต้นฉบับ และ ภาษาแปล สลับตำแหน่ง แต่ยังคงความหมายตามภาษาต้นฉบับ	
4. นางอ้ว (โกรธ)มาอีกแล้วแนวชายผู้ฮ้ายใหญ่ บ่อยากใกล้แองได้พ้อ เฮ็ดบุญเอาหน้าภาวนาหาลาก	Here he comes again, this hideous man. The more I don't want to see him, the more he comes to visit. He just does everything for his own benefit.

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้การแปลภาษาตามทฤษฎีของ T.R. Bell แบบที่ 1 การแปลงตรงตัว แต่มีประโยคเพิ่มเติมคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชายผู้ฮ้ายใหญ่ หมายถึง ผู้ชายอัปลักษณ์มากๆ ผู้ชายที่ขี้เหร่น่ารังเกียจ - บ่อยากใกล้ หมายถึง ไม่อยากพบไม่อยากเจอ - แสง หมายถึง ยิง - ได้พ้อ หมายถึง ได้พบเจอ - ยิ่งไม่อยากใกล้ หมายถึง ไม่อยากพบไม่อยากเจอ ยิ่งไม่อยากใกล้ยิ่งได้พบเจอ <p>ใช้ทฤษฎี แปลภาษาของ T.R. Bell แบบที่ 2 การแปลสำนวนเห็ดบุญเอาหน้าภาวนาหาลาก หมายถึง การทำสิ่งใดเพื่อหวังผลประโยชน์</p>	
<p>5. จันทา</p> <p>นางอ้วคำแพงลูกแม่ ลูกนี้เป็นวงศ์วานเชื้อ กษัตริย์แห่งเมืองกาย อย่าได้มีคำฮ้าย วาจา กล่าวด่าทอ ให้เจ้าเย็นจั่งน้ำ อย่าได้ฮ้อนจั่งไฟ ใจฮ้ายฮ้ายเป็นผี ใจดีเป็นพระเจ้า บัวผันไป เชิญเพิ่นเข้ามา</p>	<p>My sweetheart, you are a T.R.ue princess; pray do not chatter so. Please be kind and behave. Please be calm like water, and please don't be hot-tempered like fire. A bad heart is like a ghost; a good heart is like a god Buapun, invite him into the royal hall</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 การแปลสำนวนของทฤษฎี</p> <ul style="list-style-type: none"> - พาน้องคำแพงลูกแม่ คือ การเรียกลูก (นางอ้ว) ด้วยความรัก - คำแพง คือ ที่รัก, สดุดที่รัก, Sweetheart - ววารเชื้อ หมายถึง สืบสกุลจากเชื้อพระองค์ - ภาษาเทียบเคียงคือ ลูกรัก ลูกเป็นพระธิดาโดยแท้ (โดยกำเนิด) - คำฮ้าย หมายถึง วาจาที่ไม่สุภาพ, พูดด่าทอ - กล่าวด่าทอ หมายถึง การพูด, เจรจา ภาษาเทียบเคียง กรุณาสุภาพทำตัวดี ๆ 	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - จ้ง คือ เหมือน เปรียบเหมือน - ฮ้อนจ้งไฟ ฮ้อน คือร้อน ในที่นี้หมายถึง อารมณ์ร้อนอารมณ์ร้อนเหมือนไฟ - ใจฮ้าย หมายถึงอารมณ์ร้อน อารมณ์ร้าย - เพิ่นเป็นคำสรรพนาม ใช้เรียกแทนชื่อบุคคลอื่น the royal,hall ท้องพระโรง ใช้ขยายความบอกสถานที่ ถ้าแปลแบบตรงตัว ใช้คำ Buapun invite him ก็ได้ 	
<p>6. ชุนกลาง</p> <p>ขอสมมาอัญญาแม่จันทา มื่อนี้มาช้าด้วยมี กิจบ้านการเมือง ด้วยว่าเมืองเฮาเฮื่อง หลายคนมาซัน เปรียบดั่งต้นไม้ใหญ่รากใหญ่ใบหนาป้อदनก กาพักพาอาศัยลี้</p>	<p>Greetings Queen Junta</p> <p>My apologies for being late to see you, This is because of my city's official affairs.</p> <p>My city is prosperous; thus, many people came to seek help.</p> <p>Like a great T.R.ee with deep roots and thick leaves, birds and other animals Come to take shelters from dangers</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มื่อนี้ หมายถึง วันนี้ เวลานั้น - ความหมายเทียบเคียง ขอคารวะพระนางจันทาขอภัยที่มาล่าช้าเนื่องจากมีภาระกิจทางบ้านเมือง - เมืองเฮา หมายถึง เมืองของเรา - ฮุงเฮื่อง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง - ซัน หมายถึง หลบหรือแอบ - ความหมายเทียบเคียง คือ บ้านเมืองของข้าพเจ้ามีความเจริญรุ่งเรือง จึงทำให้ผู้คนมาขอพักพาอาศัย - ป้อदन หมายถึง จำนวนไม่น้อย - ลี้ หมายถึง หลบ หรือแอบ ความหมายเทียบเคียง คือ เปรียบเทียบดั่งต้นไม้ใหญ่ ที่หยั่งรากฝังลึกกิ่งไม้ใบหนานกกาและสัตว์อื่นมาพึ่งพาอาศัยหลบภัย 	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>7. จันทา ขุนนางเฮานี้แสนยินดี ท่านได้มากายใกล้ อันว่าไวหรือช้า ความปรีดากะคือเก่า ความยินดีมีต่อเจ้า คองคอยเฝ้าเจ้าฟ้าตัวควิน</p>	<p>Dear Khun Lang, I am so delighted that you come to visit. Whether you come late or early, I am as happy as ever.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell แบบที่ 2 การแปลแบบสำนวน ท่านได้มาพบใกล้ หมายถึงการมาเยี่ยมเยียน อันว่าไวหรือช้า หมายถึงเร็วหรือช้า ความยินดีมีต่อเฮา ในที่นี้หมายถึง ความสุขที่ได้พบคองคอยเจ้าตัวควิน จากภาษาต้นฉบับไม่มีการ แปลในภาษาแปล เนื่องจากมีนัยของความหมายในประโยคก่อนแล้ว</p>	
<p>8. ขุนนาง เดินทางมามือนี้ บ่ได้มาดอมมือเปล่า เงินค่านำมาเข้า เฝ้าอยากแบ่งบานอความทุกข์ หวังให้บ้านเมืองกาย คลายยุคเข็ญให้สว่างเซา หรือให้หนักกลายเป็น เบา ให้เฮานั้นผืนแก่น มีมิตรอันเหนียว แน่นให้สองแคว้นหมั่นแก่นกัน</p>	<p>I have not come empty-handed, bearing gifts of gold and silver as my T.R.ributes. I wish to rescue Gai City from any heavy T.R.ouble I T.R.uly hope that our two cities can be more united in friendship.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell แบบที่ 1 บ่ได้ หมายถึง ไม่ได้ เดินทางมามือนี้ ไม่ได้เขียนในภาษาแปลเนื่องจาก Tense ของรูปประโยคสามารถบอกถึงกาลเวลา ใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell แบบที่ 2 ออกแบ่งเบาความทุกข์ ในภาษาแปลใช้คำว่า เครื่องบรรณาการ เนื่องจากใช้เงินทองเป็นของฝาก ใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell แบบที่ 1 ให้ช่วงเซา หมายถึง ช่วยบรรเทา, ช่วยให้ดีขึ้น ให้เฮานั้นผืนแก่น หมายถึง มั่นคง (มิตรภาพ)</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>9. จันทา</p> <p>เอยเอาสาหล่า เอาผัวมาเลี้ยงแม่</p> <p>เป็นสาวแก่ค้ำบ้าน คนสียัยคนสีย่า</p> <p>เอาสาหล่าซามกำลังหนุ่มน้อย ให้หาไว้</p> <p>ตั้งแต่ยัง</p>	<p>Marry him my dear, so your husband can take care of me, too.</p> <p>Don't stay to be a spinster; you will be a cause of rumors.</p> <p>Marry now when you are still young.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <p>เอาสาหล่า หมายถึง เตือนใจเริ่มแต่งงาน</p> <p>สาแก่ค้ำบ้าน หมายถึง สาวที่นทิก</p> <p>คนสีย (ซ่า) หมายถึง การเล้าลือ (ในทางที่ไม่ดี เหยาะยัย ถากถาง)</p> <p>ซามกำลังหนุ่ม หมายถึง ในขณะที่ยังอายุน้อย</p>	
<p>10. ชุนกลาง</p> <p>อ้ายนี่เทิดทูนเจ้า เหนือกระหม่อมจอมศรี</p> <p>ฮักยิ่งกว่าชีวี จนอ้ายตายแทนได้</p>	<p>Oh beautiful Princess I love you more than my own life, I love you so much that I can die for you.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <p>เหนือกระหม่อม หมายถึง รัก เทิดทูนเหนือหัว รักกว่าชีวิต</p> <p>ฮัก หมายถึง รัก</p> <p>อ้าย หมายถึง พี่ (ตัวชุนกลาง)</p>	
<p>11. นางอ้ว</p> <p>ตายยามได้ ไวปานได้แล้วน้ออ้าย</p>	<p>How soon?</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <p>ตายยามได้ หมายถึง ตายเมื่อไหร่</p> <p>ไวปานได้ หมายถึง เร็วเท่าไร นานเท่าไร</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>12. ขุนนาง กุศลทำนุสร้าง ทางได้พอได้ทอง ปองได้ได้อย่างไกล้นำเจ้า อ้ายสิเพียร เวียนแต่คตินำหน้าเข้า แลงใจคิดต่อ มีทางได้พอได้พ้อ กะเทียวหม่นดอกป่าไป</p>	<p>My good deeds will lead me to be near you. I will do everything to persuade you to marry me. Nothing can stop me. Day and night I think of you. I would go to the end of the world for you.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎี T.R. Bell แบบที่ 2 กุศลในวันนี้ หมายถึง กรรม, การกระทำจึงใช้คำว่า deed เพื่อให้ความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ทางได้พอได้ทอง หมายถึง วิธีที่จะไป ปองได้ได้อย่างไกล้นำเจ้าอ้ายสิเพียร หมายถึง การฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อที่จะได้พบกับคนที่รัก, เพื่อได้เป็นคู่ครองกับคนที่รัก เวียนแต่คตินำหน้าเข้า หมายถึง คิดถึงเสมอ เข้าแลงใจคิดต่อ หมายถึง ตลอดเข้าจรตเย็น มีนางได้พ้อ หมายถึง การหาวิธีที่ได้พบเจอ กะสิหม่นออกป่าไป ในที่นี้ เป็นสำนวนหมายถึง แม้อุปสรรคจะมากมายก็จะฝ่าฟัน ไม่คิดท้อ แม้ว่า หนทางจะยาวไกลแสนไกล ก็จะเดินทางไปไม่หวาดหวั่น</p>	
<p>13. นางอ้ว หม่นไปหมองได้ คงอาศัยอยู่นั้นเด้ออ้ายเอ้ย</p>	<p>Yes, wherever you go, please stay there</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 หม่นไปทางได้ หมายถึง ไม่ว่าจะไปที่ใดก็ตาม ภาษาแปลคือ ไม่ว่าจะคุณจะไปไปที่ใดก็ตาม จงตั้งหลัก ปักฐานอาศัยอยู่ที่นั่นเลย</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>14. ขุนนาง วิไลนงนารถน้องให้เหลียวมอง ทางอ้ายเน โดดดำๆ ขาแหล่ๆ กะฮักแท้ หม่อมพะนาง</p>	<p>My dear princess, take a glance at me. Even if I am dark, ugly and tattooed, my love for you is real.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <p>วิไลนงนารถน้อง คือ ตัวของนางอัคริธาแห่งเมืองกาย</p> <p>ให้เหลียวมองเบิ่งอ้ายเน take a glance at me</p> <p>โดดดำๆ หมายถึง คนผิวดำ (dark)</p> <p>ขาแหล่ๆ ในที่นั้นหมายถึงขาผิวสีคล้ำซึ่งเกิดจากการสีกลาย ตามความเชื่อของคนโบราณ</p>	
<p>15. นางอ้ว อัญญาแม่เหนือหัวลูก ขอตัวเที่ยวชมสวน หอมอบอวลหมู่แมกไม้ พาให้ใจเย็นลง</p>	<p>Darling mother, please excuse me for I wish to walk in my garden; the fragrance there will comfort me from this tough situation.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎี T.R. Bell แบบที่ 2</p> <p>อัญญาแม่เหนือหัว ลูกขอเที่ยวชมสวน เป็นการแปลแบบตรงตัว หมายถึง พระมารดาอันเป็นที่รักและเคารพ</p> <p>พาให้ใจเย็นลง หมายถึง ตัวละครอยู่ในภาวะคับขันไม่ต้องการเห็น พบเบเจจ ขุนนางที่มีความรักต่อ นางอ้วเพียงฝ่ายเดียว จึงใช้คำว่า tough situation</p>	
<p>16. ขุนนาง มีหยิ่งดินน้องหล้า อ้วอำคาอยากไปทอ เทียวแลส่องดอมดอกไม้ มายามได้บ่เคยอยู่ มาเป็นคู่อ้วยสิสร้าง สวนเหลื่องงามอาบ ทองคำ</p>	<p>What's so good about garden? Every time I visit, you always hurry to your garden. If you are my beloved, I will build a gilded garden for you.</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 มีหยั่งดี คือ มีอะไรดี มายามได้บ่เคยอยู่ หมายถึง ทุกครั้งที่มา มักจะไม่ (อยาก) อยู่ (ต้อนรับขับสู้) Every time I visit การได้เป็นคู่อ้าย หมายถึง ถ้าได้เป็นคนรัก ถ้าได้เป็นคู่ครอง If you are my beloved</p>	
<p>17. นางอ้ว สวนเฮ้านั้นได้เป็นของขวัญ อัญญาพ่อเป็นผู้แต่ง อันว่าสวนนางน้อยอัญญาพ่อ จัดให้นางคำแพง ท่องเที่ยวเล่นให้เย็นใจ</p>	<p>This royal garden is given by my great royal father, It's a place for me to spend time in comfort.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 อัญญาพ่อเป็นผู้แต่ง หมายถึง พ่อเป็นผู้สร้าง จัดให้นาง หมายถึง ทำให้,มอบให้ นางคำแพงในที่นี้ หมายถึง ตัวของนางอ้วแสดงถึงเป็นที่รักของพระบิดา</p>	
<p>18. ขุนกลาง ถ้าเป็นสวนเที่ยวเล่น เย็นฤทัยอ้ายบ่ว่า ย่านไปหาชายชู้ ผุซ็อนอยู่ในสวน แต่น้องนางหล่ามีชายชู้ ซ็อนอยู่ในสวน</p>	<p>I don't mind, If it's a garden for you to spend time in leisure. I fear that you go there to meet a lover. Are you hiding a lover in the garden?</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 อ้ายบ่ว่า หมายถึง ไม่ตำหนิ ใช้คำเทียบเคียงว่าไม่เป็นไร I don't mind เที่ยวเล่นใช้ภาษาเทียบเคียงใช้เวลาพักผ่อน spend time in leisure ย่าน หมายถึง กลัว ชายชู้ ในที่นี้ หมายถึง lover ซ็อนอยู่ในสวน หมายถึง การแอบซ่อน</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>19. นางอ้ว อ้ายขุนกลางเว้าถักใจ น่องซ่อนชายไว้ในป่า อีกทั้งเพิ่นสัญญาสิกลับคืนมา จาต้านกล่าวขอ มีอีหลีนั่นแหละชายซ้อน วอนอ้ายหมายผู้อื่น</p>	<p>You are right. You are absolutely right A man is waiting for me there in the woods. I really do have a man who promises to come for my hand. Accept the T.R.uth, and find yourself another woman.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 เว้าถักใจ ในที่นี้หมายถึง การประชดประชันถึงเหตุที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสงสัยระแวงนั้น เป็นเรื่องจริงจึง ใช้คำเทียบเคียง เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์ของตัวละคร You are right , You are absolutely right. น่องซ่อนชายไว้ในป่า ใช้ภาษาเทียบเคียง มีผู้ชายรออยู่ในป่า A man is waiting for me there in the woods. จาต้านกล่าวขอ หมายถึงการสู้ของแต่งงาน มีอีหลีนั่นแหละชายซ้อน หมายถึง เป็นการยอมรับว่ามีผู้ชายอื่น เป็นที่รักหากในภาษาแปลใช้ภาษา เทียบเคียงคือ Accept the T.R.uth คือให้ยอมรับความจริงที่ฝ่ายหญิงมีความรักอยู่แล้ว วอนอ้ายหมายผู้อื่นหมายถึง ให้ฝ่ายชายไปรักคนอื่น find yourself another women.</p>	
<p>20. จันทา เขาเขาเว้าไปเสียเจ้าของ ชายหมายปองซ้อนนางน้อย แม่บมี ขุนกลางกลับบ้านเตรียมขันหมากหา มือดีฤกษ์งามมาต้านโอม</p>	<p>Be quiet, my precious girl, your words make you seem worthless. Don't believe what she says. She has no one in her mind yet. Khun Lang, please go home to find an auspicious day Then you may come ask for her hand in marriage.</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎี T.R. Bell แบบที่ 2 เขาเขา หมายถึง หยุด ใจภาษาเทียบเคียงให้หยุดพูด ให้เงียบ Be quiet เว้าไปเสียเจ้าของ หมายถึง คำพูดที่พูดออกไปทำให้ตัวเองเสียหาย your words make you seem worthless. ชายหมายปองซ็อนนางน้อยแม่นบมี หมายถึง คนรักของนางอ้วยยังไม่มี ใช้ภาษาแปลว่า She has no one in her mind yet. โดยเพิ่มทภาษาแปล Don't believe what she says. เพื่อขยายความ ต้านโอม หมายถึง สู้ขอแต่งงาน</p>	
<p>21. นางอ้วย อ้วยนางเหล่าเหล่าแจ้ง แถลงความให้ญาแม่ ลูกสิมีสุขแท้ แม่บ่ได้กับขุนกลาง</p>	<p>Mother, don't tell him to do that; I will never be happy if I marry him.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 ในภาษาต้นฉบับหมายถึง ตัวละครนางอ้วยต้องการอธิบายให้มารดาเข้าใจตัวของนางอ้วยเองจะมี ความสุขหากไม่ได้แต่งงานกับขุนกลาง</p>	
<p>22. จันทา เอาสาหลูกเหล่า เอาขุนกลางมาเป็นผัว ลูกสิมันยิ้มหัว ถ้าได้ผัวขุนกลาง</p>	<p>Marry Khun Lang, and you will find great happiness.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ในภาษาต้นฉบับหมายถึงนางจันทาชักจูงหว่านล้อมให้นางอ้วยแต่งงานกับขุนกลาง ในอาสาหลักเอา ขุนกลางมาเป็นผัว คือ ให้แต่งงานกับขุนกลาง Marry Khun Lang ลูกสิมันยิ้มหัว คือ ความสุขสนุกสนาน , you will find great happiness.</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
23. นางอ้ว นางน้องหมายปอง มีชายอื่น หัวใจนางสุดสะอื้น ถ้าแม่ให้ไปแต่งงานกลาง แม่เอี้ยงัวบกินหญ้า อย่าสิข่มเขาสัก หมูปกินฮ้ออย่าสิตีตั้งเว้อ อย่างบังคับลูกแม่ เอี้ย	I do have another man; If you force me to marry Khun Lang, My heart will never stop crying. What's your reason for not obeying me? I want to know how you really feel deep down in your heart

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1

- นางน้องหมายปองชายอื่น I do have another man
- หัวใจนางสุดสะอื้น My heart will never stop crying.
- ถ้าแม่ให้ไปแต่งงานกลาง If you force me to marry Khun Lang.
- เป็นการแปลแบบตรงตัวหากวางตำแหน่งประโยคกลับที่ข้อความสละสลวยของภาษาแปล
- จัวบกินหญ้า อย่าสิข่มเขาสัก หมูปกินฮ้ออย่าสิตีตั้งเว้อ เป็นสำนวนที่หมายถึง อย่างบังคับจิตใจของคนให้ทำการใดๆที่ไม่อยากทำ

24. จันทา อยู่บ้านกันไปกะฮักกันได้ ลูกเกิดมาเลี้ยงใหญ่ บอกได้คือบั้ง	Mother, the cow doesn't wish to eat grass, Don't push its horns down to the grass.. If the pig does not wish to eat bran, do not hit its nose. Please do not force me to do what is not my will, mom
--	--

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2

- บอกได้คือบั้ง คือ การที่ไม่เชื่อฟังคำสั่งหรือต่อต้านใช้ภาษาแปลเปรียบเทียบคือ what's your reason for not obeying me?

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>25. นางอ้ว (ลำ)</p> <p>พอได้ยินคำว่า พระมารดา มาต่านกล่าว ให้ลูกเอาขุนกลาง เป็นคู่ช้อนหัวใจอ่อนมาอูกอั้ง ใจของนางนึกถึงคุณมารดา เพิ่นเลี้ยงมาพาใหญ่ สีให้โลลีมม้าง ชูลูอ้ายผู้อยู่ไกล คุณของแม่ยกยอไว้ดอก ที่สูงบ่ให้หมองพระทัย มามื่อนี้ขอขมากราบไหว้ ชินซัดใจดอกจักเทือ ย่อนวามักเขาหลายอยากอยู่ชอดมือตายโดยได้ชูลู อ้าย ลูกแต่งงานกับขุนกลาง บ่ได้ดอกอัญญาแม่ อันความจริงแท่นางได้มีคู่อนช้อน ชูลูอ้าย เมืองกาสิ</p>	<p>When I hear your words telling me to marry Khun Lang, My heart burns. On the one hand, I must remember my duty to the woman who gave birth to me and raised me, but on the other hand, I cannot forget the man I love and want to marry. I want to repay your kindness and I don't want you to be sad, Mother. This time I cannot follow your wishes. I bow down and apologize to you, dear mother. But I love Khulu so much, I want to be by his side, a fine prince from MuangGasee</p>

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1

- พอได้ยินคำว่า คือ เมื่อได้ฟังคำของมารดา
- ให้ลูกเอาขุนกลางเป็นคู่ช้อน คือ บอกให้ลูกแต่งงานกับขุนกลาง
- หัวใจอ่อนมาอูกอั้ง หมายถึง คิดหนัก,พะว้าพะวัง,ครุ่นคิด,พะวง

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2

- ใจของนางนึกถึงคุณมารดา คือ ความตระหนักถึงบุญคุณของมารดาผู้ให้กำเนิด
- สีให้โลลีมม้างชูลูอ้ายผู้อยู่ไกล หมายถึง การที่จะทำให้ลืมชูลู
- คุณของแม่ยกยอไว้ดอก หมายถึง มีความสำนึกในบุญคุณ มีความกตัญญู หากในภาษาแปลใช้คำว่า repay your kindness การตอบแทนบ่ให้หมองพระทัย หมายถึงไม่ยอมให้เศร้าหมอง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>- มามือนี้อืขอมากกราบไหว้ ชื่นซัดใจดอกจักเพื่อ ย่อนวามักเขาหลายอยากอยู่สอดมือตายโดยเต้ชูลูอ้าย ลูกแต่งงานกับขุนนาง บ่ได้ดอกอัญญาแม่ อันความจริงแท้นางได้มีคู่นอนซ้อน ชูลูอ้ายเมืองกาสิ</p> <p>This time I cannot follow your wishes. I bow down and apologize to you, dear mother. But I love Khulu so much, I want to be by his side, a fine prince from MuangGasee</p> <p>เป็นการแปลแบบวางเรียงประโยคในการแปลเรื่องตามลำดับตามภาษาต้นฉบับ</p>	
<p>26. จันทา หยุดเตี้ยวนี้ เขาเตี้ยวนี้ คนอปริย อีชาติชั่ว มาเจ็บอกปานไฟไหม้ มาเจ็ใจปานฟ้าผ่า ลูกเกิดมาบ่พึ่งความ แห้งกูจาต้าน กูจงมัดคอ ให้ขุนนางเป็นคู่ มึงซังมักใหม่ซ้อน เสียหน้าแห่งกู</p>	<p>Stop right now! Don't say a word! You are an evil woman! I raised you! Your life is mine. I'm going to force you to marry Khun Lang. I forbid you to marry Khulu.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p>	
<p>- หยุดเตี้ยวนี้ เขาเตี้ยวนี้ คนอปริย อีชาติชั่ว มาเจ็บอกปานไฟไหม้ มาเจ็ใจปานฟ้าผ่า</p> <p>Stop right now! Don't say a word! ประโยคนี้ไม่มีการแปลความหมายหากใช้เสียงและท่าทางในการสื่อความหมาย</p> <p>- ลูกเกิดมาบ่พึ่งความแห้งกูจาต้าน ในที่นี้หมายถึง ลูกไม่เชื่อฟังพ่อแม่ จะใช้ภาษาแปลให้มีความหมายที่เทียบเคียงกับแต่ใช้คำที่มีความหมายให้เข้ากับอารมณ์ของตัวละคร ขณะนั้น คือ อารมณ์โกรธ</p> <p>I raised you! Your life is mine. กูเลี้ยงมึงมีวิตเป็นของกู ต้องเชื่อฟังกู (ชีวิตนี้เป็นของแม่ต้องทำตามแม่)</p> <p>- กูจงมัดคอ ให้ขุนนางเป็นคู่ หมายถึง บังคับให้แต่งงานกับขุนนาง</p> <p>- มึงซังมักใหม่ซ้อน เสียหน้าแห่งกู ในที่นี้หมายถึง การที่นางอ้วไปชอบคอกับชูลู ไม่ทำตามความประสงค์ของนางจันทา ทำให้นางเสียหน้า ขายหน้า จึงนิยมให้นางอ้วแต่งงานกับชูลูตามที่ต้องการ</p> <p>I'm going to force you to marry Khun Lang. I forbid you to marry Khulu.</p>	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
27. นางอ้ว อ้ายขูลูเป็นกษัตริย์ ขูลูวงศ์วานเชื้อกษัตริย์ ใหญ่ เมืองกาสิ เป็นผู้มื้ศีลทานกฤษณาพรรณ หอมฟุ้งกลิ่น กระจาย	Khulu is from a royal family; he is a prince of Gasee, Noble and virtuous like the precious T.R.ees of the forest.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - ขูลูวงศ์วานเชื้อกษัตริย์ใหญ่ หมายถึง ขูลูได้กำเนิดในราชวงศ์กษัตริย์ของเมืองกาสิ - กฤษณาพรรณในที่นี้หมายถึง พรรณไม้ที่หายาก พรรณไม้ที่มีคุณค่า หายาก	
28. จันทา มิ่งนั้นหมาเดือนแก้ว เขาเซิงบ่หาบ่อน มิ่งซังบ่ฮ้อนฮู้ หลึงอ้ายแม่ชะเล กูกะหวังสุขย่อน แลงงายทุกเมื่อ กูจักมัดคอมีง ตีตายให้มันสว่าง กูจักพันคอเสียให้ มิ่งมรณังเมียง	Why are you not ashamed to love this man? You embarrass me; you're like a bitch in heat. My advice you harken not; I am going to kill you, I will
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล แบบที่ 2 - คำว่าหมาเดือนแก้ว เขาเซิงบ่หาบ่อน หมายถึง คำเปรียบเทียบกับผู้หญิงเป็นหมาเดือนแก้ว เนื่องจาก เป็นระยะที่สุนัขติดสัด ต้องการผสมพันธุ์ ใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิง จึงใช้ภาษาแปลว่า you're like a bitch in heat. - มิ่งซังบ่ฮ้อนฮู้ หลึงอ้ายแม่ชะเล ในที่นี้หมายถึง เป็นผู้หลึงไม่ฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ - กูกะหวังสุขย่อน แลงงายทุกเมื่อ ในที่นี้หมายถึง นางจันทาตั้งความหวังให้นางอ้วกับขุนกลาง แต่งงานกันจะได้พึ่งพาอาศัยกัน แต่ในเนื้อเรื่อง นางอ้วกับขุนกลางแต่งงานกันจะได้พึ่งพาอาศัยกันแต่ ในเนื้อเรื่อง นางอ้วไม่ทำตามจึงใช้ภาษาแปลว่า My advice you harken not; - กูจักมัดคอมีง ตีตายให้มันสว่าง กูจักพันคอเสียให้ มิ่งมรณังเมียง ในที่นี้หมายถึง ถ้านางอ้วไม่ทำ ตาม หรือ โต้ขึ้น นางจันทาจะตีให้ตายจึงใช้ภาษาที่แปลว่า I am going to kill you, I will.	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
29. ขุนกลาง ญาแม่จันทาใจเย็นๆ ค่อยเว้าค่อยจา	Queen Jantah, please stay calm,
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีต้นฉบับคำว่าค่อยเว้าค่อยจา ในที่นี้ไม่มีในภาษาแปลเนื่องจากว่าในที่นี้ ไม่มีในภาษาแปล เนื่องจากว่าเป็นบทขยายให้เข้าใจถึงอาการใจเย็นๆ	
30. จันทา มึงเอาบ่ได้กูบให้เอา ผู้ชายเมืองกาสิ เมืองกาสิ เมืองขี้ถี้ เมืองบ่มีสัจจะ	You cannot marry a man from Gasee, The city of stingy people Who are not T.R.ustworthy?
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1	
- มึงเอาบ่ได้กูบให้เอาผู้ชายเมืองกาสิ ในที่นี้หมายถึงไม่ให้นางอ้วแต่งงานกับผู้ชายเมืองกาสิ You cannot marry a man from Gasee	
- เมืองกาสิ เมืองขี้ถี้ เมืองบ่มีสัจจะ ในที่นี้หมายถึง เมืองกาสิ ขี้เหนียว เมืองที่ผู้คนไม่มีสัจจะ ไม่รักษาคำพูด The city of stingy people Who are not T.R.ustworthy?	
31. นางอ้ว แม่...แม่เห็นใจลูกแแน ลูกมักขูลูกบ่ได้มัก ขุนกลาง	Mother, take a pity on me I love Khulu, not Khun Lang.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปลภาษา แบบที่ 1	
- ลูกมักขูลูกบ่ได้มักขุนมักขุนกลาง หมายถึง ลูกมักขูลู ไม่ได้รักขุนกลาง, มักในที่นี้หมายถึงรัก	

ฉากที่ 4 ท้องพระโรงเมืองกาสิ

เนื้อเรื่อง เมื่อขูลูกกลับถึงเมืองกาสิ ก็กราบทูลให้นางพิมพาไปสู่ขอนางอ้ว เมื่อนางพิมพาได้ทราบว่ายิงที่ขูลูหมายปองนั้นเป็นธิดาเมืองกาย จึงทำให้นางพิมพามีความลำบากใจ ระลึกถึงความบาดหมางที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ก็ไม่ปฏิเสธการไปสู่ขอนางอ้วให้แก่ขูลู

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 4

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
1. ชูลู ขอสมมาอัญญาแม่	Greetings to you, my royal mother
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ขอสมมา หมายถึง การขอขมา การขออภัย อัญญาแม่ หมายถึง ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง	
2. พิมพา สิบมือชาววันลูกชายนัน บ่เห็นหน้า สิ่งใดตลใจมา ลูกเหล่าแม่ประสงค์แท้ น้อสิ่งใด	Oh how lucky I am It has been so many days since you last visited me. So, I wonder what brings you here. Tell me what you wish from this visitation.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2	
- สิบมือชาว บ่เห็นหน้า หมายถึง ไม่ได้เจอกันนานหลายวัน ในที่นี้คือ คำว่าสิบมือชาว คือ สิบวัน ยี่สิบวัน	
- สิ่งใดตลใจมา ลูกเหล่าแม่ประสงค์แท้ น้อสิ่งใด หมายถึง จริงแล้วต้องการสิ่งใด จึงใช้การแปล Tell me what you wish from this visitation. เพื่อความหมายดี	
3. ชูลู ใจอยากมายามเยี่ยม ย้อนว่าใจคิดฮอดแม่ ใจประสงค์อยากดูแล ผู้เป็นแม่คะนิงหา	It's not like that mother. I just miss you and want to spend time Taking care of you, dear Mother.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1	
- ในบทนี้ ได้เพิ่ม It's not like that mother ไม่ได้เป็นดั่งที่นางพิมพาพูด คือ มาหามาเยี่ยมเพื่อ ต้องการบางสิ่งบางอย่าง	
- ย้อนว่าใจคิดฮอดแม่ หมายถึง เป็นเพราะ, เพราะ (ย้อนว่า), คิดถึง (คิดฮอด)	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
4. พิมพา มองขึ้นไปบนฟ้า วาจาบคือเก๋ ขอให้แจ้งแกลงว่า ว่าสิเอาหนอสิ่งใด	Don't pretend that you miss me. Just tell me what you wish.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 เหลียวขึ้น หมายถึง การแหงนมอง เติ้งฟ้า หมายถึง บนท้องฟ้า บคือเก๋ หมายถึง ไม่เหมือนเดิม แกลงว่า หมายถึง การบอกกล่าว การแจ้ง	
5. ชูลู แม่เอ๋ย บัดนี้ชูลูท้าว บาบญกะเป็นบ่าว ใจกระสันปวดจ้าว อยาได้สาวมานอนคู่ พิสาตุตัวแล้ว นานมาเป็นตาหน่าย สังขารบอกบให้ แก่เฒ่าเวว่าบฟัง	My dear mother, I am a young man and ready to take a wife I am not getting any younger. Elders no longer can stop me.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - บัดนี้ชูลูท้าว บาบญกะเป็นบ่าว ในที่นี้หมายถึง ตอนนี้ตัวชูลูเองเป็นหนุ่มแล้ว ใช้ภาษาแปลว่า I am a young man - ใจกระสันปวดจ้าว อยาได้สาวมานอนคู่ ในที่นี้หมายถึงต้องการมีคู่ครอง คู่ชีวิตใช้เป็นแปลว่า I am ready to take a wife - พิสาตุตัวแล้ว นานมาเป็นตาหน่าย คือ พิจารณาตัวเอง - สังขารบอกบให้ แก่เฒ่าเวว่าบฟัง หมายถึง สังขารไม่เที่ยง ไม่มีใครหยุดความแก่ ใช้ภาษา I am not getting any younger. Elders no longer can stop me.	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>6. พิมพา อันว่าความรักนี้เกิดขึ้นในหัวใจ บ่มีใผห้าม ได้ยู่ไว้ใผบ่ฟัง สาวอยู่ในหนห้องนครเฮานี้ มีมากและ งามหลาย เจ้าอยากได้นารลเหล่า แม่สิพาไปจาขอ</p>	<p>So now you have fallen in love. No one can stop the power of love. Our city has so many beautiful, well- mannered young ladies You have already met many of them' Tell me which one you want as your wife and I will ask her hand in marriage for you.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ทฤษฎี T.R. Bell แบบที่ 2 - อันว่าความรักนี้เกิดขึ้นในหัวใจ ในที่นี้หมายถึง ถ้าใครไม่มีความรัก ใช้ภาษาแปลคือ So now you have fallen in love - บ่มีใผห้ามได้ยู่ไว้ใผบ่ฟัง หมายถึง ไม่มีใครห้ามอำนาจ</p>	
<p>7. ชูลู วาสนาคาดสิได้ บ่ซิ่นใจพระทัยบ่ม ขอถวายเป็นคม องค์พระมารดาได้ ทำวนี้คือตอยากได้ แก่นแก้วกุมารี ในหนห้องปฐพีบมีได้เก็งเสี้ยว ขาข้อหม่อม พระนาง</p>	<p>I am so lucky to have such a kind mother, who never refuses my wishes. I have my heart set on a woman from another city. There is not a woman in the world who can compare with her I would like to have my own precious lady by my side.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - วาสนาคาดสิได้ บ่ซิ่นใจพระทัยบ่ม ในที่นี้หมายถึง สมหวังในสิ่งที่ต้องการ - ขอถวายเป็นคม องค์พระมารดาได้ ในที่นี้หมายถึง มีความซาบซึ่งขอบคุณมารดาที่ให้ในสิ่งที่ ต้องการ</p>	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>- ภาษาที่แปลคือ ตัวข้าเองช่างโชคดีที่มีมารดาผู้มีจิตใจคงทไม่เคยขัดขวางหรือปฏิเสธในสิ่งที่ลูกปรารถนา</p> <p>I am so lucky to have such a kind mother, who never refuses my wishes.</p> <p>- ท้าวนี้ หมายถึง ตัวเอง (I) คิดอยากได้ คือ ต้องการ, ประสงค์</p> <p>- แก่นแก้วกุมารี คือ ผู้หญิง, หญิงสาวในหนห้องปฐพีคือในเมืองกาสิ</p> <p>- บ่ได้มีแก่งเสี่ยว หมายถึงไม่ถึงครึ่งเสี่ยว</p> <p>- ภาษาที่แปลคือ (ขุขุ) ได้หมายปองหญิงต่างเมืองไว้แล้ว ไซภาษาแปลคือ I have my heart set on a woman from another city.</p> <p>- ในหนห้องปฐพี (ในโลกนี้) บ่ได้มีแก่งเสี่ยว (ไม่ได้ครึ่งเสี่ยว) ไซบทแปลคือ ไม่มีใครในโลกนี้เปรียบเทียบ (กับนางอ้ว) ได้ I would like to have my own precious lady by my side.</p> <p>(อยากได้นางอ้วผู้เป็นที่รักมาเคียงคู่) เป็นการย้ำความตั้งใจแน่วแน่ว่าอยากได้นางมาครอบครอง</p>	
<p>8. พินพา ลูกสาวไผ่ลูกเหล่า อยากได้มาเป็นไ้แม่ รูปคิงงามคักแท้ ท้าวให้แม่ไปด้านขอ</p>	<p>Whose daughter do you want to take as my daughter-in-law? She must be beautiful indeed if you want me to ask her hand in marriage</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <p>- ลูกสาวไผ่ หมายถึง ลูกสาวใคร Whose daughter</p> <p>- อยากได้มาเป็นไ้แม่ คือต้องการหญิงคนนั้นมาเป็นลูกสะใ้ do you want to take as my daughter-in-law?</p> <p>- รูปคิงงามคักแท้ หมายถึง ต้องการ (หญิงคนนั้น) มาเป็นสะใ้ marriage</p> <p>- ท้าวให้แม่ไปด้านขอ ท้าวในที่นี้หมายถึงตัวของขุขุ</p> <p>- ด้านขอ คือ สู่ขอ ask her hand in marriage</p>	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>9. ชูลู น้องนางอ้วสาวงามเมืองกาย นางในใจพระทัย ข้า ขอญาแม่กรุณาผายโปรด ตกแต่งให้ลูกได้ สมหวัง</p>	<p>She is my beloved Princess Ua of Kai city. Please grant my wish, please allow me to have my request.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - ขอญาแม่กรุณาผายโปรด หมายความว่า ขอให้มารดาเห็นใจ (ทำให้สมหวัง) grant my wish, please allow me to have my request.</p>	
<p>10. พิมพา พอได้ยินคำว่า ลูกชายเธออยากได้คู่ โดลูกนั้นบ่ฮู้ เรื่องราวสองเมืองฮ้าง สองเมืองเคยสมสร้าง ผูกเสี่ยวเกลียวพันแก่น หากมีเรื่องให้แค้น ภูบาลสองซ้องคาแต่ปางพุ้น หากแต่โตชูลูท้าวปรารถนาอ้อย นำฮอยทุกบาด หย่าง ปรารถนาหยาดน้ำ นำเฮาทุกหม่มโพธิ์ แม่สิเก็บความข้อง หมองใจไว้ในก่อน ยอยไฮบ่หย่อนถ้าบ่มีบุญให้ คาคสิได้สมหวัง แม่สิเก็บความซัง บ่ให้บังบุญอ้าย ลูกชายข้า แม่เป็นผู้เดียว เตรียมโตเตอลูกเหล่า แม่สิพาไปจาด้าน พานางคิ่นมาบ้าน เป็นจอมนางเมืองกาสิ</p>	<p>Hearing that you wish to take a woman from Gai as your wife. I figured that you do not know the long history of our two cities. Once we were friendly to each other, But a great dispute broke our relationship If you really want to marry her then I will put aside my hurt and resentment so you will fulfill your wish, Son. Make yourself ready, I'm going to take you to Gai city To bring Princess Ua back to Gasee To be our lovely daughter-in-law.</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p>	
<p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2</p>	
<p>- คำว่า หมายถึง คำพูด, พูดจา</p>	
<p>- ลูกชายได้คู่ หมายถึง ลูกชายอยากแต่งงาน</p>	
<p>- (ได้ยินได้รู้) ความตั้งใจของลูกชายอยากได้ลูกสาวเมืองกายมาเป็นคู่ครอง ภาษาแปล Hearing that you wish to take a woman from Gai as your wife.</p>	
<p>- โต้ลูกนั้นไม่รู้เรื่องราวสองเมืองฮ้าง หมายถึง ตัวลูกไม่รู้ว่าสองเมืองมีเรื่องบาดหมางกัน ภาษาแปล สรุปลูกเองไม่รู้เรื่องราวในอดีตของทั้งสองเมือง I figured that you do not know the long history of our two cities.</p>	
<p>- หากมีเรื่องให้เค้น ภูบาลสองซ้องคาแต่ปางพุ้น หมายถึง ผู้ครองนครทั้งสองเมืองมีเรื่องบาดหมางกัน ภาษาแปล a great dispute broke our relationship</p>	
<p>- หากแต่โตขลุท้าวปรารถนาอ้อย นำฮอยทุกบาดหย่าง ปรารถนาหยาดน้ำ นำเอาทุกหม่มโพธิ์ ในที่นี้ หมายถึง ความปรารถนาของตัวขลุที่ต้องการจะแต่งงานกับนางอ้ว (really want to marry)</p>	
<p>- แม่สิเก็บความข้อง หมองใจไว้ในก่อน ยอยฮอบหย่อนถ้ำบ่มีบุญให้ คาคสิได้สมหวัง หมายถึง ต้องมีความอดทนถ้าต้องการได้บางสิ่งบางอย่างเปรียบเทียบกับต้นไทรที่ต้องใช้เวลาานหลายปีกว่าไทรจะย้อย (ยอยไฮ)</p>	
<p>- แม่สิเก็บความซัง บ่ให้บังบุญอ้าย ลูกชายข้า แมนผู้เดียว หมายถึง เก็บความเกลียดชังไว้ก่อน เพื่อให้ลูกชายได้สมหวัง</p>	
<p>- ภาษาแปลหมายถึง ถ้าลูกชายต้องการแต่งงานจริงๆ ก็จะต้องเก็บความขุ่นข้องหมองใจไว้ข้างในเพื่อลูกชายจะได้สมหวังตั้งตั้งใจ If you really want to marry her then I will put aside my hurt and resentment so you will fulfill your wish, Son.</p>	
<p>- เตรียมโต หมายถึง เตรียมตัว หรือเตรียมพร้อม ใช้ภาษาแปลคือ Make yourself ready,</p>	
<p>- แม่สิพาไปจาด้าน หมายถึง ไปสู่ขอแล้วพานางอ้วกลับมาที่เมืองกาสิเพื่อมาเป็นเหมือนลูกสะใภ้เมืองกาสิ (To bring Princess Ua back to Gasee To be our lovely daughter-in-law.)</p>	

ฉากที่ 5 ท้องพระโรงเมืองกาย

เนื้อเรื่อง นางพิมพาเดินทางไปเมืองกาย สู่ขอนางอ้วให้ขูลู แต่ได้รับการปฏิเสธจากนางจันทาว่าได้ยกนางอ้วให้กับขุนนางไปแล้ว และยังรื้อฟื้นเรื่องที่ซัดใจกันในอดีตเมื่อครั้งที่ตั้งครรรค์นางอ้วนั้น ได้ไปเยี่ยมนางพิมพาที่เมืองกาสิ และได้ขอสัมผัสเคียงแต่นางพิมพาปฏิเสธ ทำให้นางจันทามีความเคียดแค้น จึงขอยกเลิกสัญญาครั้งเคยเป็นเพื่อนรักเสี่ยวแพงที่นางจันทาและนางพิมพาได้ตั้งครรรค์พร้อมกันและได้หมั้นหมายให้ลูกหญิงชายแต่งงานกัน เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงจัดให้มีพิธีเสียดาย

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 5

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
1. บัวผัน ถวายบังคมอัญญาข้าน้อย แมมีเรื่องมาทูล แจ้ง	Greetings, my royal queen, I have news for you, Your Majesty.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - มีเรื่องมาทูล ในที่นี้หมายถึง มีเรื่อง (มีข่าว) มาแจ้งให้ทราบ	
2. นางจันทา มีเหตุเดือดร้อนสิ่งใด คือพากันฟ้าวแท้	What happened? Why are you in such a hurry?
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - คือพากันฟ้าวแท้ คำว่าฟ้าว หมายถึง รีบ (hurry)	
3. บัวเฟื่อน มีข่าวดีมีข่าวประเสริฐข้าน้อย (หอบ)	What happened? Why are you in such a hurry?
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - ข้าน้อย หมายถึง คำที่ใช้สำหรับ เช่น เพคะ , เหนือหัวเข้าท่าน, yes sir ในที่นี้ ตัวละครพูดกับมเหสีเมืองกาย จึงใช้คำแปลคำว่า My Queen.	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
4. นางจันทา ใจเย็นๆ ใจเบาๆ ค่อยเว้าค่อยจา	Calm down! Take a deep breath and tell me the news clearly.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2	
- ค่อยเว้าค่อยจา หมายถึง ค่อยๆพูด ในที่นี้ลักษณะของตัวละคร (บัวเฟื่อนและบัวผัน) ได้ร่ำว่ามา ทูลข่าว ภาษาแปลจึงใช้คำว่า ใจเย็นๆ หายใจลึกๆ (take a deep breath) แล้วพูดให้ชัดเจนจะได้ เข้าใจ (tell the new clearly)	
5. บัวผัน มีขบวนขันหมากมาขอนางอ้าวอัญญาแม่	A wedding procession has arrived to request Princess Ua's hand in marriage
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1	
- อัญญาแม่ เป็นคำท้ายที่สุภาพ (ใช้กับเพศหญิง)	
6. นางจันทา โอย ขันหมากขุนกลางคือมาไวได้ใจแม่แต่่า แท้้นอ	A wedding procession! A wedding procession! I'm so happy, Khun Lang has returned so quickly! It pleases me so much.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2	
- คือมาไว ในที่นี้หมายถึง ข่างมาเร็วจริงๆ returned so quickly	
- ได้ใจแม่แต่่าแท้้นอ หมายถึง ถูกใจ ทำในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นมีความสุข ใช้ภาษาแปลคือ so happy, please so much	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
7. บัวเพื่อน เอื้อขันหมาก...เอื้อ	Errr....er..the wedding procession . . .
8. นางจันทา บัวเพื่อน บัวผัน ฟ้าวไปจัดที่จัดทางไว้ ต้อนรับ	Bouphan, don't just stand there speechless. Go at great speed to welcome them!
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - ฟ้าวไป หมายถึง รีบ (รีบๆทำไป) - จัดที่จัดทาง หมายถึง เตรียมสถานที่ ,เตรียมต้อนรับ ภาษาแปล อายยืนนิ่งอยู่แบบนั้นรีบไปต้อยรีบไปรับให้เร็ว don't just stand there speechless. Go at great speed to welcome	
9. บัวเพื่อน เอื้อ บ่แมนขันหมากเอื้อ	Errr....er..it's not a wedding procession from . . .
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1	
10. บัวผัน บัวเพื่อนบอกให้ฟ้าว ก้าวไวๆ อย่ามัวอ้อยอิ่ง อยู่ที่นี่	Buapan, Buapuen, hasten your steps, tarry not here.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - บอกให้ฟ้าว ในที่นี้หมายถึง บอกให้รีบ hasten your steps อ้อยอิ่ง (ช้า) tarry	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>11. นางจันทา หา...ชั้นหมากจากเมืองกาสิ บัวผัน บัวเพื่อน ฟ้าวมานำกัน อย่าให้มันมาเหยียบ ฮอดในเมือง ยังมีเรื่องเคื่อง กุบลิ้ม บัวผัน บัวเพื่อน นำมาเดี่ยวนี่</p>	<p>What? A wedding procession from Gasee? Buapan, Buapuen, follow me. Go and Stop them, Don't let them set foot on my land. I will never forget our past T.R.oubles. Follow me, Follow me NOW.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1 - ฟ้าวมานำกัน (รีบๆ มาด้วยกัน) อย่าให้มันมาเหยียบฮอดเฮือน (อย่าให้เข้ามาถึงเมือง) ภาษาแปล , follow me. Go and Stop them, Don't let them set foot on my land - ยังมีเรื่องเคื่อง กุบลิ้ม (มีเรื่องโกรธเคื่องที่ยังไม่ลืม) I will never forget our past T.R.oubles. - บ่ออนุญาต (ไม่อนุญาต) not permit</p>	
<p>12. นางพิมพา หยุด หยุดอยู่ตรงนั้นแหละ เมืองกายบ่อนุญาตให้เมืองกาสิเข้า จันทาแม่เสี่ยว อันว่าโตเฮานี่สาวงามลือชา ออกมาเหลียวเบ็งสาวหล่า นางมาจาโอมตัน</p>	<p>Stop! Stop right there I will not permit anyone from Gasee to set foot in my city! My dear friend Queen Jantah! I come to admire a beautiful woman from your city. My son wants to take as a wife, so I've come to ask for your daughter's hand in marriage</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - จันทาแม่เสี่ยว ในที่นี้หมายถึงการทำทนายเชิงออกอ้อนขอความเห็นใจ - โตเฮานี่ หมายถึง ตัวเราเอง,ตัวผู้พูด - ได้ยินข่าวสาวงามลือชา หมายถึง ถึงได้ยินข่าวลือว่ามีสาวงาม - ออกมาเหลียวเบ็งสาวหล่า หมายถึง ออกมาชมความงามให้เห็นกับตา-อยากมาจาโอมตัน หมายถึง อยากมาสู่ขอ ในที่นี้หมายถึง การไปสู่ขอนางอ้วให้ชูลู</p>	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>13. นางจันทา</p> <p>อย่าได้มาคิดการใหญ่ มีใจใฝ่ของสูง ป้าลุงอาวอา เพื่อนกะพากันฮู้ อันว่าเมืองกาสินัน บุกุบ่เคยป็นแจก ความที่เคยแตกร้าว จื่อได้บ่เคยลืม บักส้มเกี้ยงหน่วยเดียว ปางนั้นเคยขอแบ่ง จื่อใจคนจนแล้ง เชือกมันขาดแมนบ่อนกิว</p>	<p>Don't get such grand ideas!</p> <p>Don't think you can marry one above yourself!</p> <p>Everybody knows that Gasee is a poor and miserable city.</p> <p>Our dispute in the past still T.R.oubles me.</p> <p>I asked for just one pomelo but you refused to give it to me.</p> <p>Our friendly tie was broken because of your being overly stingy.</p> <p>“A rope is broke at its narrowest spot.”</p>

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2

- มีใจใฝ่ของสูง หมายถึง การหมายปองของหญิงสาวที่มีฐานะสูงกว่า ใช้ภาษาแปล one above yourself!
- บุกุบ่เคยป็นแจก หมายถึง มีไม่มากพอที่จะแบ่งปันให้คนอื่น ซึ่งหมายถึง จนขาดแคลนหรือรวมไปถึงการตระหนี่ขี้เหนียว
- จื่อได้บ่เคยลืม หมายถึง ยังจำได้ไม่เคยลืม ภาษาเทียบเคียงใช้ความคู่กับหมดใจในครั้งอดีตที่ยังไม่เคยลืมเลือน ภาษาที่ใช้ the dispute in the past still brobles someone
- บักส้มเกี้ยง หมายถึง ส้มโอ
- ปางนั้นเคยขอแบ่งจื่อใจคนจนแล้ง ในที่นี้หมายถึง ครั้งหนึ่งเคยขอ (หมาส้มเกี้ยง) แต่ถูกปฏิเสธไม่ให้
- เชือกมันขาดแมนบ่อนกิว ในที่นี้หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีมาเรื่อยๆ จนตัดขาดจากกันเปรียบกับเชือกที่มีจุดที่ขาดวันสั้นลงจนขาดในที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>14. นางพิมพา</p> <p>แม่เสี่ยวแพงเอ้ย ขอให้มิตรีติดต่อกันอย่าม้าง</p> <p>ขอให้เป็นสะพานแก้ว เสน่หาอยู่ได้</p> <p>เมืองฝ่ายพุ่น ทางพีเก็งกัน</p>	<p>Jantah my dear friend!</p> <p>Let's rebuild our former friendship.</p> <p>We should visit each other regularly as we used to do.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - แม่เสี่ยวแพง หมายถึง เพื่อนผู้เป็นที่รัก ภาษาแปลใช้ My dear friend - ขอให้มิตรีติดต่อกันอย่าม้าง หมายถึง ความประสงค์ในการประสานมิตรีกันอีก ภาษาที่ใช้แปล let's rebuild former friendship. - ขอเป็นสะพานแก้ว เสน่หาผู้ได้ คำว่าสะพานใช้เปรียบกับการไปมาหาสู่เป็นปกติเหมือนเดิม - เมืองฝ่ายพุ่น ทางพีเก็งกัน ในที่นี้หมายถึง เมืองสองเมืองไปมาหาสู่กันเป็นปกติเหมือนเดิมอย่างที่เคยเป็น Visit regularly as used to do 	
<p>15. นางจันทา</p> <p>เฮาหากเสียใจหลาย แต่คราวหลังพุ่น</p> <p>ยามเฮาไปย่องเยียมยาม แก้วเสี่ยวตน</p> <p>ก็เคยขอกินเกี้ยง แก้อยากหิวหลาย</p> <p>เสี่ยวเฮาแพง บีให้กินพอหน่วย</p> <p>ความอันนี้โตเฮาจำจ้อ ฮอดค้อมมีได้หล่าหลง</p> <p>คั้นเฮาตายเป็นนก สิบบินไปฝ่าย</p> <p>ตายเป็นชาย สิบไปเลียบลำ</p> <p>สิบไปเกี่ยวก้ำ กาสีเมืองซี้ถี้</p> <p>เคียดเพราะขอหมากเกี้ยง ปางนั้นบลิ้ม</p> <p>อันนี้ขุนกลางท้าว มาโอมเฮาก่อน</p> <p>เฮาได้วางขาดให้ เขานั้นแต่งการ</p>	<p>I'm sorry about our dispute in the past.</p> <p>I once came to visit you and felt so hungry.</p> <p>I asked you for a pamelto to eat, but you wouldn't give me one.</p> <p>I will remember this until my dying day.</p> <p>If I am reborn as a bird, I will not fly over your city.</p> <p>If I am reborn as a man, I will not set foot in your city.</p> <p>And as a reward, I will give you some good news,</p> <p>I have already promised my daughter Ua to Khun Lang.</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสียใจหลายแต่ครวหลังพ้น หมายถึง เสียใจมากกับเรื่องราวในอดีต sorry about our dispute in the past. - ไปย่องเยี่ยมยาม (เสี่ยวตน) หมายถึงการไปเยี่ยมเยือน (เสี่ยวตนหมายถึงนางพิมพา) ones came to visit - ขอกินแก้มกับความอยากหิวหลาย หมายถึง ขอกินส้มโอแก้หิว felt so hungry and asked for a pomelo to eat - เสี่ยวฮักเสี่ยวแพง บิให้กินพอหน่วย หมายถึง หวงไม่แบ่งให้กิน won't give one - ความอันนี้โตเฮาจำจื้อ หมายถึง เหตุการณ์นี้จำได้ตลอดจำฝังใจจำจนวันตาย remember until dying day - ตายเป็นนกสิบบินไปฝ่าย หมายถึง ถ้าตายแล้วเกิดใหม่เป็นนก จะไม่มีวันบินข้ามเมื่อนั้น reborn as a bird will not fly over there - ขุนนางเข้ามาโอมเฮาก่อน หมายถึงขุนนางได้มาสู่ขอก่อน - เขาได้วางขาด ให้เขานั้นการแต่ง หมายถึง ได้ยกลูกสาวให้ขุนลาไปแล้ว <p>-ในการแปล ได้เพิ่ม as a reward, I will give you some good news หมายถึง เพื่อให้รางวัล (ในการที่ปฏิเสธการขอกินส้มแก้ม) มีข่าวดีจากบอกกล่าว ในที่นี้เพื่อให้ได้บัพที่ได้อารมณ์แสดงออกถึงความโกรธเยาะเย้ยต่อตัวละครคู่สนทนา</p>	
<p>16. นางพิมพา</p> <p>สั่งมาไลเสี้ยถัม สัจจิงไลขาด</p> <p>ปางเมื่อเฮาหนุ่มน้อย อายุเยาว์ได้สิบสี่</p> <p>สองเมืองเฮาได้ สัญญาหมายหมั้น</p> <p>คันทากมีลูกน้อย ชายหญิงให้เป็นคู่</p> <p>ยอมอิอินทร์พรหมฮู้ สั่งมาฮ้างง่ายตาย</p>	<p>That can't be T.R.ue.</p> <p>You have broken the promise you made to me</p> <p>when we were 14 years old.</p> <p>We swore that our son and daughter would be married</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2	
<ul style="list-style-type: none"> - ปางเมื่อเขาหนุ่มน้อยอายุเยาว์ได้สืบสื สองเมืองเฮาได้ สัญญาหมายหมั้น หมายถึง ได้ให้คำมั่นสัญญากันไว้เมื่อตอนอายุสืบสื broken the promise that made to each other - คั้นหากมีลูกน้อย ชายหญิงให้เป็นคู่ ยอมมืออินทร์พรหมฮู้ หมายถึง สาบานว่าถ้ามีลูกชายหญิงจะแต่งงานเป็นคู่ครองกัน swore that our son and daughter would be married 	
17. นางจันทา ความเคียดขมในใจ เก็บไว้จนใส่หนอง คาคสืแม่นคู่ มุดอยู่ฮู้ได้มาเกี้ยว ลูกเมืองกาสิเทียวเฝ้า ลูกเมืองกายกะตามซาง นางอ้วเป็นคู่ขุนกลาง บ่มีทางเป็นอื่นได้	I feel such anger in my heart. Destiny brings lovers together; Your son secretly visited my daughter. But Ua is to marry Khun Lang. It cannot be changed.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2	
<ul style="list-style-type: none"> - ความเคียดขมในใจเก็บไว้จนใส่หนอง เป็นการเปรียบเทียบถึงอาการของคนโกรธเก็บความเจ็บเอาไว้ในใจ ที่เก็บเอาไว้ในใจเป็นเวลานาน ใช้ภาษาแปล I feel such anger in my heart. - ความสืได้เป็นคู่ หมายถึง ถ้าจะได้เป็นคู่รักกัน จะอยู่ไหนก็ตามก็จะได้เจอกันเป็นเนื้อคู่กัน (มุดฮู้รู้ได้มาเกี้ยว) ภาษาแปล พรหมลิขิต, โชคชะตา, พาให้เจอกัน Destiny brings lovers together; - ลูกเมืองกาสิเทียวเฝ้า ลูกเมืองกายกะตามซาง ในที่นี้ คำว่าเทียวเฝ้าหมายถึง การไปพบหรือแอบพบ ลักลอบเจอกัน secretary visited - อ้วเป็นคู่ขุนกลาง คือ อ้วเป็นของขุนกลาง อ้วเป็นค้ของขุนกลาง (is to marry) - บ่มีทางเป็นอื่นได้ คือไม่มีการเปลี่ยนแปลง cannot be changed 	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
18. นางพิมพา เหานี้เคื่องใจคิดอยู่ ชูลูกับนางอ้ว เสี่ยวสหายหมายหมั้น ผันแปรไปให้ชายอื่น เหานี้จักขอให้ เสี่ยงสายแนนเหลิ่งล้ำ คั้นว่าแนนสองเกี่ยว จ่องดิงมาซ็อน ขอให้คีนวากา ยู่ส่งสองให้เป็นคู่ โอมสองเมืองเลิศล้ำ เอ้ย้องฮอดสวรรคค์	Why? Why? We promised each other! Khulu and princess Ua have already been engaged. Why have you promised her to someone else? I want us to take the soulmate search ceremony To See who Ua is to marry. If their love is T.R.ue and sT.R.ong, please amend your promise and let the young lovers be together so you will be praised by all in heaven.

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2

- เหาที่เคื่องใจคิดอยู่ หมายถึง การขับข้องใจเป็นที่สงสัยในการแปล จึงใช้ why? Why.
- เสี่ยวสหายหมายหมั้น ผันแปรให้ชายอื่น หมายถึง มีการหมั้นหมายแล้วโย้ขัดคำสัญญา Have been engaged then promised to someone else
- เหานี้จักขอให้เสี่ยงสายแนนเหลิ่งล้ำ หมายถึง ขอให้มีการเสี่ยงสายแนน (พิธีที่พินิจพิเคราะห์ว่าใครคือคู่ชีวิต) soulmate ceremony to see who is to marry
- คำว่าแนนสองเกี่ยวจึงได้มาซ็อน หมายถึง หากทำพิธีเสี่ยงสายแนนแล้วปรากฏว่าทั้งสองคนมีความรักกันจริง ใช้ภาษาแปล If their love is T.R.ue
- ขอให้คีนวากา หมายถึง ขอให้แก้ไขได้ ปรับปรุง ให้ถูกต้องกับที่เคยสัญญาไว้ ภาษาแปลใช้ amend your promise
- ผู้ส่งสองให้เป็นคู่ หมายถึง สนับสนุนให้สองคนได้ใช้ชีวิตร่วมกัน ภาษาที่ใช้ lot the lovers be together
- โอมสองเมืองเลิศล้ำ เอ้ย้องฮอดสวรรคค์ หมายถึง ได้รับการสรรเสริญเยินยอจนถึงสวรรคค์ be praised by all heaven

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
19. นางจันทา ขอให้แม่เมืองไกล นำไพร่ฟ้ามาพิธี ลงช่วงสนามชัย จัดแจงแต่งเต้า	I agree! We will hold the ceremony in the royal field.
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - ขอให้หน้าชาวเมืองพร้อมพิธีลงช่วงสนามชัย ในที่นี้ หมายถึง อีกฝ่ายตกลงที่จะเข้าร่วมพิธี ใช้ภาษาแปล agree! We will hold the ceremony in the royal field.	
20. นางพิมพา ขอบุญสมสร้าง แม่ม้อนให้กล่าวจา ขอแม่ออกปากมา จักจาเหม็ดเกลี้ยง	Let this lady act as the master of magic art tell us what she sees in the future
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - แม่ม้อน คือ ผู้หญิงที่จะเป็นผู้ประกอบพิธีเสียงสายแนนเนื้อคู่ในอนาคต Let lady act as the master of magic art tell us what she sees in the future	

ฉากที่ 6 สนามชัยช่วง

เนื้อเรื่อง แม่ม้อน (นางทรง) ประกอบพิธีเสียงสายแนนผลจากการเสียดายปรากฏว่าต้นแนนมี ปลายห่างไม่เกี่ยวกันพันกัน แสดงว่าไม่ได้เป็นคู่กัน จึงจัดให้มีพิธีโยนก่อนแต่ทั้งนางอ้วและขูลูไม่สามารถรับกอนสายแนนได้ ซึ่งสร้างความโศกเศร้าเสียใจให้แก่ขูลูและนางอ้วเป็นอย่างนัก

พหุจน์ ปณฺ ทิโต ชิว

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 6

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>1. แม่ม่อน สมมุติองค์แทนเชื้อ ตางนางท้าวบ่าวบา ขอสมมาถนพ้า ยอมมือกรบกัม สรรพของหอมสรรพดอกไม้ ได้มาตกแต่ง ดวงแก้วแชมดวงข้าวตอก ซ่อดอกเงินทอง จัดวางกองสรรพสิ่งอาหาร ตระการแกลัม เหล้าบ่ บกพร่อง อีกรั้งเงินทองฝ้าย หมากพลูให้ยู่ส่ง ความประสงค์ยุระยาต พาส่องยังสวนแนน ถนได้พากูเข้า หลิงล่าเบ็งกกแนน กกได้กอดเกี้ยวฝั้น พันธนังหันเป็นเกลียว หากแต่ปลายต่างเน็ง หนีเว้นจากกัน ลางมีตีมีฮ้าย ได้เห็นแจ่มแจ้ง สองท้าวนางฮ่วมฮัก แต่มีอันป่าฮ้าง อันมาบุญสมสร้าง ฮ่วมกันมาบ่พาสม หากยังมีแข่งแก่งกอน พาหญิงชายให้ได้เสียง ผุ่งชายหญิงชิงฟ้าว ยาดกอนบายไว้ หากสองเคยกล่อมกลิ้ง เป็นคู่เทียมกัน สองท้าวนางฮ่วมฮัก บ่ตกกำทางใด</p>	<p>Palms together, bow down to pay homage to the great PhyaThaen in heaven. Now we place fragrant flowers as decorations. Place the jasmynes between the popped- rice, Gold and silver sprays of flowers. Elaborately prepare food and drinks; Bring betel and areca, and cotton s.T.R.ings. The choiced offerings were delicately prepared for this ceremony. Let's assume men and women presently here are witnesses. I want to see what heaven holds for us and to see if destiny has really bound these young lovers together. I can see the silk thread of love has bound together at the start but the end is unwoven. This is both good and bad. These two lovers' destiny is linked To bring them together but T.R.agedy will come at the end. Let's T.R.y another way to predict their future. It's called Yon Kon. If they are really meant to belong to each other, Then they will throw and catch the kon without fail.</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2	
- ถอดความ ขอสมมาแกนฟ้า หมายถึง การขอขมาพญาแถนภาษาแปลใช้คำว่า สองมือพนม (palms together) กราบก้มพญาแถนแดนสวรรค์ (bow down to pay homage to the great PhyaThaen in heaven.)	
- สรรพของหอมสรรพดอกไม้มาตกแต่งใช้ ภาษาแปลคือตกแต่งดอกไม้จัดวางดอกไม้หอม place fragrant as decorations	
- ดอกแก้วแซมดวงข้าวตอก ในที่นี้ ดวงแก้วหมายถึง ดอกแก้ว ดอกมะลิ ดวงดอกซ้อน หมายถึงข้าวตอก ใช้แทนสื่อสัญลักษณ์ของเงินทดแทนหมายถึง ความมั่นคงภาษาแปล ใช้จัดวางเรียงดอกมะลิดอกแก้วและข้าวตอก โปรยปรายให้ทั่วเสมือนได้โปรยปรายเงินทอง Place the jasmines between the popped-rice, gold and silver sprays of flower	
- จัดวางกองสรรพสิ่งอาหารตราการแหล้มเหล้าบ่กพร่อง (จัดวางบ่กพร่องหมายถึง จัดเตรียมอย่างประณีตวิจิตร เหล้าในที่นี้หมายถึงเครื่องดื่มที่ใช้ในพิธีเช่น เหล้าขาว น้ำ พร้อมรวมไปถึงน้ำผลไม้) ภาษาที่แปลจึงใช้คำว่า จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มเป็นไปอย่างวิจิตรประณีต Elaborately prepare food and drinks)	
- ป้ายหมากพลูให้ผู้ส่ง ในที่นี้หมายถึง นำหมากพลูฝ้ายผูกแขนมาวางรวมในเครื่องสังเวย bring betas and areca and cottons.T.R.rings ให้ผู้ส่งหมายถึง เป็นเครื่องบวงสรวงในพิธีอย่างพิธีพิถัน ปรารถนาบรรจงเพื่อให้ดำเนินการพิธีอย่างเรียบร้อย The choiced offerings were delicately prepared for this eremony.	
- ผู้วิจัยได้เขียนประโยคภาษาแปลเพื่อแสดงให้เห็นว่า ในการทำพิธีได้มีผู้คนมาร่วมจำนวนมากโดยภาษาต้นฉบับได้กล่าวถึง (ตางนางอ้วท้าวบ่าวบา) หากแต่ได้เขียนไว้คนละวรรค คนละบรรทัด เพื่อความสวยงามของภาษาแปล	
- ความประสาดียุระยาด พาส่องสายแนน หมายถึง แม่ม้อนได้ขอให้เป็นตัวแทนตนทั้งหมดในการไปยังสวนแนน เพียงว่าต้นแนนของชูลูและนางอ้ว	
- แขนได้ผ้าเข้าเหลิงเบ็งกกแนน หมายถึง แขนได้พามาแม่ม้อนไปดู (หลังล้าเบ็ง) ต้นแนนในสวนแนน	
- กกได้กักเกี่ยวพันพันธันังเป็นเกลียว หมายถึง ต้นแนน (สายชะตาชีวิต)ได้พันเกี่ยวกัน	
- หากแต่ปลายต่างเน้ง หนีเว้นจากกัน หมายถึง ปลายต้นแนนแยกห่างจากกัน The silk thread of love has bound together at the start but the end is unwoven.	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>- ลางดีมีอ้ายได้เห็นแจ่มแจ้ง หมายถึง มีทั้งกลางดีและกลางร้าย both good and bad</p> <p>- สองท้าวนางฮ่อมฮัก แต่มันอันป่าอย่าง อันมาบุญสมสร้าง ร่วมกันมาบ่พาสม หมายถึง ทั้งคู่ได้คู่ครองกัน แต่มีเหตุการณ์เศร้าภายหลัง (ป่าอย่างคือหย่าร้าง, ม้าย, เลิกกัน) two lovers' destiny is linked To bring them together but T.R.agedy will come at the end.</p> <p>- หากยังมีแข่งแก่งกอน พาหญิงชายให้ได้เสียง หมายถึง ให้ลองใช้วิธีอื่นในหารเสี่ยงพยากรณ์ชะตาชีวิต Let's T.R.y another way to predict their future. It's called Yon Kon. ซึ่งเรียกว่าพิธีโยนกอน</p> <p>- หากสองเคยกล่อมกลิ้งเป็นคู่เทียมกัน สองท้าวนางฮ่อมฮักบ่ตกก็ทางใด หมายถึง หากทั้งสองเป็นเนื้อคู่กัน ถ้าฝ่ายหนึ่งโยนกอนมาแล้วอีกฝ่ายหนึ่งรับได้ If they are really meant to belong to each other, Then they will throw and catch the kon without fail.</p>	

ฉากที่ 7 ตำนานนางอ้ว

เนื้อเรื่อง หลังจากที่นางจันทาได้บังคับให้นางอ้วแต่งงานกับขุนนาง นางอ้วมีความเศร้าใจยิ่งนัก หมดหนทางแก้ไขหรือขัดขืน จึงหนีปัญหาด้วยการหนีเข้าป่าและได้ผูกคอตายใต้ต้นจวง

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 7

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>1. นางจันทา (โกรธ) ลูกเลี้ยงใหญ่ สอนได้บ่ฟัง กูนั้นเคียดหลาย สิตีตายให้มันสว่าง สั่งบ่เห็นแก่หน้า มารดาผู้เพียรเลี้ยง มึงจงเตรียมตัวแต่ง พร้อมขุนนางนั่งพาขวัญ</p>	<p>I'm your mother! I'm going to beat you to death! You never think about saving my honour and respects. Go and prepare yourself for marry Khun Lang. I'm going to arrange this wedding as soon as possible. If I could do it today, I would.</p>

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลูกเลี้ยงใหญ่สอนได้บ่ฟัง ผู้วิจัยใช้คำว่า ฉันเป็นแม่ แสดงถึงการเป็นแม่ เป็นผู้ใหญ่ มีสิทธิ์ในตัวตนของลูก ทุกสิ่ง I am your mother - กูนั้นเคียดหลายสิดีตายให้มันสว่าง ภาษาแปลคือ ฉันตีให้ตาย I am going to beat you to death - สิ่งบ่เห็นแก่หน้าหน้ามารดาผู้เพียรเลี้ยง ในที่นี้หมายถึง เธอไม่ให้เกียรติ ไม่ให้ความเคารพ never think about saving my honour and respects. - มึงจงเตรียมตัวแต่งงานพร้อมขุนนางนังพาวัว หมายถึง ไปเตรียมตัวแต่งงานกับขุนนาง กูจะจัดแต่งให้อย่างรวดเร็วที่สุด กำจัดวันนี้ได้ ก็จะทำ Go and prepare yourself for marry Khun Lang. I'm going to arrange this wedding as soon as possible. If I could do it today, I would. 	
<p>2. นางอ้ว</p> <p>(ตกใจ)บ่ บ่ อัญญาแม่อย่าบังคับ ลูกบ่รักขุนนาง ลูกบ่อยากแต่งงานกับขุนนาง ขอแม่ลูชะโทษ อย่ามีเวรนอนบ่าปล้น เกิดเป็นทุกข์ค่าเช้า แม่อดอ่อยออยนอน บ่ได้ถมนาคูณ แม่คิงถนอมเลี้ยง บัดนี้แพงอ้วหล่า สีขอลาไปจากแม่ ไปตามชินชาติข้าบุญน้อย แม่อย่าเคือง แม่นางอ้อย..ไปในภายชาติหน้าพุ่น โลกใหม่จ้งเห็นกัน กรรมอันใดวาจาผิด ล่วงเกินไปนั่นก็ดี ขออย่าให้อ้วนี้บาปเป็นกรรม เตอญญาแม่ อ้วได้กลับคืนเมื่อ เมืองสวรรค์บอนเคยนอนค่าง เมืองกายเปิดบุญสร้างหนี่ไกลปรางทุกสิ่ง ของในโองกว้างว่าแล้วก้มมือกราบ (สามครั้ง) บายสไบห่มคำบายห้อยใส่ไหล่ ตันตันไปเข้าป่าเสียงนากาอ้าฮ้อง</p>	<p>No! No! Mother! Don't force me!</p> <p>I don't love him. I don't want to marry him from birth.</p> <p>I've never argued with or disobeyed you; I always did whatever you wanted.</p> <p>But this time I'm sorry to leave you. Let us see each other in the next life.</p> <p>Forgive me my bad actions; it's difficult for me to live without him.....Khulu....</p> <p>(บทพูด) My dear mother, now I ask to pay for my sin in heaven.</p> <p>My merit is all used up in this life.</p> <p>Holding the shawl, I walked away into the forest;</p> <p>Hearing sounds of bird's singing, feeling wet dew touching me,</p>

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p> ขนหัวพองน้ำหมอกฮั่ว ชูลูเอี้ยอ้วคิดฮอดอ้าย สิฮู้ข้าวแนบ่นื้อ แสงพระจันทร์ยามเช้า บังเงาพอมพู นี้ละนอบุญส่งอยู่ ให้พบพ้อตันจวงจันทร์ ยกเอาขันมาลา รูปเทียนแยงใต้ กราบลงยังโคนไม้ จวงจันทร์ผีปลุก ลูกนี้เฝ้าวิงวร ต่ออินทร์พรหมเทพ แถนผู้เป็นคนสร้าง ลิขิตนางให้มาใหญ่ ยังบ่ได้แทนคุณ สิล่วงตายในภพนี้ นางบ่ยินดีได้ ท้าวขุนกลางมาเป็นคู่นอน มีแต่อ้ายชูลูผู้เดียว ได้ในใจอยากนั่งเสียง แม่นบ่สมดังสมมาตรมุง คือขอลาอย่าสุมิเวรต้อง อย่าให้หม่นหมองเศร้า สिलाไปในโลกใหม่ สารุเตอขอให้รักขชาติไม้ จวงตันให้ก่องลง อ่อนแอ่นลง ทางปลายเดื่อพี่น้อง นางบายเอาสไปคำข้อง คล้องคอแล้วเอ็นสั่ง นางสิไปนอนถ่า ตัวอ้ายหนาให้นำไป </p>	<p> I think of you, my dear man. The early morning moonlight cast a dim shadow. I raise the incense sticks and candles above my head. I prosT.R.ate myself before the tall T.R.ee. I beg for help from the gods who created me. I must pay them back and go to my death Oh T.R.ee, bend down your branch and send me to heaven. Dearest Khulu, I love you . . . (crying) </p>

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2

- บ่ บ่ หมายถึง ไม่น่า ภาษาแปล No! No!

ขอแม่ลูชะโทษ อย่ามีเวร นอบาบลิ้น หมายถึง การอภัย การขอโทษ อย่าได้มีเวรต่อกัน เกิดเป็นทุกข์
 คำเข้า - แม่อดออยนอน คือ แม่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เกิด

- บ่ได้ถมนาคคุณ แม่ค้ำคนอมเลี้ยง หมายถึง ยังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณที่แม่เลี้ยงดู ผู้วิจัยได้แปลภาษา
 แม่อย่าบังคับลูกให้แต่งงานและลูกไม่ยอมแต่งงานกับเขา จากนั้นนั้นที่เกิดมา ลูกไม่เคยเถียงแม่
 เชื้อฟั้งแม่ทุกอย่าง

Don't force me! I don't love him. I don't want to marry him from birth. I've never argued with or disobeyed you; I always did whatever you want.

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>- บัดนี้นางอ้วหล่าสี่ขอลาไปจากแม่ ไปตามชินชาติข้าบุญน้อยยแม่อย่าเคือง ไปชินชาติหน้าพ้นโลกใหม่ จ้งเห็นกัน ในที่นี้หมายถึง ลูกขอภัยถึงเวลาที่ต้องจากแม่ไปแล้ว ขอพบกันในชาติหน้า ขอภัยสำหรับการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีในครั้งนี้ this time I'm sorry to leave you. Let us see each other in the next life. Forgive me my bad actions;</p> <p>- กรรมอันไควจากผิด ล่วงเกินไปนั้นก็ตีขออย่าให้อ้วนี้บาปเป็นกรรม เตอญาแม่ อ้วได้กลับคืนเมื่อ เมืองสวรรค์บอนเคยนอนค่าง เมืองกายเบตบุญสร้างหนีไกลปรางทุกสิ่ง หมายถึง กรรมใดที่เคยสร้าง ขอให้โฮสิกรรม แล้วจะกลับไปใช้กรรมที่เมืองสวรรค์ ภาษาแปล อัญญาแม่ ลูกขอไปชตใช้กรรมบนสวรรค์ บุญที่เคยสร้างได้ใช้หมดแล้วในชาตินี้ My dear mother, now I ask to pay for my sin in heaven. My merit is all used up in this life.</p> <p>- บายสไบหม่คำบายห้อยใส่ไหล่ ดันตันไปเข้าป่าเสียงนากาอ้อฮ้อง ขนหัวพองน้ำหมอกอ้ว ชูลูอ้ยอ้วคิดฮอดอ้ย สี่ฮั่วแวแนบ่น้อ ภาษาแปลคือ ถือผ้าสไบแล้วแล้วเดินเข้าไปในป่าได้ยินเสียงนกการ้อง น้ำค้างพร่างพรมจนตัวเปียก ทำให้คิดถึงคนที่เรารัก Holding the shawl, I walked away into the forest; Hearing sounds of bird's singing, feeling wet dew touching me, I think of you, my dear man.</p> <p>- แสงพระจันทร์ยามเช้า บังเงาพอมพูนี่ละนอบุญส่งยู้ให้พบพ้อตันจวงจันท์ ภาษาแปลแสงจันทร์ยามเช้าสาดแสงเป็นเงามืด The early morning moonlight cast a dim shadow.</p> <p>- นีละนอบุญส่งยู้ ให้พบพ้อตันจวงจันท์ ยกเอาขันมาลา รูปเทียนแยงใต้ กราบลงยังโคนไม้ จวงจันท์ ฝีปลูก ภาษาแปล ยกรูปเทียนขึ้นเหนือหัว ก้มกราบโคนต้นไม้ใหญ่ (ตันจวง) raise the incense sticks and candles above my head. I prosT.R.ate myself before the tall T.R.ee.</p> <p>- ลูกนี้เฝ้าวิจวร ต่ออินทร์พรหมเทพ แถนผู้เป็นคนสร้าง ลิขิตนางให้มาใหญ่ ยังบได้แทนคุณ สี่ลวงตายในภานี้ ภาษาแปล อ่อนวอนต่ออินทร์พรหมเทพ (god) พระผู้สร้างมา ถึงเวลาที่จะต้องชดใช้ทดแทนบุญคุณ และไปสู่สุคติ beg for help from the gods who created me.I must pay them back and go to my death</p> <p>สาธุเด้อขอให้รูกษชาติไม้ จวงตันให้ก่องลง อ่อนแอ่นลง ทางปลายเด้อพี่น้อง นางบายเอาสไบคำข้อง คล้องคอแล้วเอ็นสั่ง นางสิไปนอนถ่า ตัวอ้ยหนาให้นำไป ภาษาแปล ได้โปรดขอให้ต้นไม้โน้มกิ่งลงมาแล้วพาไปสู่สวรรค์ Oh T.R.ee, bend down your branch and send me to heaven.</p>	

ฉากที่ 8 ห้องพระโรงเมืองกาสิ

เนื้อเรื่อง บัวเพื่อนและบัวผันได้นำข่าวการตายของนางอ้วมาแจ้งให้ทองจันทร์-ทองคำได้ทราบแล้ว ได้แจ้งข่าวร้ายให้ชูลูทราบ แต่ชูลูไม่อาจจะรับความเศร้าโศกเสียใจไว้ได้ด้วยความคิดถึงนางอ้วชูลูใช้มีดแทงคอตัวเองตาย

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการแปลฉากที่ 8

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
1. ทองจันทร์ โอย พี่นี่แสนดีใจน้องนางมาถึงที่ นี่ละหนอเพิ่นว่าสามวันจากนารีเป็นอื่น	Oh! I'm so glad to see you again, Buapan That's a woman's way. As the old saying goes "out of sight, out of mind"
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
อ้าย ในที่นี้ หมายถึง ทองจันทร์ ถึงที่ หมายถึง ถึงที่ ถึงบ้าน ในที่นี้หมายถึง บัวผันไปที่เมืองกาสิ ทำให้ได้เจอกันอีกครั้ง เพิ่นว่าไว้ หมายถึง มีคนกล่าวไว้ โบราณว่า สามมื่อ หมายถึง สามวัน ความหมายเทียบเคียง คือ ผู้หญิงก็เป็นแบบนี้ เหมือนโบราณว่า สามวันจากนารีเป็นอื่น	
2. ทองคำ ให้ฮีบฟ้าวบอกมาอย่ามัวคาแต่ฮ้องให้	Tell me now, what is the bad news? Why are you crying?
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2 - ให้ฮีบฟ้าวบอก หมายถึง ให้รีบบอก ภาษาแปล บอกตอนนี้เลย tell me now - อย่ามัวคาแต่ฮ้องให้ หมายถึง ร้องให้อยู่ที่นั่นละ ภาษาแปล ทำไมร้องไห้ why crying - ผู้วิจัยได้เพิ่มบทพูด what is the bad news? ข่าวร้ายที่ว่ามันคืออะไร	
3. บัวผัน อ้ายเอ้ยให้ฟ้าวไปนำความไปแถลงแจ้ง เมืองกายเฮานอกจากแล้งยังมาทุกข์ตี๋มซ้ำ นางอ้วคำผูกคอเคียนคาดเท็งรุกขชาติจวง จันทร์	Tongjan, my city is not only facing drought, but great loss. Princess Ua has killed herself.

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทุกซ์ตี้ม หมายถึง มีทุกซ์เพิ่ม ทุกซ์หนัก - เเทิง หมายถึง บน - Princess Ua has killed herself. นางอ้ว ฆ่าตัวตาย 	
<p>4. ชูลู ว่าจ้งได้อ้ายทองคำและทองจันทร์ มีสาวงามยามถึงที่ตี่ใจนำอี่หลี่ได้มีสาว ต่าวมายาม</p>	<p>Oh wow, Tongjan and Tonglam, how lucky you are!</p> <p>Two beautiful young women have come to visit you.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - ว่าจ้งได ในที่นี้ หมายถึง การกระเช้าเข้าแห่ - มีสาวงามมายามถึงที่ หมายถึง มีสาวต่างมายามถึงที่ มีสาวมาเยี่ยม beautiful young women have come to visit you. 	
<p>5. บัวผัน ชูลูท่านอัญญาข้าบอกไหว บัดนี้พระแม่ให้ข้าน้อยถวยบาท อ้วนางน้อยมิ่งมรณังเมืองฟ้า ไหมฮัดคล้องคอน้อยผูกตาย ญาแม่ให้ข้าน้อยเชิญพาทองศรี อิกยังมีพระแม่เจ้ามาพร้อมส่งสะการ</p>	<p>Khulu I have brought news for you from the city of Gai.</p> <p>Princess Ua has killed herself,</p> <p>Queen Jantah has sent us to invite you to the funeral.</p>
<p>การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ</p> <p>ใช้ทฤษฎีการแปล T.R. Bell แบบที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชูลูท่าน อัญญาข้าบอกไหว เป็นการทักทาย ซึ่งคำว่าอัญญา เป็นคำนำหน้าหรือเรียกบุคคลในสมัยก่อนที่มียศศักดิ์สูง - พระแม่ให้ข้าน้อยถวยบาท พระแม่หมายถึงนางจันทา (ให้นำข่าวมาบอก) - อ้วนางน้อย หมายถึง นางจันทา ให้มาเชิญ (ชูลูและนางพิมาพา) ไปร่วมงานศพ Queen Jantah has sent us to invite you to the funeral. 	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
<p>6. ชูลู พอได้ยินคำว่านางอ้วตตาย จิตที่หมายหลดลุ่มคู่ควงคะนึงไว้ เคยได้ยินเสียงว่าเบาในหูอยู่อ่อนมๆ ส่างมาคิดฮอดน้องนางอ้วตดอกปลีม นอนบ่เต็มตาหลับห้วงพระนางบ่วงเว้า บัดนี้นางไปเล่นเมืองสวรรค์เทิงชั้นฟ้า สุดหาทางตัวคืนเมืองแถบมีได้ นางมาปะละทิมให้อ้ายใจเป็นปวงบ้า จับพระขรรค์กล้าเอาขอลาวังเวียงกว้าง จำเป็นสิได้จากฮักพากไดเดอกห่างไป คืดฮอดหลายบายแวนขึ้นมาแยง เห็นแต่เงาจอมแพงอยู่เทียมบาท้าว อ้ายสิตายนำเจ้าลาก่อนจอมมารดา ผุเพิ่นเคยฮักแพงมือปตีตางค้อน กินบ่เป็นหามาป้อน นอนบ่เป็นแม่กะกล่อม แม่ถนอมต่อมตุ้มจนบ่าวได้ใหญ่มา พอมาถึงคราวนี้ลูกขอลาตายจากแม่ ย้อนว่ามีความฮักแท้แต่บ่สมมาตรเจ้า ญาแม่เอ๊ย...โอ...ละนา</p>	<p>When I hear my lady is dead, my heart is broken in pieces. Let me be dead if I have to be without her. Her sweet words of fun and laughter still linger in my ears. In this life I will never forget her. I always worry about her, No matter how far apart we are. I have been sleepless with great worries. Now she has gone to stay in heaven, and never again to be back to me. I am now in great sorrow; My tears keep welling up and miseries consumed my heart. I grab a dagger and enter into my royal bedchamber. Thinking of dearest Ua, I see her image in the mirror standing by my side. I have decided to follow her to death. Goodbye my dearest mother who fed and raised me from birth. I leave you to die, so I can find my love in the heaven.</p>

การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ

- จิตที่หมายหลดลุ่ม หมายถึง ความฝัน ความหวัง ที่วาดไว้พังพินาศ ภาษาเทียบเคียงคือ คือ หัวใจแตกสลายเป็นเสี่ยงๆ ภาษาแปล heart is broken in pieces.

- ผู้วิจัยได้อธิบายเพิ่มในภาษาแปล Let me be dead if I have to be without her.

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ภาษาต้นฉบับ	ภาษาแปล
การวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับ	
<ul style="list-style-type: none"> - เสียงว่าเข้าในหูอยู่อ่อมๆ หมายถึงเสียงหมากลื้อเสียงหัวเราะยังคงดังก้องอยู่ในหู of fun and laughter still linger in my ears. - ส่างมาคิดฮอดน้องนางอ้าวดอกปลื้ม หมายถึง ไม่สามารถลืมได้ยังเป็นห่วง ยังคิดถึงตลอด In this life I will never forget her. I always worry about her, - นอนบ่หลับเต็มตาพระนางบ่อวางเว้น หมายถึง ไม่ว่าจะอยู่ไกลกันเพียงใด เป็นห่วงมากจนนอนไม่หลับ No matter how far apart we are. I have been sleepless with great worries. - นางไปเมืองสวรรค์เทิงฟ้า หมายถึง นางไปเมืองสวรรค์ สุตหาทางตัวคืนบ่มีได้ หมายถึง ไม่มีทางกลับมาพบกันอีก she has gone to stay in heaven, and never again to be back - นางมาปะละทิมให้อ้ายใจเป็นปวงบ้ำ หมายถึง การจากไป การตายของนางทำให้เป็นบ้า ภาษาเทียบเคียง การอยู่ในความโศกเศร้าอย่างใหญ่หลวง in great sorrow - ขยายความด้วยประโยค tear keep knelling Up น้ำตาไหลเป็นทาง คือ ความทุกข์ระทมขึ้นขมใจ miseries consumed heart - จับพระขรรค์กล้าขอลาวังเวียงกร้าง หมายถึง จับกริช (ดาบสั้น) ล่าถิ่นที่พักอาศัย ในที่นี้หมายถึง ห้องนอน ภาษาวิเคราะห์เทียบเคียง คือ grab a dagger and enter into my royal bedchamber. - คืดฮอดหลายบายแวนขึ้นมาแยง เห็นแต่เงาจอมแพงอยู่เทียมบาท้าว หมายถึง จับกระจกขึ้นมาส่องดูเห็นเงาของนางอ้าว ภาษาวิเคราะห์เทียบเคียงคือคิดถึงนางอ้าวจนเห็นเงาของนางอ้าวในกระจกยื่นอยู่เคียงข้าง ภาษาแปลคือ Thinking of dearest Ua, I see her image in the mirror standing by my side. - อ้ายสิดายนำเจ้าลาก่อนจอมมารดา หมายถึง บอกลามารดาเพื่อจะตายตามนางอ้าว ภาษาวิเคราะห์เทียบเคียง ชูลูตตัดสินใจตายตามนางอ้าว decided to follow her to death. - ผุเพิ่นเคยฮักแพงมือบ่ตีตางค้อนกินบ่เป็นหามาบ่อน นอนบ่เป็นแม่กะกล่อม แม่ถนอมต่อมตุ้มจนบ่าบ่าวได้ใหญ่มา หมายถึง แม่ผู้รักลูกที่เคยตีให้เจ็บเมื่อยังเล็กกินยังไม่เป็นก็บ่อน นอนไม่หลับก็กล่อมนอนเลี้ยงดูจนโตเป็นหนุ่ม ภาษาวิเคราะห์เทียบเคียง ลาก่อนแม่ผู้เป็นที่รัก ผู้เลี้ยงดูตั้งแต่เล็กจนโต Goodbye my dearest mother who fed and raised me from birth. - มาคราวนี้ชูลูขอลาตายจากแม่ย่อนว่าฮักแท้บ่สมมาตร หมายถึงตอนนี้นี้ลูกขอลาตายเพราะความรักไม่สมปรารถนา ภาษาว่าวิเคราะห์เทียบเคียง ลูกขอลาตายเพื่อจะตายตามหลักแท้บนสวรรค์ขึ้น 	

บทที่ 6

การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมชูลูนางอ้าว

เครื่องสื่อสารทางหนึ่งที่มีมนุษย์ประสงค์ใช้สื่อให้ผู้อื่นรับรู้เรื่องราวความเป็นไปต่างๆ ของประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม โดยธรรมชาติเอื้ออำนวยให้มนุษย์ได้ใช้ร่างกายประกอบการเล่าเรื่อง การดำเนินชีวิตของคนในสังคมสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ผ่านการแสดงได้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลินและน่าติดตาม ละคร โดยได้รับการพัฒนาโดยมนุษย์ได้ทำการเลือกสรรและสร้างสรรค์อย่างมีรูปแบบในการถ่ายทอดจินตนาการต่างๆ ผ่านกระบวนการสื่อสาร โดยคนในแต่ละสังคมสามารถรับรู้เข้าใจในการถ่ายทอดแสดงนั้นด้วยจิตวิญญาณ อารมณ์ อันก่อให้เกิดการเข้าใจกันได้ในกลุ่มชนนั้นๆ ละครเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในสังคมไทยมานาน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมอีกอย่างหนึ่งซึ่งนอกจากจะเป็นเครื่องบันเทิงสำหรับผู้คนแล้ว ยังสามารถสะท้อนวิถีวัฒนธรรมและประเพณีของชนชาตินั้นๆ การแสดงละครมีขนบการแสดงที่เอื้อต่อการนำวรรณกรรมมาปรับและแสดงได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้จัดการแสดงมีแนวทางที่จะประยุกต์การแสดงละครได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านท่ารำ การแต่งกาย รวมทั้งภาษาที่ใช้ในการแสดง ละครยังมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยมและความรู้ที่แทรกอยู่ในละครไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ศีลธรรม จริยธรรม ความเชื่อทางศาสนา หลักการประพุดิตนในสังคมล้วนเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นอีกด้วยเนื้อเรื่องของละครที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเรื่องได้ทันทีมักจะแสดงเรื่องราวที่นำมาจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ดำเนินท้อถึง โดยมีโครงเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความกตัญญูต่อบุพการี สอดแทรกและสั่งสอนหลักความประพฤติ อันดีของบุตร พิธีกรรม ความเชื่อทางไสยศาสตร์ จากลักษณะดังกล่าวทำให้เอื้อต่อการนำเอาวรรณกรรมอีสานมาสร้างเป็นบทละครเพื่อให้มีการเผยแพร่ลักษณะเป็นสากลทำให้คนต่างชาติต่างวัฒนธรรมเข้าใจสาระและสุนทรีย์ภาพของวรรณกรรมอีสานได้อย่างลึกซึ้ง

การวิจัยเรื่องการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรมผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการประกอบสร้างและการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลูนางอ้าวเป็น 3 ระยะ คือ

ตัวกำหนดขอบเขตในกระบวนการประกอบสร้าง การแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะก่อนการสร้างงาน (Pre-production)
2. ระยะการประกอบสร้าง (Production)
3. ระยะหลังการสร้างงาน (Post-production)

ระยะที่ 1 การประกอบการสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำ ข้าวมัฒนธรรมเรื่อง
เรื่องชูลุนางอ้าว ระยะเพื่อการประกอบสร้าง

ระยะก่อนการประกอบสร้างนั้นหมายถึง ขั้นตอนเตรียมการ ในที่นี้ผู้วิจัยได้
กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูล Conceptual Design หมายถึง การกำหนด
แนวคิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งโครงสร้างและองค์ประกอบการแสดงรูปแบบการแสดงในครั้ง
นี้ผู้วิจัยได้กำหนดวรรณกรรมไว้แล้วคือวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องชูลุนางอ้าว ปรวิตรโดยปรีชา พิณทอง
โดยมีการศึกษาถึงประวัติผู้แต่งเรื่อง ลักษณะการประพันธ์ การใช้ภาษา, เนื้อเรื่อง, โครงเรื่อง, ตัว
ละคร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากองค์ประกอบของวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้าวแล้ว ในบทที่
4 ผู้วิจัยได้หาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้รู้เพื่อความถูกต้อง ในการวิเคราะห์โดยได้ปรึกษาขอแนะนำจาก
Mr. Martin Wheeler ปรชาญชาวบ้านที่มีถิ่นพำนักอยู่ใน อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และ
Mr. Phil Robertson ผู้อำนวยการภาคพื้นเอเชีย องค์กรสิทธิมนุษยชน

ภาพประกอบที่ 19 ผู้วิจัยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Mr.Martin Wheeler ปรชาญชาวบ้าน

ภาพประกอบที่ 20 ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม การแสดงพื้นบ้าน (หมอลำ)
แม่ครูราตรี ศรีวิไล

ภาพประกอบที่ 21 ผู้วิจัยพบ ดร.ราตรีศรีวิไล บงสิทธิพร ขอคำปรึกษาการแสดงพื้นบ้านหมอลำ

2. การออกแบบร่าง Sketch Design การออกแบบการแสดงเรื่องชูลู นางอ้ว ปรวิตรโดยปริชา พิณทองนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นการแสดงพื้นบ้านหมอลำโดยใช้เวลาในการแสดง 50 นาที ตัดฉากที่ไม่มีเหตุการณ์สำคัญออก ลดตัวละครเพื่อให้ความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง เพิ่มตัวละครเพื่อสร้างสีสัน ทำให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างสนุกสนาน เขียนบทละคร กลอนลำ จากวรรณกรรมต้นฉบับ เพื่อสะดวกแก่การจัดแสดงเป็นละคร

3. การพัฒนาแบบ (Design Development) คือการนำการวิเคราะห์องค์ประกอบของการแสดง และบทละครที่เขียนนำมาแปลภาษาอังกฤษตามทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell เพื่อนำมาจัดการออกแบบการแสดงซึ่งได้กล่าวถึงในบทที่ 4

ระยะที่ 2 การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลู นางอ้วระยะการประกอบสร้าง

การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของการแสดงซึ่งประกอบด้วย เรื่องที่นำมาแสดง ลักษณะคำประพันธ์การแต่งกาย เพลงดนตรี วิธีการแสดง ตลอดจนถ้อยคำสำนวนทางด้านการใช้ภาษา ในการประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำเรื่องชูลูนางอ้วในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบของการแสดงดังต่อไปนี้

1. เนื้อเรื่อง
2. การแบ่งฉากและลำดับเนื้อเรื่อง
3. ตัวละคร
4. บทละครกลอนลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลูนางอ้ว
5. การออกแบบการแต่งหน้า และการแต่งกาย
6. ลักษณะการจัดฉาก
7. เพลงและดนตรี
8. การฝึกซ้อม

1. เนื้อเรื่อง

ในอุทยานเมืองกาย ขณะที่บัวเผื่อนและบัวผันเที่ยวชมความงามของอุทยาน ได้มีชายแปลกหน้าสามคนเดินทางมาถึงอุทยาน เมื่อบัวเผื่อนและบัวผันเข้าไปสอบถามจึงทราบว่า เป็นพระโอรสจากเมืองกาสิชื่อชูลูและทหารคนสนิทสองคนชื่อ ทองคำและทองจันทร์ เดินทางมาเมืองกาย เพื่อมาชมความงามของนางอ้ว พระธิดาเมืองกาย

เมื่อชูลูไปพบนางอ้วผู้มีศิริโฉมงดงาม หาผู้ใดเสมอเหมือน ทั้งสองเกิดรักใคร่ และลักลอบได้เสียกัน ชูลูสัญญาว่าจะรีบมาสู่ขอนางอ้วแล้วได้ฝากแหวนไว้แก่นางอ้ว ส่วนนางอ้วได้ฝากสไปให้ชูลู กล่าวถึง ขุนกลาง เจ้าเมืองขอม มั่งมีทรัพย์สมบัติ ข้าทาสบริวารมากมายแต่รูปอัปลักษณ์มิได้ยึดมั่นศีลธรรมแห่งพุทธศาสนา ขุนกลางได้หลงรักนางอ้วมาเป็นเวลานานได้ติดต่อกับ

เครื่องบรรณาการมาถวายพระนางจันทาพระมารดานางอ้วเสมอ จนพระนางพอพระทัย ได้เอ่ยคำว่า ยินดีจะยกนางอ้วให้แก่ขุนนาง เป็นผลทำให้ขุนนางจัดขันหมากมาสู่ขอนางอ้ว และพระนางก็รับปากว่าจะให้นางอ้วแต่งงานกับขุนนางให้ได้ ส่วนขูลูเมื่อเสด็จกลับถึงเมืองกาย ได้กราบทูลพระมารดาให้ไปสู่ขอนางอ้วให้แก่ตน ด้วยความซื่อสัตย์ของพระนางพิมพา ที่คิดว่านางอ้วเป็นพระธิดาของพระสหายรักของตนที่เคยให้สัญญาแก่กันมาก่อนเมื่อยังเป็นสาว ว่าถ้าหากมีโอรสและธิดาจะให้อภิเษกกัน พระนางจัดขันหมากสินสอดทองหมั้นเป็นพิธีไปสู่ขอนางอ้วกับพระนางจันทาสหาย พระนางจันทาตอบปฏิเสธว่า ตนได้รับหมั้นจากขุนนางก่อนแล้ว ทั้งยังฝากต่อว่าพระนางพิมพาว่า เมื่อครั้งที่พระนางทรงพระครรภ์นางอ้วนั้นได้ขอสัมพันธ์กับนางพิมพา ก็ยังไม่ยอมให้ เมื่อมาสู่ขอนางอ้วก็ไม่ให้เช่นกัน สัญญาต่างๆ ในอดีตตนก็ขอยกเลิกไป เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงให้ทำพิธีเสีงทายสายแนน ตามแบบอย่างประเพณีโบราณที่มีมาพระนางทั้งสองต่างตกลงยินยอมให้ทำพิธี ผลจากการเสีงทายปรากฏว่า ไม่มีใครสามารถรับคอนสายแนนได้ เนื่องจากกรรมบันดาล ซึ่งได้สร้างความโศกเศร้าเสียใจให้แก่ขูลูและนางอ้วเป็นยิ่งนัก ต่อมาพระนางจันทาก็ได้บังคับนางอ้วไม่ให้ติดต่อกับขูลูเด็ดขาด และจะให้นางอภิเษกกับขุนนางจงได้ นางอ้วสุดปัญญาแก้ไข ด้วยความรักที่ซื่อสัตย์มั่นคงต่อขูลู ความรักในเกียรติศักดิ์ศรีตนเอง นางเสียใจที่มีอาจจะทำการเพื่อทดแทนพระคุณพระมารดาได้ นางจึงตัดสินใจหนีเข้าป่า และผูกคอตายที่ต้นจวงจันทร์ ขูลูเมื่อทราบข่าวนางอ้วสิ้นชีวิตก็เสียใจหนัก ขูลูจึงใช้พระขรรค์เขียดคอตตนเองสิ้นพระชนม์ตามนางอ้วไป

2. การแบ่งฉากและลำดับเนื้อเรื่อง

การแบ่งฉากและลำดับเนื้อเรื่องของการแสดงพื้นบ้านหมอลำเรื่องขูลูนางอ้ว ในการวิจัยครั้งนี้มีการแบ่งฉากได้ทั้งหมด 8 ฉาก โดยผู้วิจัยมีข้อกำหนดในการแบ่งฉากและการลำดับเนื้อเรื่อง ดังนี้

1. เวลา เวลาที่ใช้ในการแสดงในการวิจัยครั้งนี้ประมาณ 50 นาที
2. การลำดับเนื้อเรื่อง การลำดับเนื้อเรื่องของการแสดงพื้นบ้านหมอลำ

เรื่องขูลูนางอ้วนี้ต้องมีความกระชับเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต จะไม่ใช้การแสดงบอกเล่าเรื่องราว แต่จะใช้ตัวละครกล่าวถึงหรือเล่าถึงเหตุการณ์นั้นๆ เช่น เหตุการณ์ที่นางพิมพา และนางจันทา เมื่อครั้งยังเป็นเพื่อนรักกัน และตั้งครุฑ ในเวลาที่ใกล้เคียงกัน นางจันทาได้เดินทางไปเยี่ยมนางพิมพาที่เมืองกาสิ เมื่อได้เข้าไปเที่ยวชมอุทยานเกิดความหิว หมากสัมผัสนางจันทาพยายามบ่ายเบี่ยงไม่ให้นางจันทากิน นางจันทาจึงมีความผูกใจเจ็บ อาฆาต ในการแสดงพื้นบ้านหมอลำเรื่องขูลูนางอ้วในครั้งนี้ ไม่มีฉากดังกล่าวเกิดขึ้น แต่เป็นใช้เทคนิคการใช้ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่อง จึงทำให้เนื้อเรื่องกระชับยิ่งขึ้น เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด

การแบ่งฉากและการลำดับเนื้อเรื่องของละครพื้นบ้านเรื่องขูลูนางอ้ว มีการแบ่งฉากและลำดับเนื้อเรื่องดังนี้

ฉากที่ 1 นำเรื่อง

เนื้อเรื่อง บัวผันกับบัวเพื่อนทำงานในอุทยาน เก็บดอกไม้ มีชายหนุ่ม 3 คนเดินทางผ่านมาจึงสนทนากัน ชายทั้งสามแนะนำตัวเองว่าชื่อทองจันทร์ ทองคำ และชูลู เจ้าเมืองกาสิ มาขอพบนางอ้ว

ฉากที่ 2 ตำหนักนางอ้ว

เนื้อเรื่อง บัวผันกับบัวเพื่อนพาชูลูไปพบนางอ้วที่ตำหนัก นางอ้วออกมารับรองบัวผัน บัวเพื่อน ทองคำ ทองจันทร์ แยกตัวออกไปเพื่อให้ชูลูและนางอ้วได้อยู่ด้วยกัน ตามลำพัง ทั้งสองเกิดความรักใคร่ จนลักลอบได้เสียกัน ชูลูสัญญาว่าจะรีบมาสู่ขอนางอ้วและฝากแหวนไว้เพื่อเป็นของแทนใจ และนางอ้วก็ได้สไปฝากชูลูเช่นกัน

ฉากที่ 3 ท้องพระโรงเมืองกาย

เนื้อเรื่อง ขุนกลางได้ถวายเครื่องบรรณาการแก่นางจันทา ทำให้นางอ้วไม่พอใจที่ขุนกลางแฉะเวียนมาบ่อยๆ และได้โต้เถียงกันนางอ้วจึงได้หลีกเลี่ยงโดยการไปชมอุทยาน จึงทำให้ขุนกลางสงสัยว่าทำไมนางอ้วชอบไปอุทยานทุกครั้งที่มาเมืองนี้ ด้วยเห็นแก่บรรณาการนางจันทาจึงได้ ตักปากรับคำว่าจะเจรจากับนางอ้วเพื่อให้รับรักแต่งงานกับขุนกลาง ขุนกลางจึงยอมกลับเมืองเพื่อจัดเตรียมขันหมากเพื่อมาสู่ขอนางอ้วหลังจากที่ขุนกลางกลับ นางจันทาจึงได้พูดจาหว่านล้อมนางอ้วเพื่อให้แต่งงานกับขุนกลาง นางอ้วปฏิเสธพร้อมได้บอกความจริงกับมารดาว่าตนได้มีคู่รักอยู่แล้ว คือชูลูเจ้าเมืองกาสิ ทำให้นางจันทาโกรธจัดถึงกับเขียนดินนางอ้ว

ฉากที่ 4 ท้องพระโรงเมืองกาสิ

เนื้อเรื่อง เมื่อชูลูกลับถึงเมืองกาสิ ก็กราบทูลให้นางพิมพาไปสู่ขอนางอ้ว เมื่อนางพิมพาได้ทราบว่า หญิงที่ชูลูหมายปองนั้นเป็นธิดาเมืองกาย จึงทำให้นางพิมพามีความลำบากใจ ระลึกถึง ความบาดหมางที่เกิดขึ้นในอดีต แต่ก็ไม่ปฏิเสธการไปสู่ขอนางอ้วให้แก่ชูลู

ฉากที่ 5 ท้องพระโรงเมืองกาย

เนื้อเรื่อง นางพิมพาเดินทางไปเมืองกาย สู่ขอนางอ้วให้ชูลู แต่ได้รับการปฏิเสธจากนางจันทาว่าได้ยกนางอ้วให้กับขุนกลางไปแล้ว และยังรื้อฟื้นเรื่องที่ขัดใจกันในอดีต เมื่อครั้งที่ตั้งครุฑนางอ้วนั้น ได้ไปเยี่ยมนางพิมพาที่เมืองกาสิ และได้ขอสัมพันธ์แต่นางพิมพาปฏิเสธ ทำให้นางจันทามีความเคียดแค้น จึงขอยกเลิกสัญญาครั้งเคยเป็นเพื่อนรักเสี้ยวแพงที่นางจันทาและนางพิมพาได้ตั้งครุฑพร้อมกันและได้หมั้นหมายให้ลูกหญิงชายแต่งงานกัน เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงจัดให้มีพิธีเสียดาย

ฉากที่ 6 สนามชัยช่วง

เนื้อเรื่อง แม่ม้อน (นางทรง) ประกอบพิธีเสียงสายแนนผลจากการเสียนทายเป็นปรากฏว่าต้นแนนมีปลายหางไม่เกี่ยวกันพันกัน แสดงว่าไม่ได้เป็นคู่กัน จึงจัดให้มีพิธีโยนคอน แต่ทั้งนางอ้วและซูลูไม่สามารถรับคอนสายแนนได้ ซึ่งสร้างความโศกเศร้าเสียใจให้แก่ซูลูและนางอ้วเป็นอย่างยิ่ง

ฉากที่ 7 ตำนานนางอ้ว

เนื้อเรื่อง หลังจากที่นางจันทาได้บังคับให้นางอ้วแต่งงานกับขุนนางนางอ้วมีความเศร้าใจยิ่งนัก หมดหนทางแก้ไขหรือขัดขึ้น จึงหนีปัญหาด้วยการหนีเข้าป่าและได้ผูกคอตายได้ต้นจวง

ฉากที่ 8 ห้องพระโรงเมืองกาสี

เนื้อเรื่อง บัวผื่อนและบัวผันได้นำข่าวการตายของนางอ้วมาแจ้งให้ทองจันทร์-ทองคำได้ทราบแล้วได้แจ้งข่าวร้ายให้ซูลูทราบ แต่ซูลูไม่อาจจะรับความเศร้าโศกเสียใจไว้ได้ด้วยความคิดถึง นางอ้วซูลูใช้มีดแทงคอตัวเองตาย

3. ตัวละคร

วรรณกรรมเรื่องซูลู-นางอ้ว มีโครงเรื่องที่มีข้อขัดแย้งชัดเจน คือ มีปัญหาข้อขัดแย้งเพียงอย่างเดียว คือ พระมารดาขัดใจกัน จึงผูกใจเจ็บอาฆาตพยาบาท ตัดความเป็นมิตรแต่ลูกสาวกับลูกชายกลับมารักกัน จึงกีดกันขัดขวางสองหนุ่มสาวจึงเป็นผลให้ตัวละคร พระเอก-นางเอก ฆ่าตัวตายเพราะแก้ปัญหารักไม่ได้ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งตัวละครที่เป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวละครหลัก คือ ตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมต้นฉบับ เพื่อให้คงเค้าโครงเรื่องเดิมไว้ ได้แก่

1.1 เมืองกาสี ประกอบด้วย

1.1.1 นางพิมพา

1.1.2 ซูลู

1.2 เมืองกาย ประกอบด้วย

1.2.1 นางจันทา

1.2.2 นางอ้ว

1.3 เมืองขอม

1.3.1 ขุนนาง

2. ตัวละครรอง คือ ตัวละครที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นตัวละครประกอบ (subordinate character) ช่วยในการดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างสมบูรณ์ สร้างอารมณ์ที่หลากหลาย เช่น ตลกขบขัน ตื่นเต้นชวนติดตาม ได้แก่

2.1 เมืองกาสี

2.1.1 ทองจันทร์

2.1.2 ทองคำ

2.2 เมืองกาย

2.2.1 บัวผัน

2.2.2 บัวเฟื่อน

ลักษณะอุปนิสัยของตัวละคร

ตัวละคร คือ บุคคลที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นมา เพื่อให้กระทำพฤติกรรมในเรื่อง เป็นบทบาทในเรื่องและทำให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทาง ตัวละครมีหลายประเภท หลายลักษณะ หลายบทบาท ขึ้นอยู่กับโครงเรื่องของละคร ในเรื่องชูลุนางอ้าวได้กำหนดตัวละคร และอุปนิสัยของตัวละครไว้ดังนี้

1. นางอ้าว หญิงสาวอายุ 16 ปี พระธิดาเมืองกาย รูปร่างงดงาม กำฟ้าบิดา ถูกเลี้ยงดู ดูแลฟูมฟักทะนุถนอมมาตลอด มีความเฉลียวฉลาดเชื่อมั่นในรักแท้ ตี้อริใน เรื่องความรัก
2. ชูลู ชายหนุ่มอายุ 16 ปี พระโอรสเมืองกาสี เชื่อมมั่นในตนเองสูง เชื่อมั่นในรักแท้ พุดจาตี รูปร่าง มีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม
3. นางพิมพา แม่เมืองกาสีราชมารดาของชูลู ตระหนี่ขี้เหนียวเห็นแก่ได้ ตัดสินใจเร็ว ชอบยกตนข่มท่าน รักลูกคาดหวังในตัวลูกสูง บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์
4. นางจันทา แม่เมืองกาย ราชมารดาของนางอ้าว มีทิฐิสูง เจ้าคิดเจ้าแค้น มองคนเฉพาเปลือกนอก โมโหร้ายบ้านเมืองไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ ชอบของกำนัล
5. ชุนกลาง กษัตริย์หนุ่มเมืองขอม ผิวคล้ำ ไร้ศีลธรรม ตีมสุรา มั่งคั่ง ร่ำรวย มีอำนาจมุ่งหวังสิ่งใดต้องได้สิ่งนั้น ในบางครั้งอาจได้มาด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง
6. เอื้อยบัวผัน พระพี่เลี้ยงของนางอ้าว อภัยภัยดี พุดเก่ง
7. เอื้อยบัวเฟื่อน พระพี่เลี้ยงของนางอ้าว อภัยภัยดี พุดน้อย
8. อ้ายทองจันทร์ นายทหารคนสนิทของชูลู ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย
9. อ้ายทองคำ นายทหารคนสนิทของชูลูเจียบขริม ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย
10. แม่ม้อน (นางทรง) เป็นผู้มีภูมิหลังลึกลับ มีความชำนาญในพิธีกรรม

ผู้แสดง

ผู้แสดงในละครพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลูนางอ้วในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดบุคลิกให้มีความเหมาะสมกับเรื่องที่แสดงบุคลิกของผู้แสดง ประกอบด้วย เพศ วัย รูปร่างหน้าตา ตลอดจนลักษณะท่าทางในการแสดงออกจะต้องให้สอดคล้องกับตัวละครในเรื่อง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี
2. รูปร่างสมส่วน หน้าตาดี หรือเป็นผู้มีรูปร่างใกล้เคียงกับตัวละคร
3. มีน้ำเสียงดี ไพเราะ มีลีลาในการขับลำ
4. มีความสามารถในการแสดงออก และรักการแสดง
5. มีความสามารถในการฟ้อนรำ
6. มีปฏิภาณไหวพริบดี สามารถแก้ไขสถานการณ์บนเวทีได้ดี
7. มีความเสียสละ มีความอดทน และทุ่มเทในการแสดงและการ

ฝึกซ้อม

การคัดเลือกในการแสดงนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกตามบุคลิกลักษณะ และความเหมาะสมตามข้อกำหนดที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ผู้แสดงละครพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลูนางอ้วในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ดังนี้

1. ภาควิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม
สถาบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3
มหาสารคาม
2. ภาควิชานาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม
3. ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

ผู้แสดงที่ได้รับการคัดเลือกได้รับบทบาทในการแสดงละครพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลูนางอ้วดังนี้

1. ชูลู รับบทโดย นายอาทิตย์ พรหมดวงศรี นักศึกษาชั้นปีที่ 1
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ภาควิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์
2. นางอ้ว รับบทโดย น.ส.งามอนงค์ ลาสุนนท์ นิสิตชั้นปีที่ 2 ระดับ
ปริญญาตรี ภาควิชานาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. ขุนนาง รับบทโดย นายดลวัชร กุลธินี นักศึกษาชั้นปีที่ 1
ระดับปริญญาตรี (เทคโนโลยีบัณฑิต) ภาควิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม
สถาบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

4. พิมพ์ รับบทโดย น.ส.จีระนันท์ จันสุตะ นักศึกษาชั้นปีที่ 2
ระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
5. จันทา รับบทโดย น.ส.ชาลี ควงขุนทด นักศึกษาชั้นปีที่ 2
ระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. แม่ม่อน รับบทโดย นายศุภกิตติ์ สุวลักษณ์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1
ระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
7. บัวผัน รับบทโดย น.ส.ศุภรณันท์ พงษ์พันทนา นักศึกษาชั้นปีที่ 1
ระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. บัวเฟื่อน รับบทโดย น.ส.ชลลดา เท็บจันทิก นักศึกษาชั้นปีที่ 1
ระดับปริญญาตรี ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
9. ทองจันทร์ รับบทโดย นายอรรถพงษ์ สุพร นักศึกษาชั้นปีที่ 2
ระดับปริญญาตรี ภาควิชานาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. ทองคำ รับบทโดย นายโกศล กุลวงศ์ นักศึกษาชั้นปีที่ 2
ระดับปริญญาตรี ภาควิชานาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. บทละครกลอนลำภาษาอังกฤษ

บทละครกลอนลำภาษาอังกฤษ เรื่องชูลุนางอ้าว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เรื่องชูลุนางอ้าว ฉบับวัดน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ปรึวรรตโดย ปรีชา พิมพ์ทอง เพื่อนำมาเขียนบทขับลำเป็นภาษาอังกฤษที่ใช้ในการแสดงประมาณ 50 นาที ผู้วิจัยได้เขียนบททั้งหมด 8 ฉาก โดยเขียนเป็นภาษาต้นฉบับ ซึ่งมีเนื้อเรื่องตามโครงเรื่องของวรรณกรรมต้นฉบับ โดยใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนอ่านและวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับโดยใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. Bell เพื่อเขียนเป็นภาษาแปล จากนั้นนำบทละครกลอนลำภาษาอังกฤษให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ในการสร้างบทละครกลอนลำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แยกได้ 2 อย่าง คือ

1. บทละคร หมายถึง บทที่ใช้ในการพูด สันทนาของตัวละคร
2. กลอนลำ หมายถึง บทที่ใช้ในการขับลำ ของตัวละคร

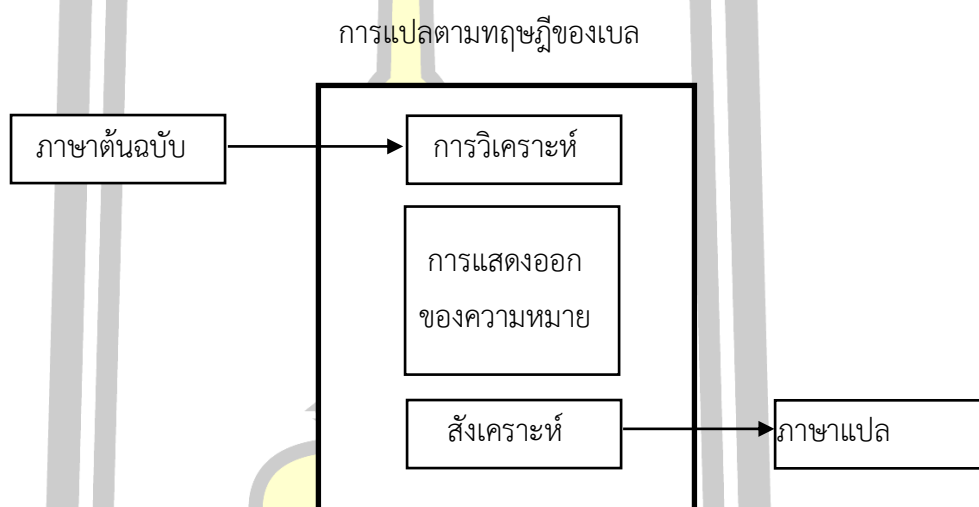
บทละครที่ผู้วิจัยได้เรียบเรียงในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้การลักษณะคำประพันธ์ประเภทกลอนอ่านในภาษาต้นฉบับ โดยยึดเค้าโครงเรื่องของวรรณกรรมต้นฉบับ

กลอนลำ ที่ผู้วิจัยได้เรียบเรียงในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการใช้ลักษณะคำประพันธ์ประเภทกลอนอ่านในภาษาต้นฉบับ โดยยึดเค้าโครงเรื่องของวรรณกรรมต้นฉบับ และวิเคราะห์ความหมายของภาษาต้นฉบับเป็นภาษาแปลเพื่อใส่ท่วงทำนองในการขับลำโดยใช้ทำนองลำวาตซอนแก่น วาดซอนแก่น หรือทำนองซอนแก่น หมายถึง ลีลา หรือทำนองการลำเรื่องต่อกลอน

ทำนองขนแก่นนี้ ผู้ล่าต้องเป็นผู้ที่มีระดับเสียงสูงพอสมควร เสียงแหลม ไม่นิยมเสียงห้าว (กิตติศักดิ์ แส่นประดิษฐ์, 2552: 132)

การวิเคราะห์การแปลภาษา

การวิเคราะห์การแปลภาษาของบทละครกลอนลำเรื่องชูลุนางอ้วน ฉบับภาษาอังกฤษในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทฤษฎีของเบล T.R. Bell มาใช้ในการวิเคราะห์ คือ มีการวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับแล้ว คือ การแสดงออกของความหมาย เพื่อสังเคราะห์ให้เป็นภาษาแปล ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 22 ทฤษฎีการแปลของเบล

การแปลทฤษฎีของเบลที่ใช้ในการแปลของงานวิจัยในครั้งนี้สามารถแบ่งการแปลได้เป็น 2 แบบ คือ

1. การแปลแบบตรงตัว หมายถึง การแปลแบบมีความหมายเดิม รักษารูปแบบเดิมของภาษาต้นฉบับ
2. การแปลแบบสำนวน เป็นการแปลปรับสำนวนไม่ยึดติดกับภาษาต้นฉบับหากภาษาที่แปลออกมาแล้วมีความหมายเทียบเคียงได้กับภาษาต้นฉบับ (Bell 1991: 14-15)

5. ลักษณะการแต่งหน้าและแต่งกาย

เครื่องแต่งกายมีบทบาทสำคัญในละครเวทีการแสดง เครื่องแต่งกายได้ทำหน้าที่บอกลักษณะตัวละครก่อนที่ตัวละครจะเอ่ยคำพูดออกมา เครื่องแต่งกายและลักษณะตัวละครเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ เครื่องแต่งกายยังช่วยสร้างความเป็นตัวละครให้กับนักแสดง

เมื่อนักแสดงได้ใส่เสื้อผ้าของตัวละครนั้นแล้ว จะทำให้เขามีความรู้สึกเป็นตัวละครมากขึ้น เครื่องแต่งกายเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดความคิด การแต่งหน้าของการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่อง ชูลุนางอ้าว เป็นการเพิ่มสีสันบนใบหน้าให้มีความงาม ซึ่งการแต่งหน้าสามารถบ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคม ลักษณะอุปนิสัยของตัวละครได้ด้วย การแต่งหน้าเพื่อที่จะใช้ในการแสดงแต่ละครั้ง ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

เครื่องแต่งหน้า

1. ครีมนรองพื้น เป็นครีมที่ใช้สำหรับรองพื้นเพื่อปกปิดริ้วรอยบนใบหน้าซึ่งมีหลายลักษณะ คือ ชนิดแรกเป็นแป้งแข็ง วิธีการใช้ต้องใช้ฟองน้ำชุบน้ำให้หมาด แล้วจึงลงบนแป้งจากนั้นทาบนใบหน้าจนเนียนเรียบทั่วทั้งใบหน้า และชอกคอ ชนิดที่สองเป็นครีมนรองพื้นชนิดเหลวบรรจุหลอดหรือกระปุก ครีมนรองพื้นมีความเข้มข้นต่างกันขึ้นอยู่กับสีผิวของผู้ใช้แต่ละคน
2. แป้งผัดหน้า เป็นแป้งที่ใช้สำหรับทาทับครีมนรองพื้นอีกที
3. ดินสอเขียนคิ้ว เป็นดินสอที่ใช้สำหรับเขียนคิ้วโดยเฉพาะสีที่นิยมใช้สำหรับเขียนคิ้วโดยเฉพาะ สีที่นิยมใช้ คือ สีดำ และสีน้ำตาล
4. ดินสอเขียนขอบตา เป็นดินสอที่ใช้สำหรับเขียนขอบตา เนื้อของดินสออ่อนกว่าดินสอเขียนคิ้วใช้สำหรับเขียนขอบตาโดยเฉพาะ นิยมใช้สีดำและน้ำตาล
5. สีทาขอบตา หรืออายแชโดว์ มีลักษณะเป็นผงฝุ่นสีต่างๆ ได้แก่ สีดำ สีน้ำเงิน สีเขียว สีขาว สีน้ำตาล สีเหลือง สีชมพู สีส้ม และสีม่วง ใช้สำหรับทาเปลือกตาให้มีความเข้มทั้งขอบตาบนและขอบตาล่าง
6. อายไลเนอร์ มีสีดำที่ใช้เขียนขอบตาบน และขอบตาล่าง เพื่อเน้นขอบตา หมอลำบางคนใช้เขียนคิ้ว เพราะวาสีเข้มและติดทนไม่ลบง่ายเมื่อเปียกเหงื่อ
7. สีทาแก้ม หรือบรัชออน มีลักษณะเป็นผงฝุ่นสีต่างๆ เหมือนกับสีทาขอบตา สีที่นิยมใช้คือ สีชมพู สีส้ม และสีแดง ใช้สำหรับทาบริเวณแก้มทั้งสองข้าง
8. ลิปสติก เป็นครีมสีต่างๆ ใช้สำหรับทาปาก สีที่นิยมใช้ คือ สีชมพู สีแดง และสีส้ม หมอลำบางคนใช้ลิปสติกทาแก้มแทนบรัชออนก็มี
9. มัสคารา เป็นของเหลวสีดำมีแปรงทรงกลมใช้สำหรับปิดขนตาเพื่อต่อขนตาให้ยาวขึ้น และมีความเข้มของขนตา นิยมใช้สีดำ และสีน้ำเงิน
10. ขนตาปลอม ใช้สำหรับติดขนตาเพื่อเสริมให้ขนตาองหนา

มากขึ้น

11. ครีมนล่างหน้า ใช้สำหรับล่างหน้าเมื่อเลิกทำการแสดง
- อุปกรณ์ในการแต่งหน้า

1. พัฟฟ์ ทำด้วยผ้าเนื้อทรงกลมขนาดต่าง ๆ ใช้สำหรับทาแป้ง

2. ฟองน้ำ ทำด้วยฟองน้ำใช้สำหรับชุบน้ำทาแป้ง
3. กระดาษชำระ ใช้สำหรับทำความสะอาดใบหน้า
4. ของใช้เบ็ดเตล็ด ได้แก่ กระจกเงา หวี แปรง กรรไกร

กับหมอนหนุน และมิดสำหรับเหลาดินสอ

ขั้นตอนการแต่งหน้า

ในการแต่งหน้าของหมอลำมีขั้นตอนต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันทั้งหมอลำฝ่ายชายและหมอลำฝ่ายหญิง ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ล้างหน้า ก่อนการแต่งหน้าทุกครั้งหมอลำแต่ละคนจะล้างหน้าให้สะอาดด้วยสบู่ หรือครีมล้างหน้า จากนั้นเช็ดหน้าให้แห้งด้วยกระดาษหรือผ้า
2. รองพื้นด้วยแป้งรองพื้น หรือครีมรองพื้น การรองพื้นจะช่วยลบริ้วรอยบนใบหน้า ดังนั้นหมอลำแต่ละคนจะพิถีพิถันเป็นอย่างมากซึ่งจะทำให้การแต่งหน้ามีความสวยงาม การทารองพื้นต้องทำให้ทั่วใบหน้า ซอกหู ลำคอและใต้คาง
3. แลเงาสีต่างๆ ของใบหน้าด้วยสีดํา หรือสีน้ำตาลบริเวณกรามทั้งสองข้างเพื่อลบเหลี่ยมของใบหน้า ใช้ดินสอเขียนคิ้วเขียนสันจมูกเพื่อให้เห็นจมูกชัดเจนขึ้น
4. ลงแป้งฝุ่น หรือแป้งพัฟฟ์ด้วยแป้งสีเดียวกับรองพื้น หรือเข้ากับสีผิวของตน การทาแป้งมี 2 ลักษณะ คือทาทัບครีมรองพื้น และทาหลังการแต่งหน้าก่อนออกทำการแสดงเพื่อให้ความกลมกลืน
5. เขียนคิ้ว ใช้ดินสอสีดําหรือสีน้ำตาลเขียนคิ้ว ก่อนการเขียนคิ้วต้องนำปลายดินสอจุ่มลงบนครีมล้างหน้า ซึ่งจะทำให้เขียนได้ง่ายและสีเข้มให้ดํามากและไม่เจ็บเมื่อเขียนคิ้ว การเขียนคิ้วของหมอลำเน้นความเข้ม ดังนั้นต้องเขียนให้ดํามาก โดยเฉพาะผู้แสดงฝ่ายชายเขียนคิ้วดํามาก และหนาเป็นพิเศษ บางคนใช้อายไลเนอร์ทาทัບอีกครั้งจนดําสนิท ความเข้มของคิ้วทำให้ใบหน้ามีความเข้ม และมองเห็นได้ในระยะไกลได้เป็นอย่างดี
6. ทาเปลือกตา ในการทาเปลือกตามีขั้นตอนคือ เลือกสีด้วยการลองอ่อนๆ เช่นสีเหลือง สีชมพู หรือสีส้มเพื่อรองขอบตา จากนั้นจึงใช้สีที่เข้มขึ้นทาทัปไล่จนมีความกลมกลืนกับคิ้ว และรูปทรงของดวงตา จากนั้นจึงทาขอบตาล่าง และเขียนขอบตาด้วยสีดําเพื่อเน้นขอบตาให้ชัดเจน ขั้นสุดท้ายของการแต่งขอบตาคือการตัดเส้นขอบตาด้วยอายไลเนอร์ และติดขนตาปลอม
7. ทาแก้ม ใช้แปรงจุ่มสีทาแก้มแล้วนำไปตบบริเวณโหนกแก้มทั้งสองข้าง การเลือกสีทาแก้มใช้สีที่กลมกลืนกับขอบตา
8. ทาปาก ขั้นตอนการทาปากเป็นขั้นสุดท้ายของ

การแต่งหน้า ใช้ดินสอเขียนขอบปากเพื่อให้ได้รูปทรงที่ต้องการ จากนั้นจึงใช้สีที่ต้องการทาจนทั่วบริเวณรูปปาก

เทคนิคการแต่งหน้า

ในการแต่งหน้าของหมอลำนั้นแต่งเพื่อความสวยงามเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังแต่งเพื่อแสดงสถานภาพทางสังคม เพื่อสร้างความขบขัน โดยเฉพาะผู้แสดงตัวละครตลกหมอลำจึงใช้เทคนิคในการแต่งดังต่อไปนี้

1. การแต่งหน้าคนแก่ ต้องใช้ตรีมรองพื้นสีเข้มของสีมากกว่าสีของผิวตนเอง เมื่อรองพื้นเรียบร้อยแล้วใช้ดินสอเขียนคิ้วเขียนริ้วรอย รอยย่นบนใบหน้า เขียนตีนกาที่หางตา รอยย่นมุมปาก ใช้สีดำแลงเงาเงาโหนกแก้มให้ตอบ จากนั้นใช้แป้งสีขาวทาขาคิ้ว ถ้าเป็นผู้ชายใช้แป้งเขียนหนวดและเครา

2. การแต่งหน้าตลก เป็นการแต่งหน้าให้เกิดความขบขันซึ่งสามารถแต่งได้หลายลักษณะ ดังนี้

2.1 คิ้ว เขียนคิ้วให้แตกต่างจากคิ้วของคนทั่วไป เช่น เขียนให้สูงกว่าปกติ เขียนคิ้วให้สั้นกว่าปกติ และเขียนคิ้วให้แหลมกว่าปกติ เป็นต้น

2.2 แก้ม ใช้บรซ์ออน หรือลิปสติกทาเป็นวงกลม

2.3 ปาก ทาปากด้วยลิปสติกให้ล้นออกมานอกปาก หรือทาเล็กกว่ารูปปากของจริง

2.4 สันจมูก ใช้สีขาวทาตามรอยของสันจมูก

2.5 การแต้มไฟ

2.6 หนวด เขียนหนวดด้วยสำดำรูปแบบที่ผิดไปจากปกติ หนวดงอน หนวดแหลม เป็นต้น

ขั้นตอนในการจัดการแสดงหมอลำเพลิน

ศิลปะการแสดงหมอลำเพลิน จัดเป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีความยิ่งใหญ่ประเภทหนึ่งของอีสานซึ่งศิลปินพื้นบ้านได้สร้างสรรค์ จนเป็นการแสดงที่อยู่ในจิตวิญญาณอย่างแท้จริงของชาวอีสานทีเดียว ขั้นตอนในการแสดงหมอลำเพลินแต่ละขั้นจะต้องใช้ความสามัคคี ความเพียรพยายาม ความอดทน และความอุตสาหะเป็นอย่างยิ่ง แบ่งออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ก่อนการแสดง หลังจากหัวหน้าคณะหมอลำเพลิน ได้ทำสัญญากับทางเจ้าภาพแล้วหัวหน้าต้องเตรียมความพร้อมด้านการแสดง ด้านอุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น เวที ฉาก เป็นต้น ในกรณีที่ไม่มีเวที และฉากเป็นของตนเองจะต้องเตรียมว่าจ้างให้เป็นที่เรียบร้อย จากนั้นก็จะนัดหมายในการฝึกซ้อมการแสดง เตรียมการแสดงใหม่ๆ เพื่อให้มีความพร้อม

เมื่อถึงวันนัดหมายก็จะออกเดินทางไปยังสถานที่จัดงานก่อนกำหนดการแสดงประมาณ 5-6 ชั่วโมง เพื่อเตรียมการติดตั้งเวที ฉาก และระบบแสง สี เสียง ซึ่งจัดแบ่งเป็นฝ่ายๆ ดังนี้

1.1 ฝ่ายเวที ต้องเตรียมอุปกรณ์การติดตั้งเวทีทั้งหมดที่เตรียมมา จัดตั้งให้เรียบร้อยเริ่มจากตั้งเสา ติดตั้งคาน และปูพื้นกระดานอัด ตั้งฉาก ติดตั้งหลังระบายบนเป็นอันหมดหน้าที่

1.2 ฝ่ายแสง สี เสียง เมื่อถึงสถานที่จัดงานก็ต้องจัดตั้งระบบเครื่องขยาย ตั้งลำโพง ติดตั้งเครื่องขยายเสียง เมื่อเวทีเรียบร้อยแล้วติดตั้งระบบไฟฟ้า ด้านหน้าเวทีในการแต่งกายและแต่งหน้าของการแสดงพื้นบ้านหมอลำโดยทั่วไปได้รับอิทธิพลมาจากลิเก มีการประดับเสื้อผ้าที่มีความสวยงามมีสีสัน ลวดลายที่เข้ากับยุคสมัยนิยม และเป็นศิลปะที่ช่วยสื่อสารระหว่างตัวผู้แสดงกับผู้ชมได้เข้าใจเรื่องราวได้ดีอย่างยิ่ง

การแต่งกายของการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษ เรื่องชูลุนางอ้ว ในการวิจัยครั้งนี้มีการพิจารณาตามบุคลิกลักษณะ เพศ อายุ สถานะภาพ บทบาทของตัวละครเพื่อให้ผู้ชมเกิดความประทับใจ เกิดสุนทรียในการชมการแสดง แยกตามตัวละครดังต่อไปนี้

1. ชูลู เป็นโอรสของเจ้าเมืองกาสิ การแต่งหน้าให้ดูแตกต่างจากผู้แสดงบทบาทอื่น เนื่องจากตัวละครชูลูเป็นกษัตริย์หนุ่มรูปงาม โดยเป็นที่ใบหน้าให้เด่นขาวด้วยแป้งรองพื้น เขียนคิ้วให้โค้ง แรเงาสันจมูกให้ดูแล้วให้ได้เป็นสันดังคำชมในบทละครกลอนลำในเรื่องท่านผู้วงศ์วานเชื้อคิงมปานอินทร์แต่ง you are handsomely created by Indra

ภาพประกอบที่ 23 การแต่งหน้าของชูลู

2. นางอ้วเป็นธิดาเมืองกาย การแต่งหน้าให้สวยงามโดดเด่นจากผู้แสดงอื่นๆ เน้นใบหน้าให้สวยเด่น แลดูเป็นสาวรุ่น 16 ปี ลงรองพื้นให้ทั่วแขนไหล่เพื่อให้ผิวขาวนวล วาดคิ้วให้โค้งสวย ดึงโนบทชูลูชมความงามนางอ้ว

งามแก้มคิ้วโค้งปานวาดผิวผ่องผาดปานทองคำ

Oh, your curving eyebrows and golden complexion

ConT.R.tribute to your exquisite beauty.

ภาพประกอบที่ 24 การแต่งหน้าของนางอ้ว

3. ชุนกลาง เป็นเจ้าเมืองขอม ชุนกลางเป็นชายที่มีหน้าตาไม่ดูดีนัก การแต่งหน้าจึงไม่เน้นความโดดเด่น หรือความขาว จะเน้นที่การสีกลายที่ร่างกาย ดังบทละครที่ชุนกลางกล่าวถึงตนเองว่า

วิไลนงนารถน้องให้เหลียวมองทางอ้ายแฉ โตดำๆ ขาแหล่ๆ กะฮักแท้ หม่อมพะนาง

My dear princess, take a glance at me Even if I am dark, ugly and tattooed, my love for you is real.

ภาพประกอบที่ 25 วัฒนธรรมการสักลายของเมืองขอม

ภาพประกอบที่ 26 การแต่งหน้าของขุนนาง

4. พิมพาและจันทา แม่เมืองกาสีและเมืองกาย
การแต่งหน้าของตัวละครทั้งสองนี้แต่งหน้าให้มีความสวยงาม เป็นเพื่อนกัน มีสถานภาพเหมือนกัน

แต่มีบุคลิกที่ต่างกันคือ จันทา เป็นคนที่ปากร้าย โมโหร้ายทำร้าย เขียนตีลูก จึงใช้ลิปสติกสีแดงสด ส่วนนางพิมพาใช้ลิปสติกสีชมพูอ่อน บุคลิกของนางพิมพา เป็นคนพูดจาไพเราะ ใจดี รักลูก

ภาพประกอบที่ 27 การแต่งหน้าของนางพิมพา และนางจันทา

5. บัวผัน,บัวเพื่อนเป็นที่เลี้ยงนางอ้ว การแต่งหน้า
เพียงบางๆ ไม่โดดเด่นเกินนางอ้ว ลิปสติก ใช้สีอ่อน เครื่องประดับน้อยชิ้น

ภาพประกอบที่ 28 การแต่งหน้าและการแต่งกายของเอี้ยบัวผัน

ภาพประกอบที่ 29 การแต่งหน้าของบัวเดือน และ บัวผัน

6. ทองคำ ทองจันทร์เป็นทหารของชูลู การแต่งหน้า
ใช้เพียงรองพื้นและทาแป้ง

ภาพประกอบที่ 30 การแต่งหน้าและการแต่งกายของทหารเมืองกาสิ

ภาพประกอบที่ 31 การแต่งหน้าของทองคำ และ ทองจันทร์

7. แม่ม้อน ทำหน้าที่เป็นนางทรง การแต่งหน้าใช้เทคนิคการแต่งหน้า ให้ดูแก่มีอายุ มีริ้วรอย ใช้ลิปสติกสีคล้ำ เพื่อให้ดูมีความลึกกลับ

ภาพประกอบที่ 32 การแต่งหน้าของแม่ม้อน

ในการแต่งกายของตัวละคร ผู้วิจัยได้คำนึงถึงเชื้อชาติ ยุคสมัย เพศ วัย และฐานะของตัวละคร จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมอีสานเรื่อง ชูขุนนางอ้าว ในครั้งนี้อาจารย์ธัญลักษณ์ มูลสุวรรณ เป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำ โดยผู้วิจัย ได้ยึดหลักฐานการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาออกแบบเครื่องแต่งกาย ดังต่อไปนี้

1. หลักฐานที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องชูลู นางอ้าว

1.1 ลักษณะการแต่งกายของผู้หญิงในวรรณกรรมเรื่องชูลูนางอ้าวจากต้นวรรณกรรมต้นฉบับ ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

แต่นั้นพระแม่ถ่ายขึ้นผืนใหม่ทรงโฉม

สังวาลปักปิ่นคำตระเกิงแก้ว

สอยวอยหน้าอินตาตั้งแต่ง

ก๊ีบเกล้าแก้แท้ดูดำมกึ่งกัน (หน้า 65)

จากข้อความข้างต้นผู้แต่งได้กล่าวถึงส่วนประกอบของการแต่งกาย ดังนี้ ผ้าถุง (ขึ้น) สายสังวาล (สร้อยเครื่องประดับชนิดหนึ่งใช้คล้องสะพายแล่ง) ปิ่นปักผม

นางก็ถกถ่ายขึ้นผืนใหม่ทรงโฉม

สังวาลปักปิ่นคำถ้อม้าว

เหมือนดังอินทร์เอาแต่้มแปลงผิวเสมอรูป (หน้า 74)

ผู้วิจัยได้กำหนดการแต่งกายของผู้หญิงตามที่ปรากฏในวรรณกรรมต้นฉบับ คือนุ่งผ้าถุง ห่มสไบ เก้ามมวยสูงและเครื่องประดับพอคชร จุดประสงค์เพื่อความสวยงามและเครื่องประดับพอคชร จุดประสงค์เพื่อความสวยงาม

1.2 ลักษณะการแต่งกายของผู้ชายในวรรณกรรมเรื่อง ชูลูนางอ้าว วรรณกรรมต้นฉบับได้กล่าวไว้ดังนี้

ถกถ่ายผ้า ผืนใหม่เอาแยง

แหวนธำมรงค์ใส่มือสูบนิ้ว (หน้า 49)

จากข้อความข้างต้นการแต่งกายประกอบด้วย ผ้าถุง แหวน

ทำวกะตงแต่งเนื้องามย้อยเกิงอินทร์

แล้วเล่าสูบสอดใส่ผืนคำค่าแสน

สังวาลทรงเชิดคำถ้อม้าว (หน้า 75)

จากข้อความข้างต้นการแต่งกายประกอบด้วย ผ้าถุง สายสังวาล เชิด (เทริด) กำไลแขน (ม้าว)

ผู้วิจัยได้กำหนดการแต่งกายของผู้ชายตามที่ปรากฏในวรรณกรรม คือ ผ้าถุง สายสังวาล กำไลแขน เครื่องประดับเพื่อความเหมาะสมสวยงาม

1.3 การแต่งกายของแม่ม้อน

แม่ม้อน หมายถึง นางทรง นางเทียมหรือผู้ที่จะเชิญวิญญาณของภูตผีปีศาจ เทวดา หรือผีแกน เข้าประทับร่างของตน แม่ม้อนจะเป็นตัวกลางระหว่างมนุษย์กับผี ลักษณะเช่นนี้เป็นที่นิยมในสมัยโบราณ เช่นใช้ในการรักษาผู้เจ็บป่วย ผู้ที่จากไปไกล ของหาย หรือจุดประสงค์อื่นๆ ทั้งนี้เพื่อปลดปล่อยความคับข้องใจของบุคคลที่มีปัญหา แล้วมักปิดภาระความรับผิดชอบไปให้ผี หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ (ปราณี วงษ์เทศ, 2558: 225) แม่ม้อนนี้จะเป็นผู้ประกอบพิธีติดต่อกับผีแกนของชาวอีสาน ซึ่งนิยมกันในสมัยโบราณ ผู้วิจัยได้กำหนดให้แต่งกายคล้ายผู้ไท ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งของภาคอีสานตอนบนที่มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกับไทลาวโดยกำหนดให้สวมผ้าถุงผืนดำ เสื้อแขนกระบอกแขนยาวผ่าอกตลอดหมัดสไบเฉียง

1.4 การแต่งกายของขุนนาง เจ้าเมืองขอม

ลักษณะการแต่งกายของขุนนางเจ้าเมืองขอมในวรรณกรรมเรื่องขุนนางอ้าว วรรณกรรมต้นฉบับได้กล่าวถึงการแต่งกายของขุนนางเจ้าเมืองขอมไว้ 2 ตอน คือ

บัดนี้จะกล่าวถึงขุนนางผู้ขอมภูษากำกัณฑ์แล้ว (หน้า 37)

อันว่าขุนนางผู้จอมภูษมชื่น

มันก็ตกแต่งตั้งตีม้าวเขียดคำ

แปลงทั้งไม้ปิ่นเกล้าคำเคียมมณีโชติ

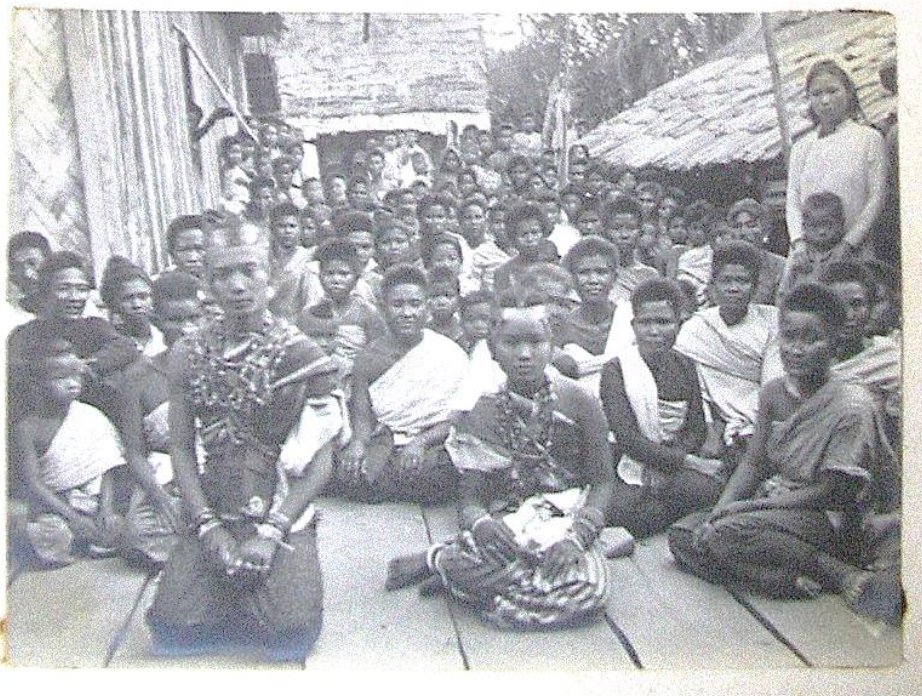
แหวนธำมรงค์ลูกตีพ้อฮ้อย (หน้า 82)

จากข้อความข้างต้นผู้แต่งได้กล่าวถึง ขุนนาง สักขาลาย ดังคำว่า ขากำ หมายถึง ลายสักที่ขาเป็นการสักยันต์ เพื่อป้องกันภัยอันตรายในการต่อสู้หรืออันตรายจากการเข้าป่าล่าสัตว์ หรือเพื่อความสวยงาม ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ขุนนางแต่งกายเหมือนผู้ชายในตัวละครอื่นๆ แต่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือการสักลายตามลำตัว

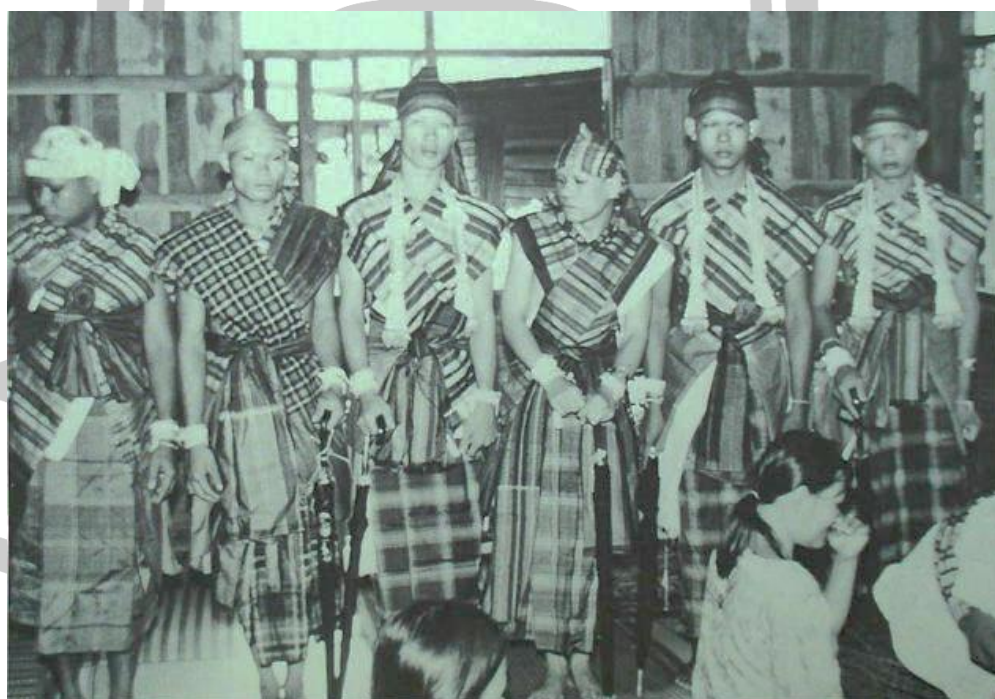
2. หลักฐานภาพถ่ายเครื่องแต่งกายของชาวลาวอีสาน ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ของประเทศไทย

พหุ ปรณ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 33 การแต่งกายหญิงชาวลาวในงานแต่งงาน

ภาพประกอบที่ 34 การแต่งกายชาวลาวโบราณ

ภาพประกอบที่ 35 การแต่งกายหญิงลาวโบราณ

ฉาก

ฉากเป็นเหมือนสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศของละคร เมื่อเราเห็นฉาก เครื่องประกอบฉาก และแสงเป็นบางส่วน ภาพที่เราเห็นบอกอะไรบางอย่างเกี่ยวกับละครเรื่องนี้ อาจจะเป็นสถานที่ บรรยากาศ หรือข้อมูลที่ทำให้เรารู้จักตัวละคร แต่ภาพที่เห็นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของละครเท่านั้น ยังขาดความสมบูรณ์จนกระทั่งละครเริ่มแสดง ตัวละครต่าง เป็นส่วนที่ทำให้ภาพนั้นมีความสมบูรณ์ ฉากละครจะสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าขาดนักแสดง ต่ฉากก็ไม่ควรมีบทบาทเด่นเกินกว่าการแสดง การออกแบบฉาก จะขึ้นอยู่กับแนวทางการนำเสนอละครเรื่องนั้น และสิ่งที่ต้องการสื่อกับผู้ชม การสื่อความหมายของฉากละคร ทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้น

6. ลักษณะการจัดฉาก

ฉาก หมายถึง สถานที่ที่ได้รับการออกแบบเพื่อใช้ประกอบการแสดงช่วยให้การแสดงมีความสมจริงมากขึ้นทำให้ผู้ชมเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในการแสดงและช่วยให้ภาพบนเวทีงดงาม Harry H schanker และ Katharine A ommanney ได้กล่าวถึงลักษณะของฉากว่า ฉากต้องช่วยเสริมเนื้อหาของเหตุการณ์ในละครไม่ควรปิดบังเนื้อหาของเหตุการณ์ ฉากควรเรียบง่าย (Himplicity) อันได้แก่ ความเรียบง่ายในการออกแบบ ความเรียบง่ายในโครงสร้าง และความเรียบง่ายในการเปลี่ยนฉาก และการเคลื่อนไหวฉาก การสร้างฉากควรยึดหลัก ใช้น้อยขึ้นที่สุด ให้ทราบเรื่องราวมากที่สุด (Use the least to say the most)

ในการประกอบสร้างลักษณะการจัดฉากของการวิจัย การสื่อสารศิลปะ การละครข้ามวัฒนธรรมได้แบ่งฉากเป็น 2 ฉาก คือฉากเมืองกาย และฉากเมืองกาสิ ซึ่งในลักษณะของการจัดฉากของแต่ละเมือง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง เพื่อการออกแบบการจัดฉากย่อย

1. ฉากเมืองกาย

- 1.1 ฉากอุทยานเมืองกาย
- 1.2 ฉากท้องพระโรง ที่ประทับเมืองกาย
- 1.3 ฉากสนามชัยช่วง

2. ฉากเมืองกาสิ

- 2.1 ฉากท้องพระโรง ที่ประทับเมืองกาสิ

องค์ประกอบของการจัดการแสดง ที่จะทำให้มีความประทับใจผู้ชม มีความสมจริงของเหตุการณ์ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ สำหรับการสร้างงานการแสดงก็คือ การจัดฉากองค์ประกอบนี้ จัดเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนทำให้การแสดงสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกรายละเอียดของลักษณะการจัดฉากได้ดังนี้

ตารางที่ 9 การแยกลักษณะของการจัดฉากของเมืองกาย และเมืองกาสิ

ฉากเมืองกาย	ฉากเมืองกาสิ
1. ท้องพระโรง	1. ท้องพระโรง
- ผ้าปูตั่งสีเงิน	- ผ้าปูตั่งสีทอง
- หมอนอิง สีเงิน	- หมอนอิง สีเงิน
- แจกันดอกไม้สีเงิน	- แจกันดอกไม้สีทอง

พหุบัน ปณุ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 36 ฉากห้องพระโรงเมืองกาย

ภาพประกอบที่ 37 ฉากห้องพระโรงเมืองกาสิ

ตารางที่ 10 ลักษณะการจัดฉากอุทยาน

ฉากเมืองกาย	ฉากเมืองกาสิ
- ใช้การจัดพุ่มดอกไม้สดจัดวางเรียงเพื่อใช้แทนเป็นสวนดอกไม้	-

ภาพประกอบที่ 38 ลักษณะการจัดฉากอุทยาน

ตารางที่ 11 ลักษณะการจัดฉากสนามชัยช่วง

ฉากเมืองกาย	ฉากเมืองกาสี
<p>สนามชัยช่วงมีลักษณะเป็นสนามกว้าง มีที่นั่งสำหรับแม่มือน ไม่มีเครื่องประดับใดๆ มีโต๊ะเครื่องสังเวศบูชาพญาแถนอันได้แก่ หัวหมู ปลา ผลไม้ อาหารหวาน คาว</p>	-

ภาพประกอบที่ 39 ลักษณะการจัดฉากสนามชัยช่วง

ในการวิจัยครั้งนี้ลักษณะการจัดฉากต้องเอื้ออำนวยต่อผู้แสดงและการแสดง ไม่ครอบงำหรือข่มตัวละครให้ด้อยลง ไม่เป็นอุปสรรคต่อการวางตำแหน่งผู้แสดงบนเวที ไม่สวยงามจนเกินความจำเป็น แต่ฉากสามารถทำหน้าที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

7. เพลงและดนตรี

เพลงและดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีรวมทั้งวิถีทางในการดำรงชีวิตของชาวอีสานเป็นอย่างมาก องค์ประกอบในด้านดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน เช่น ทำนอง จังหวะ คำร้อง ระดับเสียง เป็นต้น

ปิยพันธ์ แสนวนวิสุข (2549: 12-22) ได้กล่าวว่า ดนตรีและศิลปะการแสดงต่างๆ เป็นสื่อกลางสำคัญที่ทำให้คนอีสานเป็นหนึ่งเดียว เกิดความรักและสำนึกในพวกพ้องและถิ่นกำเนิดของตนเป็นอย่างมาก ลักษณะของดนตรีและศิลปะการแสดงอีสานของคนอีสานมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองทั้งความหลากหลายของเครื่องดนตรี ท่วงทำนองเข้าเป็นส่วนใหญ่ทำให้ความสนุกสนาน จังหวะที่เร้าใจซึ่งขัดแย้งกับความแห้งแล้งของสภาพแวดล้อม ความทุกข์ยากลำบากของคนอีสานไม่ได้เป็นตัวกั้นกลาง ความคิดสร้างสรรค์ที่จะประดิษฐ์คิดค้นเครื่องดนตรีการเล่นต่างๆ ออกมา แต่กลับช่วยผลิตผลงานที่มีคุณค่าในตนเองออกมาอย่างวิจิตรในการวิจัยการสื่อสารศิลปะการละครข้ามวัฒนธรรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกเครื่องดนตรีพื้นบ้าน แคน และ เป็ดเพลงประกอบในการแสดงพื้นบ้านหมอลำโดยมีหมอลำแคน คือ นายศรณรินทร์ ศรีมนตรี หมอลำแคนผู้มีประสบการณ์ในการเป่าแคนโดยได้เป็นหมอลำแคนของหมอลำราตรี ศรีวิไล อยู่เนืองๆ

บุญเลิศ จันท (2531 : 15) ได้กล่าวถึง ความไพเราะและอิทธิพลของเสียงแคนไว้ว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะมาก การเป่าแคนใช้มือทั้งสองข้างบังคับเสียงแสดงถึงอารมณ์ และความรู้สึกต่างๆ อย่างพร้อมมูลทีเดียว มีความสมบูรณ์ขนาดที่ว่าถ้าใช้เครื่องดนตรีอื่นๆ บรรเลง ก็ต้องใช้หลายเครื่องทีเดียว แต่แคนเพียงตัวเดียวก็สามารถทำได้ คุณสมบัติพิเศษของเครื่องดนตรีที่เรียกว่า “แคน” ยิ่งถ้าได้นักเป่าที่มีความสามารถ มีความชำนาญ และทำนองเป่าที่เรียกว่าลาย (ตามภาษาพื้นบ้านภาคอีสาน) มีท่วงทำนองที่ดีเยี่ยมแล้ว ก็จะเพิ่มความไพเราะซาบซึ้งจับใจมากยิ่งขึ้น ยากที่จะหาดนตรีอื่นมาเทียบเคียงได้

พูน ปรณ ทิโต ชิว

ภาพประกอบที่ 40 ใช้แคนประกอบการแสดง

ขั้นตอนในการแสดงหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้าว ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมี
ขั้นตอนในการแสดง ดังต่อไปนี้

1. ก่อนการแสดง
2. บทนำ
3. เนื้อหา
4. บทสรุป

1. ก่อนการแสดง

ก่อนการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่อง ชูลุนางอ้าวผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการไหว้ครูก่อนการแสดง หรือการยกค้าย้อก่อนการแสดง หรือบางครั้งบางถิ่นเรียกว่า ยกอ้อยอครุ เป็นการบอกกล่าวครูบอกราจารย์เบื้องบน รวมถึงการบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง ณ บริเวณที่ทำการแสดงเพื่อให้ทั้งครูและเจ้าที่รวมทั้งวิญญาณที่อยู่รอบๆ นั้น ได้รับทราบและอนุญาตให้ทำการแสดง ทั้งยังขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่หมอแคนนับถือด้วยอำนาจพรให้การแสดงเป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้หมอแคน เป็นผู้ทำหน้าที่ผู้นำในการทำพิธียกค้าย้อก่อนการแสดง ความเชื่อในพิธีกรรมยกค้าย้อก่อนแสดงนี้ได้ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง จนเป็นที่รู้และเข้าใจในชุมชนนั้น เครื่องค้าย้อเพื่อบูชาครูก่อนการแสดงประกอบด้วยอุปกรณ์ต่างๆ หลายสิ่งตามที่ศิลปิน หมอลำ หมอแคน ได้รับการสืบทอดต่อกันมา เครื่องค้าย้อในพิธีไหว้ครู ก่อนการแสดงมีดังนี้

1. ดอกไม้ หรือกรวยใส่ดอกไม้ข้าวหรือเหลียง 5-8 กรวย 1 คู่
2. เทียน 1 คู่

3. เงิน 6, 12 หรือ 20 บาท
4. แป้ง 1 กระจบอง
5. เหล้า 1 ขวด
6. บุหรี่ 1 ซอง
7. กระจบอง + หวี

เครื่องค้าย้อในพิธีไหว้ครูก่อนการแสดง จะมีความแตกต่างกันออกไป โดยเครื่องค้าย้อแต่ละอย่างก็มีความหมายต่างกันอีกด้วย เช่น การใช้แป้ง มีความเชื่อว่า แป้งหรือ การประพรมแป้ง จะทำให้คนชมเกิดการพึงพอใจในการแสดง การกำหนดจำนวนเงิน เพิ่มขึ้นตาม การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินในปัจจุบัน ตามความเหมาะสม เมื่อไหว้ครูเสร็จแต่ละครั้งหมอแคนจะนำ เงินมาใช้ หรือเก็บเป็นเงินขวัญถุง หรือนำไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ครูก็ได้ การใช้เหล้าเป็นเครื่อง ค้าย้อมมีความเชื่อว่าเป็นการให้ครูหรือเจ้าที่ได้ดื่มกัน จะทำให้การแสดงสนุกสนานเป็นที่ชื่นชอบของ ผู้คนเพราะครูและเจ้าที่มีความพึงพอใจที่ได้ดื่มสุรานั้น การใช้ดอกไม้ขาว เป็นเครื่องบูชาครู มีความ เชื่อว่าสีขาวเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์ของผู้ทำพิธีไหว้ครูอย่างไรก็ตาม สีของดอกไม้ อาจเป็นสีอื่น หรือสี เหลืองซึ่งหมายถึง สีแห่งความเจริญรุ่งเรืองหรือสีจักรของพระ ซึ่งเป็นสีแห่งความศักดิ์สิทธิ์เป็นตัวแทน ของพระพุทธเจ้า

เครื่องบูชาครูหรือค้าย้อมนี้สะท้อนถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่ถูกหล่อ หลอม ด้วยความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวอีสาน อย่างแนบแน่นมาช้านาน

2. บทนำ

ผู้วิจัยได้เลือกการรำตั้งหว่ายมาใช้ในการแสดงชุดเปิดดวงเนื่องจาก รำตั้งหว่ายเป็นศิลปะการร่ำรำของไทยภาคอีสานอย่างหนึ่ง กำเนิดครั้งแรกที่บ้านเจียด อำเภอ เขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งแต่ก่อนเป็นการรำบวงสรวงเพื่อขอขมา การรำตั้งหว่ายเป็นการรำรำ รำที่อ่อนช้อยงดงาม ส่วนคำร้องใช้กลอน 7 และมีสร้อยของเนื้อร้อง โดยใช้คำว่า “ยวก ๆ” อันหมายถึง ความพร้อมเพรียง

การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคอีสานชุดเซิ้งตั้งหว่าย

ประวัติความเป็นมาเซิ้งตั้งหว่าย เป็นการรำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเพื่อขอขมา นายประดิษฐ์ แก้วจิณ ครูใหญ่ โรงเรียนบ้านเจียด อำเภอเขมรราชู จังหวัด อุบลราชธานี ได้นำมาแสดงครั้งแรกที่ทุ่งศรีเมือง ได้รับ ความนิยมเป็นอย่างมาก ต่อมา อาจารย์ศิริ เพ็ญ อุตตไพบูลย์ อาจารย์หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี เห็นสมควรจะส่งเสริม จึงได้เอาแบบไปดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย และเป็นที่ยอมรับแสดงกันอยู่ทุกวันนี้ เครื่องดนตรีเดิม

มีไม้ก่ขึ้น คือ แคน พิน ซอ ไม้กระับ และต่อมา วิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยเอ็ดได้นำเครื่องดนตรี คือ โปงลาง มาเพิ่มขึ้นอีก เพื่อความไพเราะสนุกสนานยิ่งขึ้น เวลาแสดง พวกหนึ่งดนตรีอีกพวกหนึ่ง รำตามทำนอง ส่วนอีกพวกหนึ่งรำตามบทร้อง ให้เข้าจังหวะสอดคล้อง กัน ผู้ชมบางครั้งจะตบมือ ตามจังหวะและใส่สร้อยให้เป็นจังหวะด้วยคำว่า “เยือกเยือก” ซึ่งแปลว่า เป็นระเบียบพร้อมเพรียง (สุมิตร เทพวงษ์, ม.ป.ป.: 72)

การฟ้อนตั้งหวาย มีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ฟ้อนตั้งหวายเป็นฟ้อนเพื่อบวงสรวงบูชา โดยเฉพาะชนชาติที่อาศัยอยู่ตามแถบ ลุ่มน้ำโขงมีความเชื่อและยึดมั่นในการนับถือเทวดาฟ้าดิน ภูตผีวิญญาณ ต้นไม้ใหญ่ จอมปลวก ภูเขาใหญ่ หนองน้ำใหญ่ เป็นต้น และเข้าใจว่าสิ่งที่ตนนับถือเหล่านั้นสามารถจะบันดาลให้เกิดผลสำเร็จหรือเมื่อเกิด อะไรที่ผิดจากธรรมดาที่เข้าใจว่าสิ่งที่ตนให้ความนับถือโกรธจึงบันดาลให้เป็นไปอย่างนั้น จึงจัดให้มี การบวงสรวงบูชาหรือจัดให้มีพิธีขอขมาขึ้นเพื่อขอให้มิมีชดชลาภ โดยมีหัวหน้าเป็นผู้บอกกล่าวกับ สิ่งนั้น โดยผ่านล่ามเป็นผู้ขอขมา มีการฆ่าสัตว์ ไก่ หมู วัว ควาย และสิ่งอื่นๆ ตามกำหนดเพื่อนำมาบูชาเทพเจ้าหรือเจ้าที่เจ้าทางที่ตนเองนับถือ เท่านั้นยังไม่พอได้มีการตั้งถวายฟ้อนรำเป็นการ เช่นสังเวท พอถึงฤดูกาลชาวบ้านต่างจะนำเอาอาหารมาถวายเจ้าที่เจ้าทางหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยถือว่าปีใด “ชนไก่ ไม่ตก ชนนก ไม่หล่น” ก็ถือว่าปีนั้นดีเทวดาจะให้ความคุ้มครอง จะต้องมีการจัด ฉลองใหญ่โดยมีการ “ตั้งถวาย ฟ้อนรำถวาย” แต่ต่อมามีคำว่า “ตั้งถวายฟ้อนถวาย” คำนี้ได้สืบทอดไปตามความนิยมเหลือเพียงคำสั้นๆ ว่า “ตั้งหวาย” หรือ “ตั้งถวาย”

2. ฟ้อนตั้งหวายกับรำตั้งหวาย รำตั้งหวายเป็นทำนองลำของหมอลำในแคว้น สว่างเขต คำว่า ตั้งหวาย น่าจะมาจากคำว่า “ตั้งหวาย” ซึ่งในสูจิบัตรการแสดง ศิลปวัฒนธรรม ของศิลปินและกายกรรมแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ใช้คำว่า “ขับลำตั้งหวาย” คำว่า “ตั้งหวาย” ถ้าพิจารณาตามความหมายของคำแล้ว คำว่า “ตั้ง” หมายถึงที่สำหรับนั่งไม่มีพนัก อาจมีขาหรือไม้ก็ได้ ดังนั้น “ตั้งหวาย” น่าจะหมายถึง ที่นั่งที่ทำมาจากหวาย

จึงสันนิษฐานว่า การลำตั้งหวายเป็นทำนองลำที่นิยมลำของหมอลำในหมู่บ้านที่มี อาชีพผลิตตั้งหวายออกจำหน่าย แต่เมื่อทำนองลำนี้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยจึงกลายเป็น “ลำ ตั้งหวาย” ลำตั้งหวายเป็นทำนองลำที่มีความเร้าใจ สนุกสนานและมีความไพเราะเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะลักษณะของกลอนลำจะมีการยกย่องทั้งฝ่ายชายและหญิง กลอนลำมีลักษณะโต้ตอบกันจะมีคำสร้อยลงท้าย เช่นคำว่า หนาคิงกลม คนงามเอ๋ย ข้าบายดี และคำขึ้นต้นว่า ชายเอ๋ย นางเอ๋ย ประดิษฐ์ แก้วชิน (2521: 59) ผู้คิดค้นและพัฒนารำตั้งหวายได้ ศึกษาค้นคว้าเรื่องการรำตั้งหวาย พอสรุปได้ดังนี้ การรำตั้งหวายเป็นการรำพื้นเมืองของชาวบ้านเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีต้นกำเนิดมาจากการรำถวายเทพเจ้าที่ชาวบ้านนับถือว่ามีอิทธิฤทธิ์ สามารถลด บันดาลสิ่งต่างๆ ให้ได้ ทั้งนี้สันนิษฐานว่า คำว่า “รำตั้งหวาย” ก่อนเสียงมาจากคำว่า ตั้งถวาย หรือ

รำถวาย อันหมายถึง การรำถวายเทพเจ้าผีสงต่าง ๆ เพื่อแก้บนสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยชาวบ้านถือว่า เทพเจ้าที่ตนมักนับถือ หรือผีสงที่ตนนับถือบางคน ชอบสิ่งใดชาวบ้านก็จะจัดสิ่งนั้นมาบวงสรวง เช่น ชอบต้มไก่ ชอบลาบเต่า ดังนั้นเป็นต้น มีประชาชนบางเหล่าเห็นว่าผีสงเทวดาที่ตนนับถือชอบการขับร้อง ฟ้อนรำ จึงได้จัดการฟ้อนรำถวาย ซึ่งต่อมากการรำถวายผีสงเทวดานี้ ได้รับความนิยมเผยแพร่ไปในหมู่ชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง คือดินแดนที่อยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี แลภูอำเภอเขมราฐ และฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฝั่งตรงข้าม จากสาเหตุการรำดังกล่าวเป็นที่นิยมของคนทั่วไป ทำให้การเรียกชื่อการรำเพี้ยนไปจาก การรำตั้งถวาย เป็นการรำตั้งหวาย ปัจจุบันยังเป็น ที่นิยมของประชากรชาวบ้านเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาทางวิทยาลัยครูอุบลราชธานี ได้ติดต่อรับชมการแสดงรำตั้งหวาย จากการศึกษาของนายประดิษฐ์ แก้วชิน หลังจากได้รับชมการแสดงแล้ว คณะอาจารย์จากวิทยาลัยครูอุบลราชธานีได้ปรับปรุงการรำตั้งหวายจาก ทำการรำเดิมให้สวยงามยิ่งขึ้นโดย...อาจารย์จากภาควิชาดนตรีศึกษานำมาปรับปรุงด้านเครื่องดนตรี ประกอบการรำ โดย อาจารย์ธีระ โกมลศรี อาจารย์โรงเรียนอุบลวิทยาคม จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้แต่งคำกลอนที่ใช้ร้องประกอบการแสดงใหม่ โดยเพิ่มการโอะเพื่อประกาศตนของผู้รำเข้าไปตามธรรมเนียมหมอลำ ส่วนเนื้อร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิงในเชิงเกี่ยวพาราสิ และจบลงด้วยการเตี้ยลา ส่วนเครื่องดนตรีที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ได้ เพิ่มเครื่องดนตรีคือ โป่งกลาง พร้อมด้วยไท และชุดประกอบอื่นๆ คำร้องที่ใช้สำหรับประกอบการรำตั้งหวาย มีจุดมุ่งหมาย 3 อย่างคือ ใช้สำหรับร้องเกี่ยวพาราสิกันระหว่างชายหญิง ใช้สำหรับคำร้องอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มารับเครื่องบวงสรวงบูชาเพื่อปกป้องรักษาตนและหมู่คณะ ใช้สำหรับคำร้องอวยพรให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีหรือคนอื่น คำร้องที่ใช้ประกอบการรำตั้งหวายจะแต่งเป็นกลอน 7 ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

บทเกี่ยวพาราสิ

ใจนางประนอแม่นสงฆ์แล้ว อยู่เมืองแกวนอแม่นคั่นฮอด

ใจประสงคั่นอแม่นได้แก้ว อยู่ในถ้ำนอแม่วลีวหา

บทอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ขอให้มานอแม่นเนายัง ในยามเพียงบ่อนเลี้ยงป่า

ชาวสวรรค์นอแม่นแขกฟ้า จงมาพร้อมแม่นผ่ามवल

บทร้องอวยพร

นางขออวยนอแม่นพรให้ ทหารไทยนอแม่นถ้วนทั่ว

อย่าได้กลัวนอแม่นแต่น้อย ขอให้อายนนั้นอยู่สบาย

ภาพประกอบที่ 41 รำตั้งหวาย

ภาพประกอบที่ 42 การแต่งกายของการรำตั้งหวาย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้พิจารณาใช้เพลงประกอบการรำในฉากที่ผู้แสดง
 ชูลู นางอ้ว บัวผัน บัวเฟื่อน ทองจันทร์ ทองคำ พลอดรักในอุทยานเมืองกาย โดยได้ใช้เพลงทำนอง
 หมอลำ ฟ้อนเกี่ยวฮัก ผลงานสร้างสรรค์ของ นายอภิรักษ์ วิบูลกุล และ น.ส.ปริยาพร ที่รักษ โดยมี
 อาจารย์นฤบดีนทร์ สาสีพันธ์ เป็นที่ปรึกษาหลัก ในงานสร้างศิลป์ถิ่นอีสาน Folk Danc Skill วันที่ 27
 กันยายน 2557 ณ ลานศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพประกอบที่ 43 การฟ้อนบทพลอดรักในอุทยานเมืองกาย

ภาพประกอบที่ 44 การฟ้อนฉากพลอดรักของบัวผัน และทองจันทร์

3. เนื้อหา

เนื้อหาหมายถึงการแสดงหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องขุนนางอ้าวเริ่มตั้งแต่ฉากที่ 1 จนถึง ฉากที่ 8

4. บทสรุป

บทสรุป หมายถึงการแสดงช่วงสุดท้ายให้นักแสดงทุกคนขึ้นเวที นักแสดงทุกคนพออนิสระ ประกอบเพลงอีสานบ้านเฮา เพื่อเป็นการอำลาผู้ชมในการสิ้นสุดการแสดง สร้างความประทับใจผู้ชมและสะท้อนให้เห็นบทบาท และหน้าที่หลักของคณะทำงานและผู้แสดง

8. การฝึกซ้อม

ในการแสดงใดๆ ก็ตาม ผู้ที่สวมบทบาทของตัวละครในเรื่องนั้น เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ในบทละครมาสู่ผู้ชม ผู้แสดงจะต้องมีความสามารถตีบทได้อย่างสมจริง นับตั้งแต่บุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละคร กิริยาท่าทาง อารมณ์ของตัวละครเพื่อให้ผู้ชมเชื่อว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่ตรงหน้าพวกเขาเหล่านั้นเป็นเรื่องจริงที่กำลังปรากฏบนเวที ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่นักแสดงมาจาก นักศึกษา 3 กลุ่ม คือ

1. นักศึกษาภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. นักศึกษาภาควิชานาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. นักศึกษาภาควิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยมหาสารคาม

สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3

นักแสดงที่มาจากทั้ง 3 กลุ่มจะต้องแสดงร่วมกับตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง ดังนั้นในการฝึกซ้อมละครจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้แสดงจะต้องทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคยฝึกเจรจาบทละครกับผู้ร่วมแสดง ทั้งนี้เพื่อจะได้สัมผัสกับปฏิกริยาตัวละครอื่นๆ ทั้งรับบทส่งตลอดเวลา การมีปฏิกริยากับผู้อื่นเช่น การฟัง การแสดงกิริยาท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า พอใจ ไม่พอใจ โกรธ ยิ้ม หัวเราะ จะช่วยให้สามารถเข้าถึงบทบาทของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้การแสดงมีความสอดคล้องประสานกันอย่างราบรื่น

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการฝึกซ้อมออกเป็น 2 ขั้นตอน

1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 การพบกันครั้งแรก

1.2 การอ่านบท

2. ขั้นฝึกซ้อม

2.1 กิจกรรมก่อนฝึกซ้อม

2.2 การฝึกซ้อม

2.2.1 การซ้อมเพื่อค้นหา

2.2.2 การซ้อมเพื่อกำหนดตำแหน่ง

2.2.3 การซ้อมเรื่องฉาก

2.2.4 การซ้อมใหญ่

1. ชั้นเตรียมการ

1.1 การพบกันครั้งแรก

สิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่า การเป็นนักแสดงที่ดีของผู้แสดงแล้วก็คือ การเตรียมตัวเตรียมใจก่อนการเป็นนักแสดง ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ไม่ควรมองข้ามการเตรียมตัวก่อนการเป็นผู้แสดงนั้น หมายถึง การผ่อนคลายของร่างกายและจิตใจ ความเชื่อใจในคู่แสดง และกลุ่มนักแสดง การยอมรับที่จะถูกวิจารณ์ การผ่อนคลายของร่างกายและจิตใจช่วยให้นักแสดงจะสามารถเคลื่อนไหวและมีปฏิริยาตอบสนองได้อย่างทันทีทันใด มีความพร้อมที่จะทำการซ้อม หรือทำกิจกรรมต่อไป

ในการพบกันครั้งแรกของนักแสดงที่มาจากต่างกลุ่มต่างสถาบัน นักแสดงบางคนจะมีความเขินอายอยู่บ้าง ผู้วิจัยจึงต้องจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม โดยจัดผู้แสดงยืนเป็นวงกลมและให้แนะนำตัวเองทั้งชื่อเล่น ชื่อจริง พร้อมแสดงท่าทางประจำตัวที่ถนัด กิจกรรมนี้ช่วยให้นักแสดงแต่ละคนได้ทำความรู้จักกัน สนับสนุนกันยิ่งขึ้น และช่วยให้การทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น

ภาพประกอบที่ 45 การเตรียมร่างกายก่อนทำการแสดง

ภาพประกอบที่ 46 การพบกันครั้งแรก

ภาพประกอบที่ 47 ผู้แสดงจากวิทยาลัยเทคนิคมหาสารคามแนะนำตัวต่อเพื่อนผู้แสดงอื่น

ภาพประกอบที่ 48 ผู้แสดงแนะนำตัว

หลังจากกิจกรรมแนะนำตัวผู้วิจัยได้มอบบทละคร แจ็งตารางการฝึกซ้อมเพื่อการเตรียมตัวต่างๆ ให้กับผู้แสดงในขั้นตอนต่อไป

1.2 การอ่านบท (first reading)

หลังจากที่ผู้แสดงได้รับบทแล้ว ผู้แสดงต้องฝึกอ่านบท แต่ในการวิจัยครั้งนี้บทละครกลอนลำเป็นภาษาอังกฤษ และผู้แสดงทั้งหมดไม่ได้ศึกษาในวิชาเอกภาษาอังกฤษ แต่ก็มีความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ Mr. Arno Rosebroom ด้านภาษาชาวต่างชาติช่วยในการฝึกการออกเสียงให้กับผู้แสดง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายความหมายเพื่อช่วยให้ผู้แสดงเข้าใจ ตีความหมาย คำพูด และคำบรรยายในบทละคร เข้าใจบุคลิกของตัวละคร ที่ได้รับบทบาท หลังจากนั้นจึงให้ผู้แสดงอ่านบทพร้อมกันทั้งเรื่อง

พหุ ประถมศึกษา

ภาพประกอบที่ 49 การอ่านบท

ภาพประกอบที่ 50 การฝึกซ้อมการอ่านบทภาษาอังกฤษ

2. ชั้นฝึกซ้อม

2.1 กิจกรรมก่อนการฝึกซ้อม

ก่อนทำการฝึกซ้อม ผู้แสดงต้องมีกิจกรรมก่อนการฝึกซ้อม เพื่อเตรียมร่างกายให้พร้อมกับการฝึกซ้อม ทั้งด้านทางร่างกาย และจิตใจมีสมาธิกับการซ้อมใน

ครั้งนั้นๆ เช่น กิจกรรมฟันดาบ โดยให้ผู้แสดงทุกคนยืนเป็นวงกลมกำหนดให้ผู้แสดงคนแรกฟันดาบไปยังผู้แสดงคนอื่น ผู้แสดงคนนั้นจะต้องรีบยกมือขึ้นประกบกัน และผู้แสดงที่ยืนซ้ายขวาของผู้ถูกฟันจะต้องรีบฟันผู้แสดงที่อยู่คนกลาง ซึ่งผู้แสดงคนใดก็ตามออกท่าทาง จะต้องร้องเสียงเฮทุกครั้ง หากผู้แสดงคนใดออกอาการตอบรับช้าจะต้องถูกลงโทษ เช่นการลงโทษด้วยการแสดงบทบาทสมมุติของสัตว์นานาชนิด ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยฝึกการใช้สมาธิ ฝึกการเปล่งเสียงฝึกการแสดงบทบาทต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การฝึกซ้อมและการแสดงที่ดีต่อไป

นักแสดงต้องใช้ร่างกายและเสียงของตนเองเป็นเครื่องมือในการเสนองานศิลปะต่อผู้ชม ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องฝึกฝนร่างกายและเสียงให้อยู่ในสภาพที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์บทบาทการแสดง หมายรวมถึงความสามารถที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดของร่างกาย ความสามารถที่จะบังคับกล้ามเนื้อทุกส่วนสัดให้ร่างกายเคลื่อนไหวไปตามจ้องการของบทบาทอย่างคล่องแคล่วไม่ขัดเขิน ความสามารถที่จะใช้และบังคับเสียงในการพูดหรือร้องเพลง ซึ่งรวมถึงการหายใจที่ถูกต้อง และความสามารถในการใช้ภาษาพูดเป็นอย่างดีอีกด้วย

2.2 การฝึกซ้อม

2.2.1 การซ้อมเพื่อค้นหา เป็นการฝึกซ้อมที่ละฉากเพื่อค้นหาการเชื่อมโยง หรือการเข้าถึงบทบาทของตัวละครกับผู้แสดงในแต่ละฉาก เพื่อค้นหาทางเลือกที่เหมาะสม อาจจะมีการปรับเพิ่ม หรือ ลด ในเรื่องของน้ำเสียง จะต้องสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของร่างกาย เปล่งเสียงให้ดังชัดเจน

ภาพประกอบที่ 51 การเตรียมตัวก่อนฝึกซ้อม

ภาพประกอบที่ 52 การฝึกซ้อมการบท

ภาพประกอบที่ 53 กิจกรรมก่อนการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้เสียง

2.2.2 การซ้อมเจาะเพื่อกำหนดตำแหน่งการเคลื่อนที่ และกิจกรรมของตัวละคร (blocking) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดตำแหน่งการเคลื่อนไหวให้ผู้แสดง หลังจากผู้แสดงสามารถจำบทได้แล้ว ผู้แสดงรู้สึกเชื่อและมั่นใจการแสดง เข้าถึงการกระทำของตัวละครแล้ว เพื่อสร้างความชัดเจนกำหนดทิศทางในการเคลื่อนที่ และกิจกรรมของตัวละครบนเวที

ภาพประกอบที่ 54 การฝึกซ้อมเพื่อกำหนดตำแหน่ง

2.2.3 การซ้อมเรื่องฉาก เป็นการซ้อมที่ให้ผู้แสดงซ้อมการแสดงไปอย่างต่อเนื่อง ทุกฉากทั้งเรื่อง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ไม่เกิดการผิดพลาดเมื่อแสดงจริง ซึ่งรวมถึงความต่อเนื่องของจังหวะการรำย่ำ การขับลำ

ภาพประกอบที่ 55 การฝึกซ้อมฉากที่ 1

ภาพประกอบที่ 56 การฝึกซ้อม ฉากที่ 3

ภาพประกอบที่ 57 การฝึกซ้อม ฉากที่ 7

2.2.4 การซ้อมใหญ่ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้แสดงซ้อมใหญ่ก่อนแสดงจริงหนึ่งวันแต่ไม่มีเครื่องกายเหมือนวันแสดงจริง การซ้อมใหญ่ทำให้ผู้แสดงได้ความคุ้นเคยกับเวที ฉาก อุปกรณ์ประกอบการแสดง แสง เสียง และจังหวะ ลีลา อารมณ์ ความรู้สึก มีความกลมกลื่น การเข้าออกจากหลังฉาก เพื่อให้การแสดงนั้นสามารถสื่อความคิดหลักออกมาสู่ผู้ชมได้อย่างชัดเจน

ภาพประกอบที่ 58 การซ้อมใหญ่

ผู้ชมการแสดงพื้นบ้านหมอลำต่างวัฒนธรรม เรื่องชูลูนางอ้ว วันที่ 6
มิถุนายน 2558 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาพประกอบที่ 59 ผู้ชมการแสดงพื้นบ้านหมอลำต่างวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้ว
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การแสดงพื้นบ้านหมอลำต่างวัฒนธรรม เรื่องชูลูนางอ้ว วันที่ 29 กันยายน
2559 โดมเฉลิมพระเกียรติ วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม

ภาพประกอบที่ 60 การแสดงพื้นบ้านหมอลำต่างวัฒนธรรม โดมเฉลิมพระเกียรติ วิทยาลัยเทคนิค
มหาสารคาม

ระยะที่ 3 การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้ว
ระยะหลังประกอบสร้าง

การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้ว
ผู้วิจัยได้กำหนดการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้ว หลังวันที่ 6
มิถุนายน 2558 เป็นระยะหลังการประกอบสร้าง ซึ่งหมายถึงการแสดงเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรม
การแสดงเพื่อการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์

การแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้ว ณ เรือนรจนารีสอร์ท
165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม วันที่ 28 สิงหาคม 2558 ใช้วิธีเปิดแผ่น
บันทึกซีดีในช่วงที่มีบทละครกลอนลำ และแสดงการรำชุดพ็อนเกี่ยวฮัก ที่มีอยู่ในการแสดงเพื่อให้ผู้ชม
ต่างวัฒนธรรมได้ชมความงามของการรำ

ภาพประกอบที่ 61 การรำสลับกับการชมหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลุนางอ้าว

ภาพประกอบที่ 62 ผู้ชมต่างวัฒนธรรมที่มีพำนักใน อำเภอหาดุพนม จังหวัดนครพนม

ภาพประกอบที่ 63 ผู้ชมต่างวัฒนธรรม เป็นกลุ่มที่สมรสกับคนไทยพำนักอาศัยในประเทศไทย

ภาพประกอบที่ 64 ผู้แสดงฝึกซ้อมก่อนการแสดง

ภาพประกอบที่ 65 บริเวณเรือนรจนารีสอร์ทที่ใช้ทำการแสดง

ผศ. สุภาพร อาญาเมือง อดีตอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ Ass. Prof. Dr. Joseph Alia University of Minnesota ได้เปิดการบันทึกซีดีการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้าวในงานฉลองมงคลสมรสของครอบครัว Alia ประมาณ 30 คน ต่างได้กล่าวถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมการแต่งงานของไทยและของอเมริกา

ภาพประกอบที่ 66 Ass. Prof. Dr. Joseph Alia และ ผศ. สุภาพร อาญาเมือง

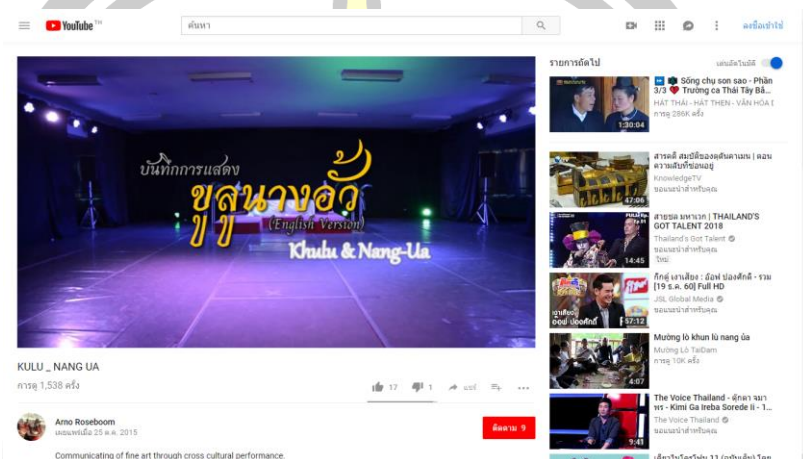

ภาพประกอบที่ 67 ผศ. สุภาพร อาญาเมือง ให้การต้อนรับแขกด้วยการไหว้แบบไทยๆ

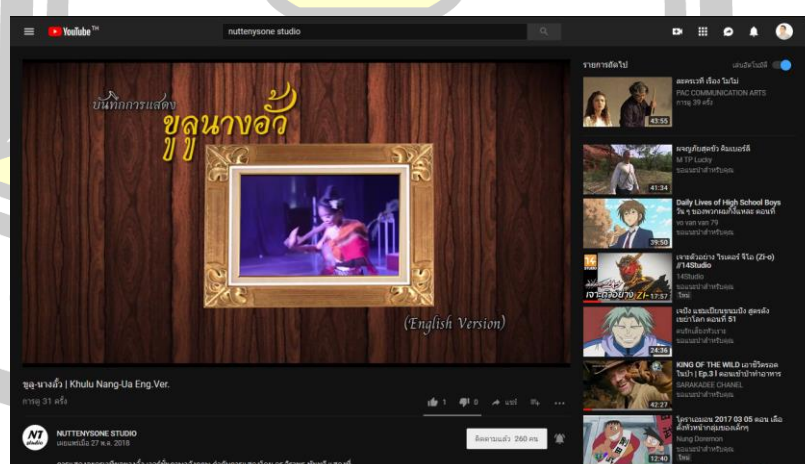
ภาพประกอบที่ 68 แขกผู้ที่มีร่วมงานฉลองสมรส

นอกจากนี้ยังมี Mr. Arno Roseboom และนายณัฐวุฒิ บุญมาตย์ ได้นำเอาบันทึกการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลนางอ้วเผยแพร่ในช่องทางออนไลน์ เช่น Youtube โดย Mr. Arno Roseboom เผยแพร่วันที่ 22 ตุลาคม 2558 มีผู้เข้าชม 1538 ครั้ง (13/8/2561)

ภาพประกอบที่ 69 บันทึกการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม

เรื่องชูลนางอ้วโดย Mr. Arno Roseboom โดยนายณัฐวุฒิ บุญมาตย์ เผยแพร่วันที่ 27 พฤษภาคม 2561 มีผู้เข้าชม 31 ครั้ง(13/8/2561)

ภาพประกอบที่ 70 บันทึกการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลนางอ้ว โดย นายณัฐวุฒิ บุญมาตย์

ข้อค้นพบในการประกอบการสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรม เรื่องชูลูนางอ้ว ในการฝึกซ้อมในการแสดงของแต่ละการแสดงนั้นล้วนจะต้องมีปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกซ้อมในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. การที่ผู้แสดงเป็นนักศึกษามาจากต่างสถาบันการศึกษาทำให้มีปัญหาในการจัดตารางการฝึกซ้อม

2. ความแตกต่างของความสามารถของแต่ละบุคคลในการแสดงละครพื้นบ้านหมอลำผู้วิจัยได้แบ่งความสามารถของผู้แสดงออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มที่มีความสามารถในการขับลำ ผู้ที่มีความสามารถในการขับลำมีสองคนคือ ผู้รับบทเป็นชูลูและนางอ้ว แต่ผู้รับบทชูลูเป็นนักศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิคมีความสามารถในการขับลำ แต่ขาดทักษะในการพ้อนรำ

2.2 กลุ่มที่มีความสามารถในการพ้อนรำ ผู้ที่มีความสามารถในการพ้อนรำในการแสดงกลุ่มนี้มีจำนวน 4 คน คือ ผู้รับบทเป็นทองจันทร์ , ทองคำ นางอ้ว และบัวผัน

2.3 กลุ่มที่มีความสามารถในการแสดง คือ ผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจบทเข้าถึงบท สามารถเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ ผู้แสดงอื่นๆ ได้ ในเรื่องการใช้น้ำเสียง ตำแหน่งการยืน คือผู้รับบทเป็น พิมพา, จันทา, แม่ม่อน, บัวผัน, และบัวเพื่อน

3. การใช้ภาษาในการขับลำ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาแปลนั้นคือภาษาอังกฤษใช้เป็นภาษาขับลำ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่จะต้องมีย้าย เช่น t p ch sh five re เป็นต้น แต่เมื่อนำคำเหล่านี้มาใช้ในการขับลำ คำบางคำจะไม่สามารถทำการขับลำให้เข้ากับจังหวะของดนตรีประกอบได้จึงได้ใช้การเอื้อนมาออกเสียงต่อท้ายคำนั้น

4. จากการสำรวจพบว่านักศึกษาไม่มีความรู้พื้นฐาน ไม่เคยอ่านนิทานเรื่องชูลูนางอ้วมาก่อนเลยทำให้ต้องใช้เวลาในการศึกษาบทบาท และลักษณะของตัวละครเพื่อทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์

5. ผู้ชมต่างวัฒนธรรมลูกจากที่นั่นเพื่อต้องการขยับเท้าของนักแสดงอย่างสนใจและใกล้ชิด

6. วัฒนธรรมการแต่งงานของไทยกับอเมริกาที่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดวัฒนธรรมไทย ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายรอรับเจ้าบ่าวอยู่ในบ้าน ส่วนวัฒนธรรมการแต่งงานของอเมริกาฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายยืนรออยู่ส่วนหน้าของบ้านหรืออาคาร ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายเดินเข้าหา

7. นักแสดงทุกคนเป็นนักศึกษาแต่ไม่มีใครเรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ เพราะฉะนั้นเมื่อประสบปัญหาที่บทที่จะไม่สามารถค้นสดได้เลย improvise แต่นักศึกษาจะแก้ปัญหาโดยการตัดบททิ้ง โดยให้คนต่อบทคนต่อไปร้องส่วนของตนเอง รับผิดชอบให้ดูต่อเนื่อง ผู้ชม

ที่ไม่รู้ความรู้อะไรของหลักการแสดงหรือไม่มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องของหลักการแสดงหรือไม่ มีความรู้เบื้องต้นเดียวกับเนื้อเรื่องก็จะดูไม่ออกว่านักแสดงจำไม่ได้หรือจำผิด

8. จากการสำรวจความรู้พื้นฐานของวรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้วของนักแสดง ไม่มีนักแสดงคนใดได้อ่าน หรือได้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งของวรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้วเลย

นักแสดงที่ไม่ได้เรียนคณะศิลปกรรมศาสตร์ไม่มีพื้นฐานในการเคลื่อนไหวบนเวทีเพื่อสื่ออารมณ์ต่าง ๆ เช่น เคลื่อนไหวเป็นเส้นตรง เมื่อมรรออารมณ์แรงเช่น โกรธ เคลื่อนไหวเป็นเส้นโค้ง แสดงความเห็นใจสงสาร เคลื่อนไหวเป็นเส้นโค้ง แสดงความเห็นใจสงสาร เคลื่อนไหวไปด้านข้าง เมื่อต้องการหลีกเลี่ยงเลือดหรือแอบดู การใช้มือทำท่าประกอบ เมื่อต้องการย่ำคำพูดให้ชัดเจนการใช้เท้าและขาและขาผู้หญิงเข้าชิดกัน ตัวตรงไม่พักขา

ในการประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกออกตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้ คือ เนื้อเรื่องย่อการแบ่งฉากและลำดับเนื้อเรื่องการแบ่งฉากมีทั้งหมด 8 ฉาก ตัวละครมีทั้งหมด 10 ตัวละคร บทละครกลอนลำภาษาอังกฤษเป็นการเขียนภาษาต้นฉบับโดยยึดโครงเรื่องของต้นฉบับเดิม และใช้ทฤษฎีการแปลของ T.R. BELL วิเคราะห์เป็นภาษาแปล ตรวจสอบบทละครโดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา การออกแบบการแต่งกาย ผู้วิจัยได้ยึดหลักการการศึกษา เพื่อนำมาออกแบบ เครื่องแต่งกาย คือ หลักฐานที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ลักษณะการจัดฉากเป็นละครที่มีฉากประกอบการแสดง เพลงและดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คือใช้แคนประกอบการร้องขับลำ การฝึกซ้อม มีการจัดกิจกรรมเสริม และเวลาในการฝึกซ้อมอย่างเหมาะสม

การแสดงมี 4 ประเภทคือ

1. การแสดงสด ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
2. การแสดงเพื่อนำและแจกแผ่นซีดีบันทึกการแสดงสด
3. การแสดงเพื่อนำและการรับชมจากการแสดงแผ่นซีดี
4. ชมจากการแสดงจากแผ่นซีดี

มหาสารคาม

สรุปการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. การแสดงมีความสวยงาม ตื่นตาตื่นใจ
2. ผู้ชมสามารถเข้าใจภาษาอังกฤษ
3. การแสดงเพื่อนำ การแต่งกายสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
4. การแสดงสามารถนำไปเป็นสื่อการสอนภาษาอังกฤษได้
5. ผู้แสดงต้องฝึกการพูดภาษาอังกฤษให้มันชัด

6. การแสดงภาษากายของผู้แสดงทำให้เข้าใจเรื่องได้ง่ายขึ้น

7. เรื่องที่ใช้ในการแสดงมีเนื้อเรื่องคล้ายโรเมโอจูเลียต ของ วิลเลียม เชกส

เปียร์

ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของชาวต่างชาติ

“Costume and synchronization of girls and boys are very good. Their English pronunciation their entire performance perhaps a little bit more practice. Morlam is the exciting traditional dancing.”

Share Gretton from Australia

“I do appreciate of Morlam. I was watching dance feet moving rising in the air I love it. It's good performance. Boys and girls will teach other people. Long way you have your traditional dance.”

Colin Uern from Australia

“Thailand is magic place in the world. This performance is totally unbelievable magic performance. They can speak little English but performance can help to understand.”

Andy Mathew from Australia

“Good performance they need to practice more and gain more confidence. The story Romeo and Juliet, that's the one comes up to my mind immediately. The costumes communicated the Thai story.”

Jayuos Darnell from UK

“I was delighted with the performance. It was very formative and very delightful. I have heard the story before but I can't remember the name of presentation before but I know the story a beautiful princess loves the farmer boy and the farmer boy loves the beautiful princess, but the king won't allow it. In case of the performers were not majoring in English but their acting and their English was fair. It was easy to

understand part of the story. I am very pleased that we responded to the presentation

Pual Dulfer from USA

“The performance tonight was fantastic. Traditional dance given the condition make magnificent and give a credit of the country. Absolutely beautiful.”

Terry Dean from Australia

“Students did the wonderful job especially the young man who play a lead role, he Speaks English very very clearly. Very impress with student who are not majoring in English but they did wonderful job. It’s a nice way to teach English with student as well, they learn about their own country they learn English in something that they can related to. This story reminds me Shakespeare Romeo and Juliet it’s ended almost the same:they both died because they can’t get the person that they love. It’s a good play and can teach foreigners Thai cultue. The dialogue were very good. If your give the program out to the pople many copies the dialogue that they can follow what the actor saying.”

Kim Pilegaard from Denmark

1. ด้านเนื้อหา นิทานพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้ว มีการเล่าแบบลายลักษณ์อักษรมีความยาวตัวละคร เหตุการณ์ มากกว่ามุขปาฐะ
2. ด้านการประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลุนางอ้ว
  - 2.1 การแต่งบทละครกลอนลำภาษาอังกฤษ เป็นการสร้างสรรค์การใช้ภาษาได้อย่างมีสุนทรีย์ภาพ สร้างนวัตกรรมของการแสดงพื้นบ้านหมอลำ สามารถเข้าใจได้
  - 2.2 ผู้ชมต่างวัฒนธรรมมีความชื่นชม ในความงามของวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีความงามความโดดเด่น

บทที่ 7

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารศิลปะการแสดงข้ามวัฒนธรรม ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวต่างชาติที่สอนในสถานศึกษา และ/หรือชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และกลุ่มชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และกลุ่มชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในต่างประเทศ ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือ กลุ่มผู้ชมการแสดง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง แบบสำรวจ แบบสังเกตที่ไม่มีส่วนร่วม นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ผู้วิจัยได้สรุปผลอภิปราย และมีข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีการดำเนินวิจัย
3. สรุปผล
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องขูลุนางอ้าว
2. เพื่อประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำ เรื่อง ขูลุนางอ้าวเพื่อการสื่อสารศิลปะการแสดงละครข้ามวัฒนธรรมแก่ผู้ชมชาวต่างชาติต่างวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการสื่อสารศิลปะการแสดงละครข้ามวัฒนธรรมผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 เนื้อหา

1.1.1 ผู้ประพันธ์

1.1.2 ลักษณะคำประพันธ์

1.2 การสร้างบทละครกลอนลำโดยใช้ภาษาอังกฤษ ใช้ทฤษฎีการแปลภาษาของ TR Bell โดยวิเคราะห์ตีความภาษาต้นฉบับเขียนบทละครภาษาไทยแบบฮ่าย (ร่าย) ยา

2. วิธีวิจัย

2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

2.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.2.1 แบบสำรวจ

2.2.2 แบบสังเกต

2.2.3 แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง

3. ระยะเวลาในการวิจัย

เดือน สิงหาคม 2555 ถึง พฤษภาคม 2561

4. พื้นที่วิจัย

4.1 พื้นที่ในประเทศ

4.2 พื้นที่ต่างประเทศ

5. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

5.1 กลุ่มที่ให้ข้อมูลหลัก

5.1.1 ชาวต่างชาติที่พำนักในประเทศไทย

5.1.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

5.1.3 ชาวต่างชาติที่อาศัยในต่างประเทศ

5.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

5.2.1 ผู้ชมการแสดงทั่วไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ข้อมูลเอกสาร หนังสือนิทานเรื่องชูลุนางอ้าว

6.2 ข้อมูลภาคสนาม จากการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตามมุ่งหมายที่ตั้งไว้

8. การนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารศิลปะการแสดงข้ามวัฒนธรรม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องชูลุนางอ้าว

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องชูลุนางอ้าว ฉบับวัดน้ำคำแดง ตำบลเตย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี วรรณกรรมต้นฉบับเป็นใบลาน เขียนด้วยอักษรธรรมจำนวน 4 ผูก ปกรวรรตโดย ปรีชา พิณทอง จัดพิมพ์เผยแพร่ที่โรงพิมพ์ศิริธรรม จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2524 แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนอ่าน กลวิธีในการดำเนินเรื่องตามปฎิทิน มีการเล่าเรื่องย้อนอดีต เป็นวรรณกรรมประเภทโศกนาฏกรรม มีจุดมุ่งหมายที่เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในเรื่องของความรักมาเป็นสาระของเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องสามารถเกิดขึ้นจริงในชีวิตมนุษย์ได้ และสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสังคมในยุคสมัยนั้น เช่น การเมืองการปกครอง ค่านิยม วัฒนธรรม ให้ข้อคิดในเรื่องความรัก ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู เมื่อศึกษาโครงเรื่องแล้วพบว่า มีโครงเรื่องคล้าย โรมิโอ-จูเลียต ของวิลเลียม เชกสเปียร์ เงาะป่า บทละครพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระลอ ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนอ่าน โครงเรื่องมีข้อขัดแย้งอยู่ 2 ประการ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับกฎเกณฑ์ของสังคม เนื้อเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก ตัวละครเป็นชนชั้นสูง ความยาวของเรื่องพอเหมาะ เข้าใจง่ายและมีคติ ปรัชญาแทรกอยู่ กลวิธีในการดำเนินเรื่อง ใช้วิธีการดำเนินเรื่องตามปฎิทิน มีการเล่าเรื่องย้อนอดีต และดำเนินเรื่องสลับกันที่ 2 เมืองตัวละคร แบ่งออกเป็น ตัวพระเอก นางเอก ตัวโกง และตัวประกอบสำคัญ ลักษณะของตัวละครเป็นแบบมีน้อยลักษณะ ฉากมีเมืองกาสี เมืองกาย ฉากช่วงหรือสนาม อุทยานเมืองกาย สารัตถะ หรือแก่นของเรื่อง มีอยู่ 2 ลักษณะคือ แนวคิดหลักกับแนวคิดรอง แนวคิดหลัก คือ อานุภาพของความรักทำให้มนุษย์กล้าทำทุกสิ่งทุกอย่าง แนวคิดรองก็คือ ความโลภ โกรธ หลง การถือถือฐิความอาฆาตพยาบาท เป็นทางนำไปสู่ความหายนะ ปัญหาที่ชี้ชัดเจนก็คือ ความรักเป็นข้อขัดแย้งระหว่างธรรมชาติของมนุษย์กับระเบียบประเพณีของสังคม

2. การแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลุนางอ้าวเป็นการแสดงหมอลำที่ขับลำเป็นภาษาอังกฤษ โดยแปลจากภาษาต้นฉบับสู่ภาษาไทย โดยการวิเคราะห์ตีความ หลังจากนั้นยึดหลักการแปลเอกสารใช้ทฤษฎีของ TRBell เป็นหลักการของการแปลและในการแปลภาษาหนึ่งมาอีกภาษาหนึ่ง ผู้แปลจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านภาษาทั้งสองภาษา และความรู้จักคุ้นเคยกับวัฒนธรรมทั้งสอง การแปลเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด คิดให้เกี่ยวข้องกับภาษาและความจริงในโลก ผู้แปลจำเป็นต้องมีทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ

1. ทักษะด้านภาษา ต้องสามารถวิเคราะห์ภาษาได้เพื่อจะช่วยให้สามารถกำหนดคำแปลให้เหมาะสมกับบริบทได้
  2. ความรู้ทั่วไป การมีความรู้ทั่วไปทำให้งานแปลดี ผู้แปลจะต้องผสมผสาน ทักษะภาษากับการเรียนรู้เรื่องโลกทั้งด้านกายภาพและจินตภาพ
  3. ความสามารถในการทำความเข้าใจ ผู้แปลจะต้องสามารถตัดสินใจว่าภาษาต้นฉบับต้องการสื่อถึงอะไร
  4. ความสามารถในการเขียน ผู้แปลต้องมีความสามารถในการเขียน เทคนิควิธีการเขียน ความสามารถในการสร้างสรรค์ของผู้แปล ความละเอียดในการรับรู้ความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหลักแหลมในการถ่ายทอดความหมายนั้นไปอีกภาษาหนึ่ง
3. การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้ว
- การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษ เรื่องชูลุนางอ้วในการวิจัยครั้งนี้ แยกตามลำดับหัวข้อได้ดังต่อไปนี้
1. เนื้อเรื่อง ใช้ผู้แสดงเล่าเรื่องราวเพื่อให้ครอบคลุมรายละเอียดของเนื้อเรื่องต้นฉบับ
  2. การแบ่งฉากและลำดับเนื้อเรื่อง มีทั้งหมด 8 ฉาก เพื่อให้การดำเนินเรื่องในการแสดงเหมาะสมกับเวลาที่กำหนด
  3. ตัวละครมีทั้งหมด 8 ตัวละคร โดยแบ่งเป็นตัวละครหลัก 4 ตัวละคร และตัวละครรองอีก 4 ตัวละคร
  5. บทละครกลอนลำ ผู้วิจัยได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษโดยยึดหลักการแปลตามทฤษฎีการแปลของ TR.BELL ซึ่งประกอบด้วย การเขียนเป็นภาษาต้นฉบับวิเคราะห์เป็นภาษาแปลโดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางภาษา
  6. การแต่งหน้าและการแต่งกาย ศึกษาจากวรรณกรรมต้นฉบับที่กล่าวถึงการแต่งกายและหลักฐานการแต่งกายที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ เพื่อนำมาประกอบในการออกแบบเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าพิจารณาจากอายุ บุคลิก ลักษณะนิสัย ของตัวละคร
  7. ฉาก มีสถานที่หลักอยู่ 2 ที่ คือ เมืองกาย และเมืองกาสิ
  8. เพลงและดนตรี ใช้แคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบในการขับลำ และใช้การเปิดเพลง และเสียงประกอบ
  9. การฝึกซ้อม ใช้กิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกซ้อมทุกครั้งและก่อนการแสดง

ในการประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้าว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกออกตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้ คือ เนื้อเรื่องย่อ การแบ่งฉาก และลำดับเนื้อเรื่อง การแบ่งฉากมีทั้งหมด 8 ฉาก ตัวละครมีทั้งหมด 10 ตัวละคร บทละคร กลอนลำภาษาอังกฤษ เป็นการเขียนภาษาต้นฉบับโดยยึดโครงเรื่องของต้นฉบับเดิมและใช้ทฤษฎีการแปลของ TR BELL วิเคราะห์เป็นภาษาแปลตรวจสอบบทละครโดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา การออกแบบการแต่งกาย ผู้วิจัยได้ยึดหลักฐานการศึกษาเพื่อนำมาออกแบบ เครื่องแต่งกาย คือ หลักฐานที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ลักษณะการจัดฉากเป็นละครที่มีฉากประกอบการแสดง เพลงและดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงคือใช้แคนประกอบการร้องขับลำ การฝึกซ้อม มีการจัดกิจกรรมเสริม และเวลาในการฝึกซ้อมอย่างเหมาะสม

การอภิปรายผล

การวิจัยการสื่อสารศิลปะการแสดงข้ามวัฒนธรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้าว
2. การประกอบสร้างการแสดงละครพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้าว
  - 2.1 การประกอบสร้างเพื่อความบันเทิง
  - 2.2 การประกอบสร้างเพื่อนวัตกรรม
  - 2.3 การนำผลงานการประกอบสร้างไปใช้ในการเรียนการสอน

1. วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง ชูลุนางอ้าว

วรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องชูลุนางอ้าว เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ (Written Literature) หมายถึง เป็นวรรณกรรมที่มีการบันทึกเป็นรายลักษณ์อักษรลงในใบลานที่และเรียกว่าหนังสือผูกจาร ด้วยอักษรธรรมหรือไทยน้อยได้รับการปริวรรตโดยปรีชา พิณทอง ออกเผยแพร่เมื่อพุทธศักราช 2554 ประวัติของผู้ประพันธ์ ปรีชา พิณทอง เป็นปราชญ์ผู้มีความเป็นเลิศ ด้านการประพันธ์เรื่องราวที่เกี่ยวกับอีสาน มีความเป็นตัวตนของคนอีสานอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสะท้อนเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อต่างๆ ของสังคม ได้รับการเรียนรู้การศึกษาจากการบวชเรียน เรียนรู้ด้วยการท่องจำ ขยันหมั่นเพียรจนเกิดความเข้าใจเกิดทักษะ เกิดประสบการณ์ หลอมรวมเป็นองค์ความรู้ เกิดทักษะ ในการสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ งานที่สร้างสรรค์มีรูปแบบที่ถูกต้องตามแบบแผน เลือกสรรถ้อยคำ ให้ไพเราะเป็นพิเศษ เนื้อหาที่สื่อความหมาย เพื่อความบันเทิง เพื่อการจรรโลงใจ ศิลปะในการประพันธ์ ทำให้วรรณกรรมมีความหมาย ความงาม และความไพเราะจับใจ ผู้อ่าน มีการเล่นคำ และการเล่นเสียง ทำให้เกิดภาพพจน์ มีความสุขหรือเศร้าตามบท ผลงานที่สร้าง

ขึ้น ได้กระทำการเผยแพร่ตีพิมพ์ เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เป็นผู้ที่มีความดีเด่นได้บำเพ็ญประโยชน์
อย่างยิ่ง ผลงานที่เผยแพร่เป็นที่ยอมรับเป็นอย่างดีในวงวิชาการ จนได้รับการเสนอเข้ารับพระราชทาน
ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยรามคำแหงปี พ.ศ. 2528

วรรณกรรมพื้นบ้านนิทานเรื่องชูลุนางอ้วเผยแพร่ในแถบภาคอีสานและภูมิภาคต่างๆ
ของกลุ่มแม่น้ำโขงเป็นนิทานพื้นบ้านที่มีความเก่าแก่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าใครเป็นผู้แต่งขึ้นเป็นคนแรก
แต่นิทานพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้วแต่ละภูมิภาคมีเนื้อเรื่องที่คล้ายกันและยังมีเนื้อเรื่องที่คล้ายคลึงกับ
วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงอีกคือ โรมิโอจูเลียตของวิลเลียม เชกสเปียร์ ทั้งๆ ที่ไม่มีส่วยเกี่ยวข้องกับ
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้อง กับทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทานพื้นบ้าน
กล่าวคือนิทานเกิดจากการเล่าเรื่องราวของกลุ่มชนแล้วแพร่กระจายออกไปตามถิ่นต่างๆ ตามทฤษฎี
แหล่งกำเนิดของการกำเนิดนิทานคือทฤษฎีการกำเนิดที่เชื่อว่านิทานมีจุดกำเนิดหลายๆ สถานที่ทั่ว
โลกแต่มีเนื้อหา โครงเรื่องตลอดจนแนวคิดที่ความคล้ายคลึงกัน

คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้ว

1. ด้านภาษาและโวหาร วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องชูลุนางอ้ว ปรีวรรตโดย
ปรีดา พิณทอง เป็นวรรณกรรมที่มีโวหารอันไพเราะซาบซึ้ง การใช้ถ้อยคำปลูกอารมณ์ผู้อ่านได้ดีทั้ง
อารมณ์โศก อารมณ์รัก อารมณ์เคียดแค้น อารมณ์กล้าหาญ โดยผู้แต่งยึดหลักว่าวิสัยของมนุษย์
ปุถุชนทั่วไปมีรักโลกโกรธหลงอยู่เป็นประจำตัวละครจึงมีชีวิตเจือด้วยความรัก ความโลภ ความโกรธ
และความหลงดังเช่นนางพิมพามีความรักลูกยกขบวนขันหมากไปสู่ชูลุนางอ้วถึงสองครั้ง แม้จะถูก
ปฏิเสธมา นางจันทามีความโลภต่อเครื่องบรรณาการ ที่ชูลุนางอ้วนำมาถวาย จนมีความยินดีพร้อมที่จะ
ยกนางอ้วลูกสาวให้ เป็นต้น นอกจากนี้วรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้วยังใช้ถ้อยคำไพเราะกินใจมีความ
เปรียบเทียบที่คมคายจับใจผู้อ่าน เช่น การเปรียบเทียบในด้านความงาม เช่น การเปรียบเทียบในด้าน
ความโกรธ

2. ด้านความรู้ วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานให้ความรู้ต่างๆ หลายประการ ได้แก่

2.1 ความรู้ด้านภูมิประเทศ วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้วได้มีบทบรรยาย
ลักษณะภูมิประเทศอันอุดมสมบูรณ์ ในยุคนั้นสมัยนั้น

2.2 ความรู้ด้านดาราศาสตร์ วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องชูลุนางอ้ว มีบทที่กล่าวถึง
การเรียกชื่อดาวต่างๆ บนท้องฟ้า ตอนที่ชูลูกกับนางอ้วพลอดรักกัน

2.2 ความรู้เรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ วรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้วให้ความรู้
เกี่ยวกับการเกิดรุ้งกินน้ำ ดังบทกลอนว่า

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

3.1 การปกครอง วรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้ว แสดงให้เห็นถึงลักษณะการเมือง
การปกครองสมัยโบราณ เมืองต่างๆ เป็นอิสระต่อกัน มีเจ้าเมือง มีความสามารถค้ำครองออกไปมาหาสู่

กันอยู่เนืองๆ

3.2 การดำรงชีวิต วรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้วสะท้อนให้เห็นชีวิตการเป็นอยู่และสภาพสังคมในยุคหนึ่งสมัยนั้น เช่น การตั้งครุฑร์ สภาพทางอารมณ์ของสตรีมีครุฑร์ และการเลี้ยงดูลูก การดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์

3.3 วัฒนธรรม วรรณกรรมเรื่องชูลุนางอ้ว ชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมในสังคมด้านต่างๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ การทำนายโชคชะตา และการตั้งชื่อ ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรม ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การนับถือภูมิผีปีศาจ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ความรักความซื่อสัตย์

2. การประกอบสร้างการแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลุนางอ้ว

2.1 การประกอบสร้างเพื่อความบันเทิง

การแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้วมีความโดดเด่นด้านความบันเทิงมีองค์ประกอบดังนี้

1. การฟ้อนรำ การฟ้อนรำเป็นประเพณีที่มีในมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา การฟ้อนรำแสดงให้เห็นกิริยา อารมณ์เป็นภาษาสื่อความหมาย ของตัวละครนั้นๆ การฟ้อนรำประกอบการแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษเรื่องชูลุนางอ้ว สร้างความประทับใจ ผู้ชมชาวต่างชาติทุกคน ไม่แยกเพศหรือวัย การฟ้อนรำนอกจากจะสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังให้ความรู้แก่ผู้ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน เข้าใจให้ผู้ฟังผู้ชมอารมณ์ความรู้สึกก่อให้เกิดการเข้าร่วมฟ้อนรำไปตามจังหวะ

การแสดงทุกชนิดในเอเชียเป็นการร่ายรำ นั่นก็เป็นความจริงในแง่ที่ว่า การแสดง (acting) ถูกกำหนดขึ้นตามหลักการของการเคลื่อนไหว ร่างกายบนเวที และการเคลื่อนไหวร่างกายบนเวทีทุกเวทีที่ชั่วขณะ ได้รับการควบคุมอย่างถี่ถ้วนนอกจากนี้ มีละครหลายชนิดที่ผสมผสานการเคลื่อนไหวบนเวที (การก้าวทางการหมุนตัว การย่อเท้า การกระโดด ท่ามือและแขน การแสดงออกทางสีหน้า) ให้เข้ากับจังหวะของดนตรี และมักจะมีการขับร้องประกอบ

2. ดนตรี แคนเป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ประจำภาคอีสาน เสียงแคนสร้างอารมณ์ของผู้ได้ยินให้เคลิ้มเคลิ้ม หลงใหล และยังเป็นดนตรีประกอบการลำที่สำคัญของหมอลำบ่บอกลถึงชีวิตแห่งความรื่นรมย์ เบิกบานแจ่มใส ทำให้เกิดประสบการณ์อันน่าประทับใจ มีความรู้สึกรักษ์ ภูมิใจ และหวงแหนความเป็น

การประกอบสร้างเพื่อความบันเทิง สอดคล้องกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ กล่าวคือ ความสวย ความงาม ความไพเราะสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเกิดความรู้สึกปิติยินดี และชื่นชมในสิ่งต่างๆ

2.2 การประกอบสร้างเพื่อนวัตกรรมงานสร้างสรรค์

การแสดงพื้นบ้านหมอลำภาษาอังกฤษ เป็นการแสดงหมอลำที่มีบทขับลำ บทสนทนาโดยภาษาอังกฤษโดยมีองค์ประกอบหลายด้านคือ

1. ด้านเนื้อหา ได้เลือกเฟ้นประเด็นที่สำคัญจากวรรณกรรมต้นฉบับสำหรับการนำเสนอให้เหมาะกับเวลาที่ใช้ในการแสดงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ เรื่องราว ความเชื่อ พิธีกรรม
2. การประพันธ์ เป็นงานที่เกี่ยวกับศิลปะการใช้ภาษาที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดด้วยภาษาที่ได้เลือกสรรกลั่นกรองแล้ว จึงทำให้ภาษาที่ใช้มีความไพเราะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการตามไปด้วย ภาษาที่ใช้ในกลอนลำ เป็นภาษาที่สวยงามที่สะท้อนชีวิตและอารมณ์

3. ภาษา การใช้ภาษาในการขับลำที่ต่างจากขนบของการลำโดยทั่วไป ในที่นี้หมายถึง การใช้ภาษาอังกฤษในการขับลำ

ข้อจำกัดในการเผยแพร่วัฒนธรรมการแสดงหมอลำสู่สากลอีกอย่างหนึ่งคือความเข้าใจในเนื้อหาของเรื่องที่แสดงภาษาที่ใช้ในการขับลำคือภาษาไทยคำที่ใช้ในบทขับลำบางคำเป็นภาษาถิ่นทำให้มีความยุ่งยากซับซ้อนต่อการเข้าใจจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่สร้างขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความสวยงามและความพึงพอใจโดยการประพันธ์บทขับลำเป็นภาษาอังกฤษโดยสอดคล้องกับทฤษฎีของ T R Bell เพื่อวิเคราะห์ภาษาต้นฉบับเป็นภาษาแปลซึ่งการแปลนั้นถ่ายทอดความหมายซึ่งยึดเอาตัวสารเป็นหลักโดยนำเอารายละเอียดของเนื้อหาหลักการเขียนข้อความและรสชาติด้านอารมณ์ความรู้สึกที่จับได้ทั้งหมดจากต้นฉบับมาถ่ายทอดอย่างเที่ยงตรงครบถ้วนในภาษาแปลทั้งนี้ถ้อยคำและโครงสร้างประโยคที่เป็นผลปรากฏในภาษาจะเทียบได้ตรงหรือต่างกับภาษาต้นฉบับโดยงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นนี้ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางเกณฑ์การพิจารณาของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) คือ

1. เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนอาจเป็นของที่เราปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. มีการนำวิธีการจัดระบบมาใช้โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง
3. มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยหรืออยู่ระหว่างการวิจัยว่า “สิ่งใหม่” นั้นจะช่วยแก้ปัญหาการดำเนินงานบางอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าเดิม
4. ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบันหาก “สิ่งใหม่” นั้นได้รับการเผยแพร่และยอมรับจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบงาน

การวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับส่วนประกอบของ Rogers (2003) 4 ประการคือ

1. มีนวัตกรรมเกิดขึ้น
2. ใช้สื่อเป็นช่องทางในการส่งผ่านนวัตกรรมนั้น

3. ช่วงระยะเวลาที่เกิดเผยแพร่

4. ผ่านไปยังสมาชิกในระบบสังคมหนึ่ง

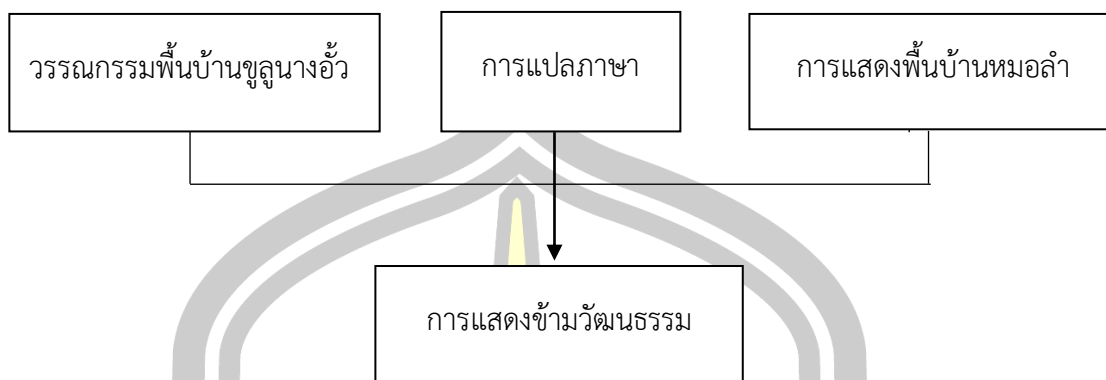
2.3 การนำผลงานการประกอบสร้างไปใช้ในการเรียนการสอน

วรรณกรรมพื้นบ้านสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เป็นบทอ่านในการสอนเสริมทักษะการอ่านทำให้ผู้อ่านเข้าใจโลกที่เกิดขึ้นในนิทานตามยุคสมัยนั้นๆ วรรณกรรมพื้นบ้านมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันผูกพันกับความเป็นอยู่ของผู้เรียน จึงสามารถนำมาร้อยเรียงใช้เป็นสื่อในการสอน ความรู้เรื่องต่างๆ ให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี เช่น การเข้าหาผู้ใหญ่ สามารถใช้เหตุการณ์ชูลู่ไปเยี่ยมแม่เมืองกาย ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร หรือการเข้าหาผู้ใหญ่ในโอกาสที่ผู้ใหญ่ต้องการพบ สามารถใช้เหตุการณ์เสนาอำมาตย์ ถูกแม่เมืองหรือพ่อเมืองเรียกตัว ว่าจะต้องมีความกระตือรือร้น เร่งรีบเข้าพบ ไม่ควรให้ผู้ใหญ่ต้องรอเป็นการสอนวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ก่อให้เกิดคุณธรรม ในจิตสำนึก สอดคล้องกับอรรถชัย ชีตารักษ์ (2546: 30) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า การใช้นิทานพื้นบ้านทำให้ประโยชน์ให้คุณค่ามาก จึงสมควรที่จะช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดนิทานพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป ครูจึงควรมานิทานพื้นบ้านมาเป็นสื่อเพื่อให้นักเรียนรู้จักคุณค่าและเกิดความรัก ความหวงแหนสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมของไทย

การใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อในการสอนอ่าน และการเขียน จะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการอ่าน มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีนิสัยรักการอ่าน การเขียนและได้รับความรู้ในหลายๆ ด้านทำให้รู้จักโลก รู้จักชีวิต รู้จักใช้เงินตราการ นอกจากนี้ยังได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม ตลอดจนช่วยในการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

การแปลเพื่อทำให้การแสดงผลงานพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เอาภาษาอื่นมาใช้ในการแสดงผลงานพื้นบ้านหมอลำเป็นงานสร้างสรรค์นวัตกรรมการแสดง เป็นการนำเอา การแสดงผลงานพื้นบ้านรวมกันกับภาษาสากล โดยใช้ความก้าวหน้าสื่อเทคโนโลยี เป็นช่องทางของการ สื่อสาร

พูนุ ปณุกิตโต ชีเว

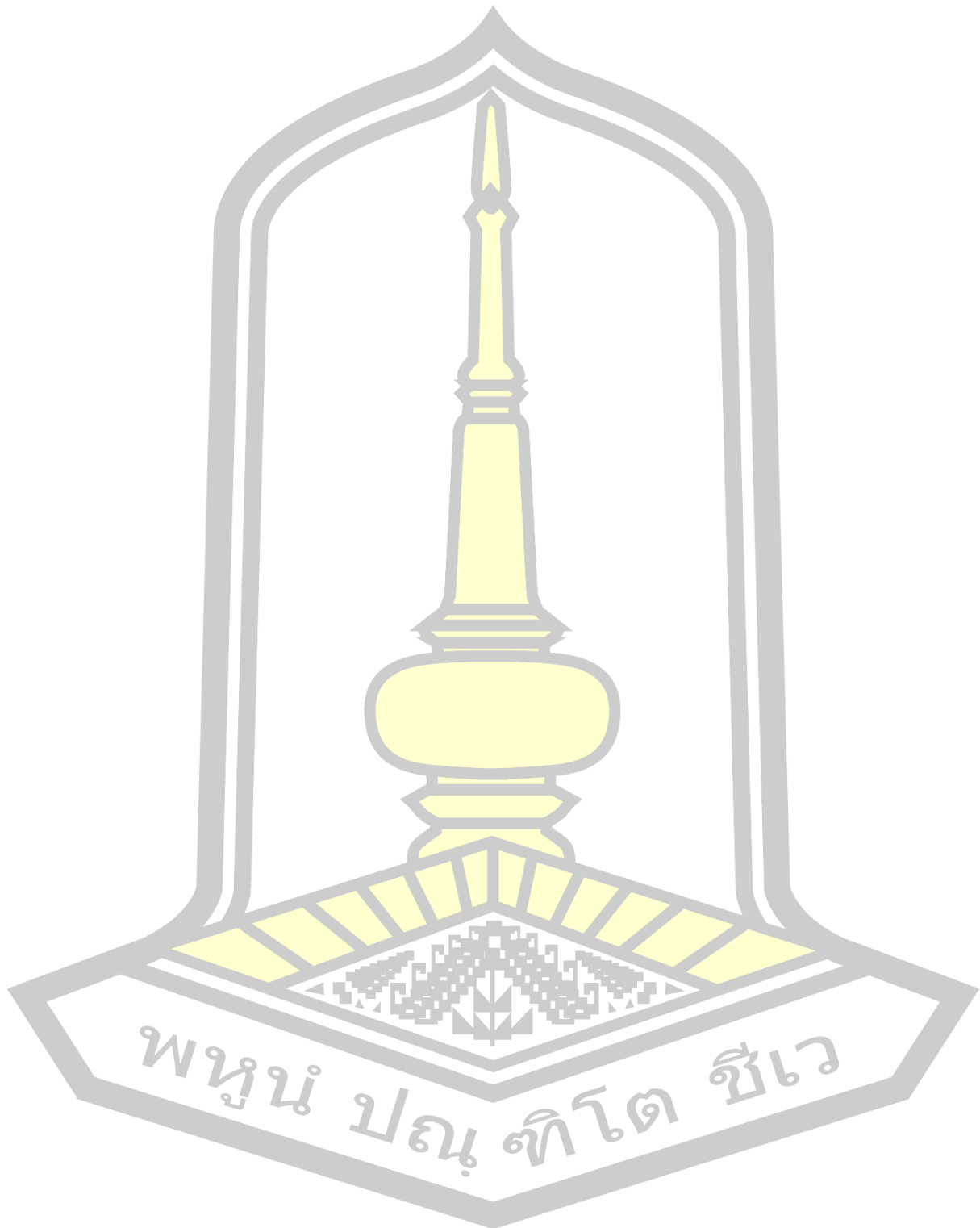
ภาพประกอบที่ 71 การแปลเพื่อทำให้การแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้เอาภาษาอื่นมาใช้ในการแสดง

การแสดงพื้นบ้านหมอลำข้ามวัฒนธรรมเรื่องชูลูนางอ้ว มีความสำคัญในฐานะ เป็นสื่อที่สะท้อนวิถีคิด ความเชื่อ อัตลักษณ์ของคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งอาศัยการแสดงออกทั้งด้านลีลา ท่าทาง การเคลื่อนไหว การพูด การร้อง การเต้น การแสดง มีความงดงาม และมีความหมายทาง วัฒนธรรม การแสดงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่ ปรากฏในการแสดงพื้นบ้านข้าม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์
  - 1.1 สถาบันการศึกษาควรนำผลวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนส่งเสริมใช้ในการ เรียนรู้ทางด้านภาษาเพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในภาววิชาภาษาอังกฤษ
  - 1.2 หน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐานหาช่องทางในการเผยแพร่ ไปสู่สากล เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย
  - 2.1 ควรทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมต่อไป โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่อง อื่นๆ เพิ่มขึ้นอีก
  - 2.2 ควรทำการวิจัยเรื่องปรับปรุงแก้ไข ในวิธีการนำเสนอให้มีคุณภาพ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณา เสนาวงษ์. (2544). *พีชที่ใช้ในพิธีกรรมของบ้านนางใย ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิ่งแก้ว อัดถากร. (2517). *คติชนวิทยา: เอกสารนิเทศการศึกษาศึกษา ฉบับที่ 184*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.
- กุสุมา รักษมณี. (2547). *พรรณมนิทาน*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2519). *วรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2524). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- แก้วตา จันทรานุสรณ์. (2546). *การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัย (พ.ศ. 2537-2548)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กำชัย ทองหล่อ. (2543). *หลักภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- คณะกรรมการปรับปรุงชุดวิชามนุษย์กับอารยธรรม. (2538). *เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับอารยธรรม (ฉบับปรับปรุง) Man and Civilization*. สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร และจดหมายเหตุ. (2544). *วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณิงชัย วิริยะสุนทร. (2532). *การวิเคราะห์เรื่องขุนนางอ้วนสำนวนท้องถิ่นอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2525). *ลักษณะวรรณกรรมอีสาน*. มหาสารคาม: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2536). *บทบาทหมอลำต่อสังคมอีสาน วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ศิลปกรรม เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2537). *วรรณกรรมท้องถิ่นกรณีอีสานล้านช้าง*. เอกสารคำสอนวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่น มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2550). *การศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน: มหรสพและการละเล่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.).
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2541). *วิถีทรรศน์ลาวในชุมชนสองฝั่งโขง*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: ศิริธรรมออฟเซต.
- จินดา ศรีรัตนสมบูรณ์ และ Alan Duff. (2547). *กิจกรรมการแปล: มิติใหม่ในการสอนภาษา*. มหาสารคาม: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- จิราวัลย์ ชาเหล่า. (2546). *กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุนรี อีชชนียะสกุล. (2544). *หลักการใช้และไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊กส์.
- จำนง ทองประเสริฐ. (ม.ป.ป.). *ที่ระลึกงานลมโขนกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- จำเนียร พันทวี. (2540). *พิธีกรรมการละเล่นละครของชาวบ้านหมูนัน ตำบลหมูนัน กิ่งอำเภอ เชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2526). *ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม: ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชะว้ชชัย ภาคินธู. (2553). *ยุคสมัยเครื่องแต่งกายไทย มหาสารคาม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชัยนาร์ มาเพ็ชร. (2545). *ภูมิปัญญาทางคีตศิลป์ของหมอลำ ป.ฉลาดน้อย*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยนาร์ มาเพ็ชร. (2555). *การอนุรักษ์สืบสานและพัฒนาวาทลำไทลาวสองฝั่งโขง เพื่อสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยรัตน์ วงศ์เกียรติ์จักร. (2552). *พจนานุกรมคำสัมผัส*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยศักดิ์ ภูมุล. (2543). *การผลิตแคนเชิงธุรกิจ ศึกษากรณีบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (กลุ่มมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชุติมา สัจจามันท์ และคณะ. (2543). *หนังสือชุดงานวิจัยด้านภาษาไทย อันดับที่ 2 การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- โชติวุฒิ พลวิเศษ. (2545). *การตีความพญาเชิงจรรย์ศาสตร์ที่ประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- दनัย ลิมปदनัย. (2522). *ดนตรีแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: กราฟิคอร์ต.
- ดาวิทย์ พุทธิไสย. (2544). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (ผญา) ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทวี ถาวโร และพิสิฏฐ์ บุญไชย. (2539). *การไหว้ครู: ทำเนียบศิลปินพื้นบ้าน “มโหรีอีสาน”*. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทวีเกียรติ ไชยยายงค์. (2538). *สุนทรียทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชสวนดุสิต.
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนกุล. (2527). *เปรียบเทียบลักษณะวรรณกรรมท้องถิ่นลานนา อีสาน และได้*. รายงานการสัมมนาทางวิชาการวรรณกรรมลานนา เล่ม 1. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ัญญา สังข์พันธ์ชานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. ปทุมธานี: นาคร.
- ธวัช ปุณโณทก. (2525). *วรรณกรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2532). *เที่ยวอีสานในการพัฒนาท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2536). *ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน*. ใน เพ็ญศรี ดูก (บรรณาธิการ). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ*, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 350-392.
- ธวัช ปุณโณทก. (2537). *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธวัช ปุณโณทก. (2540). *อักษรโบราณอีสาน อักษรวิทยุอักษรตัวธรรมและไทยน้อย*. กรุงเทพฯ: สยามเพรสแมเนจเม้นท์.
- นเรศ สุรสิทธิ์. (2550). *เทคนิคการแปล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิเอสเพรส.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. *คำศัพท์ทางมานุษยวิทยา*. สืบค้นจาก www.sac.or.th/datababases/anthropology-concepts/glossary/35

นำใจ อุทร์ักษ์. (2553). *การศึกษาและแนวทางการพัฒนาหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นพพร ประชากุล. (2541). *เหนือภาษาและกาลเวลา รวมนงานแปลวรรณกรรมฝรั่งเศส ศตวรรษที่ 19*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงต่างประเทศ และคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล. (2544). *ผะหยา: ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวอีสานและคนลาวล้านช้าง*. ขอนแก่น:

คลังนานาธรรม.

บุญเพ็ง โคตรสงคราม. (2548). *สองฝั่งแม่น้ำโขง เล่ม 1: เรื่องเล่าจากภาคพื้นอาคเนย์*. โครงการ

จัดพิมพ์เพื่อพิพิธภัณฑสถานและวัฒนธรรมท้องถิ่น: แม่น้ำโขงบู๊คเซนเตอร์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *พิธีกรรมของชาวผู้ไทย: ศึกษากรณีหนองสูงจังหวัดมุกดาหาร*. มหาสารคาม:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2542). *ชาติพันธุ์ไทในต่างแดน*. มหาสารคาม: ภาควิชาภาษาไทยและภาษา

ตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญเรือง ถาวรสวัสดิ์. (2521). *แคนกับลำ*. เอกสารวันชิงชนะเลิศการประกวดหมอลำกลอน ครั้งที่ 3.

ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

บุญเลิศ จันทร. (2531). *แคนดนตรีพื้นเมืองภาคอีสาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนาโตร์.

บุษกร บินทสันต์ ชำคม พรประสิทธิ์. (2553). *หมอลำ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ประภาพร บุญพาเกิด. (2542). *ศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้าน บ้านหนองกุง ตำบลกุดบง อำเภอบ้าน*

โพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย กับนิทานบ้านโพธิ์ชัย เมืองปากงึม แขวงนครเวียงจันทน์

ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประภาศรี สีอำไพ. (2534). *วัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประมวล พิมพ์เสน. (2538). *หมอลำหมู่วาดขอนแก่น*. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น,

โรงเรียนกัลยาณวัตร.

ประภาศรี สีอำไพ. (2505). *ปริทัศน์วัฒนธรรมไทยในภาษาและวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา

พานิช.

ประยอม ชองทอง. (ม.ป.ป.). *การแต่งคำประพันธ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.

ประสิทธิ์ ภาพ์กลอน. (2523). *การศึกษาภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา

พานิช.

- ปราณี บานชื่น. (2523). *การแปลชั้นสูง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะฉัตร ปิตะวรรณ. (ม.ป.ป.). *การสำรวจโบราณวัตถุในเขตจังหวัดภาคอีสาน*. อุบลราชธานี: ภาควิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2549). *ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. การสร้างฐานข้อมูลดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ปรีชา พิณทอง. (2524). *ขลุ่ยนางอ้อ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.
- ปรีชา อุยตระกูล. (2540). *วัฒนธรรมพื้นบ้านนครราชสีมา*. นครราชสีมา: โคราชอพอเซ็ทการพิมพ์.
- ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2542). *พัฒนาการของทางเครื่องหมอลำหมู่วาดขอนแก่น*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (กลุ่มมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาประหยัด ปญญาโร (สุนนท์). (2542). *จริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระอริยานุวัตร. (2526). *ประเพณีวรรณคดีเก่าของอีสาน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. (2530). *คติความเชื่อของชาวอีสาน*. ใน เพ็ญศรี ดูกและคณะ, *วัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อ* (หน้า 1-65). กรุงเทพฯ: โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระอริยานุวัตร (อารีย์ เขมจารี). (2513). *พญาคันคาก (จักรพรรดิคันคากน้อยเลวพญาแกนหลวง)*. มหาสารคาม: ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม.
- พรทิพย์ ชังธาดา. (2545). *วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรศิริ ศรีอระพิมพ์. (2551). *การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาด้านการแสดงหมอลำผญา จังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. (2547). *ประวัติศาสตร์ศิลปะเครื่องแต่งกาย*. กรุงเทพฯ: อินฟอร์มีเดียอินเตอร์เนชั่นแนล.
- พรสวรรค์ พรดอนก่อ. (2551). *การพัฒนาการจัดการศิลปะการแสดงหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พลลภ เพียรชนะ. (2554). *ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมเกี่ยวกับอ้อไหว้ครูหมอลำกลอน: กรณีศึกษา ศิลปินหมอลำกลอนในภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2533). *วัฒนธรรมพื้นบ้านกับการพัฒนาชนบทอีสาน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชา รัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พวงผกา คุโรวาท. (2540). *คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ธรรมสารสัน.
- พัชรี โภคาสัมฤทธิ์. (2554). การแปลสรรพนามจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 33(2), 57-88.
- พัชรี โภคาสัมฤทธิ์. (2553). *การวิเคราะห์การแปลเอกสารทางธุรกิจจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย, รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิรพงศ์ เสนไสย. (2543). *บทบาทการเผยแพร่และส่งเสริมนาฏศิลป์อีสานของมหาวิทยาลัย มหาสารคาม. งานวิจัยงบประมาณรายได้ ปี (2543)*. มหาสารคาม: ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม สาขานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิพัตร์พร เฟ็งแก้ว. (2544). *ออนซอนหลวงพระบาง*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- พิรพงศ์ เสนไสย. (2548). *การวิจัยทางนาฏศิลป์*. กาศสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- พิรพงศ์ เสนไสย. (2550). *อะไรก็ได้ค่ะ ยังไงก็ได้ครับ ผู้กำกับการแสดง*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพ็ญศรี ติกุ, และคณะ. (2536). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ภาษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- โพธิ์ แซ่มลำเจียก. (2539). *ผญา-มรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยพวน*. กรุงเทพฯ: สามัคคีสาร (ดอกหญ้า).
- ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง. (2541). *สุนทรียศาสตร์: แนวคิดทฤษฎีและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน และคณะ. (2535). *การวิจัยทางการศึกษา หลักและวิธีวิจัยสำหรับนักวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ แพงเงิน. (2534). *กลอนจำ-ภูมิปัญญาของอีสาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ภาควิชาศิลปปะการละคร. (2553). *ปริทัศน์ศิลปปะการละคร*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณี พะยอมยงค์. (2536). *ความเชื่อของคนไทย ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: ความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- มทนา ดวงรัตน์. (2523). *คู่มือการแปลไทยเป็นอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนู อุตมเดช. (2544). *ออนซอนหลวงพระบาง*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- มนัส สุขสาย. (2543). *ตำราเรียนอักษรโบราณอีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กาศสินธุ์: มูนมั่งไทยอีสาน.

- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2554). *ตำนานดอกท้าวคูคู กับนางอ้ว*. กรุงเทพฯ: โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, บริษัทพี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.
- มหาศาลา วีรวงศ์. (2539). *แบบการแต่งกาย กลอน โคลง โสภ ญา กลอนลำ กลอนอ่าน ภาพสารวิลาสินี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- มิ่งเมื่อง บุตรสุริยา. (2526). *ลำเรื่องอีสานศิลปะเพื่อใคร*. ศิลปวัฒนธรรม, 4; กุมภาพันธ์, 30-40.
- มณี พันทวี. (2543). *ภูมิปัญญาและโลกทัศน์ของชาวอีสาน กรณีการสร้างงานศิลปะพื้นบ้านในงานบุญเผวส*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โมฬี ศรีแสนรงค์. (2533). *การสร้างบทละครเรื่อง ชูลู-นางอ้ว โดยใช้ชนบละครพื้นทาง*. ปรินญาณิพนธ์ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร. (2538). *การพ้องอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชาภาษาไทย ศิลปะ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รุจิรา เกตุสิริ. (2535). *การศึกษาเพลงพื้นบ้านอีสานที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย*. ปรินญาณิพนธ์ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เรไร ไพรวรรณ. (2553). *คติชนและภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ล้อม เฟื่องแก้ว, มนุ อุดมเวช, รังสิต จงมานสิทธิ์, นิพัทธ์พร เฟื่องแก้ว และภัทรพงศ์ คงวิจิตร. (2544). *ออนซอนหลวงพระบาง*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- วนิดา ขจรเดช. (2542). *การศึกษาเปรียบเทียบผลภูมบ้านหนองกุ่ม ตำบลกุดบง อำเภอนโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย กับภูมบ้านโนนชัย เมืองปากงิม แขวงนครเวียงจันทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วนิดา ตรีสินธุรส. (2545). *คติชนวิทยา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วรรณ วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเวอร์สัน และคณะ. (2531). *มิติใหม่ของคติชนวิทยาและวิถีชีวิตสามัญพื้นบ้านพื้นเมือง*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- วรรณ วิมลเฉลา. (2529). *คู่มือแปลพระนคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรศักดิ์ วรยศ. (2554). *แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองลิ้นไซ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

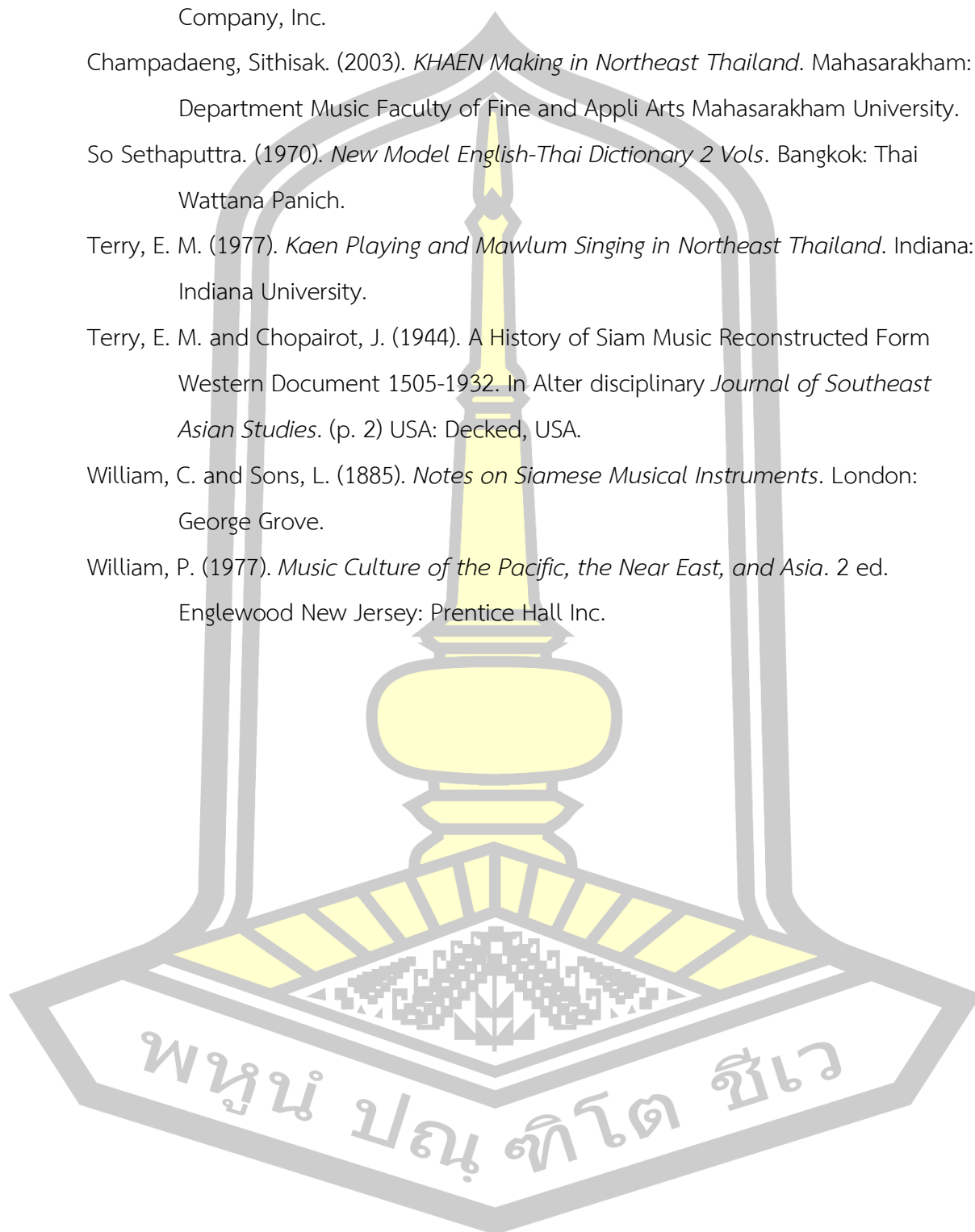
- วงเดือน สุขบาง. (2524). การศึกษาพระปฐมสมโพธิตถาในแนวสุนทรียะ. ปรินญาณินพนธ์ปรินญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์
ประสานมิตร.
- วงศ์ วรรณพิเชษฐ์. (2548). *พจนานุกรมตัวอย่างประโยค/วลีภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: ไทยเวย์ส
พับลิเคชั่นส์.
- วันเพ็ญ แสงพันธุ์. (2545). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการแสดงของหมอลำบุญเพ็ง ฝ้ายวิชัย*.
วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒน์ ศรีสว่าง. (2545). *หนังสือเรียน ท 10051 ภาษาไทยอีสาน*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี.
- วิชากร, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วิจิตรา แสงพลสิทธิ์. (2524). *ความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วีณา วิสเพ็ญ และคณะ. (2525). *โครงการทำนุบำรุงศิลปะการแสดงภาคอีสาน*. มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- วีณา วิสเพ็ญ. (2523). *ดนตรีพื้นบ้าน. ใน ศิลปวัฒนธรรมอีสานสัญจร ครั้งที่ 1 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- วีณา วิสเพ็ญ. (2549). *วรรณคดีการละคร*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ศิริภรณ์ ปทุมวัน. (2542). *บทบาทหมอลำวีรกรรม ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง
พื้นบ้าน*. วิทยานิพนธ์ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา
(เน้นมนุษยศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ กลาง. (2532). *พัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูลทางคติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ: ชมรมวิจัย
เชิงคุณภาพ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ กลาง. (2545). *ทฤษฎีคติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศิริภรณ์ ปทุมวัน. (2546). *เบิ่งอีสาน: หมอลำ ลมปรายแห่งชีวิตของชุมชนอีสาน*. เอกสารอ้างอิง
เชิงวิชาการ ร้อยเอ็ด: วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร
กระทรวงวัฒนธรรม.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ. (2550). *พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

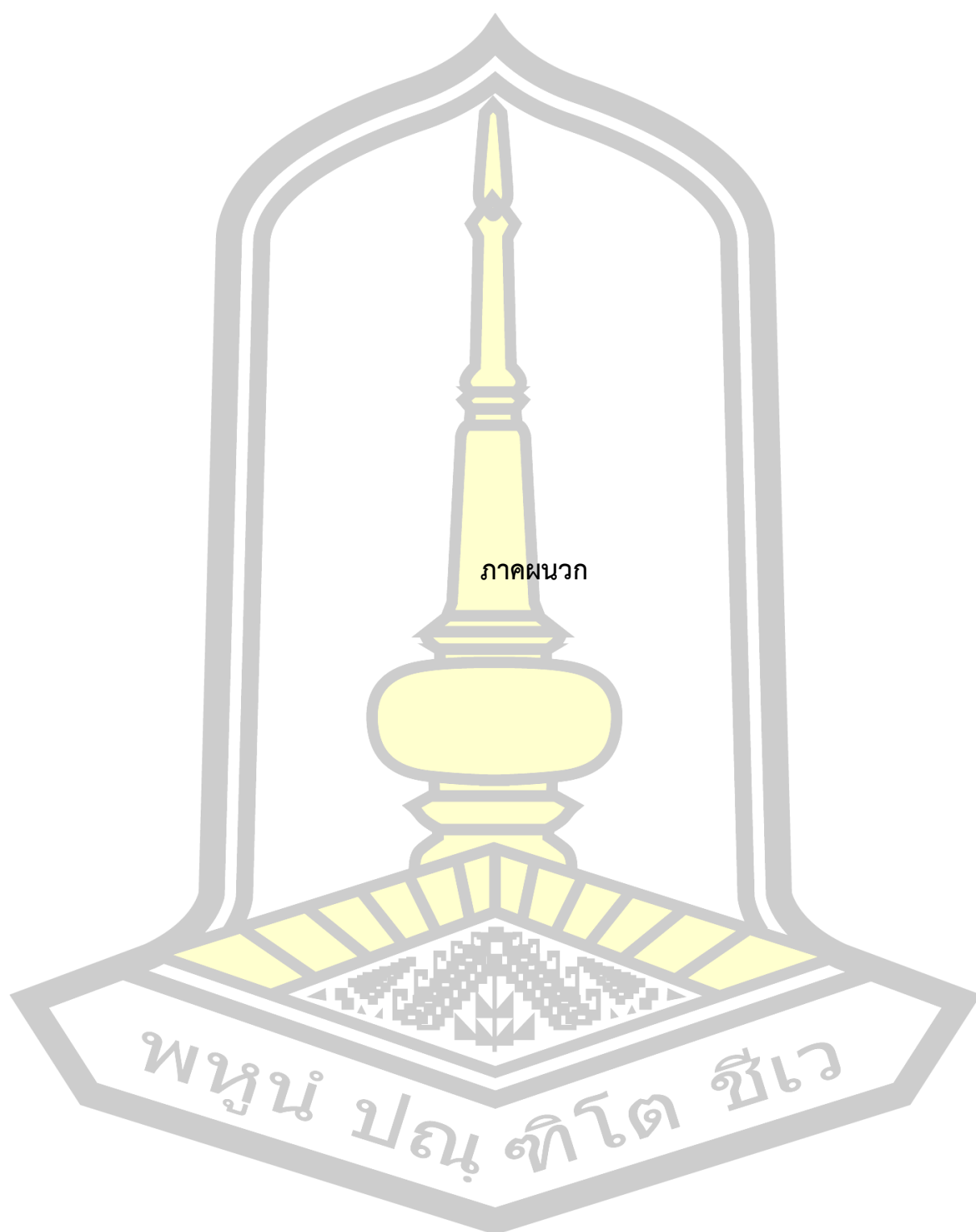
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2553). *หลวงพระบางเมืองมรดกโลกราชธานีแห่งความทรงจำและพื้นที่พิธีกรรม*
ในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- ศุภวรรณ อุบลเลิศ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการแสดง*
ที่บ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โสภิตสุดา อนันต์รักษ์. (2534). *การวิเคราะห์ลำเรื่องต่อกลอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- สดใส พันธุมโกมล. (2517). *ศิลปะการละคร*. กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.
- สนอง คลังพระศรี. (2544). *หมอลำซึ่ง: กระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมดนตรีของหมอลำ*
ภาคอีสาน. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- สวิง บุญเจิม. (2547). *คู่มือการเรียนการสอนอักษรธรรมอีสาน*. ม.ป.ท.: มรดกอีสานศรีอุบล.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2543). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เออาอาร์ พรินต์ติ้งแอนด์
โปรดักส์.
- สัญญาวี สายบัว. (2525). *หลักการแปล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันทนา ทิพวงศา. (2535). *เครื่องดนตรีในวรรณกรรมอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม.
- สิทธา พิณจภูวดล. (2517). *วรรณคดีเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำเร็จ คำโหมง. (2522). *ดนตรีพื้นบ้าน*. มหาสารคาม: วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- สำลี รักสุทธี. (2541). *ผญา-ปรัชญาการดำเนินชีวิตอันล้ำค่าของชาวอีสาน*. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.
- สุกัญญา สมไพบูลย์. (2551). *การสังเคราะห์องค์ความรู้สื่อสารการแสดงประเภทสื่อพื้นบ้าน*, รายงาน
ผลการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกรี เจริญสุข. (2532). *จะฟังดนตรีอย่างไรให้ไพเราะ*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุชาติ สุทธิ. (2544). *สุนทรียภาพของชีวิต*. สุพรรณบุรี: โครงการจัดตั้ง คณะศิลปกรรมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี, สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สุธิวรงค์ พงศ์ไพบูลย์. (2532). *วรรณคดีวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และอาชา พาลี. (2546). *แคนอีสานศาสตร์แห่งเครื่องดนตรีมหัศจรรย์*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภา พูนผล. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรม เรื่อง ลักษณะวงศ์ บัรระวงไกลสอน ท้าวสุริวงค์ และพระลัคนาวงค์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเทพ ไชยจันทร์. (2556). *ผู้ไท ลูกแถน สานสัมพันธ์เชื่อมพรมแดนอาเซียนเป็นหนึ่งเดียว*. กรุงเทพฯ: ตาลาพับลิเคชั่น จำกัด.
- สุวรรณมา เกรียงไกรเพ็ชร. (2514). *พระอภัยมณี: การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2526). *ศิลปะแห่งการแปล*. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- หอมหวาน ชื่นจิตร์. (2527). *การแปล: อาชีพผู้ปวงชน*. กรุงเทพฯ: ยูไนเต็ด์โปรดักชั่น.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2505). *การศึกษาเรื่องประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2515). *คำของวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- อริยานุวัตร เขมจารี, พระ. (2513). *พญาคันทก*. มหาสารคาม: ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, วัดมหาชัย.
- อรัญญา พรหมนอก. (2526). *หมอลำหมู่ซึ่งเป็นละครประกอบเพลงพื้นเมืองของภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชาติ เพิ่มสวัสดิ์. (2541). *ทฤษฎีความหมายกับการแปลวรรณประเภทกวีนิพนธ์จากภาษาฝรั่งเศส เป็นภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อาทิตย์ คำหงส์สา. (2555). *การศึกษาทำนองหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสานตอนกลาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2521). *วิจารณ์หนังสือ*. *โลกหนังสือ*, 1(4): มกราคม, 114-117.
- อุดม จันทร์วัน. (2553). *สุดยอดวรรณกรรมอีสาน วรรณกรรมโบราณที่ลืบทอดอดีตสู่ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: คลังน่านาวิทยา.
- อุมาลี คุณูปมาจารย์. (2507). *เรื่องแคน*. กรุงเทพฯ: บุญสงการพิมพ์.
- อุมาลี คุณูปมาจารย์. (2521). *การละเล่นพื้นเมืองภาคอีสาน*. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- Ana Acevedo and Marisol Gower. (1999). *Reading and Writing Skills*. Longman.
- Bailey, L. M. (1986). Music Therapy in Pain Management. *Journal of Pain and Symptom Management*, 1(1), 25-28.
- Barnet, S., Morton, B. and William, B. (1963). *An Introduction to Literature*. Boston: Little, Brown and Company.

- Bell, T. R. (1991). *Translation and Translating: Theory and Practice*. New York: Longman Inc.
- Bonny, H. (1986). Music and Healing. *Music Ther.*, 6, January; 3-12.
- Carkin, Gary Bryden. (1985). Likay: The Thai Popular Theater Form and its Function Within Thai Society. *Dissertation Abstracts International*, 45(12), June; 3482-A.
- Compton, Caral J. (1979). *Courting Poetry in Laos: A Textual and Linguistic Analysis*. New York: Northern Illinois Center for Southeast Asian studies.
- Everett, Rogers. (n.d.). *Diffusion of Innovation*. New York: Free Press or Glencoe, Macmillan Company.
- Fedrickson Terry and Wedel Paul. (1980). *English By Newspaper*. Bangkok: Allied Newspapers Ltd.
- Gururatana, Poranee. (2000). Strategies For The Inclusion of Creative Drama In Thai Elementary Schools.
- Harry H. Schanker, Katharine A. Ommanney. (1997). *The Stage and the school*. New Jersey: Mcgraw Hill.
- Hornby, A. S. (1974). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Hayashi Kentaro. (1981). *Dance and Music in South Asian Drama*. Cjhiyoda-Ku Tokyo: Japan by Heibunsha Ltd.
- Chonpairot, Jareanchai. (2003). *Music of Northeast Thailand: How a Molam Klon Singer Creates a Lam Melody in A Search*. Diliman Quezon Philippines: College of Music.
- Larson, M. L. (1998). *Meaning-Based Translation: A Guide to Cross - Language Equivalence*. Oxford: University Press of America.
- Masavisut, Nittaya and Methew Gross. (1996). *The S.E.A. Write Anthology of Thai Short Stories and Poems*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Phya Khankhaak, (1996). *The Toad King : A Translation of an Isan Fertility Myth in Verse*. Translated by Wajuppa Tossa, Lewisburg: Bucknell University Press.
- Ralph, M. และมลฉัตร เอื้ออานนท์. (2540). *พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- Sachs, Curt. (1940). *The History of Musical Instruments*. New York: W. W. Norton and Company, Inc.
- Champadaeng, Sithisak. (2003). *KHAEN Making in Northeast Thailand*. Mahasarakham: Department Music Faculty of Fine and Appli Arts Mahasarakham University.
- So Sethaputra. (1970). *New Model English-Thai Dictionary 2 Vols*. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Terry, E. M. (1977). *Kaen Playing and Mawlum Singing in Northeast Thailand*. Indiana: Indiana University.
- Terry, E. M. and Chopairot, J. (1944). A History of Siam Music Reconstructed Form Western Document 1505-1932. In Alter disciplinary *Journal of Southeast Asian Studies*. (p. 2) USA: Decker, USA.
- William, C. and Sons, L. (1885). *Notes on Siamese Musical Instruments*. London: George Grove.
- William, P. (1977). *Music Culture of the Pacific, the Near East, and Asia*. 2 ed. Englewood New Jersey: Prentice Hall Inc.

ภาคผนวก

พหุ ประจักษ์ ชัยเว

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

- Mr. Alistair Probst เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Mr. Andrew Chilcott เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Mr. Andy Methews จากประเทศออสเตรเลีย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอรัตนพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.
- Mr. Arno Roseboom เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Mr. Bernardo Altez เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Ms. Catherine Foulkes จากประเทศอังกฤษเป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โดมวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2558.
- Ms. Chistine Evans จากประเทศอังกฤษเป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โดมวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2558.
- Mr. Colin Uern จากประเทศออสเตรเลีย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอรัตนพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.
- Mr. Fhoebe Carid เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Mr. Gary Summersford จากประเทศอังกฤษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอรัตนพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.
- Mr. Gustaaf Uaw Ticaelt เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Mr. Paul Dulfer เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.
- Mr. Jayuos Khell เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. Jess Abessomble เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. Juan Castro เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. John Darnell จากประเทศอังกฤษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.

Mrs. June Summersford จากประเทศอังกฤษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.

Mr. Koroma Mabinty เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. Pan Chao เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Ms. Rachel Landolf จากประเทศอังกฤษเป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.

Ms. Rebecca Ryan เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. Ron Ipum เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. Share Gretton จากประเทศออสเตรเลีย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.

Ms. Sofia Chardi เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

Mr. Terry Dean จากประเทศออสเตรเลีย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2558.

นางรจนา แมทธิวส์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท
เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม
2558.

นางรัตนา มหาโคตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท
เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม
2558.

นางหม่อมสวรรค์ กริฑตัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท
เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม
2558.

นางพิมพ์ลดา ดาร์เนลลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท
เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม
2558.

นางอัจฉราพร เชื้อโชติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท
เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม
2558.

นางศิริขวัญ ผายม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เรือนรจนารีสอร์ท
เลขที่ 165 หมู่ 4 ตำบลน้ำก่ำ อำเภอราทพนม จังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม
2558.

นางจารุมาศ ณ กาฬสินธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

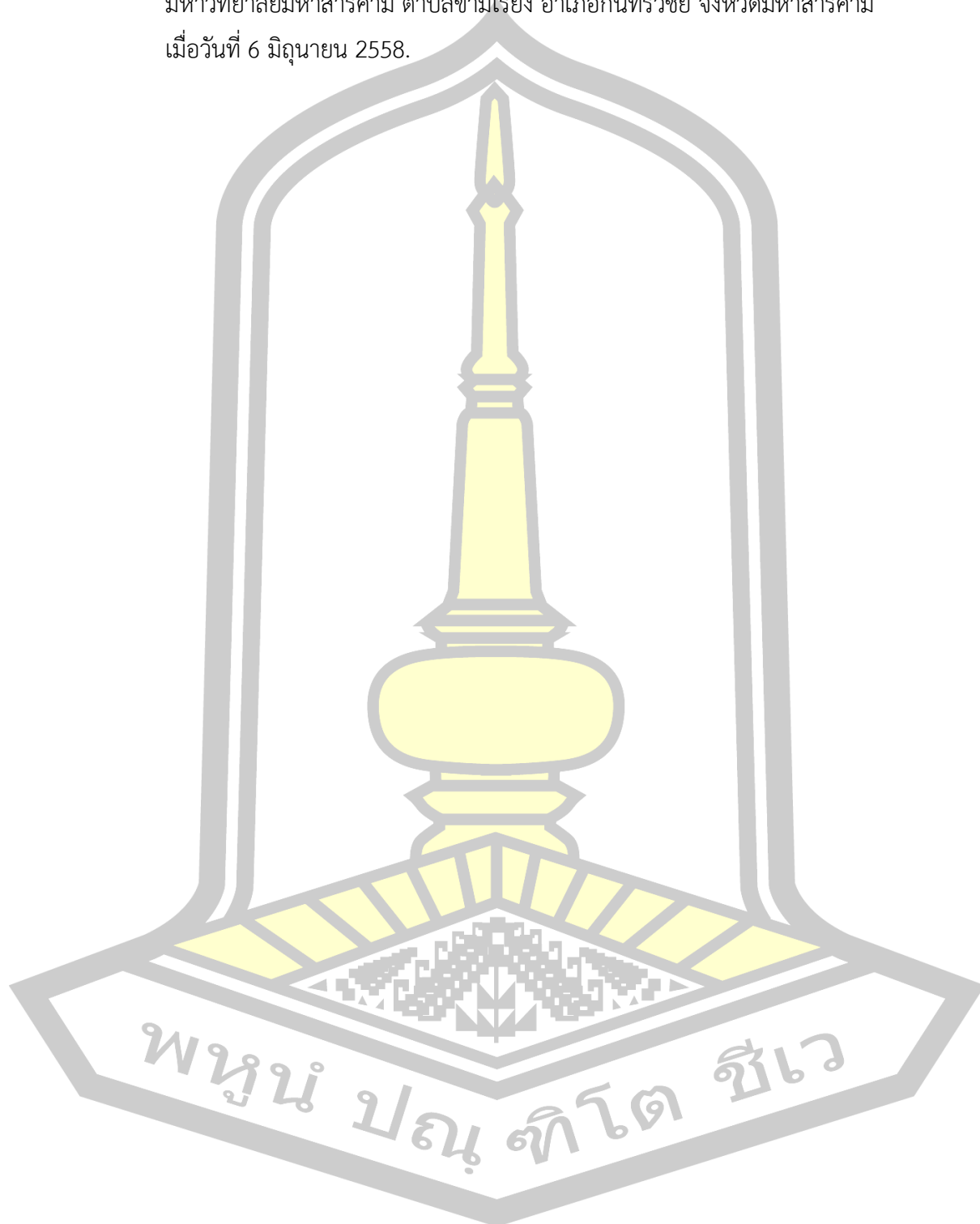
นางรจนา บุญอาษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

นางจิตรวรรณ วรณขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

นางสาวสุนิดา ชินณะวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

นางสาววรัตน์ เลิศสกุณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จิราภรณ์ พันทวี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2558.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางจิราภรณ์ พันทวี
วันเกิด	วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2510
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 878 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
	พ.ศ. 2528 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
	พ.ศ. 2533 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยครูมหาสารคาม
	พ.ศ. 2550 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	พ.ศ. 2562 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูนุ่ ปณุ่ ทิโต ชีเว